

RAPPORT

SAMFUNNSKOSTNADER AV VOLD I NÆRE RELASJONER

MENON-PUBLIKASJON NR. 15/2023

Simen Pedersen, Per Fredrik Forsberg Johnsen, Ida Ljøgdott von Hanno, Trine Myrvold og
Ole Magnus Stokke

Forord

På oppdrag for Justis- og beredskapsdepartementet har Menon Economics utredet de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner.

Prosjektet har vært ledet av Simen Pedersen, med Ole Magnus Stokke, Per Fredrik Forsberg Johnsen, Ida Ljøgodt von Hanno (Menon) og Trine Myrvold (NIBR / OsloMet) som prosjektmedarbeidere. Iselin Kjelsaas har vært kvalitetssikrer. Arbeidet er gjennomført i perioden fra august 2022 til februar 2023.

Våre kontaktpersoner hos Justis- og beredskapsdepartementet har vært Hilde Marit Knotten og Line Nærnes.

Vi takker Justis- og beredskapsdepartementet for et spennende og viktig oppdrag!

Februar 2023

Simen Pedersen
Prosjektleder
Menon Economics

Innhold

SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Problemstillinger	9
1.3 Avgrensninger	10
1.4 Metodisk tilnærming	11
1.5 Spesielt om covid-19	14
1.6 Leseveiledning	15
2 OM VOLD I NÆRE RELASJONER	16
2.1 Definisjon og avgrensning av vold	16
2.2 Definisjon og avgrensning av nær relasjon	16
3 OMFANG AV VOLD I NÆRE RELASJONER	17
3.1 Antall personer som er utsatt for vold i nære relasjoner	17
3.2 Antall anmeldte lovbrudd relatert til vold i nære relasjoner	20
4 RAMMEVERK FOR SAMFUNNSØKONOMISKE KOSTNADER	23
4.1 Metodisk rammeverk for ulike kostnadskategorier	23
4.2 Metodisk tilnærming til kartlegging av kostnader i året 2021	26
5 RESSURSBRUK I JUSTISSEKTOREN	27
5.1 Beskrivelse av en prosess i politi- og rettsvesen	27
5.2 Ressursbruk i politiet	28
5.3 Statsadvokatene og riksadvokaten	33
5.4 Domstolene	34
5.5 Kriminalomsorgen	36
5.6 Konfliktråd	37
5.7 Kontoret for voldsoffererstatning	38
5.8 Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet	39
5.9 Samlede kostnader i justissektoren	40
6 RESSURSBRUK I HELSEVESENET	41
6.1 Vold og betydning for bruk av helsetjenester	41
6.2 Beregning av helsetjenestekostnader	43
6.3 Samlet ressursbruk i helsevesenet	46
7 RESSURSBRUK I ØVRIGE DELER AV OFFENTLIG SEKTOR	48
7.1 Barnevern	48
7.2 Krisesentertilbud	53
7.3 Forebyggende innsats i kommunene	56
7.4 Statsforvaltere	61
7.5 NAV	62
7.6 Familievernkontor	64
7.7 Kunnskap og kompetansesentre	69
7.8 Sentre mot incest og seksuelle overgrep	72
7.9 Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV)	76
7.10 Øvrige ideelle organisasjoner	77
7.11 Øvrig ressursbruk i statsforvaltningen	78

7.12	Samlet ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor	78
8	FRIVILLIG INNSATS	80
8.1	Frivillig arbeid i organisasjoner	80
8.2	Frivillig arbeid fra pårørende	82
8.3	Samlet verdi av frivillig innsats	83
9	KONSEKVENSER FOR HELSE OG LIVSKVALITET	84
9.1	Beregning av betydning for dødelig helsetap	84
9.2	Beregning av ikke-dødelig helsetap	88
9.3	Samlede konsekvenser for helse og livskvalitet	94
10	REDUSERT PRODUKSJON OG EFFEKTIVITET I ØKONOMIEN	97
10.1	Kort om produksjonstap	97
10.2	Kostnader av at personer faller utenfor arbeidsstyrken	98
10.3	Kostnader av at personer er mindre produktive	101
10.4	Skattekostnad	102
10.5	Samlede konsekvenser for produksjon og effektivitet i økonomien	102
11	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	104
11.1	Fordeling av samfunnsøkonomiske kostnader	104
11.2	Forebygging versus konsekvenser av vold i nære relasjoner	105
11.3	Sammenligning med tidligere kartlegginger og vurdering av usikkerhet	107
	REFERANSER	109
	VEDLEGG 1 – DELTAKERE I REFERANSEGRUPPEN	115
	VEDLEGG 2 – RESULTATER FRA USIKKERHETSANALYSEN	116
	Totale kostnader	116
	Justissektoren	120
	Helsevesenet	121
	Øvrig offentlig ressursbruk	122
	Frivillig arbeid	123
	VEDLEGG 3 – DOKUMENTASJON AV USIKKERHETSANALYSEN	124
	Kostnader i justissektoren	124
	Ressursbruk i helsevesenet	133
	Ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor	137
	Frivillig innsats	153
	Konsekvenser for helse og livskvalitet	155
	Produksjons- og effektivitetstap	160

Sammendrag

Vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem. Basert på en total kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner i Norge anslår vi at kostnadene i forventning utgjorde 92,7 milliarder kroner for 2021. Vårt forventede anslag bygger på en rekke forutsetninger og er derfor usikkert. Vi anslår at det er 80 prosent sannsynlighet for at den samfunnsøkonomiske kostnaden av vold i nære relasjoner for 2021 utgjorde mellom 75,9 og 110,9 milliarder kroner. De samfunnsøkonomiske kostnadene bæres av voldsutsatte, voldsutøver, arbeidsgivere, pårørende, frivillig sektor og storsamfunnet. Vi har ikke hatt tilstrekkelig grunnlag for å tallfeste ressursbruk til forebyggende innsats i kommunene (utover den innsatsen som knyttes til barnevernsutgifter) og tapt livskvalitet utover helsetap for voldsutsatt, voldsutøver og pårørende. Vi har heller ikke hatt informasjon nok til å tallfeste all ressursbruk i statsforvaltningen som knytter seg til vold i nære relasjoner. Hvis disse kostnadene hadde vært medregnet ville vårt samlede kostnadsanslag for vold i nære relasjoner i Norge i 2021 vært høyere enn vi har kommet frem til. Det kan argumenteres med at året 2021 skiller seg fra normalsituasjonen som følge av covid-19. Det har ikke vært mulig å trekke en entydig konklusjon om hvordan covid-19 har påvirket omfanget og kostnadene av vold i nære relasjoner i 2021.

Vi har kartlagt samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner i 2021

Formålet med utredningen er å utarbeide et kunnskapsgrunnlag om de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner. Hvilke kostnader påfører vold i nære relasjoner samfunnet, både offentlige og private aktører? Bedre kunnskap om hvilke kostnader som slik vold medfører, gir et bedre grunnlag for god politikkutvikling. Resultatene av analysen skal brukes av Justis- og beredskapsdepartementet i det videre arbeidet mot vold i nære relasjoner, blant annet knyttet til arbeidet med en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

Vår utredning av samfunnsøkonomiske kostnader er avgrenset til vold i nære relasjoner i 2021. Resultatene bygger på en kartlegging og sammenstilling av data fra en rekke ulike kilder, inkludert intervjuer, regnskapsdata og andre norske dataregistre, samt norsk og internasjonal forskningslitteratur. Det har også blitt etablert en referansegruppe, som vi har hatt to møter med i løpet av prosjektperioden, og som har gitt verdifulle innspill på utkastet til sluttrapport.

Vi har lagt til grunn straffelovens definisjon av nær relasjon

Vold i nære relasjoner kan forstås og defineres på flere måter. I vår analyse har det stått helt sentralt at vi har et bevisst og forankret forhold til hvilken type vold og relasjoner som defineres innen vold i nære relasjoner. Når det gjelder definisjonen av vold, har vi lagt til grunn Isdal (2000) sin definisjon som sier at:

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.»

Med utgangspunkt i Isdals definisjon kan vi konkretisere ulike former for voldshandlinger: fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold og økonomisk vold. Basert på solid forankring med vår oppdragsgiver har vi landet på å legge straffelovens definisjon til grunn i definisjonen av nær relasjon.¹ Ifølge straffelovens § 9 første ledd og fjerde ledd defineres de næreste som: ektefelle og samboer, slektninger direkte i linjen og søsken (og deres ektefeller), stesøsken og deres ektefeller, fosterforeldre og deres foreldre, fosterbarn og fostersøsken og forlovede. Det betyr at andre familierelasjoner (som onkler, tanter og svigerforeldre), kjæreste, nære venner og bekjente ikke

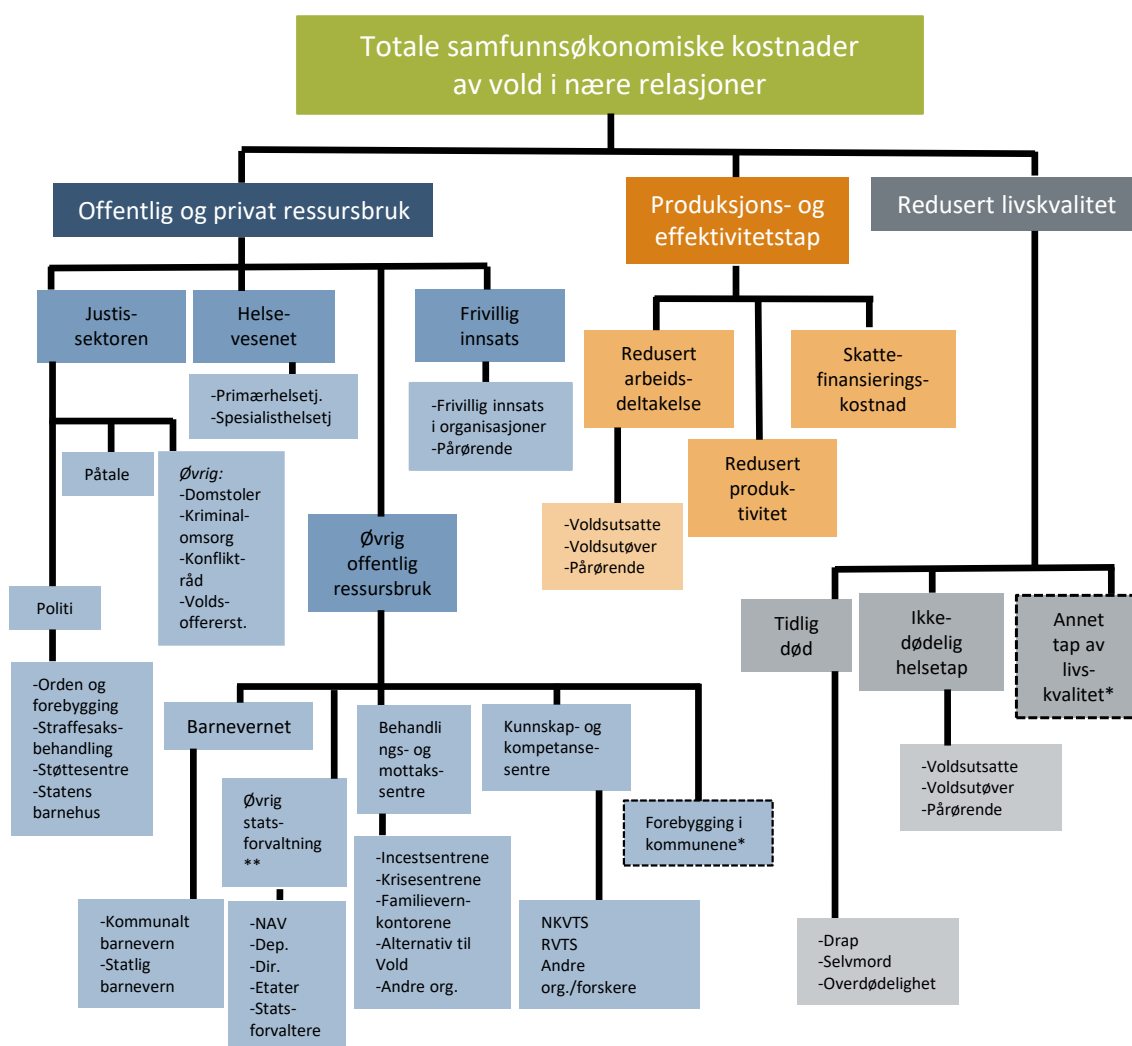
¹ Vi har også beregnet kostnader av mishandling i nære relasjoner, straffelovens § 282 og § 283.

defineres som en nær relasjon i vår utredning. Av dette følger at deler av det som ofte kalles den æresrelaterte volden eller vold fra tillitspersoner ikke er medregnet. Implikasjonen av dette valget er at vi ender opp med lavere kostnader av vold i nære relasjoner enn man kunne ha endt opp med hvis man hadde valgt å legge til grunn en videre definisjon. Definisjonen som er lagt til grunn er nærmere omtalt i kapittel 2.

Vårt mål har vært å tallfeste alle kostnader av vold i nære relasjoner

Vi har valgt å kategorisere kostnadene av vold i nære relasjoner i tre overordnede kostnadskategorier: offentlig og privat ressursbruk, produksjons- og effektivitetstap og redusert livskvalitet. Figur A gir en oversikt over alle kostnader som inngår i vårt anslag av totale samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner og hvordan de fordeler seg på de tre hovedkategoriene. Vårt utgangspunkt har vært at vi ønsker å tallfeste alle kostnads-virkningene. Det er imidlertid verdt å merke seg at det er tre virkninger vi ikke har funnet faglig grunnlag for å prissette: *ressursbruk til forebyggende innsats i kommunene (utover den innsatsen som knyttes til barnevernsutgifter), ressursbruk i departementer og direktorater og tapt livskvalitet utover helsetap for voldsutsatt, voldsutøver og pårørende.*

Figur A Oversikt over alle samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner som er medregnet

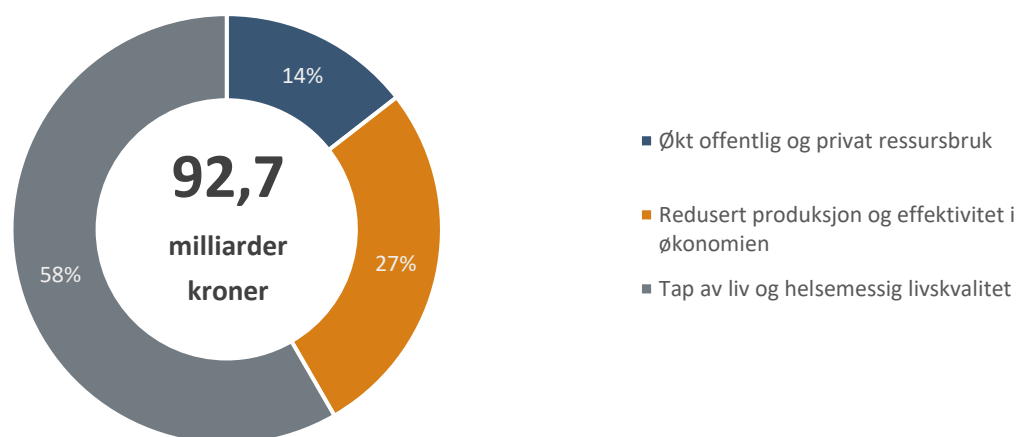
*Ressursbruk til forebyggende innsats i kommunene (utover det som fanges opp i ressursbruk innenfor barnevern) og tapt livskvalitet utover helsetap for voldsutsatt, voldsutøver og pårørende har vi ikke funnet faglig grunnlag for å tallfeste.

**Statsforvaltningen utover NAV, POD, Bufdir og Statsforvaltere er ikke medregnet.

Totale kostnader av vold i nære relasjoner er anslått til 92,7 milliarder kroner

Basert på en total kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner i Norge anslår vi at kostnadene i forventning utgjorde 92,7 milliarder kroner for 2021. Figur B viser hvordan de totale samfunnsøkonomiske kostnadene fordeler seg på de tre ulike kostnadskategoriene.

Figur B Forventede samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021

Tap av liv og helsemessig livskvalitet. 58 prosent av de samfunnsøkonomiske kostnadene bæres av innbyggerne som opplever vold, i form av tidlig død og svekket helsemessig livskvalitet. Konsekvensene av volden er anslått til et tap av nær 40 000 kvalitetsjusterte leveår til voldsutsatte, voldsutøver og pårørende i 2021. Dette tilsvarer et forventet samfunnsøkonomisk tap til en verdi av om lag 54 milliarder kroner.

Redusert produksjon og effektivitet. Vold i nære relasjoner påvirker verdiskapingen i samfunnet negativt, ved at voldsutsatte, voldsutøver og pårørende som ellers ville vært i jobb holdes helt eller delvis utenfor arbeid. Denne virkningen er anslått til 25,2 milliarder kroner i 2021. Det vil si at norsk brutto nasjonalprodukt ville vært 0,8 prosent høyere i fravær av vold i nære relasjoner. Kostnadene er fordelt på personene som opplever vold i form av lavere inntekt, norske bedrifter i form av redusert overskudd og staten knyttet til økte trygdeutbetalinger og redusert skatt.

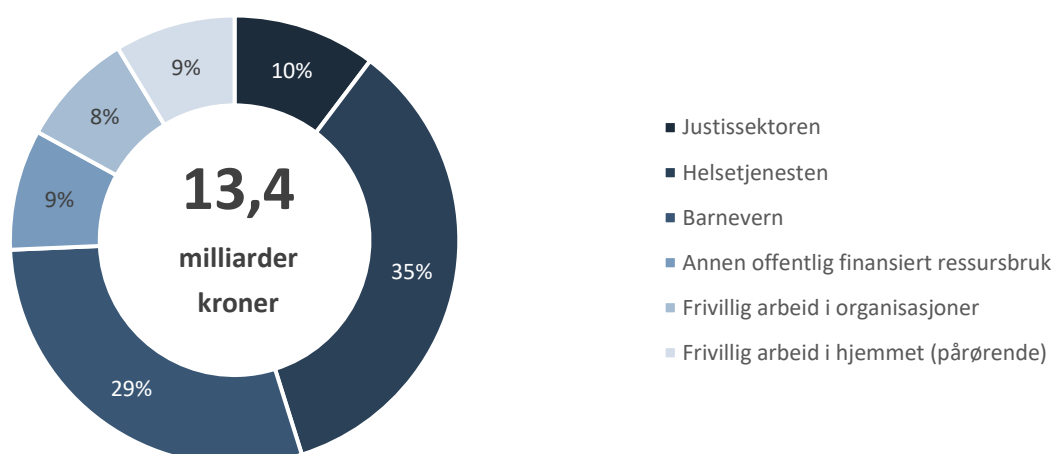
Offentlig og privat ressursbruk. Den offentlige og private ressursbruken beskriver innsatsen vi som samfunn investerer i å dempe de negative konsekvensene av vold i nære relasjoner. Den samlede ressursbruken anslås til 13,4 milliarder kroner, som tilsvarer om lag 14 prosent av de samlede kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner. Frivillig, ulønnet arbeid i organisasjoner og fra pårørende er anslått til 2,3 milliarder kroner, mens 11,1 milliarder kroner er knyttet til offentlig finansiert innsats fordelt på ulike sektorer og organisasjoner.

Ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner anslås til 13,4 milliarder kroner

Det er interessant å se spesielt på offentlig og privat ressursbruk for å forebygge, bekjempe og redusere de negative konsekvensene av vold i nære relasjoner. Figur C viser hvordan offentlig og privat ressursbruk er fordelt på ulike tjenesteområder. Figuren viser at kostnadene til primær- og spesialisthelsetjenesten og statlig og kommunalt barnevern dominerer.

Figur C

Offentlig og privat ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021

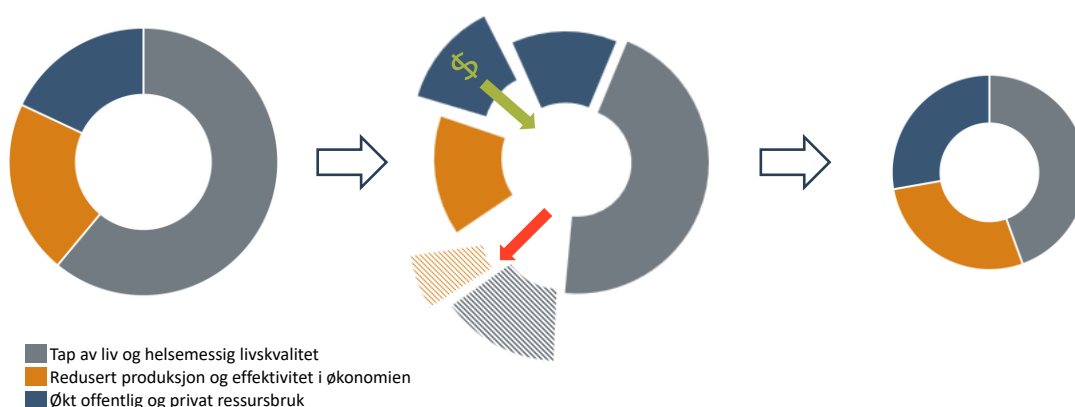

Mer forebyggende innsats for å redusere vold i nære relasjoner kan lønne seg

Våre resultater og spesielt det faktum at samfunnsproblemet er stort og flere deler av norsk offentlig sektor har en relativt lav ressursbruk sett opp mot størrelsen på samfunnsproblemet og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet, utløser spørsmålet om vold i nære relasjoner bør prioriteres høyere enn det gjøres i dag. For å ha et godt svar på dette spørsmålet må man både forstå hvilke muligheter man har for å forebygge vold i nære relasjoner og hvilken effekt de forebyggende tiltakene man kan iverksette har på omfanget av vold i nære relasjoner. Det er blant annet viktig å påpeke at det gjøres mye for å øke nasjonalt og lokalt forebyggingsarbeid. Barnevernsreformen, med økt søkelys på lokal forebygging, er et konkret eksempel på nettopp det. Vi vet også at det finnes eksempler på kommuner som har stort søkelys på forebyggende innsats. Figur D illustrerer hvordan økt forebygging i form av økt offentlig og privat ressursbruk på effektive forebyggingstiltak kan redusere omfanget av samfunnsproblemet vold i nære relasjoner.

Figur D

Illustrasjon av hvordan økt offentlig ressursbruk kan redusere totale samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner

Et tilleggsmoment er at det generelt brukes relativt lite ressurser på forskning og kunnskapsutvikling sett opp mot hvor stort samfunnsproblem vold i nære relasjoner utgjør.

80 prosent sannsynlighet for at kostnaden er mellom 75,9 og 111 milliarder kroner

Vårt anslag på samfunnsøkonomiske kostnader bygger på en rekke forutsetninger, som er usikre. Usikkerheten er håndtert ved at vi gjennomgående opererer med et lavt, middels og høyt anslag for alle usikre forutsetninger og kostnadskomponenter – omtalt som trippelanslag. Det lave anslaget representerer 10-persentilen. Ved fastsettelsen av de lave anslagene har vi lagt til grunn at det er 10 prosent sannsynlighet for at forutsetningen/kostnaden er lavere. Det høye anslaget representerer 90-persentilen, som betyr at det er 10 prosent sannsynlighet for at anslaget er høyere. Middelanslaget representerer det mest sannsynlige anslaget. Trippelanslagene sammen med en antakelse om formen på sannsynlighetsfordelingen gir oss grunnlag for å anslå forventningsverdien basert på simuleringer/trekninger som gjennomføres simultant for alle usikkerheter i hele usikkerhetsanalysen. Tabell A under gir en oversikt over forventede samfunnsøkonomiske kostnader fordelt på ulike områder.

Tabell A Samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021, i milliarder 2021-kroner

	Forventet kostnad	Lavt anslag (P10)	Høyt anslag (P90)
Justissektoren	1,38	1,29	1,47
Helsetjenesten	4,68	3,49	6,02
Øvrig offentlig ressursbruk	5,08	4,51	5,69
Frivillig innsats	2,28	1,80	2,79
Samlet privat og offentlig ressursbruk	13,43	12,01	14,96
Redusert arbeidsdeltakelse	19,63	14,23	25,66
Redusert produktivitet	3,33	1,77	5,27
Effektivitetstap, skattekostnad	2,23	1,91	2,61
Samlet produksjons- og effektivitetstap	25,19	19,41	31,56
Dødelig helsetap	13,82	7,22	21,79
Tap av helsemessig livskvalitet	40,28	27,83	54,05
Samlet tap av liv og helse	54,09	39,76	69,72
Samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner	92,71	75,91	110,85

1 Innledning

Vold i nære relasjoner representerer et omfattende samfunns- og folkehelseproblem. Gjennom en rekke internasjonale avtaler har norske myndigheter forpliktet seg til å beskytte befolkningen mot vold, overgrep og annen inhuman behandling. Frihet fra vold er en grunnleggende forutsetning for vekst og livsutfoldelse, og for å kunne leve gode liv. På dette grunnlaget ønsker Justis- og beredskapsdepartementet en utredning av samfunnsøkonomiske konsekvenser av vold i nære relasjoner. Departementet ønsker en oversikt over de samlede samfunnsøkonomiske konsekvenser i løpet av 2021, både i form av offentlig ressursbruk og konsekvenser i form av helse- og velferdstap for de som er skadelidende og på andre måter berørt av volden.

1.1 Bakgrunn

Ifølge Regjeringens handlingsplan (Justis- og beredskapsdepartementet, 2021) for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner er vold i nære relasjoner alvorlig kriminalitet som utgjør et omfattende samfunns- og folkehelseproblem. Volden skaper utrygghet, kan gi helseutfordringer og tap av velferd, og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse.

I handlingsplanen (ibid.) påpekes det også at vold i nære relasjoner utgjør en av de største barrierene for å nå målet om kjønnslikestilling. Både kvinner og menn utsettes for vold i nære relasjoner, men kvinner er i større grad enn menn utsatt for alvorlig og gjentatt vold, og partnerdrap. Barn kan enten selv bli utsatt for vold i nære relasjoner eller oppleve vold mot noen i familien.

Gjennom en rekke internasjonale avtaler har norske myndigheter forpliktet seg til å beskytte befolkningen mot vold, overgrep og annen inhuman behandling. Frihet fra vold er en grunnleggende forutsetning for vekst og livsutfoldelse, og for å kunne leve gode liv. Flere av avtalene innebærer en forpliktelse til å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, og vold og seksuelle overgrep mot barn. Den mest konkrete menneskerettslige standarden settes av Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen). Konvensjonen trådte i kraft i Norge 1. november 2017.

De samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner er beregnet én gang tidligere i Norge. Rasmussen mfl. (2012) anslo at de samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner utgjorde mellom 4,5 og 6 milliarder kroner i 2010. Korrigert for prisvekst utgjør kostnadsanslaget mellom 5,7 og 7,6 milliarder 2021-kroner.

1.2 Problemstillinger

Formålet med utredningen er å utarbeide et kunnskapsgrunnlag om de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner i 2021. Hvilke kostnader påførte vold i nære relasjoner samfunnet, både det offentlige og private aktører? Bedre kunnskap om hvilke kostnader slik vold medfører, gir et bedre grunnlag for god politikkutvikling. Resultatene av analysen skal brukes av Justis- og beredskapsdepartementet i det videre arbeidet mot vold i nære relasjoner, blant annet knyttet til arbeidet med en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Tiltak som direkte eller indirekte forhindrer vold i nære relasjoner kan frembringe betydelige samfunnsøkonomiske besparelser.

Det er gitt føringer om at utredningen må ta for seg de samfunnsøkonomiske kostnadene i 2021 for alle relevante aktører, herunder justissektoren (politi og påtale, rettsvesen, kriminalomsorg, fri retts hjelp, statens barnehus og

støttesentre), helsevesenet (kostnadene ved fysiske og psykiske skader som følge av vold i nære relasjoner, også senskader), NAV, kostnader for øvrig offentlig og privat tjenesteapparat som krisesentrene, familievernkontorene, statens barnehus, støttesentrene for kriminalitetsutsatte, organisasjoner som Alternativ til Vold, Nok.-sentrene/incestsentrene mfl.

1.3 Avgrensninger

I vår utredning av samfunnsøkonomiske konsekvenser av vold i nære relasjoner står det sentralt å ha et bevisst forhold til definisjonen av vold i nære relasjoner. Dette er nærmere utdypet i kapittel 2. Vi har basert på dialog med vår oppdragsgiver valgt å definere nære relasjoner i tråd med Straffelovens §§282 og §§283. Det anses for å være en relativt snever definisjon blant forskere og praktikere på feltet, spesielt fordi vold mellom kjærester, venner og bekjente eller storfamilie ikke defineres som vold «i nære relasjoner» når vi legger straffeloven til grunn.

Som nevnt omfatter vårt oppdrag å kronefeste, i den grad det er faglig forsvarlig, de samlede samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner. Det betyr at vi både må kartlegge og verdsette konsekvensene for offentlig ressursbruk og konsekvenser i form av helse- og velferdstap for de som er skadelidende og på andre måter berørt av volden. Det er to overordnede måter å forstå kostnadsbegrepet på. Det kan forstås som kostnader på offentlige budsjetter (budsjettkostnaden) og det kan forstås som de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene (realøkonomisk kostnad). I denne rapporten er det de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner som utredes. Vi ser utelukkende på de negative konsekvensene av fenomenet vold i nære relasjoner.

Vårt oppdrag omfatter å kronefeste de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner for 2021. For de offentlige kostnadene er dette en grei avgrensing, siden det offentliges ressursbruk som oftest tilskrives regnskapsåret. Når det gjelder konsekvenser for voldsutsatte og pårørende, er situasjonen en annen, spesielt fordi konsekvenser av vold i nære relasjoner for de berørte kan påløpe lenge etter at voldshendelse(n) inntraff. For disse konsekvensene for de berørte og pårørende står vi overfor to valg. Vi kan tallfeste konsekvenser av:

- vold i nære relasjoner som ble gjennomført i 2021 og konsekvenser av denne volden for de utsatte i hele deres liv.
- all vold som ble gjennomført til og med 2021 for alle konsekvenser som påløp i 2021.

Vi har vurdert det som mest hensiktsmessig å beskrive de samfunnsøkonomiske konsekvensene som påløper i 2021, uavhengig av tidspunktet for selve voldshendelsen som forårsaket konsekvensene.

Vi har gjort det vi kan for å tallfeste alle samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner. Det er imidlertid tre områder hvor det ikke er faglig grunnlag for å tallfeste konsekvensene. For det første har vi ikke hatt faglig grunnlag for å tallfeste den samfunnsøkonomiske kostnaden til kommunenes innsats med forebygging av vold. For det andre har vi ikke funnet faglig grunnlag for å verdsette tapt livskvalitet som ikke knytter seg til psykisk og fysisk helse. Det kan eksempelvis omfatte opplevde bekymringer og utrygghet til de berørte av volden. For det tredje har vi ikke hatt data om ressursbruk i statsforvaltningen utover NAV, POD, Bufdir og statsforvaltere. Denne ressursbruken er derfor ikke medregnet.

1.4 Metodisk tilnærming

De kartlagte kostnadene beskriver reduserte samfunnskostnader sammenlignet med en hypotetisk situasjon der vold i nære relasjoner er totalt fraværende. Det innebærer alle negative konsekvenser knyttet til ressursbruk, velferdstap, helsetap, produksjonstap og effektivitetstap som knytter seg til vold i nære relasjoner.

For å sikre at alle kostnader av vold i nære relasjoner er medregnet, og for å få innspill til valgt metode for de største kostnadene vi verdsetter, har vi etablert en referansegruppe. Referansegruppen består av forskere, praktikere og byråkrater som til daglig jobber med vold i nære relasjoner. Vedlegg 1 dokumenterer medlemmene i referansegruppen. Det har blitt gjennomført to møter med referansegruppen i løpet av prosjektperioden. Det første møtet hadde som formål å informere om prosjektet, gjennomgå definisjonen av vold i nære relasjoner som er lagt til grunn og få innspill til om alle kostnader av vold i nære relasjoner er medregnet. Det andre møtet hadde som formål å få innspill til valgt strategi for verdsetting for de mest betydningsfulle kostnadene, herav sentrale forutsetninger som lå til grunn for foreløpige kostnadsanslag. Referansegruppen har lest og gitt innspill til rapporten.

Det første steget for å kartlegge de samlede kostnadene av vold i nære relasjoner er å identifisere og systematisere alle relevante kostnader/konsekvenser som følger av fenomenet vold i nære relasjoner i en prosjektnedbrytningsstruktur (PNS). Vi har valgt å strukturere kostnadene etter vold i nære relasjoner i syv hovedkategorier av virkninger, se Figur 1-1. Under hver hovedkategori gjennomgås alle relevante kostnader. En detaljert gjennomgang av vår organisering av analysen er gitt i kapittel 5. Denne organiseringen sammenfaller med kapitteinndelingen i rapporten.

Figur 1-1 Organisering av analysen

Det er én kostnad som det er verdt å forklare nærmere, nemlig skattekostnaden. Ifølge Finansdepartementet (2021) vil skatter i sin alminnelighet føre til at innbyggere og bedrifter blir stilt overfor andre priser enn de ville stått overfor i en situasjon uten skatter. Slike skattekiller vil vri produksjons- og konsumentbeslutninger slik at økonomien påføres et effektivitetstap. For å forstå hvorfor disse skattekilene utløser et effektivitetstap i økonomien kan det være nyttig å se for seg en situasjon der skattene øker litt. Konsekvensen av en skatteøkning er at kostnaden av å jobbe mindre og ta seg fri reduseres. I den grad det er mulig å trappe ned arbeidsinnsatsen gir det et insentiv til å jobbe mindre enn man ville gjort i en situasjon med lavere skatter. En slik situasjon vil bidra til at det samfunnsøkonomiske overskuddet, i form av overskudd til bedrifter og lønn til arbeidere, er lavere enn det ville vært i en situasjon uten skatteøkningen. Dette kalles et effektivitetstap. Sett opp mot en situasjon der fenomenet vold i nære relasjoner var fraværende i det norske samfunnet, alt annet likt, ville både det offentlige finansieringsbehovet (til justissektoren, helsesektoren og andre deler av offentlig sektor) og skattenivået vært lavere i det norske samfunnet. Sagt med andre ord bidrar vold i nære relasjoner isolert sett til høyere skattenivå og et effektivitetstap i økonomien. Finansdepartementet (2021) legger til grunn at skattekostnaden beregnes på følgende måte:

Skattekostnaden settes til 20 øre per krone. Denne skal benyttes av alle sektorer. Grunnlaget for beregning av skattekostnaden vil være tiltakets nettovirkning for offentlige budsjetter, dvs. det offentlige finansieringsbehovet.

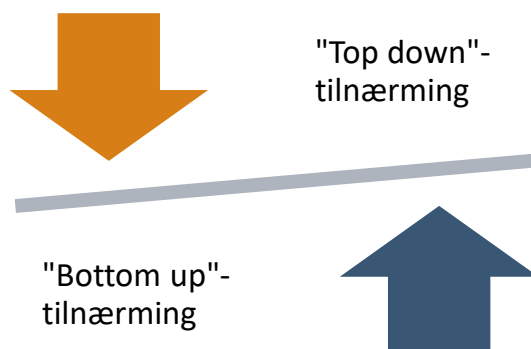
Vi har derfor beregnet skattekostnaden som 20 prosent av det offentlige finansieringsbehovet som knytter seg til vold i nære relasjoner.

Vår tilnærming for å vurdere de konkrete samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner har bestått av fire overordnede steg:

- Identifisere alle samfunnsøkonomiske kostnader som knytter seg til vold i nære relasjoner.
- Sette oss inn i all relevant kunnskap og data som kan være til hjelp for å anslå hver av virkningene.
- Samle inn data og intervju sentrale aktører der kunnskapen/data mangler.
- Lage en unik verdsettingsstrategi for hver av virkningene.

Virkningene er verdsatt på ulike måter. Grovt sett kan vi plassere verdsettingsmetodene i to hovedkategorier: «top down» og «bottom up». En «top down»-tilnærming tar utgangspunkt i at vi har makrotall for en kostnadskomponent, eksempelvis samlede offentlige utgifter til barnevern. I slike tilfeller har vi funnet en metode for å vurdere hvor stor andel av de samlede utgiftene som kan knyttes til fenomenet vold i nære relasjoner. En «bottom up»-tilnærming betyr at vi tar utgangspunkt i størrelser i mikro og skalerer opp til konsekvenser for hele Norge. Et konkret eksempel på det er anmeldelser til politiet. Ved å først ta stilling til hvor stor andel av de totale anmeldelsene til politiet som knytter seg til vold i nære relasjoner og politiets gjennomsnittskostnader per anmeldelse, kan vi anslå den samlede utgiften til politiets oppfølging av anmeldelser knyttet til vold i nære relasjoner. I enkelte tilfeller er det ikke åpenbart om det er best å velge en «top down»- eller «bottom up»-tilnærming.

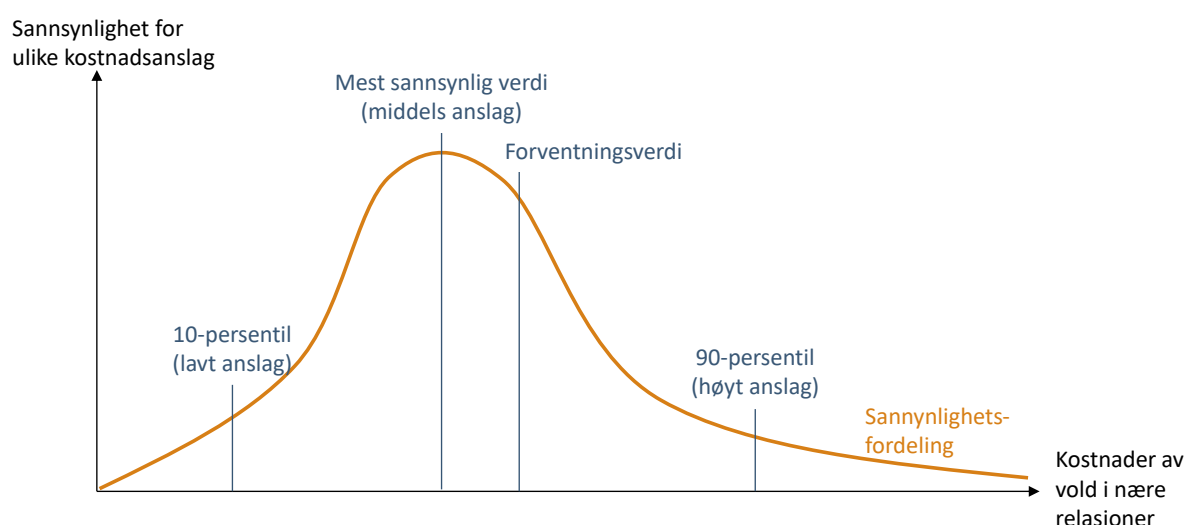
Figur 1-2 Ulike tilnærminger for å verdsette konsekvenser av vold i nære relasjoner

Det finnes ikke presise tall på de størrelsene vi skal anslå. Vi har derfor i stor grad vært nødt til å legge til grunn forutsetninger. Forutsetningene vi har tatt er naturligvis usikre, og usikkerheten varierer fra område til område. Vi har derfor vært veldig opptatt av å ta usikkerheten på alvor og gjennomføre hele prosjektet som en usikkerhetsanalyse, der målsetningen er å ende opp med et forventningsrett anslag på de samlede kostnadene av fenomenet vold i nære relasjoner. Hovedformålet med usikkerhetsanalysen er altså å kvantifisere/anslå forventede samfunnsøkonomiske konsekvenser av vold i nære relasjoner i Norge. Finansdepartementet (2021) påpeker tydelig at det skal ligge forventningsrette anslag til grunn for den samfunnsøkonomiske analysen. I den modellerte usikkerhetsvurdering er usikkerheten knyttet til enkeltvis og overordnede forutsetninger systematisert, synliggjort og tallfestet.

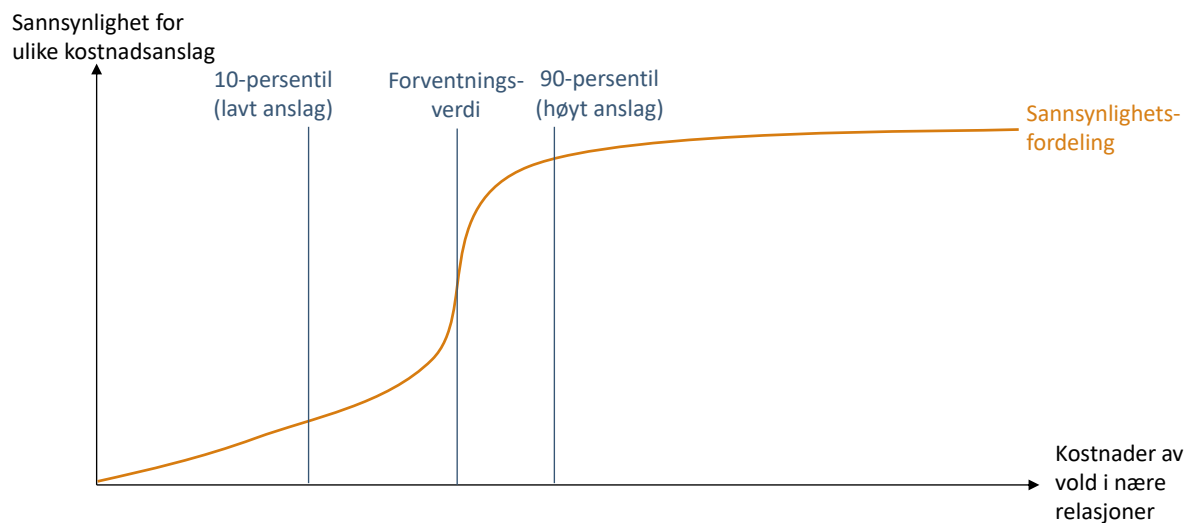
Konsekvensen av å gjennomføre hele prosjektet som en usikkerhetsanalyse er at vi på alle nivåer i analysen må ta stilling til usikkerheten. Vi har valgt å gjøre dette ved å etablere trippelanslag for alle størrelser som prissettes. Det betyr i praksis at vi for enhver konsekvens tar konkret stilling til et lavt, et middels og et høyt anslag. Vi har valgt at disse tre anslagene representerer 10-persentilen (lavt anslag), den mest sannsynlige verdien (middels anslag) og 90-persentilen (høyt anslag). Trippelanslagene sammen med en antakelse om sannsynlighetsfordeling gir oss grunnlag for å anslå forventningsverdien basert på simuleringer/trekninger, som illustrert i Figur 1-3. Illustrasjonen viser en venstreskjev fordeling. Det betyr at forventningsverdien ligger til høyre for mest sannsynlig verdi. I tilfeller hvor sannsynlighetsfordelingen er symmetrisk/normalfordelt, er mest sannsynlig verdi lik forventningsverdien. I tilfeller hvor fordelingen er høyreskjev, ligger forventningsverdien til venstre for mest sannsynlig verdi. I hvilken grad fordelingene vi ender opp med er venstreskjeve eller høyreskjeve varierer fra konsekvens til konsekvens.

Figur 1-3 Illustrasjon av en sannsynlighetsfordeling med trippelanslag og forventningsverdi

Basert på trippelanslag om forutsetninger om sannsynlighetsfordelinger for alle konsekvensene av vold i nære relasjoner vi har funnet grunnlag for å prissette, simuleres den samlede usikkerheten for hele fenomenet vold i nære relasjoner. Resultatet kan vises som en samlet sannsynlighetsfordeling, som vist i Figur 1-3, eller en akkumulert sannsynlighetsfordeling (også omtalt som en S-kurve), se Figur 1-4. S-kurven viser den samlede usikkerheten for vårt samlede anslag på kostnader av vold i nære relasjoner. Fra den samlede akkumulerte sannsynlighetsfordelingen kan vi lese ut den samlede forventede kostnaden. I den sammenheng er det også relevant å se til en rangering av hvilke forhold som har størst betydning på den samlede kostnaden av vold i nære relasjoner.

Figur 1-4 Illustrasjon av en akkumulert sannsynlighetsfordeling (S-kurve)

1.5 Spesielt om covid-19

Pandemien har påvirket hele Norges befolkning i ulik grad og på ulike måter. Covid-19 kan ha hatt innvirkning på omfanget av vold i nære relasjoner i pandemiåret 2021. Det er derfor relevant å vurdere om og eventuelt i hvilken grad pandemien kan ha bidratt til at vold i nære relasjoner er lavere eller høyere enn hva vi kunne forventet uten pandemi. Bufdir har skrevet en oppsummering av kunnskapsoversikt over hvordan pandemien har påvirket vold og overgrep (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

Det er ikke mulig å trekke ensidige konklusjoner om omfanget av vold i nære relasjoner under pandemien (Skrove, mfl., 2021). Internasjonal forskning viser en nedgang i nye barnevernssaker og saker med barn og unge hos legevakten under koronapandemien (Nøkleby, Borge, & Johansen, 2021). Samtidig viser en studie av Lawson mfl. (2020) at det var en høyere risiko for at foreldre mishandlet egne barn hvis de mistet jobben, eller opplevde depresjon. Mye tyder på at det har vært manglende oppdagelse og rapportering av mishandling fremfor en positiv effekt av nedstengingen (Nøkleby, Borge, & Johansen, 2021).

En nasjonal representativ studie basert på selvrapportering blant 12–16-åringer tyder på at omfanget av vold og overgrep mot unge har holdt seg stabilt eller gått ned fra før til under pandemien (Hafstad & Augusti, 2020). Ett unntak her er seksuelle overgrep begått av en voksen, hvor man ser en økning (fra 2,9 til 4,5 prosent). Dette gjelder i særlig grad blant ungdom som lever under vanskelige økonomiske kår, og som lever med andre psykososiale belastninger i familien (rus, foreldre med psykisk helseplager eller kriminalitet), eller som har funksjonsnedsettelse.

En tredel av krisesentrene oppga i undersøkelsene fra NKVTS (Bergman, Bjørnholt, & Helseth, 2021) at de erfarte at smitteverntiltakene ble utnyttet som en del av kontrollregimet overfor brukere som henvendte seg. Det dreide seg om kontroll over hvilke smitteverntiltak som skulle etterleves og ikke, og at smitterisiko ble utnyttet som begrunnelse for økt isolasjon. Dette samsvarer ifølge forskerne med funn fra internasjonale studier.

Andre undersøkelser peker i tillegg på at utsatte og pårørende kan ha unngått eller ventet med å ta kontakt med helsevesen eller andre hjelpeinstanser under nedstengningene, fordi de ikke ønsket å overbelaste helsevesenet eller andre viktige samfunnsfunksjoner (Kilden, 2020) (Elvegård, Olsen, Tøssebro, & Paulsen, 2020). Det kan ha ført til at voldsutsatte lever lengre med alvorlige utfordringer (Kilden, 2020).

Basert på Bufdirs kunnskapsgjennomgang er ikke mulig å trekke en entydig konklusjon om hvordan covid-19 har påvirket omfanget og kostnadene av vold i nære relasjoner i 2021.

1.6 Leseveiledning

Kapittel 2 gir en oversikt over avgrensningene i rapporten i henhold til oppdragets definisjon av vold og nær relasjon. Vårt oppdrag handler om å kartlegge de samfunnsøkonomiske kostandene av vold i nære relasjoner i Norge for kalenderåret 2021. For å kunne kartlegge de kostandene av vold i nære relasjoner står det sentralt å definere hvilke former for vold og nære relasjoner som inngår i kartleggingen, samt hvilke former som havner utenfor oppdraget.

I kapittel 3 presenterer vi et informasjonsgrunnlag som definerer omfanget av vold i nære relasjoner i henhold til definisjonen av vold og nære relasjoner fra kapittel 2.

Kapittel 4 beskriver det metodiske rammeverket for å systematisere ulike kostnadsarter, samt prosjektnedbrytningsstrukturen lagt til grunn for å kategorisere samfunnets ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. I kapittel 5 til og med kapittel 10 gjennomgår vi tallfesting av ulike kostander som direkte eller indirekte kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. Hver av kostnadsberegningene er delt opp i ulike kapitler, som for eksempel ressursbruk i justissektoren og kostander knyttet til redusert produksjon og effektivitet i økonomien, i henholdsvis kapittel 5 og 10. I hvert kapittel gjennomgår vi aktuelle kostander knyttet til tilhørende kostnadsart, samt metodisk tilnærming og resultat.

I kapittel 11 oppsummeres og diskuteres samlet kostnadsanslag knyttet til vold i nære relasjoner for kalenderåret 2021.

2 Om vold i nære relasjoner

Hva som skal innbefattes i begrepet «*vold i nære relasjoner*» har lenge vært gjenstand for omfattende diskusjoner,² men det er ikke etablert en allment akseptert definisjon av begrepet. I denne utredningen er det lagt til grunn en relativt bred definisjon av «vold», men en relativt smal definisjon av «nær relasjon». Avgrensningene innebærer at kostnadsanslagene ville vært høyere med en bredere tilnærming til «nær relasjon».

2.1 Definisjon og avgrensning av vold

Isdal (2000) definerer vold som «...enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil».

Hos Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKTVS) peker også på WHO sin definisjon av vold som «forsettlig bruk av, eller trussel om, fysisk makt eller tvang, rettet mot en selv, andre enkeltpersoner, eller en gruppe. For å regnes som vold må handlingen resultere i, eller ha høy sannsynlighet for å resultere i, død, fysisk eller psykisk skade, eller mangelfull utvikling.»

I dette prosjektet har vi i samråd med oppdragsgiver besluttet å benytte Isdals ovennevnte definisjon av «vold».

2.2 Definisjon og avgrensning av nær relasjon

I henhold til Istanbulkonvensjonen artikkel 3 defineres vold i nære relasjoner som «...alle handlingar med fysisk, seksuell, psykisk eller økonomisk vald som vert utøvd i familien eller i nære relasjonar, eller mellom tidlegare eller noverande ektefellar eller partnarar, uavhengig av om valdsutøveren har eller tidlegare har hatt felles bustad med offeret».

Straffelovens §282 definerer mishandling i nære relasjoner som «trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser», der noen alvorlig eller gjentatte ganger mishandler: «... sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, sin slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg.»³

Hva som defineres som grov mishandling følger av straffeloven §283. Ved avgjørelsen om mishandlingen skal regnes som grov skal det særlig legges vekt på «... om den har hatt til følge betydelig skade eller død...» For øvrig skal det legges vekt på varigheten av mishandlingen, om den «...er utført på en særlig smertefull måte, eller har hatt til følge betydelig smerte. I tillegg skal det legges vekt på om den er begått mot en forsvarsløs person.» (jf. §283).⁴

I dette prosjektet har vi samråd med oppdragsgiver valgt å legge straffelovens bestemmelser til grunn for hva som defineres som «nære relasjoner».

² Skjorten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M., & Mossige, S., [Vold i nære relasjoner](#), 2019

³ Straffeloven, 2022, [§ 282](#)

⁴ Straffeloven, 2022, [§ 283](#)

3 Omfang av vold i nære relasjoner

Det finnes flere studier som har kartlagt omfanget av vold i nære relasjoner, både i Norge, i andre nordiske land og andre deler av verden. Basert på disse studiene anslås det at om lag 200 000 personer har vært utsatt for vold i nære relasjoner i Norge i løpet av femårsperioden 2016 til 2021. I tillegg til de som utsettes for volden, vil også voldsutøver og pårørende kunne oppleve negative konsekvenser som følge av volden.

3.1 Antall personer som er utsatt for vold i nære relasjoner

Det kan være til dels stor variasjon mellom ulike studier som kartlegger omfanget av vold i nære relasjoner. Det er derfor viktig å minne om at dette er hendelser som er vanskelige å måle, og at det kan være variasjon mellom ulike studier for hvor en setter grensene for hva slags hendelser som omfattes. Metode for datainnsamling og hvordan spørsmål formuleres vil også kunne påvirke tallene. Det er også variasjon mellom undersøkelser når det kommer til tidsperspektiv, eksempelvis opplevd vold over en livstid eller i løpet av det siste året.

3.1.1 Metodisk tilnærming

Flere av kostnadsanslagene i denne rapporten er knyttet til omfang av vold i nære relasjoner. Avhengig av hvilke type kostnader det er snakk om vil det benyttes anslag på vold mot barn og/eller voksne. Ulike type kostnadsdata stiller også krav til ulike typer sammensetning av omfangsdata. Eksempelvis må enkelte kostnadsdata sees i sammenheng med omfangsanslag for siste 12 måneder, mens andre kostnadsdata må sees i sammenheng med omfangsanslag for siste fem år.

Når vi undersøker forekomst, og kostnader, av vold i nære relasjoner, er det viktig å minne om at dette er fenomener som er vanskelige å måle, og at det ikke er full enighet om hvor vi skal sette grensen for hva som defineres som vold eller overgrep på tvers av ulike kartleggingsstudier (Hafstad & Augusti, 2019). Omfangsanslag i studier vil også kunne være preget av måten undersøkelsen er utformet på.

Det er et viktig poeng at kostnadsanslagene i denne rapporten måler omfanget av *konsekvenser* av vold i 2021, og ikke hva som er konsekvensene av voldshendelser som skjer i 2021. Forskjellen ligger i at voldshendelser kan ha langvarige konsekvenser. De samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold i 2021 kan dermed være relatert til voldshendelser som ligger flere år tilbake i tid.

Omfanget av vold kan måles på ulike måter. Eksempelvis fokuserer enkelte kartleggingsundersøkelser på antall som har opplevd vold i løpet av det siste året, mens andre undersøkelser er konsentrert til en lengre tidsperiode, som i løpet av de siste fem årene, eller i løpet av livet. Avhengig av kostnadskategori vil anslagene i denne rapporten bygge på ulike tilnærminger til forekomst.

Det finnes ikke en etablert fasit på hvordan man skal måle antall personer som rammes av vold i nære relasjoner, og det er flere ulike kilder som kan benyttes. Omfanget vil kunne variere betydelig avhengig av hvilke forutsetninger og kilder som legges til grunn. Blant annet vil type datagrunnlag, kartleggingsmetodikk, avgrensing og definisjon av begrepene «vold» og «nære relasjon» spille inn.

I vår kartlegging av de samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner benyttes en rekke ulike datakilder. Mange datakilder opererer med et anslag på gjennomsnittlige kostnader per voldsutsatt. Dette kan eksempelvis være gjennomsnittlig merforbruk av helsetjenester for personer som har vært utsatt for vold i nære relasjoner i løpet av de siste fem årene. For å benytte kostnadsanslagene mest mulig korrekt er det metodisk

viktig å benytte et anslag på omfang som samsvarer med det som brukes i den benyttede kilden. Når det gjelder merforbruk av helsetjenester, vil det eksempelvis ikke bare være viktig å benytte anslag på antall voldsutsatte i Norge siste fem år, men at dette anslaget også bygger på samme forståelse av «voldsutsatt» som i studiene bak kostnadsanslagene.

3.1.2 Omfang av vold i nære relasjoner mot voksne

Vold i nære relasjoner kan ha både korte og langvarige konsekvenser for den voldsutsatte. Dette gjør det viktig å ha anslag på både voldsutsatte i 2021 og voldsutsatte over en lengre periode. Risikoen for gjentakende voldshendelser må tas hensyn til.

Omfanget av vold er kartlagt i NKVTS sin omfangsstudie fra 2014.⁵ Studien var en tverrsnittsundersøkelse av norske menn og kvinner i alderen 18 til 75 år. I alt ble det gjennomført telefonintervjuer med 2 435 kvinner og 2 092 menn. Telefonintervjuet inneholder konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrep i barndommen, vold og overgrep i voksen alder, samt psykisk helse og sosiodemografiske forhold.

Alvorlig vold forekom i mange forskjellige relasjoner (Thoresen & Hjemdal, 2014). Flere kvinner enn menn opplevde alvorlig vold fra partner/tidligere partner, men mange kvinner opplevde også alvorlig vold fra kunder/pasienter/klienter. Menn var mest utsatt for alvorlig vold fra ukjente og fra venner, bekjente, naboer og kollegaer. Innen partnervold viste NKVTS-studien⁶ at:

- Like mange menn (16,3 prosent) som kvinner (14,4 prosent) rapporterte mindre alvorlig partnervold noen gang i livet (kløpet, klort, lugget eller slått med flat hånd).
- Flere kvinner (8,2 prosent) enn menn (1,9 prosent) hadde vært utsatt for alvorlig vold fra partner (sparket, tatt kvelertak på, banket opp).
- To tredjedeler av både kvinner og menn som var utsatt for alvorlig vold fra partner var også utsatt for kontrollerende atferd fra partner.

Omfangsstudien fra NKVTS viser at alvorlig fysisk vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. Volden henger sammen med psykiske helseproblemer og kan anses som et folkehelseproblem (Thoresen & Hjemdal, 2014).

Funnene i omfangsstudien fra NKVTS understøttes av tidligere norske kartlegginger, samt kartleggingsstudier i andre nordiske land. I Vista Analyse sin kartlegging av samfunnsøkonomiske konsekvenser knyttet til vold i nære relasjoner anslo Rasmussen mfl. (2012) at mellom 75 000 og 150 000 personer utsettes for vold i nære relasjoner årlig. Det vises til ulike undersøkelser som tyder på at mellom 2 og 4 prosent av befolkningen årlig utsettes for vold i nære relasjoner. Eksempelvis viser en undersøkelse gjennomført av Haaland, Clausen og Schei (2005) at 5,7 prosent av kvinner og 5,6 prosent av menn i alderen 20-54 år oppgir å ha blitt utsatt for partnervold i løpet av det siste året.

I en nylig publisert finsk studie, utarbeidet av det finske Institutet for hälsa och välfärd (2022), legges det til grunn 146 000 rammede i Finland siste fem år.⁷ Finland er et land som er sammenlignbart med Norge både når det kommer til befolkningsstørrelse og flere relevante samfunnsforhold. Anslagene fra Finland er også

⁵ Thoresen og Hjemdal (2014): Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. NKVTS

⁶ Thoresen og Hjemdal (2014): Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. NKVTS

⁷ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164292>

sammenlignbare med funn i norske studier. Den finske studien er avgrenset til fysisk vold, noe som trekker i retning av at omfanget av vold i nære relasjoner i realiteten er høyere.

Tabellen nedenfor viser anslag for omfanget av vold mot voksne som legges til grunn for kostnadsberegninger i denne rapporten. Omfanget er vurdert med utgangspunkt i overnevnte studier, og gir anslag for antall rammede i 2021 og i løpet av de siste fem år (2016-2021). Det anslås at 100 000 voksne ble utsatt for vold i nære relasjoner i 2021, mens det anslås at 150 000 har vært utsatt for vold i løpet av de siste fem årene. Det er knyttet usikkerhet til det faktiske omfanget, noe som reflekteres i lavt og høyt anslag.

Tabell 3-1 Trippelanslag knyttet til antall voldsutsatte voksne

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Antall voksne voldsutsatte i 2021	70 000	100 000	170 000
Antall voksne voldsutsatte siste fem år (2016-21)	100 000	150 000	300 000

3.1.3 Omfang av vold i nære relasjoner mot barn

I kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner er det viktig å ta innover seg de ofte livsforandrende konsekvensene dette har for barna som rammes. For å beregne det samlede omfanget av de livsvarige konsekvensene av vold, uten dobbelttellingsproblematikk, er det nødvendig med anslag på antall førstegangsrammede barn i 2021, eller alternativt antall barn som rammes av vold i nære relasjoner per årskull.

I UEVO-studien fra 2019 er en nasjonalt representativ omfangsundersøkelse av vold- og overgrepserfaringer og omsorgssvikt blant 9 240 ungdom i alderen 12 til 16 år.⁸ Undersøkelsen er gjennomført som en digital spørreskjemaundersøkelse. UEVO-studien viser at voldshendelser svært sjelden skjer isolert. De fleste som har vært utsatt for én type vold eller overgrep, har også opplevd andre former for vold eller overgrep.

Innen fysisk vold finner UEVO-studien blant annet:

- 20 prosent har opplevd fysisk vold fra foreldre minst én gang (eks. lugget, ristet hardt eller slått med flat hånd)
- 10 prosent har opplevd fysisk vold gjentatte ganger i løpet av oppveksten
- 5 prosent hadde opplevd alvorlig fysisk vold (eks. sparket eller banket opp)
- Gutter og jenter rapporterte like mye fysisk vold
- Både far og mor blir oppgitt som utøvere av volden, men far har utøvd volden noe oftere enn mor

Innen psykisk vold finner UEVO-studien blant annet:

- 20 prosent hadde opplevd psykisk vold fra foreldre, altså gjentatte tilfeller av psykiske krenkelser
- Flere jenter enn gutter hadde opplevd psykisk vold
- Ungdommene rapporterer en markant økning i psykisk vold fra foreldre i ungdomsalderen (8./9. klasse)

UEVO-studien finner også at 17 prosent har opplevd at mor har vært utsatt for fysisk eller psykisk vold, mens 13 prosent har opplevd at far har vært utsatt for dette. Om lag fire prosent av barna har opplevd alvorlig fysisk vold mot mor og to prosent alvorlig fysisk vold mot far.

⁸ Hafstad og Augusti (2019): *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten*. NKVTS

I en tidligere kartleggingsstudie av omfang og utviklingstrekk av vold og overgrep mot barn og unge i Norge mellom 2007 og 2015, finner Mossige og Stefansen (2016) at 21 prosent av ungdommene hadde opplevd fysisk vold fra minst én forelder i løpet av oppveksten. Andelen som hadde opplevd grov vold fra minst én forelder (dvs. slag med knyttneve, gjenstand, fått juling), var 6 prosent. Mossige og Stefansen finner at det har vært en reduksjon i omfanget av mild vold, mens omfanget av grov vold har vært stabilt.

Vista Analyse (2017) har beregnet samfunnsøkonomiske konsekvenser av omsorgssvikt og vold mot barn. De anslår det at det er om lag 2 000 barn i året som lever med alvorlig omsorgssvikt og vold der det ikke er iverksatt tiltak, enten fordi tilfellene ikke er fanget opp, eller fordi alvoret i barnets situasjon ikke er kjent. Det argumenteres for at dette er et forsiktig anslag og usikkerheten beskrives som stor. I tillegg kommer om lag 800 til 1000 tilfeller som fanges opp årlig, som tilsvarer om lag 1,2 til 1,7 prosent per årskull. Dette er anslag på relativt alvorlige tilfeller.

Tabellen nedenfor viser anslag for omfanget av vold mot barn som legges til grunn for kostnadsberegninger i denne rapporten. Omfanget er vurdert med utgangspunkt i overnevnte studier, og gir anslag for antall voldsutsatte barn siste fem år (2016-2021) og for antall førstegangsrammede/rammede per årskull. Det anslås at 50 000 barn har blitt utsatt for vold i nære relasjoner i løpet av de siste fem årene, mens det anslås at 5 000 har vært utsatt for vold første gang i 2021/utsatt per årskull. Det er knyttet usikkerhet til det faktiske omfanget, noe som reflekteres i lavt og høyt anslag.

Tabell 3-2 Trippelanslag knyttet til antall voldsutsatte barn

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Førstegangsrammede barn i 2021/rammede per årskull	3 000	5 000	10 000
Antall voldsutsatte barn siste 5 år (2016-21)	10 000	50 000	100 000

3.1.4 Øvrige anslag på andre parter som opplever konsekvenser

Vold i nære relasjoner har konsekvenser utover de som utsettes for volden. Dette omfatter blant annet voldsutøvere og pårørende.

I beregningene i denne rapporten er det lagt til grunn at det i gjennomsnitt er én pårørende og én voldsutøver per voldsutsatt i 2021.

Tabell 3-3 Trippelanslag knyttet til antall voldsutøvere og pårørende til vold i nære relasjoner i 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Antall voldsutøvere	70 000	100 000	170 000
Antall pårørende	70 000	100 000	170 000

3.2 Antall anmeldte lovbrudd relatert til vold i nære relasjoner

Gjennom ordenstjeneste og anmeldelser fra publikum kommer politiet i kontakt med mange av de mest alvorlige tilfellene av vold i nære relasjoner. Det er en rekke lovbrudd som er relevante å se på for å vurdere omfanget av vold i nære relasjoner. I tabellen under presenteres lovbruddstyper som vi har vurdert som relevante i denne sammenheng.

Tabell 3-4 **Relevante lovbruddstyper for vold i nære relasjoner**

Lovbruddstype	Ny straffelovsparagraf	Gammel straffelovsparagraf
Frihetsberøvelse	§ 254-256	§ 222-224
Seksuallovbrudd mot mindreårige	§ 302-305	§ 195-196
Voldtekt	§ 291-294, § 299-301	§ 192
Mishandling i nære relasjoner	§ 282-283	§ 216-217, § 219-220
Drap og drapsforsøk	§ 275	§ 233
Incest / seksuell omgang mellom nærstående	§ 312-314	§ 197-199
Tvangsekteskap	§ 253	§ 222
Kjønnslemlestelse	§ 284-285	Kjønnslemlestelsesloven
Kroppsskade og -krenkelse	§ 271-274	§ 228-232

Enkelte lovbrudd er per definisjon utført av nærstående, som mishandling i nære relasjoner eller incest og seksuell omgang mellom nærstående. Incest og seksuell omgang mellom nærstående er per definisjon seksuallovbrudd i nær relasjon.

For andre alvorlige lovbrudd, som drap, er saksmengden så liten og sakene så alvorlige at relasjonen mellom mistenkte og fornærmede kartlegges i den enkelte sak.⁹ For andre saker, som kroppsskade og voldtekter, er det imidlertid ikke like rett frem å undersøke andelen av tilfeller hvor mistenkte og fornærmede er nærstående.

Fra 2005 har politiet ved registrering av anmeldelse måttet vurdere om anmeldelsen omfatter familievold. For saker som omhandler mishandling i nære relasjoner er denne automatisk merket som familievold fra 2011. For øvrige saker må politiet ta stilling til, og eventuelt gjøre en avhuking ved registrering av anmeldelse. Avhukingen kan også gjøres senere av saksbehandlere, og helt frem til endelig avgjørelse av straffesaksbehandlingen (Stene, 2020). Ved hjelp av Politidirektoratet har vi mottatt uttrekk på saker som omfatter kroppsskade og kroppskrenkelse hvor det er huket av for at lovbruddet er vold i nære relasjoner.

Det er krevende å si hvor stor andel av voldtekter og seksuallovbrudd som er utført av nærstående. I 2020 kartla imidlertid Kripas anmeldte voldtekter (Kripas, 2020). Kartleggingen viste at andelen gjerningsmenn med nær relasjon til fornærmede i voldtektssaker var 20 prosent, mens tilsvarende andel hvor fornærmede under 14 år var 35 prosent. Disse andelene er lagt til grunn videre i rapporten. For seksuell omgang og handling med mindreårige har vi, basert på en subjektiv vurdering, lagt til grunn at 20 prosent av anmeldte lovbrudd dreier seg om nære relasjoner.

Mishandling i nære relasjoner er veldig alvorlig og blant riksadvokatens prioriterte kriminalitetstyper. Barn som er vitne til mishandling i nære relasjoner regnes som selvstendige ofre, også i tilfeller hvor de ikke har blitt utsatt for direkte mishandling selv. På bakgrunn av dette er antallet fornærmede høyere enn antall anmeldte lovbrudd.

Andel av saker som kan knyttes til vold i nære relasjoner innen frihetsberøvelse, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse har vi ikke informasjon om. Det finnes ikke statistikk som gir holdepunkter for andel nære relasjoner innen frihetsberøvelse. Som en antagelse er det lagt til grunn at den mistenkte i 50 prosent av sakene er i nærstående.

⁹ Se *Drapsstatistikken til Kripas*

I Tabell 3-5 har vi sammenstilt informasjon fra SSB og Politiet om antall anmeldte saker og antall ofre i disse sakene.

Tabell 3-5 Statistikk over anmeldte lovbrudd og antall ofre for relevante sakstyper for 2021

	Anmeldte lovbrudd	Ofre for anmeldte lovbrudd	Anmeldte saker - nære relasjoner	Antall ofre i nære relasjoner	Andel nære relasjoner
Drap	29	29	10	10	34 %
Drapsforsøk	83	84	24	24	29 %
Mishandling i nære relasjoner	3 109	4 282	3 109	4 282	100 %
Frihetsberøvelse ¹⁰	112	85	61	43	N/A (50 %)
Voldtekt	1 606	1528	324	309	20 %
Voldtekt barn under 14 år	865	784	300	272	35 %
Seksuell omgang og handling med mindreårige	1082	885	219	179	20 %
Incest	123	83	123	83	100 %
Tvangsekteskap	10	10	5	5	N/A (50 %)
Kjønnslemlestelse	3	3	2	2	N/A (50 %)
Kroppskrenkelse	11484	11484*	2040	2040*	18 %
Kroppsskade	1629	1629*	81	81*	5 %
Totalt	20135	19257	6275	7298	

*Legger til grunn like mange ofre som anmeldte saker der vi ikke har ytterligere informasjon. Kilde: SSB og Politiet¹¹.

Basert på en helhetlig gjennomgang av relevante lovbruddstyper og antall anmeldelses, anslår vi at det totalt er 6275 anmeldte lovbrudd i 2021 som relaterer seg til vold i nære relasjoner, med 7300 selvstendige ofre. Hovedårsaken til at antallet ofre er høyere enn antall saker relaterer seg utelukkende til at barn er regnet som fornærmede i saker som omhandler mishandling i nære relasjoner.

¹⁰ For frihetsberøvelse, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse har vi ingen indikasjoner på andel nære relasjoner, men legger til grunn 50 prosent

¹¹ Lovbrudd som omfatter kroppskrenkelse og kroppsskade i nær relasjon er utledet fra en manuell merking av straffesaker. Den manuelle merkingen kan inneholde feil. Eksempelvis ble det i 2021 gjort manuelle gjennomganger i enkelte politidistrikt for å sikre korrekt merking av sak. Dette medførte en økning i familievoldmerkede saker uten av det nødvendigvis skyldes en økning i familievold.

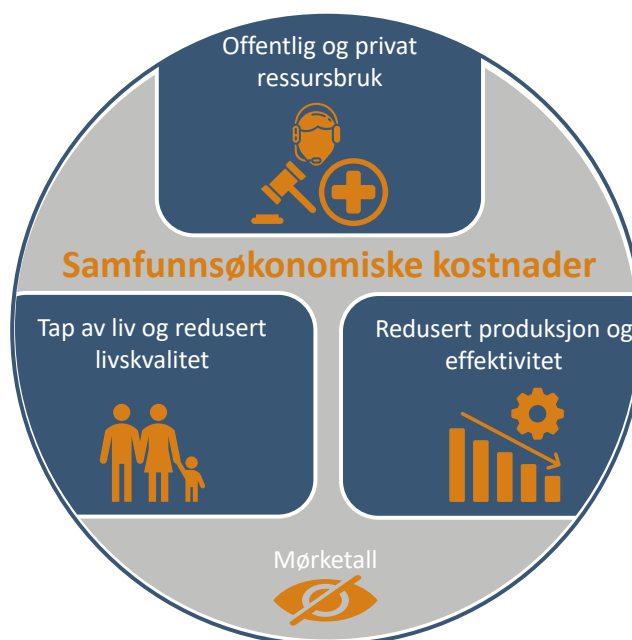
4 Rammeverk for samfunnsøkonomiske kostnader

Rapporten beskriver omfanget av de samfunnsøkonomiske kostnader i kalenderåret 2021 som skyldes vold i nære relasjoner. Kostnadene er fordelt i tre ulike kategorier. Den første kategorien beskriver ressursbruken vi som samfunn investerer for å begrense omfanget av de to øvrige kostnadskategoriene: redusert livskvalitet og redusert verdiskaping i samfunnet.

4.1 Metodisk rammeverk for ulike kostnadskategorier

Beregningene av samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner er gjennomført innenfor et metodisk rammeverk for å systematisere ulike kostnadsarter. Dette sikrer at vi dekker et helhetlig bilde, uten overlapp, og at funnene er konsistente og sammenlignbare med kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader innenfor andre samfunnsområder.

Figur 4-1 Menons rammeverk for beregning av samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner

Kostnadene er fordelt på følgende tre kategorier:

Offentlig og privat ressursbruk handler om den samlede ressursbruken knyttet til å forebygge og dempe konsekvenser av vold i nære relasjoner. Denne kategorien kan altså forstås som en investeringskostnad vi som samfunn tar på oss for å begrense de negative konsekvensene av vold i nære relasjoner. Kostnadene inkluderer bl.a. ressursbruk i justis- og helsesektoren, barnevernet, ressursbruk i NAV, i ideelle organisasjoner, til forskning og kompetansesentre og uformell pleie og omsorg fra pårørende.

Tap av liv og redusert livskvalitet

Tap av liv og redusert livskvalitet beskriver betydningen av vold i nære relasjoner for den norske folkehelsen. Vold i nære relasjoner påvirker befolkningens psykiske og fysiske helse negativt. Dette måles og kvantifiseres i form av betydning for kvalitetsjusterte leveår. Samlet beskriver denne kostnadskategorien hvor mye lavere sykdomsbyrden i befolkningen ville vært, dersom det ikke hadde funnes vold i nære relasjoner.

Redusert produksjon og effektivitet

Redusert produksjon og effektivitet handler om at personer forhindres fra å delta i verdiskapende arbeid på grunn av vold i nære relasjoner. Dette innebærer redusert inntekt for individene, redusert overskudd for bedriftene og reduserte skatteinntekter for myndighetene. Produksjonstapet kan forstås som hvor mye høyere norsk brutto nasjonalprodukt (BNP) ville vært dersom det ikke hadde fantes vold i nære relasjoner i samfunnet.

Mørketall

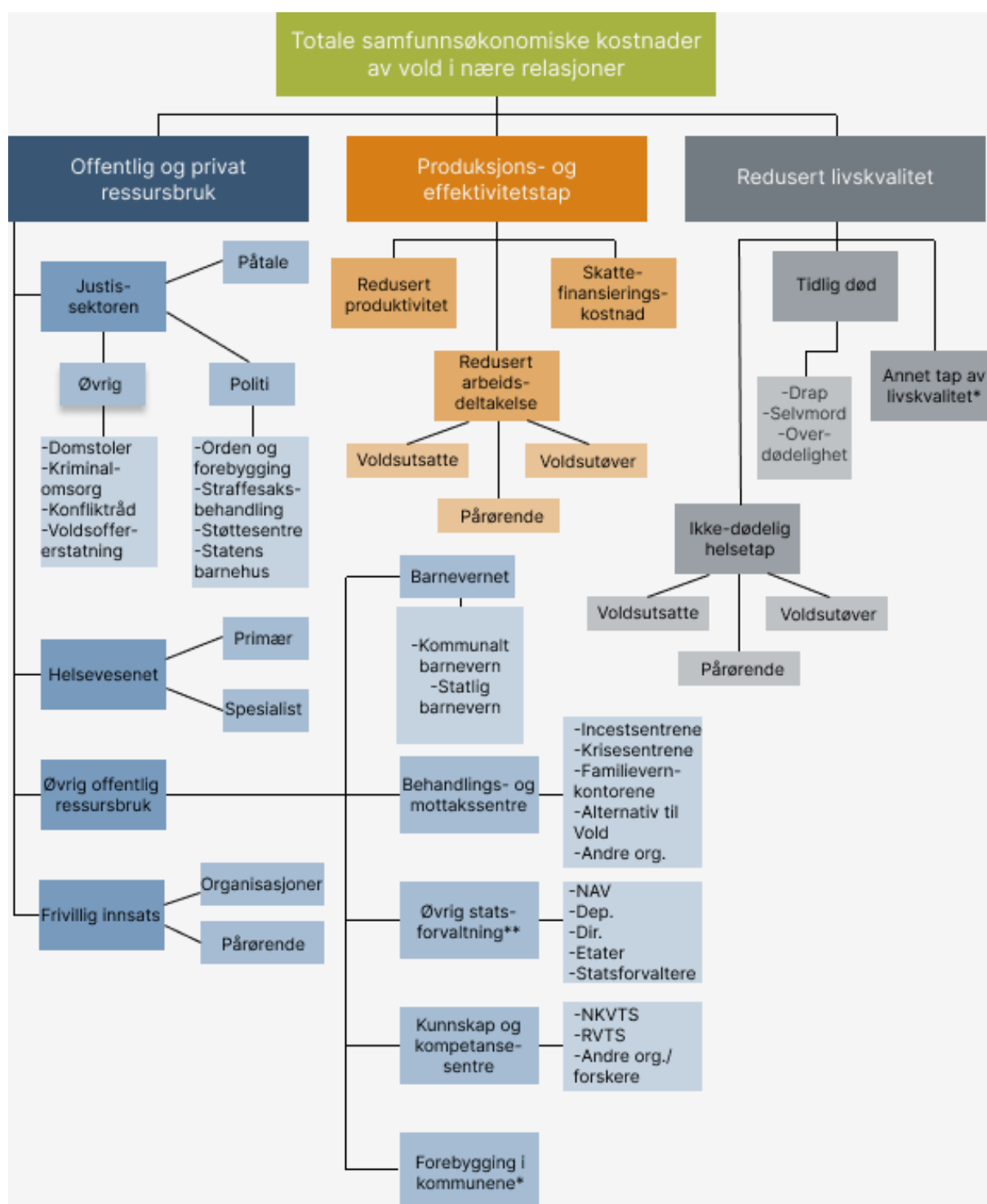

Mørketall vil si tilfeller av vold eller konsekvenser av vold, som ikke oppdages eller er dokumentert i offentlig statistikk. På grunn av ufullstendig datagrunnlag vil anslag som ikke tar høyde for mørketallene undervurdere de faktiske konsekvensene. Men basert på den informasjonen som finnes, kan det gjøres anslag, også for de konsekvensene som ikke kan måles grunnet et ufullstendig datagrunnlag. Gjennom en systematisk håndtering av usikkerhet gir dette kostnadsanslag som inkluderer mørketall, og gir et forventningsrett anslag på de helhetlige samfunnskostnadene knyttet til vold i nære relasjoner.

Figuren nedenfor gir en detaljert beskrivelse av hvordan de samfunnsøkonomiske kostnadene brytes ned på ulike områder.

Figur 4-2

Prosjektnedbrytningsstruktur

*Ressursbruk til forebyggende innsats i kommunene (utover det som fanges opp i ressursbruk innenfor barnevern) og tapt livskvalitet utover helsetap for voldsutsatt, voldsutøver og pårørende har vi ikke funnet faglig grunnlag for å tallfeste.

**Statsforvaltningen utover NAV, POD, Bufdir og Statsforvaltere er ikke medregnet.

4.2 Metodisk tilnærming til kartlegging av kostnader i året 2021

Kostnadsanslagene i denne rapporten er knyttet til konsekvensene i 2021 av vold i nære relasjoner. I samsvar med det metodiske rammeverket, kan dette være kostnader knyttet til privat eller offentlig ressursbruk, tap av helsemessig livskvalitet og redusert verdiskaping i den norske økonomien innenfor kalenderåret. Det er verdt å bemerke at konsekvensene kan være knyttet til voldshendelser som ligger flere år tilbake i tid.

Med to unntak er alle kostnadsanslagene gjennomført med metoder som kartlegger kostnader som faller innenfor året 2021. Unntakene er knyttet til konsekvenser av død, og konsekvenser av vold mot barn. Ved disse to tilfellene benyttes det en nåverdiberegning knyttet til det fremtidige tapet av hendelsene (antall dødsfall og antall barn som rammes av vold i nære relasjoner for første gang i 2021).

Dersom man antar at antall voldshendelser er stabilt over tid, så innebærer ikke disse to forholdene noen endring for tolkningen av resultatene. Eksempelvis kan en forstå beregningene som at vi i 2021 hadde merkostnader til helsetjenester som følge av at voksne har vært utsatt for vold i barndommen.

5 Ressursbruk i justissektoren

I dette kapittelet presenteres ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner i justissektoren. Vold i nære relasjoner medfører ressursbruk i omtrent hele justissektoren. Samlet finner vi et forventet kostnadsanslag på 1,4 milliarder kroner i 2021. Størst kostnad finner vi i politiet, i kriminalomsorgen og hos domstolene. Andre deler av justissektoren med ressursbruk i knyttet til vold i nære relasjoner er blant annet konfliktrådene, kontoret for voldsoffererstatning, statsadvokatene og riksadvokaten, i tillegg til departementet og politidirektoratet. Kostnader knyttet til politiet er alene anslått til 714 millioner kroner, hvorav straffesaksbehandling er den største kostnadskomponenten med 302 millioner kroner.

5.1 Beskrivelse av en prosess i politi- og rettsvesen

Proessen i saker om vold i nære relasjoner grovt deles inn i fem faser. Gjennom forebyggende arbeid og ordenstjeneste kan man å forebygge, avdekke og anmelde vold i nære relasjoner og dermed forhindre videre mishandling. Videre har man anmeldelse enten av fornærmede eller vitner, eller informasjon som gir grunnlag for offentlig påtale. Neste steg vil være etterforskning, og eventuelle sikkerhetstiltak for å beskytte de involverte. Påtalemyndigheten avgjør deretter om det på grunnlag av etterforskningen skal reises tiltale eller ikke. Dersom tiltale besluttes, vil saken normalt bli oversendt til tingretten for behandling. Dersom tiltalte blir dømt skyldig i en straffesak, vil tiltalte få en straffereaksjon. Figuren under illustrerer en stilisert prosess i politi- og rettsvesen. Det er ikke alltid en sak går gjennom alle stegene i prosessen ettersom ikke alle saker ender med tiltale, domstolsbehandling eller straffereaksjon.

Figur 5-1 Beskrivelse av en prosess i politi- og rettsvesen ved sak om vold i nære relasjoner som resulterer i straffereaksjon og soning

Politiet får kjennskap til vold i nære relasjoner både gjennom anmeldelse fra fornærmede, vitner, eller andre offentlige tjenesteområder som barnevern eller skole. De kan også få kjennskap til vold i nære relasjoner gjennom andre politisære gjøremål.

Ved mistanke om at det foreligger et straffbart forhold (vold i nære relasjoner) har politiet plikt etter straffeprosessloven til å starte etterforskning, samtidig som politiet må ta stilling til om det er behov for beskyttelsestiltak for de involverte. Innledende etterforskningsskritt innebærer å innhente informasjon, som for eksempel blod/DNA-analyser, epikriser, sakkyndiguttalelser og gjennomføre avhør. I enkelte tilfeller vil tvangsmidler som pågrepelse og ransaking og beslag tas i bruk. Når etterforskningen er avsluttet, vil påtalemyndigheten vurdere om det samlede bevisbildet er grunnlag for tiltalebeslutning.

Selv om påtalemyndigheten opptrer som part i straffesaken, har den en objektiv rolle. Dersom påtalemyndigheten er overbevist om siktedes skyld vil det bli tatt ut tiltale. I etterkant av en eventuell rettskraftig dom vil straffereaksjon og eventuelt soning i kriminalomsorgen finne sted.

5.2 Ressursbruk i politiet

5.2.1 Forebyggende arbeid og ordenstjeneste

Det forebyggende arbeidet og ordenstjenesten i politiet handler om å avdekke og forhindre vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner er som oftest et gjentakende fenomen, slik at avdekking også er forebygging av nye hendelser. Det forebyggende arbeidet og ordenstjenesten er nært knyttet til hverandre, og vi har derfor vurdert det som hensiktsmessig å se disse delene av politiet i sammenheng. Vi har inkludert håndheving av besøksforbud i anslaget for kostnader ved ordenstjeneste knyttet til vold i nære relasjoner. Dette skyldes at det faller naturlig utenfor straffesaksbehandlingen i politiet, og ressursbruken knyttet til dette er dels av samme art som ordenstjeneste.

Forebyggende arbeid hos politiet er mangfoldig. Det dreier seg både om å avdekke, men også om å gjøre risikovurderinger og iverksette tiltak for å beskytte de som risikerer å bli utsatt for vold i nære relasjoner og forhindre personer fra å utøve ny vold. Politidistriktenes dedikerte ressurser til forebygging er ulikt organisert på tvers av politidistriktene, og ressursbruken til forebygging varierer både basert på størrelse på politidistriktet og måten det er organisert på. Ordenstjenesten i politiet omfatter både operasjonssentralen og patruljering til hendelser som kan være bekymringsmeldinger, eller akutte situasjoner der noen enten er utsatt for vold, eller frykter å bli utsatt for vold.

For å anslå ressursbruken til forebyggende arbeid, ordenstjeneste og håndheving av besøksforbud, har Politidirektoratet bistått oss med å innhente statistikk fra de ulike politidistriktene. De fleste politidistriktene har oppgitt antall årsverk som relaterer seg til å forebygge vold i nære relasjoner, og basert på disse har vi gjort anslag for distriktene vi ikke har fått data fra. Anslagene er basert på størrelsen på politidistriktet, målt ved årsverk, sett opp mot svarene fra øvrige politidistrikt.

Politidistriktene har også kartlagt antall oppdrag som omhandler vold i nære relasjoner, arbeid knyttet til kontaktforbud og håndheving av dette. Dette inkluderer saker med voldsalarm og omvendt voldsalarm. Videre har de kartlagt tidsbruk tilknyttet disse oppdragene.

Basert på oversendt informasjon om antall årsverk fra politidistriktene, anslår vi at 186 årsverk i forbindelse med forebygging og ordenstjeneste knyttet til vold i nære relasjoner. Dette gir en kostnad på 166 millioner kroner i 2021. Usikkerheten i anslagene relaterer seg til at det er krevende for politiet å nøyaktig anslå ressursbruken tilknyttet hvert oppdrag, hvor mange som delvis jobber med forebygging, i tillegg til at vi har gjort subjektive vurderinger for politidistriktene vi ikke har informasjon fra. I sum er denne usikkerheten betydelig i flere ledd av beregningene, på både forebygging og ordenstjeneste.

I det lave anslaget legger vi til grunn et konservativt anslag på forebyggende årsverk i politidistriktene vi ikke har data for. Videre antar vi lavere tidsbruk per sak i ordenstjenesten, særlig for politidistriktene vi ikke har mottatt informasjon fra. I det høye anslaget antar at de som ikke har oppgitt forebyggende årsverk ligger i det øvre sjiktet relativt til størrelsen på politidistriktet. I tillegg legger vi til grunn noe høyere reell tidsbruk per sak i ordenstjenesten. Tabellen under oppsummerer trippelanslaget.

Tabell 5-4 Trippelanslag for kostnader til forebygging, ordenstjeneste og håndheving av besøksforbud hos politiet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	109	166	223

5.2.2 Straffesaksbehandling – etterforskning, påtale og domstolsbehandling

Den største delen av politiets ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner knytter seg til etterforskning, påtaleavgjørelser og domstolsbehandling av saker knyttet til vold i nære relasjoner.

Ved mistanke om vold i nære relasjoner vil politiet igangsette etterforskning for å kartlegge om og i hvilken grad straffbare forhold er begått, hvor alvorlige lovbruddene var og lovbruddenes varighet. I familievoldssaker har ofte gjerningspersonen og den/de fornærmede tette og langvarige relasjoner og ofte både felles barn, bolig, nettverk og liv (Riksadvokaten, 2008). Det er særlig krevende å etterforske saker der offeret ikke medvirker. At volden ofte skjer i hjemmet, uten andre vitner, gjør det særlig krevende å etterforske. Andre vitneobservasjoner kan bli avgjørende. Under etterforskningen må politiet alltid ta stilling til om det er behov for beskyttelsestiltak overfor fornærmede, barn eller andre i familien, herunder om mistenkte skal pågripes.

Offentlig påtale innebærer at påtalemyndigheten kan reise straffesak, uten at fornærmede har anmeldt forholdet og begjært påtale. Dersom fornærmede anmelder forholdet, er det opp til påtalemyndigheten å vurdere om det er grunnlag for å starte etterforskning i saken.

Politiet registrerer i liten grad hva de ansatte bruker sin tid på. I Politidirektoratets kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet (2019) har man beregnet gjennomsnittlig tidsbruk på en rekke ulike sakstyper, fordelt på ulike roller i politiet i 2017.

Saker som omfatter vold i nære relasjoner er langt mer ressurskrevende enn en gjennomsnittlig sak. Politiet brukte i snitt 17,3 timer per sak på straffesaksbehandling (etterforskning, påtale og domstolsbehandling). Tilsvarende tall for hver sak med mishandling i nære relasjoner var 104 timer, mens det for drap og drapsforsøk var 2 228 timer. Lovbrudd som relaterer seg til vold i nære relasjoner er blant de mest alvorlige lovbruddstypene, og ressursbruken per sak er tilsvarende høy.

Tabellen under viser vårt anslag på antall saker som omhandler vold i nære relasjoner fordelt på lovbruddstype, i tillegg til tidsbruk per sak og samlet tidsbruk. Anmeldte saker er hentet fra Tabell 3-5, mens tidsbruk per sak er hentet fra Politidirektoratets kapasitetsvurdering.

Tabell 5-1 Anslag på antall saker som omhandler vold i nære relasjoner fordelt på lovbruddstype, tidsbruk per sak og samlet tidsbruk i 2021. Kilde: Politiet og Menon Economics

Lovbruddstype	Anmeldte saker – nære relasjoner	Tidsbruk per sak (timer)	Samlet tidsbruk (timer)
Drap	11	2 228	24 508
Drapsforsøk	24	2 228	53 472
Mishandling i nære relasjoner	3 109	104	323 336
Frihetsberøvelse	112	37	4 144
Voldtekt	324	153	49 572

Voldtekt barn under 14 år	300	153	45 900
Seksuell omgang og handling med mindreårige	219	151	33 069
Incest	123	41	5 043
Tvangsekteskap	10	37	370
Kjønnslemlestelse	3	37	111
Kroppskrenkelse	2 040	37	75 480
Kroppsskade	81	37	2 997
Totalt	6 275	-	618 002

Forebyggende arbeid og ordenstjeneste er ikke inkludert her. Ressursbruken dekker påtalemyndigheten i politiet. Ressursbruk hos ansatte ved barnehus og statsadvokatene er ikke inkludert.

Med utgangspunkt i tidsbruken knyttet til saker som omhandler vold i nære relasjoner, finner vi en samlet kostnad tilknyttet straffesaksbehandling i politiet på 302 millioner kroner. Det er usikkerhet knyttet til andelen vold i nære relasjoner for flere lovbruddstyper, deriblant seksuell omgang og handling med mindreårige og kroppskrenkelse og -skade. Ved å legge til grunn nøkterne anslag for sakstyper som er beheftet med usikkerhet får vi et lavt anslag på 287 millioner kroner. Tilsvarende, hvis vi legger til grunn en noe høyere andel vold i nære relasjoner for sakstypene som det er betydelig usikkerhet rundt, så får vi et høyt anslag på 424 millioner kroner. Trippelanslaget er oppsummert i tabellen under.

Tabell 5-2 Trippelanslag for kostnader i straffesaksbehandlingen hos politiet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	287	302	424

5.2.3 Støttesenter for kriminalitetsutsatte

Støttesentrene ble etablert som en del av regjeringens arbeid mot vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot voksne. Det er organisert som sentre under de ulike politidistriktene, med minimum et støttesenter i hvert politidistrikt. Målgruppen er de som har vært utsatt for integritetskrenkende kriminalitet som for eksempel vold, trusler, hatkriminalitet, seksuelle overgrep, mishandling eller krenkelser. Målet er å få flere til å anmelde, få den utsatte til å komme seg raskere tilbake til hverdagen og at anmeldelsesprosessen blir lettere å stå i.

Støttesentrene er tett koblet mot det øvrige forebyggende arbeidet i politidistriktene. Støttesenter for kriminalitetsutsatte er i enkelte politidistrikt underlagt forebyggende enhet, mens sentrene i andre politidistrikt er underlagt andre enheter.

Ressursbruken ved støttesentrene for kriminalitetsutsatte er kartlagt separat gjennom statistikk fra støttesentrene om andel saker med vold i nære relasjoner, kombinert med antall årsverk ved hvert støttesenter. Videre har vi lagt til grunn lønnskostnader per årsverk i politiet på 891 080 kr. Basert på andel saker med vold i nære relasjoner og antall ansatte ved støttesentrene, anslår vi en samlet kostnad til vold i nære relasjoner på 16 millioner kroner ved støttesentrene.

Vi har ikke mottatt statistikk fra alle støttesentre, og andel saker som dreier seg om vold i nære relasjoner varierer forholdsvis mye mellom politidistriktene. Dette innebærer at det er usikkerhet knyttet til anslaget. I det lave

anslaget antar vi at andel vold i nære relasjoner ved støttesentrene vi ikke har mottatt data fra, er tilsvarende den laveste andelen vold i nære relasjoner blant støttesentrene vi har mottatt data for. Tilsvarende har vi i det høye anslaget lagt til grunn den høyeste andelen vold i nære relasjoner blant støttesentrene vi har mottatt data fra for å anslå andelen for de vi ikke har mottatt statistikk fra. Denne tilnærmingen gir et lavt anslag på 9 millioner kroner og et høyt anslag på 23 millioner kroner.

Tabell 5-3 Trippelanslag for kostnader i ved Støttesenter for kriminalitetsutsatte som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	9	16	23

5.2.4 Statens barnehus

Statens barnehus er et tilbud for barn, unge og særlig sårbare voksne som har vært utsatt for vold, overgrep eller annen alvorlig krenkelse. Barnehuset skal tilrettelegge for at målgruppen tilbys tilrettelagt avhør, medisinske undersøkelser, nødvendig oppfølging og behandling innen nærmere angitte rammer, samt ivareta koordinering av tverrfaglig og tverretattlig samhandling. Formålet med Statens barnehus er å sikre at barn og unge som mistenkes utsatt for vold og seksuelle overgrep ikke skal utsettes for unødige belastninger i forbindelse med politiets etterforskning, hindre at barnet må fortelle sin historie flere ganger, og samtidig sørge for at de får god og koordinert oppfølging.

Målgruppen for tilrettelagte avhør og sekvensielle avhør er fornærmede og vitner under 16 år, eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse i saker som gjelder:

- Seksuallovbrudd (straffeloven kap. 26)
- Kropsskade (straffeloven § 273)
- Drap (straffeloven § 275)
- Mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282 og 283)
- Kjønnsslemlestelse (straffeloven § 284)

I tillegg kan det under gitte omstendigheter gjennomføres ordinære politiavhør ved barnehuset av fornærmede og vitner mellom 16 og 18 år.

Felles for ovennevnte sakstyper som er i målgruppen er at disse er relevante for vold i nære relasjoner. En vesentlig del av sakene som barnehusene er i befatning med gjelder vold i nære relasjoner.

Utover avhør, medisinske undersøkelser og oppfølging av fornærmede, driver barnehusene med informasjons-tiltak og veiledningstilbud. Dette omfatter blant annet veiledning og deltakelse på foreldremøter i barnehage, skole eller idrettslag som har vært berørt av konkret straffesak. I tillegg tilbys veiledning til kommunale barneverntjenester i saker som gjelder vold i nære relasjoner.

For å anslå kostnader til vold i nære relasjoner har vi tatt utgangspunkt i samlede bevilgninger til Statens barnehus, og multiplisert dette med andel saker ved barnehusene som omhandler vold i nære relasjoner. I sin årsrapport for 2020 oppgir Statens barnehus antall tilrettelagte avhør fordelt på vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og andre sakstyper. Statistikken for tilrettelagte avhør og politiavhør i 2019 og 2020 er vist i tabellen under.

Tabell 5-4

Antall tilrettelagte avhør og politiavhør ved Statens barnehus etter sakstype. Gjennomsnitt for 2019 og 2020

	Vold i nære relasjoner	Seksuelle overgrep	Annet	Totalt
Tilrettelagt avhør	2818	2184	127	5128
Politiavhør	57	318	20	394
Andel vold i nære relasjoner	100 %	29 %	50 %	69%

Kilde: Statens barnehus.

Andelen tilrettelagte avhør ved barnehusene som omhandlet vold i nære relasjoner var i snitt 55 prosent i 2019 og 2020. Vi legger til grunn snittet av de to siste årene før 2021 og antar at antall saker var 5128 i 2021. Tilsvarende legges til grunn at andelen «vold i nære relasjoner» utgjorde 55 prosent av sakene, det vil si 2818, i 2021.

I tillegg vet vi at en betydelig andel av seksuelle overgrep foregår i nære relasjoner, samt at sakstypene i «annet» kategorien også omhandler straffesaker der fornærmede kan ha nær relasjon til mistenkte. Vi har ikke informasjon om andelen seksuelle overgrep og «annet» er saker som omhandler nære relasjoner. Her legger vi til grunn andelen av saker som omhandler nære relasjoner innen seksuelle overgrep på 29 prosent¹² fra Tabell 3-5. Videre legger vi til grunn at halvparten av sakene i «annet»-kategorien er vold i nære relasjoner, i fravær av informasjon om disse sakene. Dette utgjør imidlertid en liten andel av den totale saksmengden, slik at denne antakelsen ikke påvirker anslaget i stor grad. En samlet vurdering gir da at andelen vold i nære relasjoner av tilrettelagte avhør utgjør 69 prosent, slik vi har definert vold i nære relasjoner.

Det ble gjennomført 404 politiavhør i 2020, og av disse var 80 prosent i aldergruppen 12-18 år. 133 av politiavhørene i 2020 var særskilt politiavhør som tas av barn, unge og andre særlig sårbare med seksuell skadelig atferd. Dette gjør at andelen seksuelle overgrep er høyere for politiavhør sammenlignet med tilrettelagte avhør, som vist i tabellen over. For politiavhør legger vi til grunn tilsvarende andel nære relasjoner for den enkelte sakstype som for tilrettelagte avhør. Grunnet større andel seksuelle overgrep, er andelen politiavhør som vi anslår at knyttes til vold i nære relasjoner 40 prosent, sammenlignet med 69 prosent for tilrettelagte avhør.

I 2020 er det gjennomført totalt 1060 medisinske undersøkelser ved barnehusene. Av disse var 1009 klinisk rettsmedisinske undersøkelser og 51 medisinske undersøkelser. Statistikken for medisinske undersøkelser er ikke detaljert på ulike sakstyper. I fravær av bedre kilder, har vi lagt til grunn at andelen medisinske undersøkelser som relaterer seg til vold i nære relasjoner er tilsvarende andelen av tilrettelagte avhør, på 69 prosent.

De siste årene har antallet ansatte ved barnehusene økt betydelig. Ved utgangen av 2020 var det totalt 161,5 årsverk i barnehusene, mot 75,5 årsverk i 2015. Barnehusene finansieres av Justis- og beredskapsdepartementet, i tillegg bidrar Helse- og omsorgsdepartementet med midler til medisinske undersøkelser. Samlede tildelinger i 2021 var 298 millioner kroner.

I vårt anslag for kostnader som knyttet til vold i nære relasjoner, har vi som en forenkling lagt til grunn at tilrettelagte avhør, politiavhør og medisinske undersøkelser er like ressurskrevende. Ettersom saksmengden er større for tilrettelagte avhør, ilegges andelen tilrettelagte avhør med mer enn politiavhør og medisinske undersøkelser.

¹² Vektet snitt av voldtekt av mindreårige (35 %) og seksuell handling og omgang med mindreårige (20 %)

Basert på andelen av sakene som relaterer seg til vold i nære relasjoner, og samlede tildelinger, anslår vi samlet ressursbruk ved Statens barnehus til 199 millioner kroner i middels anslag. Usikkerheten relaterer seg først og fremst til andel seksuelle overgrep og saker i «annet» kategorien som kan knyttes til nære relasjoner. I det lave anslaget legger vi til grunn en konservativ andel nære relasjoner for disse sakstypene på 10 prosent og lav andel i «annet»-kategorien, og får et lavt anslag på 159 millioner kroner. Legger vi til grunn et høyt anslag på andel seksuelle overgrep i nære relasjoner på 40 prosent og høy andel blant «annet»-kategorien, får vi et anslag på kostnader til Statens barnehus på 219 millioner kroner. Trippelanslaget er oppsummert i tabellen under.

Tabell 5-5 **Trippelanslag for kostnader hos Statens barnehus som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner**

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	159	199	219

5.3 Statsadvokatene og riksadvokaten

Statsadvokatene og riksadvokaten utgjør, sammen med påtalemyndigheten i politiet, påtalemyndigheten i Norge. Riksadvokaten har det overordnede ansvaret for all straffesaksbehandling, både i politiet og hos statsadvokatene.

I de fleste tilfeller avgjør påtalemyndigheten i politiet tiltalesspørsmålet, men for en del alvorlige lovbrudd er tiltalekompetansen lagt til statsadvokaten eller riksadvokaten. Dette gjelder også innen lovbruddstypene som er relevant for vold i nære relasjoner, men i saker hvor den kriminelle handlingen har en strafferamme på over 6 års fengsel, kan det bli aktuelt å oppnevne en statsadvokat.

For flere av lovbruddene som er relevante her, som drap og drapsforsøk, vil det normalt oppnevnes en statsadvokat. I andre saker med strafferamme over 6 år, som grov mishandling i nære relasjoner, er det usikkerhet knyttet til andelen hvor det oppnevnes en statsadvokat. Vi har ikke statistikk over hvor mange saker hvor det oppnevnes en statsadvokat fordelt på sakstyper, og har derfor ikke et godt grunnlag for å anslå andelen som relaterer seg til vold i nære relasjoner.

Vi har tatt utgangspunkt i antall anmeldte saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner og trukket fra saker som blir ansett som mindre alvorlige, som kroppskrenkelse. Videre har vi anslått andelen av de alvorlige sakene som omhandler vold i nære relasjoner hvor det oppnevnes en statsadvokat eller riksadvokaten selv. Dette anslaget har vi holdt opp mot samlet antall påtalebehandlede saker hos statsadvokatene og riksadvokaten for å beregne andelen av sakene påtalebehandlet av statsadvokatene og riksadvokaten som kan knyttes til vold i nære relasjoner.

Vi har lagt til grunn at det oppnevnes en statsadvokat i 20 prosent av anmeldte saker knyttet til vold i nære relasjoner. Dette utgjør i overkant av 1 200 saker, eller 5 prosent av alle saker Statsadvokatene påtalebehandlet i 2021. Videre har vi antatt at disse sakene er like ressurskrevende som øvrige saker hos Den høyere påtalemyndighet, slik at ressursbruken tilsvarer 5 prosent av kostnadene deres. Det gir et punktanslag på 15 millioner kroner, av en samlet kostnad på 308 millioner kroner. Usikkerheten knyttet til andel vold i nære relasjoner hvor det blir oppnevnt en statsadvokat er svært stor. Vi har derfor halvert denne andelen fra 20 til 10 prosent i det lave anslaget, og oppjustert til 30 prosent i det høye anslaget. Tabellen under oppsummerer trippelanslaget.

Tabell 5-6

Trippelanslag for kostnader hos Statsadvokatene og Riksadvokaten som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	8	15	23

5.4 Domstolene

Domstolene er den dømmende statsmakt, med Høyesterett som øverste domstol. Domstolene behandler både sivile saker og straffesaker. De skal sikre individene rettigheter som fremgår av Grunnloven, lover og internasjonale konvensjoner som staten er bundet av.

Domstolene har ressursbruk knyttet til bl.a. dommere, bistands- og forsvarsadvokat, samt reise og godtgjørelse til meddommere, vitner mv. Ressursbruken vil bestemmes av antall saker knyttet til vold i nære relasjoner og gjennomsnittlig ressursbruk per sak til tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. Vi har også vurdert ressursbruken i Domstoladministrasjonen.

Domstoladministrasjonen har på vegne av Menon utarbeidet statistikk for antall meddomsrettsaker og gjennomsnittskostnader per sak for domstolene i forbindelse med straffesaker i tingrettene. Utgangspunkter er lovbruddstypene som er relevante for vold i nære relasjoner. Sakstallet er hentet fra domstolenes saksbehandlings-system Lovisa.¹³

En gjennomsnittlig meddomsrettssak koster rundt 21 000 kroner å behandle i tingrettene. Dette inkluderer lønn, sosiale kostnader og driftskostnader for dommer og saksbehandler, og gjelder for alle meddomssaker i tingrettene. Tallet oppjusteres med en faktor på 1,65 for å ta høyde for at de relevante lovbruddstypene er mer ressurskrevende enn snittet for alle straffesaker.¹⁴ Gjennomsnittskostnaden for å behandle sakene i tingretten for de relevante sakstypene blir derfor 34 600 kroner.

Det er også en del kostnader til andre aktører i gjennomføring av straffesaker i tingrettene. I saker om vold i nære relasjoner har fornærmede krav til bistandsadvokat og gjerningsperson krav til forsvarer, domstolene har utgifter som salær, reise, fraværsgodtgjørelse og diett til aktører i straffesaker over kapittel 414 og 466 i statsbudsjettet. De største gruppene eksterne aktører er advokater, bistandsadvokater, tolker, sakkyndige og meddommere. Politi- og påtalemyndighetens kostnad ved å gjennomføre en straffesak inngår i beregningen av ressursbruk i straffesaksbehandlingen til politiet (se kapittel 5.2.2).

Kostnadene over kapittel 414 og 466 i statsbudsjettet er gruppert etter lovbruddstyper, og det er beregnet en gjennomsnittskostnad for andre aktører i gjennomføring av straffesakene. Dette er gjort for alle meddomsrettssaker innkommet tingrettene i 2021 og som er avgjort. Videre er det lagt til grunn andel vold i nære relasjoner per lovbruddstype som for anmeldte saker hos politiet.

Tabellen under oppsummerer antall saker, andel vold i nære relasjoner, gjennomsnittskostnader per sak og samlet kostnad forbundet med vold i nære relasjoner per lovbruddstype.

¹³ Registrering av straffebud skjer av saksbehandler basert på informasjon fra påtalemyndigheten. Dersom det er flere straffebud i en sak, er det noe ulik praksis om ett eller flere straffebud føres per sak, og antall saker som er avgjorte trenger ikke nødvendigvis være komplett.

¹⁴ Justeringsfaktoren er forholdet mellom gjennomsnittlige kostnader til kapittel 414 og 466 for de relevante lovbruddstypene for vold i nære relasjoner relativt til kostnadene for alle straffesaker.

Tabell 5-7

Antall meddommersaker, andel vold i nære relasjoner, gjennomsnittlig kostnad per sak og samlet kostnad relatert til vold i nære relasjoner i 2021

Lovbruddstype	Antall meddommersaker avgjort	Andel vold i nære relasjoner	Gjennomsnittskostnad	Kostnad vold i nære relasjoner (mill. kr)
Frihetsberøvelse	46	50 %	262 000	6,0
Seksuallovbrudd mot mindreårige	230	15 %	135 000	4,7
Voldtekt	262	22 %	156 000	9,0
Mishandling i nære relasjoner	244	100 %	195 000	47,5
Drap og drapsforsøk	92	30 %	315 000	8,8
Incest/seksuell omgang mellom nærstående	25	100 %	116 000	2,9
Kroppsskade og kroppskrenkelse	1906	16 %	96 000	29,9
Totalt	2805	26 %	150 000	108,7

Kilde: Domstoladministrasjonen og Menon Economics.

Gjennom å multiplisere antall saker per sakstype med andel saker i nære relasjoner, og gjennomsnittskostnad per sak, får vi et samlet punktanslag på kostnader tilknyttet vold i nære relasjoner i tingretten på 108,7 millioner kroner.

For å anslå ressursbruk i lagmannsretten og høyesterett, har vi tatt utgangspunkt i andelen meddomsrettssaker som blir henvist til lagmannsretten etter anke, og antatt at denne andelen er gjeldende for alle saker som omhandler vold i nære relasjoner. Dette gir oss et tall på antall saker med vold i nære relasjoner som behandles i lagmannsretten, som deretter deles på antall saker totalt ved lagmannsretten. Vi antar at andelen av saker for lagmannsretten gjenspeiler andelen av lønnskostnadene. Dette gir oss et punktanslag på 40 millioner kroner i kostnader for lagmannsretten.

For høyesterett har vi anvendt samme tilnærming som for lagmannsretten, og det gir et punktanslag på 15 millioner kroner.

I anslaget for domstoladministrasjonen ser vi på andelen sakene i tingretten utgjør av samlet antall saker i tingretten. Videre justerer vi for at sakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner er mer ressurskrevende enn en gjennomsnittlig sak. Basert på dette anslår vi at 4,2 årsverk, eller 3 prosent av samlet ressursbruk ved Domstolsadministrasjonen kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi legger til grunn samme kostnad per årsverk som for politiet, og får dermed et middels kostnadsanslag på 4 millioner kroner.

Samlet sett anslår vi at driftsutgiftene hos domstolene utgjør 167 millioner kroner.

Det er flere kilder til usikkerhet knyttet til anslaget. Andelen av saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner er ikke nødvendigvis sammenfallende med andel anmeldelser. Videre er det usikkerhet rundt kostnadene tilknyttet saksbehandlingen i tingrettene, som er beregnet som et snitt for alle meddomsrettssaker. I vårt lave anslag har vi lagt til grunn noe lavere andel vold i nære relasjoner for de sakene der vi har begrenset kjennskap til andelen, i tillegg til å justere ned gjennomsnittskostnaden iht. usikkerhet knyttet til domstolenes ressursbruk. Andelen saker som går videre til lagmannsretten og høyesterett er justert ned også. Tilsvarende har vi i høyt anslag lagt til grunn noe høyere andeler vold i nære relasjoner tilknyttet enkelte lovbruddstyper, og justert opp andelen som går høyere opp i rettssystemet. Tabellen under oppsummerer trippelanslag for utgifter hos domstolene.

Tabell 5-8 Trippelanslag for driftsutgifter hos domstolene som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Tingretten	82	108	139
Lagmannsrett	26	40	58
Høyesterett	9	15	21
Domstoladministrasjonen	2	4	5
Domstolene samlet	119	167	223

5.5 Kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen i Norge er ansvarlig for å gjennomføre straff for de som har blitt dømt til fengsel eller annen form for straff. Dette inkluderer å gi innsatte et trygt og verdig opphold, samt å tilby programmer og tjenester for å hjelpe dem med å rehabilitere seg og forberede seg på å komme tilbake til samfunnet. Flere lovbruddstyper av ulik alvorlighetsgrad er relevant i forbindelse med vold i nære relasjoner, og disse gir ulik straffeutmåling.

For å finne ressursbruken i kriminalomsorgen har vi beregnet gjennomsnittstall for antall innsatte dømt for å ha utøvd vold i nære relasjoner, og multiplisert dette med driftskostnader per fengselsplass per år.

Anslaget på antall innsatte i 2021 baserer seg på hvor mange år som samlet ble sonet i 2021 som følge av vold i nære relasjoner. Det er tatt utgangspunkt i gjennomsnittlig antall innsatte i de relevante lovbruddskategoriene. I neste rekke er antall innsatte per lovbruddskategori multiplisert med andel vold i nære relasjoner for respektive kategorier. Til slutt har vi multiplisert antallet med gjennomsnittlige driftskostnader for den relevante soningsformen. Tabellen under viser gjennomsnittlig kostnad per fengselsplass og per straffegjennomføring i samfunnet.

Tabell 5-9 Gjennomsnittskostnader per fengselsplass per år i 2021. For straffegjennomføring i samfunnet er det oppgitt kostnad per sak.

	Høy sikkerhet	Lavere sikkerhet	Straffegjennomføring i samfunnet
Driftskostnader per fengselsplass/sak	1 213 000 kr	776 000 kr	143 000 kr per sak

Kilde: Kriminalomsorgen

Vi har fått tilsendt gjennomsnittlig antall innsatte og saker med straffegjennomføring i samfunnet i 2021. Videre har vi brukt andelene vold i nære relasjoner per lovbruddstype fra kapittel 3.2. Implisitt antar vi at andelen vold i nære relasjoner er den samme blant innsatte som blant anmeldte for hver lovbruddstype. Vi har ikke mottatt innspill som tilsier at denne andelen av innsatte vil avvike fra andelen av anmeldelser. Tabellen under viser antall innsatte per lovbruddskategori, andel vold i nære relasjoner og samlet kostnad per lovbruddstype.

Vi anslår at av 1 308 innsatte i de relevante lovbruddstypene, så er totalt 438 innsatte som følge av å ha utøvd vold i nære relasjoner. De innsatte fordeler seg med 293 på høysikkerhetsfengsel og 145 på lavere sikkerhet. Dette gir et punktanslag på kostnader i fengsler på 469 millioner kroner.

Tabell 5-10

Oppstilling av kriminalomsorgens kostnader. Antall innsatte, og fordeling av innsatte relatert til vold i nære relasjoner på høy- og lavsikkerhetsfengsel i 2021.

Lovbruddstype	Antall innsatte	Andel vold i nære relasjoner	Høy sikkerhet	Lavere sikkerhet	Kostnad (mill. kr)
Kroppskrenkelse	78	18 %	8	6	14
Kroppsskade	235	5 %	7	4	12
Drap	313	34 %	77	29	116
Drapsforsøk	3	29 %	1	0	1
Mishandling i nære relasjoner	172	100 %	115	57	184
Voldtekt ¹⁵	443	27 %	78	43	128
Seksuell omgang og handling med mindreårig	60	20 %	5	4	9
Incest	4	100 %	2	2	4
Totalt	1 308		293	145	469

Kilde: SSB og Kriminalomsorgen, bearbeidet av Menon Economics.

I tillegg til innsatte kommer de som har straffegjennomføring i samfunnet. Her er imidlertid veldig få saker tilknyttet de relevante lovbruddstypene, på grunn av alvorligheten. Vi anslår at 15 individer hadde straffegjennomføring i samfunnet som følge av vold i nære relasjoner. Anslaget er basert på uttrekk fra Kriminalomsorgen på antall som gjennomfører straff i samfunnet tilknyttet disse lovbruddstypene, som deretter er multiplisert med andel vold i nære relasjoner innenfor de respektive lovbruddstypene. Samlet kostnad til straffegjennomføring i samfunnet anslås til 2,1 millioner kroner.

Samlet sett anslår vi kostnadene i Kriminalomsorgen tilknyttet vold i nære relasjoner til 471 millioner kroner. Usikkerheten i anslaget dreier seg først og fremst om andel av innsatte i de ulike lovbruddstypene som relaterer seg til nære relasjoner. Her har vi brukt tilsvarende usikkerhetsspenn som for anmeldte saker og straffesaksbehandling i politiet. Det gir et usikkerhetsintervall for kostnader i Kriminalomsorgen på 347 til 601 millioner kroner.

Tabell 5-11

Trippelanslag for driftsutgifter hos Kriminalomsorgen som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	347	471	601

5.6 Konfliktråd

Konfliktrådet er en statlig tjeneste som tilbyr mekling som metode for å håndtere konflikter. Meklerne i konfliktrådet legger til rette for møter mellom partene i en konflikt. Et møte i konfliktrådet kan være meklingsmøte, ungdomsstormøte, tilrettelagt møte, oppfølgingsmøte eller annet møte i regi av konfliktrådet. Hensikten er at partene gjennom dialog kan finne fram til gode løsninger enten det gjelder å gjøre opp for konkrete lovbrudd eller gjenopprette relasjoner.

Konfliktrådet har et spesielt ansvar for unge i konflikt med loven, og gjennomfører de strafferettslige reaksjonene mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

¹⁵ Andelen er et vektet snitt av andelen nære relasjoner for voldtekt og voldtekt av barn under 14 år

Konfliktrådet forvalter blant annet tilskudd til å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. I 2021 tildelte konfliktrådet 15 millioner kroner gjennom tilskuddsordningen til ulike organisasjoner som jobber direkte med vold i nære relasjoner. Disse er ikke tatt med i kostnadene til konfliktrådet, men er inkludert i kapittel 8.

Sekretariatet for konfliktrådene har bistått med kartlegging av konfliktrådets totale ressursbruk på vold i nære relasjoner. Det er mange personer som er involvert i arbeid med vold i nære relasjoner, både ansatte i de 12 konfliktrådene, ved sekretariatet for konfliktrådene samt meklere.

I 2021 var 5 prosent av sakene i konfliktrådet direkte relatert til vold i nære relasjoner. Dette tallet øker betraktelig dersom en tar med alle saker som konfliktrådet definerer som integritetskrenkende. Integritetskrenkende saker kan i tillegg til vold i nære relasjoner være for eksempel seksuallovbrudd, hvor det ofte er nær relasjon mellom partene selv om denne ikke er inkludert i straffelovens definisjon. Denne typen saker utgjør i dag nesten halvparten av konfliktrådets saker.

Sekretariatet for konfliktrådene har gjort en intern ressurskartlegging på tidsbruk i saksbehandling per sak både for meklingsaker og for straffereaksjonen «oppfølging i konfliktråd». Tidsbruk per sakstype er deretter multiplisert med antall respektive saker. Tidsbruk for meklere i saker med vold i nære relasjoner er inkludert i anslaget. Videre er tidsbruken (målt i antall årsverk) multiplisert med kostnad per årsverk for å finne total kostnad. I tillegg har Sekretariatet for konfliktrådene kostnader knyttet til å arrangere en årlig nasjonal konferanse om å forebygge vold i nære relasjoner, og gjennomfører opplæring for meklere om tematikken. Samlet gir dette en ressursbruk tilsvarende 4 prosent av total bevilgning på 143 millioner kroner i 2021.

Dette er å vurdere som et nedre anslag, ettersom det er flere elementer som trekker i retning av høyere ressursbruk. I både ungdomssaker og i sivile og henlagte saker fra politiet kan det være snakk om vold i nære relasjoner uten at dette fremkommer tydelig i saksbehandlingssystemet eller statistikk. Dette kan være seksuallovbrudd i ungdomsreaksjonene, eller familiekonflikter i de ordinære sakene. Mange tilfeller med ungdomsreaksjoner faller utenfor definisjonen av nære relasjoner, og de er dermed ikke tatt med i kartleggingen. I tillegg kan mange av ungdommene selv være utsatt for vold i nære relasjoner, og konfliktrådene forsøker å adressere også dette i løpet av straffegjennomføringen. Samlet vurderer vi at et mest sannsynlig anslag er at 7,2 millioner kroner, eller 5 prosent av ressursbruken, er tilknyttet vold i nære relasjoner. I lavt anslag legger vi til grunn 4 prosent av ressursbruken og 8 prosent i høyt anslag. Dette gir et intervall på driftskostnader i konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene på 5,7–11,5 millioner kroner.

Tabell 5-12 Trippelanslag for driftsutgifter i konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	6	7	12

5.7 Kontoret for voldsoffererstatning

Kontoret for voldsoffererstatning (KVF) behandler søknader om voldsoffererstatning, i tillegg til å drive rådgivning og veiledning til kriminalitetsutsatte. Formålet er at de som er berettiget til det skal motta rettmessig kompensasjon etter å ha blitt utsatt for en straffbar handling.

I 2021 behandlet KVF 5028 søknader og utbetalte 459 millioner kroner i voldsoffererstatning. Utbetalingene fra KVF er å anse som en fordeling av ressurser fra det offentlige og/eller voldsutøver til voldsutsatt. Det er en

kompensasjon for de personlige konsekvensene av å bli utsatt for vold. Disse utbetalingene kunne blitt brukt som anslag på konsekvensene for helse og livskvalitet, men de samlede konsekvensene for individet er ofte langt høyere enn utbetalingene. Derfor finner vi det ikke hensiktsmessig å bruke disse utbetalingene som indikator på personlige konsekvenser. Individets konsekvenser i form av tap av helse og livskvalitet omtales i kapittel 8.3.

Den nøyaktige andelen av ressursbruken og utbetalingene i KVF som relaterer seg til vold i nære relasjoner er det knyttet noe usikkerhet til. I Menon (2018) ble utbetalinger av voldsoffererstatning kartlagt. Mishandling i nære relasjoner utgjorde 18,6 prosent av sakene. Samtidig vet vi at det er en rekke saker som omhandler vold i nære relasjoner som faller utenfor mishandling i nære relasjoner. 30 prosent av utbetalingene i 2016 ble utbetalt til personer som var i nær relasjon til skadevolder. Samtidig var det flere saker hvor man ikke hadde informasjon om relasjonen mellom skadelidte og skadevolder. Med det stadige fokuset på vold i nære relasjoner har vi ingen grunn til å tro at denne andelen har falt siden 2016. I tillegg er det flere saker hvor relasjonen mellom voldsutsatt og voldsutøver ikke er angitt. Vi har derfor lagt til grunn at 35 prosent av sakene, og dermed også av utbetalingene, er relatert til vold i nære relasjoner.

Det er hovedsakelig to kilder til usikkerhet i anslaget. Andelen av utbetalinger trenger ikke samsvare med andelen av ressursbruken. Det kan være mer eller mindre ressursbruk knyttet til saksbehandling for saker som omhandler nære relasjoner. I tillegg baserer vi oss på en kartlegging fra 2016, og det kan være endringer i sammensetningen av saker siden den gang.

I vårt lave anslag legger vi til grunn at 30 prosent av ressursbruken og utbetalinger omhandler vold i nære relasjoner, som er funnet fra kartleggingen i 2018. I det høye anslaget antar vi at andelen vold i nære relasjoner har økt i takt med økende fokus på samfunnsutfordringen. I tillegg antar vi at det er tilfeller hvor man ikke har registrert at det er nær relasjon mellom voldsutøver og voldsoffer. Vi legger derfor til grunn at 40 prosent av ressursbruk og utbetalinger relaterer seg til nære relasjoner.

Samlede driftskostnader ved KVF i 2021 utgjorde 24,9 millioner kroner, og vi legger til grunn at 35 prosent av ressursbruken relaterer seg til vold i nære relasjoner. Basert på dette anslår vi at ressursbruken ved KVF knyttet til vold i nære relasjoner utgjør 8,7 millioner kroner.

Tabell 5-13 **Trippelanslag for driftskostnader ved Kontoret for voldsoffererstatning som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner**

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kostnader	8	9	10

5.8 Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet

Både i Politidirektoratet (POD) og Justis- og beredskapsdepartementet (JD) er det dedikerte ressurser som jobber med vold i nære relasjoner.

For å kartlegge ressursbruken i POD og JD har de på forespørsel sett på antall årsverk som jobber med vold i nære relasjoner. Tilnærmingen har vært å se på årsverk som jobber mer eller mindre dedikert med tematikken. Vår vurdering er at dette er å anse som et nedre anslag. Det er svært krevende å gi et anslag på ressursbruk for personell som brukes sporadisk til arbeid relatert til vold i nære relasjoner og som har en rekke andre oppgaver.

Som et resultat av dette har vi gjort en skjønnsmessig justering av anslaget for å ta høyde for andre ressurser internt som jobber med tematikken sporadisk. I arbeidet med vold i nære relasjoner må de dedikerte personene

trekke på øvrige ressurser internt i POD og JD. I tillegg kommer utarbeidelse av strategi- og handlingsplaner hvor man gjerne vil trekke på ressurser bredt internt, samt fra eksterne. I vårt punktanslag har vi derfor tatt utgangspunkt i antall årsverk hos henholdsvis POD og JD, og gjennomsnittlige lønnskostnader per årsverk. Videre har vi justert dette opp med en faktor på 1,5 i middels anslag. Dette gir et anslag på ressursbruk i departementet og direktoratet på 9,5 millioner kroner.

Det ujusterte anslaget fra POD og JD på 6,3 millioner kroner vurderer vi som det lave anslaget. I det høye anslaget har vi justert opp det laveanslaget med en faktor på 2 for å ta høyde for at det kan være betydelig mer ressursbruk i resten av virksomhetene som bruker noe tid på vold i nære relasjoner. Det gir et høyt anslag på ressursbruk på 12,6 millioner kroner.

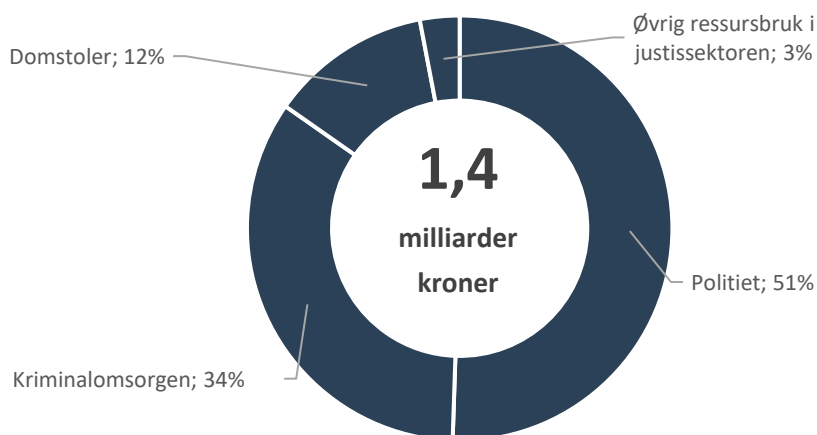
Tabell 5-14 Trippelanslag for driftskostnader hos Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kostnader	6	10	13

5.9 Samlede kostnader i justissektoren

Den totale ressursbruken i justissektoren knyttet til vold i nære relasjoner i 2021 anslås til 1,4 milliarder kroner.

Figur 5-2 Samlet ressursbruk i justissektoren knyttet til vold i nære relasjoner i 2021

Det er politiet som står for den største andelen av kostnadene innenfor justissektoren, med en andel på om lag 51 prosent av kostnadene. Den forventede ressursbruken i Politiet er anslått til 714 millioner kroner. Videre er den forventede ressursbruken i kriminalomsorgen 473 millioner kroner, mens ressursbruk i domstolene er beregnet til 170 millioner kroner.

Øvrig ressursbruk omfatter kontoret for voldsoffererstatning, Den høyere påtalemyndighet, Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet, hvor den samlede ressursbruken er beregnet til om lag 42 millioner kroner.

6 Ressursbruk i helsevesenet

Vold i nære relasjoner påvirker den fysiske og psykiske helsen i befolkningen. Dette medfører også økte utgifter til helse, som anslås til 4,7 milliarder kroner for helsetjenesten samlet i 2021. Vold mot barn kan alene forklare om lag 1,2 milliarder kroner. Anslaget omfatter både kostnader i primær- og spesialisthelsetjenesten.

6.1 Vold og betydning for bruk av helsetjenester

Vold i nære relasjoner og konsekvenser for offentlige helseutgifter har blitt utredet i en rekke ulike kartlegginger internasjonalt. Vi vil her gi en gjennomgang av viktig innsikt fra tidligere studier på dette området fra Sverige, Danmark, Finland, Storbritannia, USA og Australia. Innsikten fra disse studiene legger også grunnlaget for vårt anslag for helsetjenestekostnader i Norge som følge av vold i nære relasjoner.

6.1.1 Betydningen av ulike kartleggingsdesign i tidligere studier

De ulike studiene skiller seg fra hverandre på flere områder, men det er spesielt én grunnleggende metodisk forskjell som får avgjørende betydning for de kartlagte kostnadene. Denne forskjellen går ut på hvorvidt en anslår kostnader som relaterer seg til den akutte behandlingen som oppstår umiddelbart etter voldshendelser, eller hvorvidt en forsøker å kartlegge det generelle og gjerne langvarige merforbruket av helsetjenester for voldsutsatte.

Som eksempel bruker to tidligere svenske studier den førstnevnte metodiske tilnærmingen. Dette gjelder den svenske Socialstyrelsen (2006) sin kartlegging av kostnader for vold mot kvinner og Institutet för Hälso- och Sjukvårdekonomi (2011), som blant annet bygger sine beregninger på ICD-10-koder¹⁶ og data fra pasientregisteret. Socialstyrelsen anslår helsetjenestekostnader knyttet til sykehusinnleggelser som følge av vold i nære relasjoner til mellom 7 og 17 millioner svenske kroner, mens samlede kostnader i primærhelsetjenesten og dagbehandling på sykehus knyttet til vold i nære relasjoner anslås til mellom 14 og 23 millioner svenske kroner i 2006. Tilsvarende anslår den svenske studien fra 2011 helsetjenestekostnadene samlet til 74 millioner svenske kroner.

Til sammenlikning finner en omfattende og nylig publisert studie, utarbeidet av det finske Institutet för hälsa och välfärd (2022), at merkostnaden til helsetjenester for kvinner som opplever fysisk vold i parforhold beløper seg til 150 millioner euro per år i Finland. Årsaken til at den finske studien anslår helsetjenestekostnader knyttet til vold i nære relasjoner som er mange ganger høyere enn de svenske studiene, kan forklares med ulike metodiske tilnærminger. I den finske studien benyttes ikke voldsrelaterte ICD-koder, men den fokuserer i stedet på den samlede bruken av helsetjenester for voldsutsatte kvinner. Konkret har man fulgt mer enn 10 000 voldsutsatte kvinner over en periode på fem år. Målt mot en kontrollgruppe, finner de at årlige merkostnader til helsetjenester for voldsutsatte er 1024 euro over perioden. Det presiseres at studien er konsentrert om å kartlegge merkostnader til helsetjenester for kvinner som er utsatt for fysisk vold i parforhold. Det innebærer at studien ikke fullt ut fanger opp kostnader knyttet til psykisk vold, vold mot menn, eller vold i nære relasjoner utenom parforhold.

¹⁶ ICD-koder er en internasjonal statistisk klassifikasjonsstandard for ulike sykdommer og helserelaterte problemer.

Studier fra Danmark, USA og Australia har lignende metodisk tilnærming, og får sammenlignbare resultater. Dette underbygger at voldsutsatte opplever komplekse og mangefasettete helseutfordringer som følge av vold, og har derfor et merforbruk av helsetjenester som ikke lar seg spore ved å fokusere på voldsrelaterte ICD-koder.

For vår kartlegging av samfunnskostnader knyttet til vold i nære relasjoner i Norge, innebærer erfaringene fra tidligere studier at man vil grovt undervurderer de faktiske helsetjenestekostnadene ved å fokusere på direkte voldsrelatert ressursbruk i de ulike delene av helsetjenesten. Våre anslåtte helsetjenestekostnader bygger derfor på funnene som er gjort i flere internasjonale studier, der disse vurderes kritisk, omregnes og tilpasses norske forhold.

6.1.2 Spesielt om helsetjenestekostnader for voldsutsatte barn

Kartlegging av helsetjenestekostnader for voldsutsatte barn og voksne krever en ulik metodisk tilnærming. Både for barn og voksne kartlegger vi økte kostnader til helsetjenester som følge av vold i nære relasjoner. For voksne kan dette være behandling og oppfølging etter både nylige voldshendelser, eller voldshendelser som ligger flere år tilbake i tid. Helsekostnadene knyttet til voldsutsatte barn kan i teorien tolkes på samme måte, men bygger på en annen metodisk tilnærming.

Helsetjenestekostnader for voldsutsatte barn bygger på en nåverdiberegning¹⁷ av økte gjennomsnittlige livstidskostnader som følge av vold i nære relasjoner. Det amerikanske Centers for Disease Control and Prevention (CDC) har i de såkalte ACE-studiene kartlagt nåverdien av fremtidige konsekvenser for voldsutsatte barn, inkludert merkostnader knyttet til helsetjenester.¹⁸ Her anslås nåverdien av økte fremtidige helsetjenester per voldsutsatt barn til 32 648 dollar gjennom barndommen, samt 10 530 dollar i voksen alder (Fang, Brown, Florence, & Mercy, 2012).

Nåverdien av livstidskostnader er knyttet til hvert voldsutsatt individ. Ettersom mange voldsutsatte barn opplever gjentakende vold gjennom oppveksten, gir dette en dobbelttelling av kostnader hvis en fokuserer på antall voldsutsatte barn i et gitt kalenderår (Hafstad & Augusti, 2019). Den relevante forekomsten for å kartlegge helsetjenestekostnader i 2021 blir derfor å fokusere på antall barn som blir utsatt for vold for første gang i dette året. Dette kan også forstås som antall voldsutsatte barn per årskull.

I utgangspunktet skiller nåverdimetoden for fremtidige livstidskostnader til helse for voldsutsatte barn seg fra helsetjenestekostnadene for voldsutsatte voksne, ved at de ikke belaster ressursbruken i helsevesenet i regnskapsåret 2021. Men med enkelte forutsetninger kan nåverdien av livstidskostnader til helsetjenester for voldsutsatte barn likevel forstås som ressursbruk i 2021. Dette innebærer at vi i 2021 hadde merkostnader knyttet til helsetjenester for voksne personer som opplevde vold i deres barndom.

6.1.3 Kort om hvor ressursbruken oppstår i helsevesenet

Studier på området viser at vold i nære relasjoner medfører et forhøyet forbruk av helsetjenester generelt. De relevante studiene inneholder imidlertid ikke informasjon om hvor i helsetjenesten den økte ressursbruken oppstår.

¹⁷ Nåverdi kan enkelt forklares som verdien i dag av et fremtidig beløp. Å omregne fremtidige beløp til nåverdi kalles å diskontere. I omregningen brukes en diskonteringsfaktor på 4 prosent.

¹⁸ [Adverse Childhood Experiences \(ACEs\) | Centers for Disease Control and Prevention \(CDC\)](#)

Den beste indikatoren blir derfor å vurdere ressursbruken mot de helsemessige konsekvensene som følge av vold i nære relasjoner, som er nærmere beskrevet i kapittel 10. Vi ser at vold i nære relasjoner er assosiert med en generell forverring i helsetilstand, og forhøyet risiko for tidlig død. Dette indikerer at vold i nære relasjoner medfører en økt ressursbruk innenfor både psykiske og somatiske helsetjenester i både primær- og spesialisthelsetjenesten.

Særlig ser vi at vold i nære relasjoner har betydning for psykisk helse. Blant annet viser australske studier at vold i nære relasjoner kan forklare en betydelig andel av angst, depresjon, rusmisbruk og selvskading (Ayre, Lum, Webster, & Moon, 2016).¹⁹

6.2 Beregning av helsetjenestekostnader

Beregningene av merforbruk av helsetjenester som følge av vold i nære relasjoner bygger på en kritisk gjennomgang av ulike studier som har gjort relevante kartlegginger av dette i andre land. Vi går her gjennom de viktigste funnene og hvilke vurderinger som er lagt til grunn for våre beregninger av betydningen som vold i nære relasjoner har for helsetjenestekostnader i Norge.

6.2.1 Helsetjenestekostnader for voldsutsatte voksne

I beregning av økte helsetjenestekostnader knyttet til voldsutsatte voksne baseres anslaget hovedsakelig på relevante studier fra Finland og Danmark. Anslagene vurderes også mot kartlegginger fra Storbritannia og Australia.

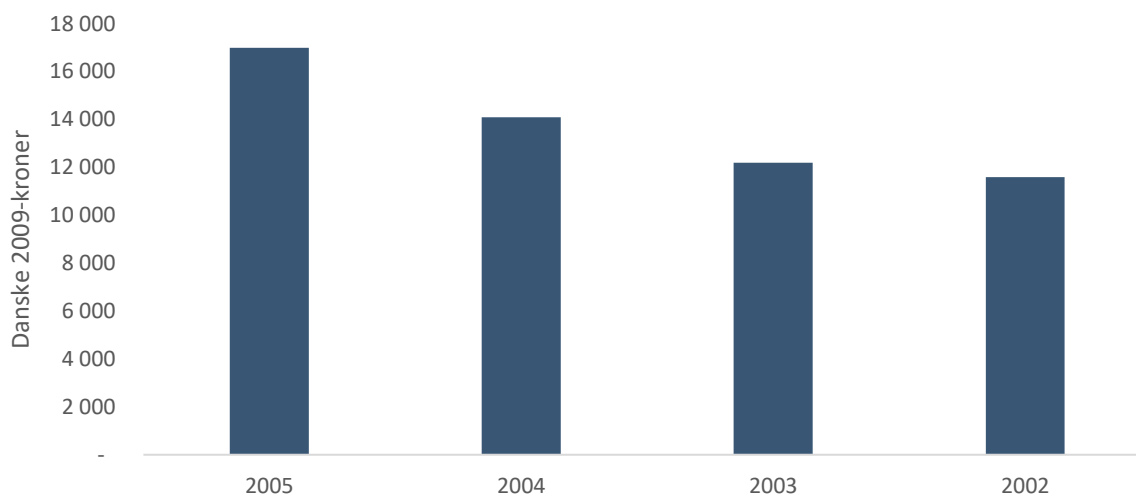
Den finske studien som er gjennomført av Siltala mfl. (2022) i regi av det finske Institutet for hälsa och välfärd, er en omfattende kartlegging av merkostnader knyttet til alle helsetjenester samlet for kvinner som er utsatt for fysisk vold i et parforhold. De anslår at de samlede konsekvensene for helsekostnader er 150 millioner euro årlig, over en femårsperiode. Kostnadene er fordelt på 146 000 voldsutsatte over perioden med en gjennomsnittlig årlig merkostnad på 1024 euro per voldsutsatt.

En lignende studie er gjennomført i Danmark av Kruse mfl. (2011). Den danske studien har fulgt 20 842 voldsutsatte kvinner i perioden 2002 til 2005, og målt merforbruk av helsetjenester sammenlignet med en kontrollgruppe bestående av andre kvinner. Helsetjenestekostnadene er identifisert ut fra registerdata og omfatter kostnader til legevakt, ambulante kontakter, sykehusinnleggelser, psykiatriske helsetjenester, allmenn- og spesialistlege tjenester, samt reseptbelagt medisin. De finner i likhet med den finske studien at partnervold mot kvinner er assosiert med langvarige merkostnader til helsetjenester. Som illustrert i figuren nedenfor avtar merforbruket gradvis over tid. For kvinner som er registrert med en voldshendelse i 2002 var gjennomsnittlig merkostnad til helsetjenester i 2006 om lag 11 000 danske kroner høyere enn kontrollgruppen. For kvinner som var registrert med en voldshendelse i 2005 var merforbruket på 17 000 danske kroner. I gjennomsnitt over perioden anslås det et årlig merforbruk på 14 423 danske kroner, med 12 615 og 16 340 danske kroner som et nedre og øvre anslag i et 95 prosent konfidensintervall.

¹⁹ [Australian Burden of Disease Study 2015: Interactive data on risk factor burden](#)

Figur 6-1

Illustrasjon på gjennomsnittlige merkostnader i helsevesenet i Danmark i 2006 ut fra seneste år de var voldsutsatt i perioden 2002-2005

Kilde: Kruse mfl. (2011), bearbeidet av Menon Economics.

I tillegg til den finske og den danske studien finnes det flere andre relevante kartlegginger av vold i nære relasjoner og betydning for ressursbruk i helsevesenet, blant annet fra Storbritannia og Australia. I Australia har KPMG (2009), på oppdrag for australske myndigheter, kartlagt de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold mot kvinner og barn. Helsetjenestekostnadene beregnes til 863 millioner australske dollar (om lag 2,4 milliarder kroner).

Det europeiske instituttet for kjønnslikestilling (EIGE) har beregnet de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til partnervold i 2014 og i 2021.²⁰ Kostnadene bygger på undersøkelser i England og Wales og inkluderer konsekvenser av partnervold, både mot kvinner og menn. Det anslås at partnervold medførte samlede helsetjenestekostnader på 1 096 millioner euro i England og Wales i 2021 (EIGE, 2022). Av dette skyldtes 85 prosent vold mot kvinner, mens vold mot menn utgjorde resterende 15 prosent. Det er også verdt å merke seg at 2021-tallene gir en inflasjonsjustert nedgang på 21 prosent i helsetjenestekostnader målt mot 2014-tallene, noe som forklares i redusert omfang av vold.

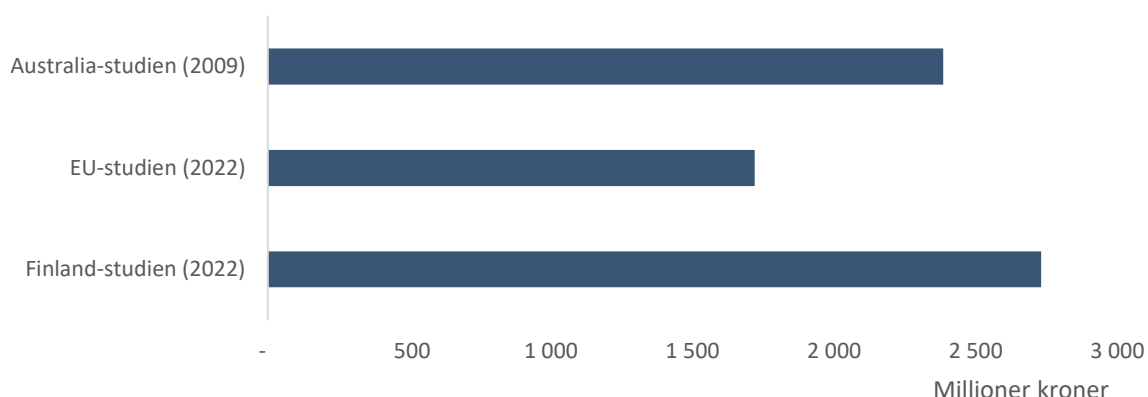
Sammen gir studiene informasjon som er relevant for å vurdere sannsynlig omfang av vold i nære relasjoner også i Norge. For å bruke resultatene fra de ulike studiene i en norsk kontekst er det nødvendig å gjøre enkelte tilpasninger. Konkret har vi gjort følgende grep i omregning av kostnader:

- Justert for innbyggertall
- Omregnet fra utenlandsk valuta til norske kroner
- Realprisjustert
- Justert for ulikt nivå av kostnader til helsetjenester per innbygger

Figuren nedenfor viser at en slik omregning fra de ulike studiene gir helsetjenestekostnader på mellom 1,7 og 2,7 milliarder kroner i 2021 knyttet til partnervold.

²⁰ <https://eige.europa.eu/publications/costs-gender-based-violence-european-union-technical-report>

Figur 6-2 Anslag på samlede helsetjenestekostnader knyttet til partnervold i Norge i 2021, omregnet fra utenlandske studier

Kilder: Siltala mfl. (2022), EIGE (2022) og KPMG (2009), bearbeidet av Menon Economics.

De ulike studiene har ulike styrker og svakheter, samt en betydelig grad av usikkerhet. Den finske studien fremstår som både svært omfattende og metodisk sterk. Dessuten øker relevansen ved at den er gjennomført i et samfunn som er relativt likt det norske. En svakhet, sett mot vårt formål, er at den er avgrenset til fysisk vold mot kvinner i et parforhold, og derfor ikke dekker flere relevante områder. Studien finner en årlig merkostnad på 1024 euro per voldsutsatt. Med samme omregningsmetodikk som beskrevet ovenfor tilsvarer det om lag 18 600 kroner per voldsutsatt i Norge.

Tilsvarende gir resultatene fra Kruse mfl. (2011) for Danmark en merkostnad for voldsutsatte kvinner på om lag 21 200 kroner, omregnet til norske forhold i 2021. Denne studien gir også et øvre og nedre anslag på henholdsvis 18 500 og 24 000 kroner innenfor et 95 prosent konfidensintervall.

Basert på dette anser vi 20 000 kroner som den mest sannsynlige årlige merkostnaden til helsetjenester for voksne som er utsatt for vold i nær relasjon innenfor de siste 5 årene. Dette er en gjennomsnittstørrelse hvor det kan være stor variasjon mellom ulike individer. Gjennomsnittstørrelsen er også beheftet med betydelig usikkerhet, som vi med utgangspunkt i de gjennomgåtte studiene har vurdert til henholdsvis 15 000 og 25 000 kroner i vårt nedre og øvre anslag.

Tabell 6-1 Trippelanslag for merkostnader til helsetjenester for voldsutsatte voksne

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Årlig merkostnad per voldsutsatt (kr)	15 000	20 000	25 000
Antall voldsutsatte i løpet av siste 5 år (2016-2021)	100 000	150 000	300 000

Som gjennomgått i kapittel 3 er det også knyttet usikkerhet til antallet voldsutsatte. Ikke minst er det usikkert hva som er konsekvensene per voldsutsatt, og varigheten av de ulike konsekvensene.

I Finland-studien anslås det at 146 000 kvinner er rammet av fysisk vold i parforhold innenfor de siste fem årene i landet. Ettersom Finland er nokså sammenliknbart med Norge, både når det kommer til befolkningsstørrelse og andre samfunnsmessige forhold, vurderer vi det som mest hensiktsmessig å gjenbruke dette anslaget i beregning av helsetjenestekostnader i Norge. Vi anser derfor 150 000 som det mest sannsynlige antallet i denne sammenheng. Lavt anslag settes til 100 000 personer, mens høyt anslag settes til 300 000. Dette reflekterer blant

annet at anslaget i den finske studien ikke inkluderer vold mot menn, eller vold mot voksne i nær relasjon utenom parforhold.

6.2.2 Helsetjenestekostnader for voldsutsatte barn

Som forklart ovenfor kreves det en annen metodikk for å beregne helsetjenestekostnader som følge av vold i nære relasjoner mot barn enn mot voksne. Her vurderer vi nåverdien av livslangt merforbruk av helsetjenester knyttet til vold i nære relasjoner som rammer barn.

Selv om metodikken er ulik, kan resultatene tolkes på samme måte, altså som betydningen vold i nære relasjoner har for helsetjenestekostnader i Norge i 2021.

Som utgangspunkt for kostnadsanslag for merkostnader til helsetjenester per voldsutsatt barn benytter vi anslag fra ACE-studien i USA. Her anslås det en samlet diskontert merkostnad på 43 178 dollar, som omregnet til norske forhold (justert for gjennomsnittlig bruk av helsetjenester, valuta og realprisjustering) utgjør om lag 160 000 kroner. For å ta høyde for usikkerhet settes et øvre og nedre anslag til henholdsvis 100 000 og 320 000 kroner.

Videre må det gjøres et anslag på antall voldsutsatte barn, der volden fører til et fremtidig merforbruk av helsetjenester. Som tidligere diskutert er det nødvendig å fokusere på antall førstegangsutsatte i 2021 eller antall barn som rammes av vold i nære relasjon per årskull. Se kapittel 3.1.3 for gjennomgang av studier som legges til grunn for anslaget på antall førstegangsrammede barn i 2021/rammede per årskull.

Tabell 6-2 Trippelanslag for merkostnader til helsetjenester per voldsutsatt barn

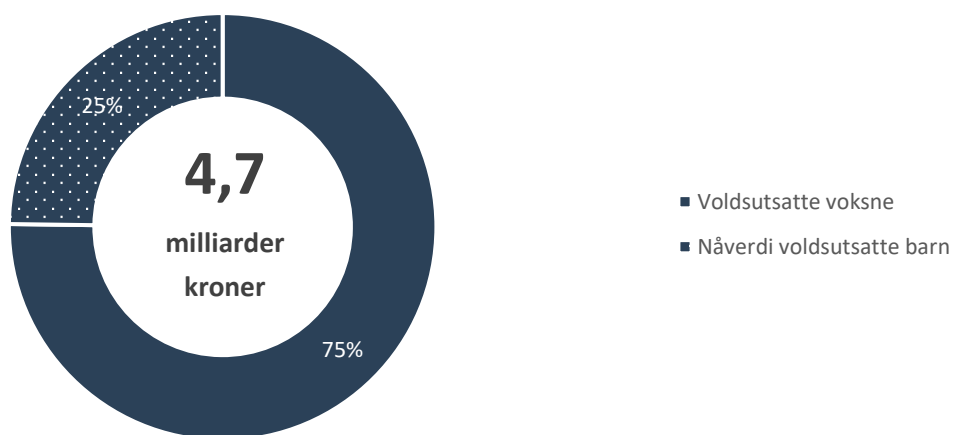
	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Nåverdi av fremtidig merkostnad per voldsutsatt barn	100 000	160 000	320 000
Førstegangsrammede barn i 2021/rammede per årskull	3 000	5 000	10 000

6.3 Samlet ressursbruk i helsevesenet

Samlede kostnader i helsevesenet grunnet vold i nære relasjoner anslås til 4,7 milliarder for helsetjenesten samlet i 2021. Vold mot barn kan alene forklare om lag 1,2 milliarder kroner. Anslaget omfatter både kostnader i primær- og spesialisthelsetjenesten, men det har ikke vært datakilder som gjør det mulig å fordele kostnadene på ulike deler av helsetjenesten. Studier som har kartlagt helsemessige konsekvenser viser imidlertid at vold er assosiert med svakere somatisk og psykisk helse. Spesielt er de helsemessige konsekvensene knyttet til psykisk uhelse og rusproblematikk. Det er naturlig at dette også reflekteres i hvilke typer helsetjenester som opplever økt etterspørsel grunnet vold i nære relasjoner.

Figur 6-3

Helsetjenestekostnader knyttet til vold i nære relasjoner i 2021

Tidligere studier viser at en relativt liten andel av kostnadene, om lag 100 millioner kroner, kan knyttes til direkte behandling av skader eller akutt oppfølging etter vold i nære relasjoner. Kostnadene drives i stedet av et generelt forhøyet forbruk av helsetjenester for personer som utsettes for vold i nære relasjoner. Det anslås at personer som har vært utsatt for vold i nære relasjoner i løpet av de siste fem årene, har forbruk av helsetjenester per år som er i gjennomsnitt 20 000 kroner høyere enn det ville ha vært uten vold.

7 Ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor

Det er betydelige kostnader knyttet til vold i nære relasjoner i offentlig sektor utover justissektoren og helsevesenet. Tematikken vold i nære relasjoner er fremtredende i offentlige instanser som barnevernet, krise- og incestsentre, familievernkontorer og i flere ideelle organisasjoner. I øvrig statsforvaltning samt i kunnskaps- og kompetansesentre er det særlig forebyggende arbeid som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Sammenlagt finner vi et forventet kostnadsanslag på 5,1 milliarder kroner i 2021. Barnevernet står for den største kostnadsposten i offentlig sektor, med 3,9 milliarder kroner som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.

7.1 Barnevern

Det kommunale og statlige barnevernet sin hovedoppgave er å sikre at barn og unge har trygge oppvekstvilkår. Det innebærer at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

Det kommunale barnevernet, barnevernstjenesten, har ansvaret for å utføre alle oppgavene som ikke er lagt til et statlig organ. Barnevernstjenesten har ansvar for at barn som oppholder seg i kommunen og som har behov for hjelp fra barnevernet, får den hjelpen de trenger. Det omfatter blant annet:

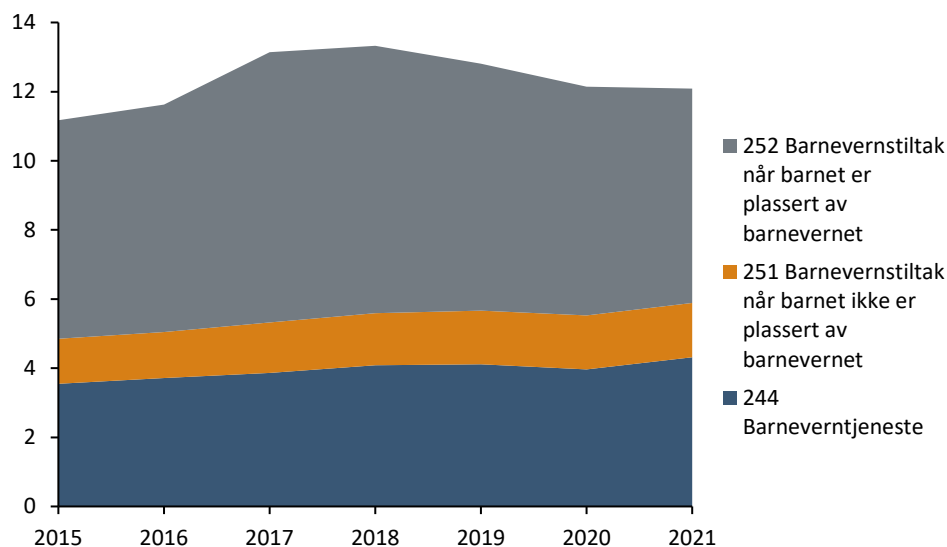
- Gjennomgå bekymringsmeldinger
- Gjennomføre undersøkelser, utredninger og kartlegging av barnet og barnets situasjon
- Gi råd og veiledning
- Treffe vedtak om frivillige hjelpetiltak
- Treffe midlertidige vedtak i akuttsituasjoner
- Forberede tvangssaker for behandling i Barneverns- og helsenemnda. Det kan for eksempel være behandling av saker om pålegg om hjelpetiltak, saker om omsorgsovertakelse og fratakelse av foreldreansvar.
- Godkjenne og føre tilsyn med fosterhjem
- Iverksette tiltak og følge opp barn som mottar hjelp fra barnevernet. Det gjelder også når barnet er plassert utenfor hjemmet.

Den 1. januar 2022 trådte barnevernsreformen i kraft. Reformen skal bidra til at flere barn får rett hjelp til rett tid og at tjenestetilbudet i større grad skal kunne tilpasses lokale behov. Reformen skal bidra til å styrke kommunenes arbeid med forebygging og tidlig innsats, og samarbeid på tvers av sektorer, slik at barn og unge som trenger det kan få bedre tilpasset hjelp. Reformen innebærer at kommunene får et større ansvar for barnevernet enn tidligere, både faglig og økonomisk. Blant annet får kommunene et større ansvar for fosterhjemsområdet, og statens spesialiserte tilbud blir tydeliggjort i loven. Det skjer altså en betydelig endring på fosterhjemsområdet. I tillegg får kommunene økt finansieringsansvar for barnevernstiltak. Dette innebærer at kommunene får fullt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem og økte kommunale egenandeler for bruk av spesialiserte fosterhjem, institusjon og akutttiltak. Samtidig reduseres kommunenes egenandeler til statlig spesialiserte hjelpetiltak. Målet med reformen er at kommunene skal få bedre mulighet og sterkere insentiver til å prioritere forebyggende tilbud og tidlig innsats. Implikasjonen av reformen for kostnader til barnevern er at vi fremover forventer en vridning av ressursbruk fra statlig til kommunalt barnevern. Det er også grunn til å forvente at kostnader til vold i nære relasjoner går ned hvis kommunene lykkes med det forebyggende arbeidet som reformen legger opp til.

Kostnader knyttet til vold i nære relasjoner innenfor barnevernet omfatter kommunenes og statens kostnader til forebyggende tiltak for å forhindre vold i nære relasjoner, hindre at situasjoner forverres og redusere konsekvenser når vold har inntruffet. Relevante kostnader omfatter også kostnader til kommunale og statlige tiltak som settes inn i og utenfor hjemmet. Statistisk sentralbyrå har statistikk på samlede kommunale utgifter til barnevern gjennom KOSTRA²¹. I KOSTRA er det tre barnevernsfunksjoner som det kan hentes ut utgifter fra: Barnevernstjeneste (244), Barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet (251) og Barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet (252). Ifølge Pedersen mfl. (2022) hadde 195 av landets 356 kommuner inngått samarbeid innenfor barnevernet i 2021. Dette er relevant fordi i tilfeller der kommuner samarbeider, vil man ved å legge sammen brutto driftsutgifter direkte bidra til at deler av driftsutgiftene telles flere ganger. Vertskommunen vil rapportere brutto driftsutgifter for hele samarbeidet, mens kommuner som inngår i samarbeidet og ikke er vertskommune, vil føre sitt kjøp av tjenester av vertskommuner som en brutto driftsutgift. Vi har derfor valgt å legge til netto driftsutgifter på de tre KOSTRA-funksjonene som utgiftbegrep. Rasmussen mfl. (2012) anvendte også netto driftsutgifter.

De samlede netto driftsutgifter til kommunalt barnevern var ifølge KOSTRA lik 12,1 milliarder kroner i 2021. Fra 2015 til 2021, perioden vi har data for, har utgiftene økt fra 11,2 milliarder 2015-kroner til 12,1 milliarder 2021-kroner. I hvilken grad utgiftsveksten kan skyldes vold i nære relasjoner, er uklart. Rasmussen mfl. (2012) la til grunn at samlede netto driftsutgifter til kommunalt barnevern var 6,7 milliarder 2010-kroner i 2010. Prisjusterer vi med kommunal deflator tilsvarer det 9,7 milliarder 2021-kroner.

Figur 7-1 Netto driftsutgifter til de tre barnevernsfunksjonene i KOSTRA, i milliarder 2021-kroner*

* Prisjustert til 2021-kroner med kommunal deflator. Kilde: SSB Tabell 12362

Kommunal barnevernstjeneste (KOSTRA-funksjon 244). Rasmussen mfl. (2012) anslo kostnader til kommunal barnevernstjeneste knyttet til vold i nære relasjoner ved å legge til grunn andelen av «undersøkingssaker starta i løpet av året» som var kategorisert innenfor: Omsorgssvikt/mishandling og tilstander i hjemmet. Vår vurdering er at utgiftene til kommunal barnevernstjeneste knyttet til vold i nære relasjoner kan drives av forhold som omfanget av bekymringsmeldinger, antall undersøkelsessaker, antall vedtak og antall fosterhjem som kommun-

²¹ Kommune-stat-rapportering.

ene har ansvaret for å følge opp og veilede. Det finnes ikke nasjonal statistikk over omfanget av fosterhjem som kommunene følger opp. Antall vedtak er krevende å sammenstille, siden vedtak både fattes av kommunen og i Barneverns- og helsenemnda, samt at ressursbruken per vedtak sannsynligvis varierer stort mellom enkle og mer komplekse saker. For bekymringsmeldinger og undersøkelser vet vi innholdet i meldingen, som har samme kategorisering. I 2021 var det over 53 000 bekymringsmeldinger og cirka 42 000 undersøkelser. Det betyr at det ble gjennomført undersøkelser ved i underkant av 80 prosent av bekymringsmeldingene. Korrelasjonen mellom antall bekymringsmeldinger og undersøkelser fordelt på innholdet i meldingen er 0,99. Det er derfor ikke av vesentlig betydning om vi tar utgangspunkt i bekymringsmeldinger eller undersøkinger. Det er imidlertid viktig å være klar over at antall årsaker til bekymringsmeldinger er større enn antall bekymringsmeldinger og undersøkelser totalt. Det betyr at man kan oppgi flere årsaker når man sender inn bekymringsmeldinger til barnevernet. Årsaken er at en bekymringsmelding/undersøking kan ha en sammensatt forklaring. For eksempel kan en bekymringsmelding både inkludere bekymring om at foreldrene ruser seg og rusen kan bidra til at foreldrene utøver vold mot hverandre og/eller barna. Basert på at det er usikkert ved hvordan vold i nære relasjoner skal operasjonaliseres etter innhold i bekymringsmeldingene, har vi valgt å få frem usikkerheten, se Tabell 7-1.

Tabell 7-1 Statistikk over antall bekymringsmeldinger for 2021 fordelt etter innhold i meldingen og vår vurdering av om innholdet kan kategoriseres som vold i nære relasjoner eller ikke

	Antall bekymrings- meldinger med oppgitt årsak (innhold i meldingen)	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Barnet utsett for menneskehandel	25	Nei	Nei	Nei
Barnet manglar omsorgsperson	419	Nei	Nei	Nei
Foreldra sin somatiske sjukdom	960	Nei	Nei	Nei
Barnet sine relasjonsvanskar	977	Nei	Nei	Nei
Barnet utsett for seksuelle overgrep*	1383	Nei	Nei	Ja
Barnet sin rusmisbruk	1456	Nei	Nei	Nei
Manglande oppfølging av barnet sine behov frå foreldra	1601	Nei	Nei	Nei
Barnet sine kriminelle handlingar	1770	Nei	Nei	Nei
Barnet utsett for vanskjøtsel	1792	Nei	Ja	Ja
Foreldra sin kriminalitet	2416	Nei	Nei	Nei
Manglande stimulering og regulering av barnet frå foreldra	2587	Nei	Nei	Nei
Konflikt mellom foreldre som ikkje bur saman	2681	Nei	Nei	Ja
Barnet utsett for psykisk mishandling*	3131	Ja	Ja	Ja
Barnet sine psykiske problem / lidingar	3296	Nei	Nei	Nei
Manglande vern av barnet frå foreldra	3387	Nei	Nei	Nei
Barnet si åtferd	4282	Nei	Nei	Nei
Manglande tilgjengelegheit** for barnet frå foreldra	4601	Nei	Nei	Nei
Barnet utsett for fysisk mishandling*	5740	Ja	Ja	Ja
Andre forhold ved barnet sin situasjon	6275	Nei	Nei	Nei
Foreldra sine psykiske problem / lidingar	6615	Nei	Nei	Nei
Andre forhold ved foreldra / familien	7160	Nei	Nei	Nei
Høg grad av konflikt heime	8150	Nei	Nei	Ja

Foreldra sitt rusmisbruk	8992	Nei	Nei	Nei
Vald i heimen / barnet vitne til vald i nære relasjonar*	9326	Ja	Ja	Ja

*Rasmussen mfl. (2012) sin definisjon av innhold i meldingen som kan tilskrives vold i nære relasjoner omfatter de fire uthevede kategorier. ** Sensitivitet og kjenslemessig tilgjengelighet. Kilde: SSB Tabell 10674

Rasmussen mfl. (2012) tok utgangspunkt i fire av de i alt 25 kategoriene (uthevet i tabellen): Vold i hjemmet, barnet er utsatt for fysisk mishandling, barnet er utsatt for psykisk mishandling og barnet er utsatt for seksuelle overgrep. Basert på dialog med forskere ved NTNU Samfunnsforskning som har forsket på innhold i bekymringsmeldinger legger vi i utgangspunktet til grunn den samme forutsetningene som Rasmussen mfl. (2012), men i lavt og middels anslag ser vi bort fra «barn utsett for seksuelle overgrep». I tillegg har vi valgt å legge til «Barnet utsett for vanskjøtsel» i middels og høyt anslag. Vi har også lagt til «Konflikt mellom foreldre som ikke bur saman» og «Høg grad av konflikt heime» i høyt anslag. Tabell 7-1 oppsummerer våre forutsetninger. Ved å legge til grunn disse forutsetningene finner vi at 20,4 prosent av bekymringsmeldingene kan defineres som vold i nære relasjoner i lavt anslag, 22,5 prosent i middels anslag og 36,2 prosent i høyt anslag. Til sammenligning la Rasmussen mfl. (2012) til grunn 26 prosent. Det er litt høyere enn vårt middelsanslag. Legger vi til grunn samme metodikk som Rasmussen mfl. (2012), som betyr at vi multipliserer denne andelen med totale netto driftsutgifter til funksjon 241, anslår vi at barnevernstjenestenes utgifter som kan knytte seg til vold i nære relasjoner utgjør mellom 0,9 og 1,6 milliarder kroner. Middelanslaget er fastsatt til 1,0 milliarder kroner.

Tabell 7-2 Trippelanslag for netto driftsutgifter til kommunal barnevernstjeneste (KOSTRA-funksjon 241) som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i milliarder 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	0,9	1,0	1,6

Barnevernstiltak (KOSTRA-funksjoner 251 og 252). Rasmussen mfl. (2012) anslo barnevernstjenestens kostnader til barnevernstiltak ved å beregne en utgiftsandel basert på andelen av barnevernets tiltak som er knyttet til: Fysisk mishandling, psykisk mishandling, seksuelle overgrep/incest og vold i hjemmet. Vi har valgt den samme tilnærmingen, men lagt til grunn de samme kategoriene for lavt, middels og høyt anslag som vist i Tabell 7-3. Basert på denne tilnærmingen finner vi at tiltak som er utløst av vold i nære relasjoner varierer mellom 13 og 30 prosent av utgiftene. Vårt middelanslag er satt til 14 prosent av netto driftsutgifter til de to funksjonene. Resultatene av å legge til grunn disse forutsetningene er at netto driftsutgifter til barnevernstiltak varierer mellom 1,0 og 2,4 milliarder kroner i 2021. Middelanslaget er lik 1,1 milliarder kroner i 2021.

Tabell 7-3 Trippelanslag for netto driftsutgifter til kommunale barnevernstiltak (KOSTRA-funksjon 251 og 252) som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i milliarder 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	1,0	1,1	2,4

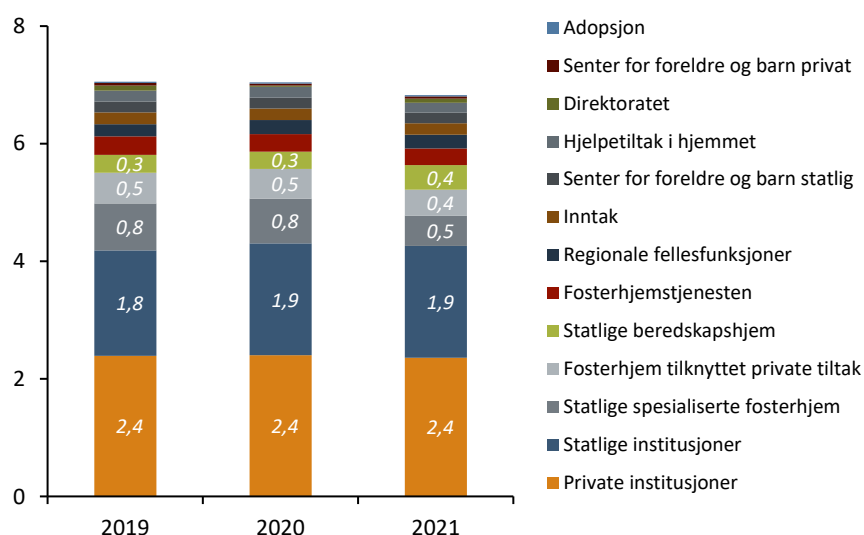
Statlig barnevern. Statens ansvar for barnevernet er delt mellom Barne- og likestillingsdepartementet (BLD), Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og Statsforvaltere. Bufetat skal etter anmodning bistå barnevernstjenesten med plassering av barn utenfor hjemmet. I tillegg har Bufetat ansvar for etablering og drift av institusjoner og godkjenning av private og kommunale institusjoner som benyttes etter barnevernloven. I 2021 hadde Bufetat også ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem og ansvaret for at fosterhjemmene får

opplæring og generell veiledning. Bufetat har også ansvar for å tilby kommunene spesialiserte hjelpetiltak til subsidierte priser.

Rasmussen mfl. (2012) regnet ikke på statlige barnevernutgifter. Statlig barnevern hadde samlede driftsutgifter på 6,8 milliarder kroner i 2021. Utgiftene til statlig barnevern fordeler seg som vist i Figur 7-2. Nesten 83 prosent av utgiftene knytter seg til plasseringstiltak utenfor hjemmet, i tillegg kommer andre former for spesialiserte hjelpetiltak. Det betyr at store deler av det statlige barnevernets utgifter knytter seg til tiltak. Vi har ikke noe grunnlag for å vurdere at tiltakene i mer eller mindre grad knytter seg opp mot vold i nære relasjoner enn de kommunale tiltakene. Vi legger derfor til grunn at andelen av de statlige driftsutgiftene som kan knyttes til vold i nære relasjoner sammenfaller med de kommunale andelene (på hhv. 13, 14 og 30 prosent av utgiftene).

Kommunene betaler egenandeler for tiltak de kjøper av staten. Egenandelene utgjorde litt over 1,4 milliarder kroner i 2021. I vårt middelanslag uten å trekke fra egenandelene utgjør kostnadene til vold i nære relasjoner 14 prosent av utgiftene til statlig barnevern, som tilsvarer cirka 1 milliard kroner. Kontrollerer vi for innbetalte egenandeler fra kommunene ender vi på cirka 800 millioner kroner. Altså cirka 200 millioner kroner lavere enn før korrigeringen. Statens inntekter fra kommunale egenandeler bør trekkes fra for å unngå at driftsutgiftene dobbelttelles og isolert sett overvurderer vi de statlige barnevernsutgiftene som knytter seg til vold i nære relasjoner. Samtidig har flere argumentert med at voldssaker representerer mer alvorlige saker og i større grad utløser plassering utenfor hjemmet som institusjonsopphold, spesialiserte fosterhjem osv. Siden disse virkningene går i motsatt retning og helt eller delvis utligner hverandre har vi derfor valgt å ikke korrigere for egenandelene.

Figur 7-2 Bufetats samlede driftsutgifter for årene 2019-2021 fordelt på ulike regnskapsfunksjoner, i milliarder 2021-kroner*

**Prisjustert til 2021-kroner med kommunal deflator. Det kan argumenteres for at enkelte kategorier bør trekkes ut av utgiftene, eksempelvis adopsjon. Vi har imidlertid valgt å ikke gjøre dette fordi de irrelevante kostnadspostene er så små at de ikke har en vesentlig betydning på vårt kostnadsanslag. Kilde: Bufdir.*

Samlet sett anslår vi at 13, 14 og 31 prosent av 6,8 milliarder kroner i 2021 kan knyttes til vold i nære relasjoner. Ved å multiplisere 6,8 milliarder kroner i 2021 med disse andelene finner vi at de statlige driftsutgiftene som kan

knyttet til vold i nære relasjoner varierer mellom 0,9 og 2,1 milliarder kroner. Det mest sannsynlige anslaget er vurdert til å være lik 1,0 milliarder kroner.

Tabell 7-4 Trippelanslag for statlige driftsutgifter til barnevernstiltak som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i milliarder 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	0,9	1,0	2,1

Samlet vurdering. Samlet sett ender vi opp med at middelanslagene for de offentlige barnevernsutgiftene summerer seg til 3,1 milliarder 2021-kroner i 2021, se Tabell 7-5. Rasmussen mfl. (2012) kommer frem til et anslag på 920 millioner 2010-kroner. Vistas Anslag for 2010 utgjør om lag 1,3 milliarder i 2021-kroner.²² Vårt anslag er over dobbelt så høyt. Årsakene til avviket er todelt. I tidligere beregninger ble ikke det statlige barnevernet medregnet. I tillegg har vi lagt til grunn en videre operasjonalisering av vold i nære relasjoner i tråd med definisjonen beskrevet i kapittel 2.

Tabell 7-5 Trippelanslag for offentlige driftsutgifter til barnevern som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i milliarder 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kommunal barnevernstjeneste	0,9	1,0	1,6
Kommunale tiltak	1,0	1,1	2,4
Statlige tiltak	0,9	1,0	2,1

7.2 Krisesentertilbud

Krisesentre er et kommunalt lovpålagt tilbud til personer som har vært utsatt for vold eller overgrep i nære relasjoner. Sentrene tilbyr beskyttelse og sikkerhet i form av opphold på sentrene, samt råd og veiledning til brukerne. Ifølge krisesenterloven har alle kommuner plikt til å sørge for et krisesentertilbud til voksne og barn utsatt for vold i nære relasjoner (krisesenterlova § 2). Tilbudet skal ifølge loven omfatte midlertidig botilbud, dagtilbud, telefontilbud og oppfølging i reetableringsfasen.

I 2021 var det registrert 43 krisesentre i landet. Til sammen 1 795 voksne og 1 442 barn bodde på et krisesenter i 2021 (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). I tillegg ble det registrert 2 538 og 206 dagsbesøk av henholdsvis voksne og barn, samt 3 699 individer som mottok enesamtale på telefon i 2021.²³ Tallene viser antall individer som har mottatt tilbud på et krisesenter. Antall overnattinger, dagsbesøk og enesamtaler på telefon er høyere enn hva som fremkommer av antall individer som har mottatt hjelp av et krisesenter.

Som samfunnskritisk tjeneste ble krisesentrene prioritert holdt åpent gjennom koronapandemien. Likevel opplevde majoriteten av sentrene begrensinger og reduksjon i krisesentertilbudet knyttet til restriksjoner under pandemien. I 2021 ble det registrert færre dagsbesøk for voksne, sammenlignet med året før (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). I tillegg var det en nedgang i antall overnattingsdøgn på landets krisesentre på 15 prosent i 2020 sammenlignet med 2019, og et fall i antall overnattingsdøgn på 9 prosent fra 2020 til 2021

²² Prisjustert fra 2010 til 2021 med kommunal deflator.

²³ Brukerne av krisesentrene har fått mulighet til å reservere seg mot registrering. Antall brukere kan dermed være høyere enn beskrevet i tekst.

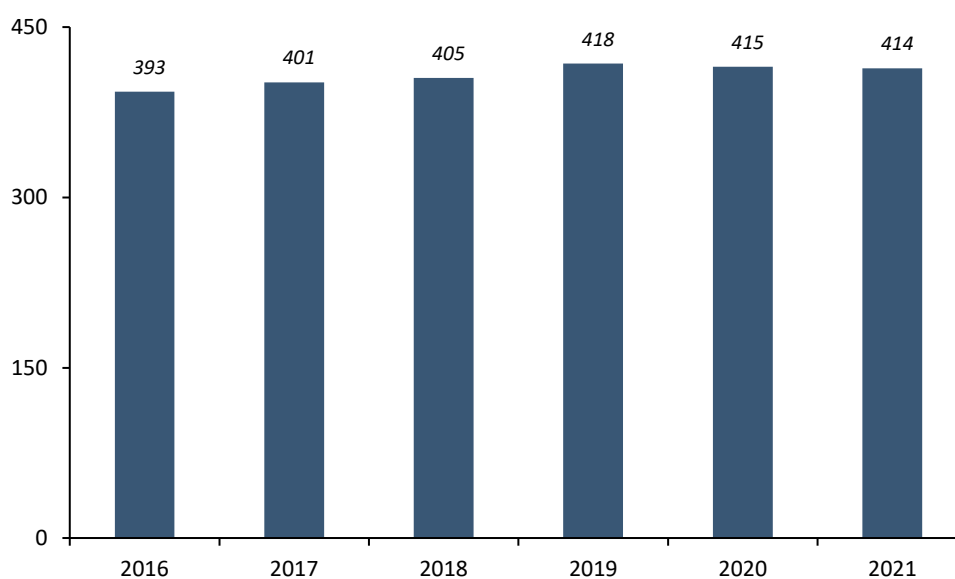
(Grebstad, 2022). Samtidig viser krisesenterstatistikken at antall enesamtaler på telefon økte kraftig i 2021 sammenlignet med 2020. At mange brukere fikk bistand via telefon i stedet for ved besøk på krisesentrene i periodene med strenge smitteverntiltak, tyder på at behovet for tilbudet ikke var mindre i 2021 enn tidligere år. En undersøkelse av NKVTS (Bergman, Bjørnholt, & Helseth, 2021) finner at en tredjedel av krisesentrene opplevde at smitteverntiltakene ble utnyttet som en del av kontrollregimet overfor brukere som henvendte seg til sentrene.

Krisesentersekretariatet er en uavhengig organisasjon for krisesentre i Norge. En av hovedfunksjonene til virksomheten er å styrke krisesentertilbudet i landet gjennom informasjons- og påvirkningsarbeid. Virksomheten administrerer også tiltakene VO-linjen (Vold- og overgrepslinjen) og ROSA (Reetablering, Oppholdssteder, Sikkerhet og Assistanse). VO-linjen er et samtaletilbud på telefon og chat for alle som opplever vold eller overgrep i nære relasjoner. ROSA er et hjelpetiltak som gir beskyttelse og bistand til personer over 18 år som er utsatt for menneskehandel.

Kommunen har ansvar for finansieringen av krisesentre og utgjør hovedkilden av finansieringen. Utover kommunale tilskudd mottar krisesentre pengegaver og donasjoner fra enkeltpersoner og organisasjoner. Pengegavene brukes til aktiviteter og utstyr til beboere.

SSB fører statistikk over kommunale driftsutgifter for krisesentre. Samlede kommunale utgifter for krisesentre lå i 2021 på nærmere 414 millioner kroner. Basert på prisjusterte tall, finner vi av Figur 7-3 en liten vekst i kommunale driftsutgifter fra 2016 til 2019, etterfulgt av en liten reduksjon i perioden 2019 til 2021.

Figur 7-3 Kommunens totale kostnader til krisesentre, i millioner 2021-kroner*

*Prisjustert til 2021-kroner med kommunal deflator. Kilde: SSB tabell 12130, bearbeidet av Menon Economics.

Rasmussen mfl. (2012) anslo kostnader til krisesentre ved å legge til grunn statlige og kommunale bevilgninger. For å kartlegge kostnader av landets krisesentertilbud tilknyttet vold i nære relasjoner, har vi valgt å ta utgangspunkt i totale driftsutgifter for både krisesentre og krisesentersekretariatet, for deretter å beregne andel av ressursbruken som kan tilskrives vold i nære relasjoner.

Krisesentre. For å beregne andelen av total ressursbruk som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner, tar vi utgangspunkt i statistikk om sivilstatusen til brukere som har overnattet på krisesentrene. Ifølge krisesenter-

statistikken levde 66 prosent av beboerne sammen med noen i et parforhold, enten i samboerskap eller som gift par. 32 prosent var enten enslig, separert, skilt, enke/enkemann eller hadde flyttet fra samboer. I tillegg oppga 2 prosent av beboerne at de levde i særbo (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022).²⁴ Siden særbo er en betegnelse på et par som bor separate steder, anser vi særbo som en livssituasjon som faller utenfor definisjonen av nær relasjon i kapittel 2. Vi vurderer at alle sivilstander, med unntak av særbo, kan knyttes til vår definisjon av vold i nære relasjoner. Vi antar dermed at 98 prosent overnattingene på krisesenter er utløst av vold i nære relasjoner. Vi antar videre lik fordeling for voksne dagbrukere av sentrene og brukere som har benyttet krisesenterets telefontilbud. Når det kommer til barn som brukere, finner vi at ved tilnærmet alle barneopphold er barna med en forelder (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). Vi antar at andelen barn som overnatter, benytter telefontilbudet eller besøker et krisesenter som er utløst av vold i nære relasjoner kan sammenstilles med fordelingen av sivilstatusen til voksne beboere på krisesentre. Basert på disse vurderingene antar vi at 98 prosent av de kommunale driftsutgiftene til krisesentre kan relateres til vold i nære relasjoner. For lavt og høyt anslag legger vi til grunn at henholdsvis 95 og 100 prosent av kommunale driftsutgifter til krisesentre kan knyttes til vold i nære relasjoner. Resultatene av å legge til grunn disse forutsetningene er at kostnadsanslag til krisesentre varierer mellom 393 og 414 millioner kroner i 2021. Middelanslaget er lik 406 millioner kroner i 2021, se Tabell 7-6.

Tabell 7-6 **Trippelanslag for kommunale driftsutgifter i krisesentre som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner**

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kommunale driftsutgifter	393	406	414

Krisesentersekretariatet. Krisesentersekretariatet finansieres hovedsakelig gjennom offentlig tilskudd, medlemskontingenter og donasjoner og er derfor ikke inkludert i kommunale driftsutgifter for krisesentre. For å kartlegge ressursbruken til krisesentersekretariatet har vi forespurt informasjon om ressursbruk fra organisasjonen. Ifølge Krisesentersekretariatet var samlet ressursbruk for virksomheten i 2021 på 3,7 millioner kroner. Videre administrerer Krisesentersekretariatet hjelpetiltakene VO-linjen (Volds- og overgrepslinjen) og ROSA (Reetablering, Oppholdssteder, Sikkerhet og Assistanse), som har oppgitt en ressursbruk på henholdsvis 8,5 og 7,0 millioner kroner i 2021. Driften i ROSA relaterer seg primært til menneskehandel. Da det er stor usikkerhet rundt andelen som kan knyttes til vold i nære relasjoner, velger vi å ekskludere ressursbruken til tiltaket i vårt anslag. Ifølge Krisesentersekretariatet kan all drift av både sekretariatet og VO-linjen knyttes til vold i nære relasjoner. Siden vi benytter en snever definisjon av vold i nære relasjoner, velger vi å benytte tilsvarende andel som for krisesentrene. Vi antar derfor at 98 prosent av ressursbruken i Krisesentersekretariatet og VO-linjen kan knyttes til vold i nære relasjoner i middels anslag. I høyt anslag legger vi til grunn sekretariatets vurdering av andel på 100 prosent, mens for lavt punktanslag antar vi at 95 prosent av ressursbruken til krisesentersekretariatet og VO-linjen kan relateres til vold i nære relasjoner. Dette gir samlede kostnader for krisesentersekretariatet i middels anslag på 12 millioner kroner i 2021, se Tabell 7-7.

²⁴ Andelene er beregnet basert på 1 645 beboere på krisesentre.

Tabell 7-7 Trippelanslag for driftsutgifter til Kriesentersekretariatet og deres virksomhet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kriesentersekretariatet	3,5	3,6	3,7
VO-linjen	8,1	8,4	8,5

Samlet vurdering. I samlet vurdering ender vi opp med et middelsanslag for kriesentertilbud som summerer seg til 418 millioner 2021-kroner i 2021, se Tabell 7-8. Rasmussen mfl. (2012) kommer frem til et anslag på 310 millioner 2010-kroner. Prisjustert til 2021-kroner utgjør anslaget omtrent 435 millioner.²⁵ Til tross for lik fremgangsmåte kommer Vista frem til høyere kostnadsanslag enn våre beregninger. En årsak til avviket mellom anslagene kan være at det i 2010 var 51 kriesentre, mens i 2021 var antall kriesentre redusert til 43.

Tabell 7-8 Trippelanslag for ressursbruk til kriesentertilbud som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kriesentre	393	406	414
Kriesentersekretariatet	3,5	3,6	3,7
VO-linjen	8,1	8,4	8,5

7.3 Forebyggende innsats i kommunene

Kommunene er viktige aktører i forebygging og oppdagelse av vold i nære relasjoner, og i oppfølging av mennesker utsatt for vold. Mange kommunale tjenester, spesielt tjenestene for barn, når ut til hele barnebefolkningen, og utgjør arenaer der barn som utsettes for vold kan oppdages tidlig. Samtidig har kommunene ansvar for et stort spekter av tjenester, slik at arbeidet mot vold – i hvert fall potensielt sett – kan skje mer helhetlig, og mennesker utsatt for vold kan få et godt og koordinert oppfølgingstilbud.

Forebygging av vold kan skje på flere nivåer, og tiltakene kan settes i verk før eller etter at volden har oppstått (Moen, Bergman og Øverlien, 2018):

- Tiltak for å hindre at vold oppstår kan rettes mot hele befolkningen eller store befolkningsgrupper.
- Tiltak kan rettes mot spesifikke grupper med kjent og forhøyet risiko for å utsettes for eller utøve vold.
- Forebyggingstiltak kan gjennomføres etter at volden har oppstått for å stoppe pågående vold, forebygge gjentakelse av vold og hindre ytterligere vold og overgrep.

Forebyggende arbeid i kommunene fremheves som sentralt i arbeidet mot vold i nære relasjoner i en rekke nasjonale planer de siste tiårene. Opptrappingsplanen mot vold og overgrep (2017-2021) hadde forebygging og identifisering som ett av fem innsatsområder. I den gjeldende handlingsplanen for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (2021–2024) – *Frihet fra vold* – utgjør målrettet forebygging ett av seks innsatsområder. Handlingsplanen trekker frem utfordringene med å prioritere forebyggende arbeid, blant annet fordi arbeidet gjerne er langsiktig og vanskelig å måle effektene av, i tillegg til at gevinsten av godt forebyggende arbeid i egen

²⁵ Prisjustert fra 2010 til 2021 med kommunal deflator.

sektor ofte tas ut i en annen sektor (Justis- og beredskapsdepartementet 2021, s. 25). Forebyggende arbeid forutsetter dessuten ofte samarbeid og samhandling mellom ulike tjenester.

Både opptrappingsplanen og handlingsplanen er opptatt av at tidlig avdekking av vold er god forebygging. Betydelig innsats er derfor gjort for å sørge for at ansatte i ulike tjenester kan kjenne igjen tegn på vold og overgrep. I «Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger» er det fra studieåret 2020–2021 satt krav om at alle kandidater innenfor 19 helse- og sosialfaglige utdanninger skal ha kunnskap om vold og overgrep. Tilsvarende er tatt inn i de ulike utdanningenes studieprogram (Myrvold mfl. 2022, s. 141). Det er også utviklet tverrfaglige undervisningsopplegg om vold og overgrep, med mål om at alle profesjoner i møte med vold- og overgrepssproblematikk skal ha en felles kjernekompetanse i disse temaene.

Evalueringen av opptrappingsplanen mot vold og overgrep peker på forskjeller mellom tjenester som har arbeidet mot vold som en del av kjerneoppgavene, og tjenester som f.eks. barnehage og skole, der temaer knyttet til vold ligger i utkanten av tjenestens mandat (Myrvold mfl. 2022, s. 84). De mer spesialiserte tjenestene er omtalt tidligere i kapittelet. I dette avsnittet behandler vi derfor primært kommunale tjenester der vold ikke er en hovedoppgave for virksomheten.

I **barnehagene** er temaene om vold og overgrep tatt inn både i utdanningene og i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. I hovedsak dreier dette seg om barnehagens ansvar for å oppdage vold og overgrep, og for å melde videre ved bekymring. Mer konkret står det i rammeplanen for 2017 at: «Personalet skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages.» Den samme formuleringen finner vi i rammeplanen for 2022, men i tillegg er det også uttrykt eksplisitt at personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet. Det er utviklet flere tilbud for å øke kompetansen hos barnehageansatte, blant annet innenfor kompetansestrategien for barnehagene og i form av nettressurser som «jegvet.no» og «snakkemedbarn.no». En undersøkelse fra 2021 viser at nesten alle ledere av barnehagesektoren i kommunene mener at tjenesten i stor eller noen grad har kunnskap, kapasitet og ferdigheter i å håndtere saker med mistanke om vold/overgrep overfor barn (Myrvold mfl. 2022, s. 55).

Forventningene til den forebyggende innsatsen i **skolen** er mindre spesifikk enn i barnehagen. Det foreligger ingen krav om at vold og overgrep skal være en del av undervisningen i skolen. Temaet kan tas inn i det nye emnet 'Folkehelse og livsmestring', men dette er helt opp til den enkelte skole eller lærer, og det er mange andre temaer som konkurrerer om oppmerksomhet i dette emnet. Sammenliknet med barnehagene er skoledagene i større grad fylt opp med strukturerte aktiviteter, slik at det oppleves som mer utfordrende å jobbe aktivt med forebygging av vold og overgrep i skolen. I undersøkelsen fra 2021 er også ledere for skolesektoren mindre overbevist om at skolen har kunnskap, kapasitet og ferdigheter til å håndtere voldssaker (Myrvold mfl. 2022, s. 51). Skolen ser dessuten ut til å tolke sitt arbeid med vold og overgrep inn i rammen av skolens kontekst, ved at det legges vekt på å fremme gode relasjoner og et godt skolemiljø som en arena for forebygging, snarere enn aktivt å oppdage og følge opp utsatte barn og unge. Ved å bygge tillit og gode relasjoner mellom lærere og elever, kan skolen bidra til at utsatte barn selv tar initiativ til å fortelle om vold og overgrep, fremfor at det er voksne som skal oppdage slike forhold (Myrvold mfl. 2022, s. 81).

Disse resultatene samsvarer langt på vei med resultatene i en spørreundersøkelse gjennomført av Riksrevisjonen til et utvalg barnehageansatte og lærere (Riksrevisjonen 2022). Her svarte 76 prosent av de ansatte i skolen at de hadde rutiner for hvordan de skulle varsle, mens tilsvarende andel blant barnehageansatte var 90 prosent.

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester slår fast kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep (§ 3-3 a): «Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal

legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep». Dette forplikter blant annet helsestasjons- og skolehelsetjenesten, omsorgstjenestene, fastlegene og rus-/psykiatritjenesten i kommunene.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er et gratis tilbud til alle barn og unge opp til 20 år, til alle gravide samt til familier i den første tiden etter fødsel. Dette innebærer at helsestasjons- og skolehelsetjenesten er en viktig arena for å forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt (Prop. 12 S (2016-2017); Justisdepartementet 2021). En undersøkelse fra 2005 (Haaland mfl. 2005) viser at omtrent 4 prosent av alle gravide i Norge har vært utsatt for fysisk vold i svangerskapet. *Nasjonal faglig retningslinje for svangerskaps-omsorgen – hvordan avdekke vold* (Helsedirektoratet, 2014) anbefaler at jordmødre på helsestasjonen åpner opp for samtaler om temaet vold i nære relasjoner så tidlig som mulig i svangerskapet. Henriksens (2017) studie av 398 jordmødre i kommunale helsestasjoner viste at to av tre jordmødre spurte gravide om voldserfaring. Jordmødrene oppfattet retningslinjene som en god faglig støtte, men samtidig at det kunne være vanskelig å spørre kvinnene om vold (Danielsen, Solberg, & Grøvdal, 2016; Henriksen, 2017).

Danielsen mfl. (2016) har intervjuet helsesykepleiere i skolehelsetjenesten om deres arbeid med vold i nære relasjoner. Skolestartundersøkelsen, som er en undersøkelse i skolehelsetjenesten ved skolestart (Helsedirektoratet 2017) oppfattes som en god mulighet for å snakke med de yngste skolebarna om vanskelige følelser.²⁶ For de litt eldre barna vektlegger helsesykepleierne betydningen av å gi god undervisning om vold og overgrep (Danielsen mfl. 2016, s. 41). Det understrekes at det er viktig at helsesykepleier både i etterkant av undervisningen og ellers i det daglige er til stede for elever som har behov for nærmere kontakt. Samtidig er det mange helsesykepleiere som opplever at det er vanskelig å være tilstrekkelig synlig i miljøet på skolen, og at de har lite tid til å følge opp barn de er bekymret for.

De senere årene har det også vært rettet oppmerksomhet mot vold mot eldre eller andre særlig sårbare voksne som mottar tjenester fra kommunen, enten det er **hjemmetjenester eller tjenester i omsorgsbolig eller sykehjem** (Prop. 12 S (2016-2017), s. 87-88). Verktøyet TryggEst er utviklet til hjelp for å forhindre, avdekke og håndtere vold og overgrep mot voksne som i liten grad er i stand til å beskytte seg selv, hovedsakelig mennesker med nedsatt funksjonsevne, personer med psykiske vansker, demente og personer med rusproblemer. I perioden 2018 til 2020 ble det gjennomført forsøk med TryggEst i elleve kommuner. Hovedmodellen er at det etableres en strategisk forankret ansvarsgruppe med ledere innenfor helse og omsorg og eventuelle samarbeidende tjenester, samt et operativt team som raskt følger opp enkeltsaker. Evalueringen av forsøket viser at det avdekkes seks til åtte ganger så mange saker sammenlignet med før etableringen av TryggEst, men med stor variasjon mellom kommunene (Elvegård mfl. 2020, s. 95). I pilotkommunene fanget TryggEst særlig opp saker knyttet til vold i nære relasjoner, der gjerningspersonen er i familie med fornærmede eller er partner (Tøssebro mfl., 2019). Samtidig fremgår det at det er en høy terskel for å melde fra om aktuelle saker, og forfatterne antyder at det til tross for økningen i antall saker er mørketall. Dette har bakgrunn i at det primært er de tydelige og klare sakene som meldes inn i systemet, og at bekymringer eller mistanke i liten grad meldes.

I Riksrevisjonens (2022, s. 32-33) kartlegging av det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep i nære relasjoner ble det også innhentet informasjon fra **fastlegene**. Her fremgår det at de aller fleste fastlegene i undersøkelsen oppgir at de har hatt mistanke om vold og overgrep, men at de i liten grad melder saker til politi eller barnevern. Begrunnelsen fra fastlegene er at de opplever det som vanskelig å vurdere når avvergeplikten oppstår, at det er vanskelig å få de utsatte til å innrømme volden, at de utsatte ikke ønsker hjelp, at en ordinær

²⁶ [Skolestartundersøkelsen / Helsedirektoratet](#)

konsultasjon ikke gir tilstrekkelig tid til å undersøke mistanker, og at de ikke har tilstrekkelig kompetanse til å avdekke vold eller overgrep.

I Sintefs årlige undersøkelse om det kommunale **psykiske helse- og rusarbeidet** inngår det enkelte spørsmål om arbeidet med vold og overgrep (Ose og Kaspersen 2020, 2021). Resultatet av undersøkelsen viser at det i 2021 var 39 prosent av kommunene som oppga at de har skriftlige rutiner for å identifisere voldsproblematikk hos rusmisbrukere som mottar kommunale tjenester. Videre svarte 46 prosent at kommunen/bydelen hadde skriftlige rutiner for oppfølging av personer utsatt for vold og overgrep, og 70 prosent at de hadde et system for håndtering av vold i nære relasjoner. Dette tyder på at det innenfor kommunenes psykiske helse- og rusarbeid er systemer for både å avdekke og følge opp personer utsatt for vold og overgrep. Samtidig er det færre kommuner som oppgir at de jobber aktivt med oppfølging av personer med kjent voldsrisiko (Ose og Kaspersen 2021). Bare 7 prosent oppgir at de i stor grad jobber proaktivt mot denne gruppen, mens 48 prosent svarer at de i noen grad gjør det. I kommentarene til spørsmålet nevnes bl.a. bruk av sinnemestringskurs og ambulant oppfølging.

Også **NAV-kontorene** har en rolle i det forebyggende arbeidet mot vold, selv om NAV først og fremst trekkes frem som en viktig tjeneste i oppfølgingen av mennesker utsatt for vold. I en veileder for ansatte i NAV legges det vekt på hvordan ansatte kan gjenkjenne tegn på vold hos brukere av NAVs tjenester, og hva tjenesten kan gjøre for å følge opp mennesker ved mistanke om vold.²⁷

En tjeneste som kommunene har ansvar for, men som ofte settes ut til private virksomheter eller ideelle organisasjoner, er **asylmottak**. Temaer knyttet til vold og overgrep er aktuelt i asylmottakene både fordi asylsøkere kan ha vært utsatt for vold før eller i forbindelse med flukten, fordi det kan forekomme vold på mottakene, og fordi det kan være behov for å gi informasjon om synet på vold i det norske samfunnet som et ledd i å forebygge slike handlinger. Flere ulike tiltak har vært prøvd ut. Bråten og Sønsterudbråten (2017) tar for seg erfaringer med utprøving av ICDP i asylmottak. ICDP er et foreldreveiledningsverktøy der formålet er å styrke foreldres omsorgskompetanse. En erfaring fra forsøket var at det var utfordrende å rekruttere deltakere, og forfatterne anbefaler at ansvaret for et slikt tiltak legges til kommunene og ikke til mottakene (Møller mfl. 2021, s. 31). Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) har i flere år vært engasjert for å gjennomføre dialoggrupper om vold i asylmottak. Slike dialoggrupper har vært obligatorisk å gjennomføre for mottakene, men frivillig å delta på for beboerne. Erfaringene fra tiltaket har vært positive, men synliggjør også at vold og overgrep er et komplekst og mangfoldig tema (Møller mfl. 2021, s. 31). På samme måte som i skolene, ser vi i asylmottakene en dreining mot å tenke universelt (skape gode miljøer som en forebyggende arena) fremfor å ha ambisjoner om å avdekke vold og overgrep gjennom identifisering av enkeltpersoner.

Evalueringen av opptrappingsplanen mot vold og overgrep konkluderer med at mange ansatte i kommunale tjenester nå har god fenomenkunnskap om vold og overgrep, men at det er større utfordringer med å oppdage saker med vold og overgrep og at tjenestene ofte har mangelfull handlingskompetanse (Myrvold mfl. 2022, s. 80).

En rekke undersøkelser peker også på manglende samhandlingskompetanse i mange kommunale tjenester, både i forebygging, identifisering og oppfølging av vold og overgrep (Røsdaal mfl. 2019; Sandmoe mfl. 2021, Myrvold mfl. 2022). Handlingsplanen *Frihet fra vold* legger stor vekt på behovet for samarbeid og samhandling mellom forvaltningsnivåer og mellom ulike sektorer på statlig, regionalt og kommunalt nivå (Justisdepartementet 2021, s. 16). I opptrappingsplanen mot vold og overgrep (Prop. 12 S (2016-2017)) var ansvars plassering og samordning

²⁷ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/samarbeid/for-kommunen/satsingsomrader2/vold-i-naere-relasjoner-og-menneskehandel>

et eget innsatsområde, der synliggjøring av den enkelte tjenestes ansvar i arbeidet mot vold og overgrep fremsto som første skritt i arbeidet med å bedre samarbeid og samordning.

For å sikre arbeidet med voldstemaer i de kommunale tjenestene, og særlig for å stimulere til samarbeid og samordning mellom tjenestene, har nasjonale myndigheter fra 2007 oppfordret kommunene til å utarbeide handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. En plan kan også synliggjøre hvem som har ansvaret for ulike tilbud og gi de involverte tjenestene et større eierskap til feltet (Prop. 12 S (2016-2017), s. 23). NKVTS har utarbeidet en veileder om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, og RVTs-ene har en rolle i å bistå kommunene i arbeidet med planen. Antallet kommuner som har utarbeidet kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, enten alene eller i samarbeid med andre kommuner, har økt betydelig de senere årene. I 2021 oppga omtrent 70 prosent av kommunene at de hadde en kommunal eller interkommunal plan.²⁸ NKVTS har undersøkt hvordan handlingsplanene benyttes i kommunene, hvilken nytte kommunene har av veilederen, og hvilken betydning handlingsplanen har for kommunens voldsarbeid (Sandmoe & Nymoene, 2019). De fant at den nasjonale veilederen hovedsakelig ble benyttet i oppstartfasen og som rammeverk for strukturen av handlingsplanen. Den viktigste virkningen av handlingsplanen er knyttet til prosessene i utarbeidelsen av planen, i arbeidet med å få ansatte i ulike profesjoner og tjenester til å jobbe fram mål, satsingsområder og tiltak for voldsarbeidet. Forskerne fant imidlertid at kommunenes erfaringer med *bruken* av handlingsplanen var varierende. Mest nyttig var planen i begynnelsen av planperioden, og mange kommuner følger ikke opp planen over tid.

Enkelte kommuner har en egen koordinator for å samordne kommunens hjelp til voldsutsatte og voldsutøvere. Alle kommuner skal ha en koordinerende enhet for arbeidet med individuell plan. Kriesenterloven forplikter kommunen til å sørge for samordnet oppfølging av voldsutsatte kvinner, menn og barn og viser spesielt til individuell plan som et egnet verktøy. En rapport fra NKVTS basert på intervjuer i syv kommuner viser imidlertid at individuell plan ikke benyttes for samordning av tjenester til voldsutsatte (Sandmoe mfl. 2021, s. 25, 49). Rapporten konkluderer med at det fortsatt er «behov for å strukturere samarbeidet og samordningen mellom hjelpetjenester og tiltak både internt i kommunen, med eksterne samarbeidspartnere og med frivillige organisasjoner» (Sandmoe mfl. 2021, s. 49).

Som en del av en større endring i velferdslovgivningen ble det i 2022 utarbeidet en veileder om samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier (Helsedirektoratet 2022). Veilederen innebærer en tydeliggjøring av kommunens ansvar at den enkelte tjenestemottaker får et samordnet tjenestetilbud. En spørreundersøkelse til kriesentrene fra 2022 viser imidlertid at kommunene fortsatt har et stort forbedringspotensial i samordningen av tjenester. De aller fleste respondentene oppgir at kriesenteret eller bruker selv ivaretar koordineringen av tjenestene for personer med behov for oppfølging etter opphold på kriesenteret (Myrvold mfl. 2022, s. 84-86). Kriesentrene peker på at tjenestetilbudet er fragmentert og lite tilgjengelig, at kommunene ikke klarer å koordinere hjelpetilbudet, at kommunene ikke bruker individuell plan eller koordinator, og at de øvrige tjenestene i liten grad er bevisst sin rolle etter kriesenterloven.

For å styrke oppfølgingen av utsatte barn, unge og deres familier, er det med virkning fra 1. august 2022 vedtatt bestemmelser om samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan. Det er endringer og nye bestemmelser i 14 lover på velferdsområdet. Et hovedelement i lovendringene handler om en lovfestet plikt til samarbeid på tvers av etater og forvaltningsnivå for å sikre et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Det inngår videre elementer knyttet til samarbeid i enkeltsaker, krav til koordinering og samordning, oppmerksomhetsplikt

²⁸ Ifølge SSB er det 253 kommuner som oppgir at de har en egen eller interkommunal handlingsplan i 2020 og/eller 2021.

og justering av regler om behandling av personopplysninger (taushetsplikt). Lovendringene gir også familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse en rett til barnekoordinator (Prop. 100 L (2020-2021)). Hvorvidt de nye bestemmelsene vil ha betydning for familier med voldsutsatte barn, gjenstår å se. Så langt har kommunene i liten grad benyttet individuell plan i saker med vold, kanskje fordi mange voldssaker ikke oppfattes å ha det langvarige tidsperspektivet som forutsettes for utarbeidelse av individuell plan og oppnevning av koordinator.

Det finnes ikke statistikk på kommunenes samlede forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner. Konsekvensen av dette er at det ikke er faglig grunnlag for å tallfeste ressursbruken i analysen. Basert på Pedersen, Kjelsaas, Halvorsen, & Aalen, 2022 er det grunn til å tro at innsatsen mellom kommuner varierer og at små distriktskommuner har størst utfordringer med å oppfylle relevante lovkrav. Det er også viktig å påpeke at vi tallfester det forebyggende arbeidet som er regnskapsført i barnevernet, se delkapittel 7.1.

7.4 Statsforvaltere

Statsforvalteren er statens representant i fylket og har ansvar for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Statsforvalterens arbeid favner bredt. Embetet har blant annet ansvar for å følge opp ulike forvaltningsoppgaver fra departementene, å veilede kommunene innenfor ulike saksområder og fungerer som kontrollorgan eller tilsynsmyndighet overfor kommunal virksomhet. I 2021 var det ti statsforvaltere i Norge.

Det er uklart hvor mye av ressursbruken til Statsforvalteren og tilhørende embete som kan tilbakestilles til arbeid med vold i nære relasjoner. Ofte er oppdrag som omhandler vold fordelt på ulike enheter og ansatte. Tematikken kommer for eksempel til syne i embetets arbeid med folkehelse, utdanning, krisesentre og barnevern i kommunene. Tilsyn og behandling av klagesaker i barnevern, krisesentre og NAV kan muligens anses som en del av forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner. Imidlertid er det stor usikkerhet rundt hvor stor andel av faktisk ressursbruk ved tilsyn som kan kategoriseres som forebyggende arbeid med vold i nære relasjoner og hvor grensen for forebyggende arbeid går.

Av den mer konkrete voldssatsingen til Statsforvalterne finner vi arbeid med å veilede og kartlegge kommunenes handlingsplaner mot vold og vold i nære relasjoner. Annen konkret aktivitet er arbeid med implementeringen av verktøyene «Snakke sammen» og «Jeg vet» i kommunene. Verktøyene er digitale læringsressurser som veileder voksne og helsepersonell i kommunen i hvordan holde samtaler med barn om vanskelige tema, med fokus på blant annet vold og overgrep, ved hjelp av simulerte samtaler med barn og ungdom. I forbindelse med de voldsforebyggende verktøyene har det også blitt arrangert kompetansehevende fagdager om vold med kommunene. Arbeidet med de voldsforebyggende verktøyene foregår i tett samarbeid med RVTS, hvor Statsforvalteren fungerer som en understøttende samarbeidspartner.

Vi har forespurt statsforvaltere om antall årsverk som kan knyttes til arbeid med vold i nære relasjoner. Vi har fått anslag fra 4 av 10 på antall årsverk som kan tilskrives arbeid med vold i nære relasjoner. Det er imidlertid ytret usikkerhet rundt anslagene. På grunn av mangel på annen relevant informasjon om ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner, velger vi å predikere en sammenheng basert på antall oppgitte årsverk og antall innbyggere i statsforvalterens tilhørende fylke. Sammenhengen ser relativt lineær ut, og vi legger en lineær sammenheng mellom årsverk og innbyggere til grunn for å predikere årsverk for de punktene vi ikke har fått noe informasjon om. Ved å benytte predikerte årsverk per million innbyggere, får vi et sammenlagt anslag for de ti embetene på 9,8 årsverk som kan tilskrives forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner. Vi anser dette som et minsteanslag på antall årsverk knyttet til forebyggende arbeid med vold i nære relasjoner. Årsaken er at en

stor del av Statsforvalterenes lovpålagte oppgaver handler om å føre tilsyn med helseinstanser, barnevern, krisesentre, NAV og andre sosiale tjenester.

I delkapittel 7.1 finner vi at 22,5 prosent av bekymringsmeldingene i barnevernet kan knyttes til vold i nære relasjoner i middels anslag. Basert på dette funnet kan vi anta at over en femdel av Statsforvalterens ressurser brukt på tilsyn og klagesaker i barnevernet implisitt kan tilbakeføres til kostnader knyttet til vold i nære relasjoner. Tilsvarende resonnement kan benyttes i henhold til tilsyn med krisesentre, helsetjenesten, NAV og andre sosiale tjenester. Vi anser det derfor som sannsynlig at det er flere årsverk i embetene som implisitt kan knyttes til vold i nære relasjoner enn hva minsteanslaget antyder. For lavt anslag legger vi til grunn antall årsverk basert på minsteanslaget med 9,8 årsverk. I middels anslag tar vi i betraktning at statsforvalter implisitt arbeider med vold i nære relasjoner gjennom blant annet tilsyn, og antar at antall årsverk tilsvarer det dobbelte av lavt anslag. For høyt anslag antar vi tre ganger så høyt anslag som minsteanslaget.

Videre legger vi til grunn en årslønn på 483 240 kroner, samt et påslag på 25 prosent for å dekke sosiale kostnader og arbeidsgiveravgift.²⁹ Basert på forutsetningene får vi et kostnadsanslag på 11,8 millioner kroner i middels anslag som kan tilskrives arbeid med vold i nære relasjoner for Statsforvalterne i 2021. Rasmussen mfl. (2012) har ikke beregnet ressursbruk hos Statsforvaltere. Følgelig utgår sammenligningsgrunnlaget i denne kostnadsberegningen.

Tabell 7-9 Trippelanslag for kostnader ved Statsforvalternes arbeid som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Statsforvaltere	5,9	11,8	17,8

7.5 NAV

NAV har ansvar for å administrere og utbetale sosiale ytelser og arbeids- og helserelaterte ytelser, blant annet økonomisk sosialhjelp, arbeidsavklaringspenger, dagpenger, sykepenger, overgangsstønad og uføretrygd. NAV har også ansvar for sosialfaglig oppfølging og oppfølging opp mot å beholde eller finne arbeid. Dette gjøres i tillegg til administrasjon av ytelsene nevnt over. NAV administrerer også flere programmer for å hjelpe personer med å komme i arbeid, som kvalifiseringsprogrammet.

For å anslå ressursbruken i NAV knyttet til vold i nære relasjoner har vi tatt utgangspunkt i antall voldsutsatte for å få et anslag på antall som har behov for tjenester fra NAV. Videre har vi oppjustert for at anslaget skal gjenspeile at pårørende og voldsutøvere kan få svakere tilknytning til arbeidslivet, og dermed ha behov for tjenester fra NAV. Anslaget på mottakere av relevante ytelser som knytter seg til vold i nære relasjoner er deretter vurdert opp mot samlet antall mottakere av relevante ytelser, for å anslå en andel av mottakere av ytelser/tjenester som kan knyttes til vold i nære relasjoner.

Ressursbruken i NAV som kan knyttes til vold i nære relasjoner, oppstår først og fremst ved at personer havner utenfor arbeidslivet delvis eller fullstendig som et resultat av å være voldsutsatt, voldsutøver eller pårørende. Personer utsatt for vold i nære relasjoner er overrepresentert blant NAV sine brukergrupper. Voldsutsatte som

²⁹ Lagt til grunn lønnskategori fra SSB Tabell 11419: Månedslønn, gjennomsnitt, kontoryrker, statsforvaltningen, 84.12: offentlig adm. Tilknyttet helsestell, sosial virksomhet, undervisning, kirke, kultur og miljøvern, begge kjønn, heltid.

ikke står i jobb som en direkte konsekvens av volden, vil normalt ha en ytelse og oppfølging fra NAV. I denne sammenheng vil de fleste av NAV sine tjenester være relevante.

Kvinner som er utsatt for partnervold har lavere arbeidslivsdeltakelse. Dette skyldes både volden i seg selv, samt handlinger fra partner som gjør det vanskelig å være i lønnsarbeid. Risikoen for å være uføretrygdet er to og en halv gang høyere for kvinner som er utsatt for trusler, vold og seksuelle overgrep fra en nær person (Lassemo & Sandanger, 2018). Blant kvinner som søker hjelp av krisesentre er 45 prosent av kvinnene i lønnet arbeid (Alsaker, Moe, Baste, & Morken, 2014). Tilsvarende tall for kvinner som ikke hadde erfart vold fra partner var 85 prosent. Forskjellen er stor, men kontrollerer ikke for øvrige kjennetegn som kan være relevant arbeidslivsdeltakelse. Eksempelvis er det kun et fåtall av voldsutsatte som oppsøker hjelp ved krisesentrene og øvrig hjelpeapparat (Pape & Stefansen, 2004). Videre kan det tenkes at voldsutsatte som søker hjelp ved krisesentrene er utsatt for grovere vold enn de som ikke søker hjelp, og de grovere tilfellene har større påvirkning på arbeidslivsdeltakelse.

Utsatthet for partnervold er nært relatert til lav utdanning, dårlig råd, svak tilknytning til arbeidsmarkedet samt avhengighet av offentlige stønader (Pape & Stefansen, 2004). Dette innebærer at man har større sannsynlighet for å ha svak tilknytning til arbeidsmarkedet også før man utsettes for vold i nære relasjoner. Dette er viktig å ta innover seg når man skal kartlegge merforbruket av NAV sine tjenester som følge av vold i nære relasjoner.

Vi anslår at 150 000 voksne er utsatt for vold i nære relasjoner de siste fem årene. For å anslå hvor stor andel av denne gruppen som får oppfølging fra NAV i 2021, kan vi starte med å dele i to hovedgrupper:

- I den første gruppen er det personer som av ulike årsaker enten står utenfor arbeidslivet av årsaker som ikke er knyttet til vold, eller som fortsetter i arbeid som tidligere til tross for voldshendelser. Vi antar at denne gruppen ikke vil føre til merkostnader gjennom økt ressursbruk grunnet oppfølging hos NAV.
- Den andre hovedgruppen omfatter de som blir stående helt eller delvis utenfor arbeidslivet som følge av volden i en kortere eller lenger periode. I denne gruppen vil en andel føre til merkostnader i form av økt ressursbruk til oppfølging hos NAV.

Blant personene i den andre gruppen vil personer som enten opplever et kortvarige konsekvenser (sykemelding) ofte ikke medføre økt ressursbruk hos NAV i 2021, spesielt ikke hvis arbeidsfraværet er knyttet til voldshendelser som fant sted tidlig i femårsperioden (f.eks. i 2016 eller 2017). Personer som har gått over på uføretrygd innen 2021, grunnet vold i nære relasjoner, vil i utgangspunktet heller ikke ha oppfølging fra NAV.

Samlet anslår vi at totalt 20 000 personer mottar sosiale ytelser og arbeidsrelaterte tjenester gjennom NAV som et resultat av vold i nære relasjoner. Tallet representerer personer med et merforbruk av NAV sine tjenester, og inkluderer pårørende og voldsutøvere. Det er også gjort en justering for at voldsutsatte har større sannsynlighet for å motta ytelser og arbeidsrelaterte tjenester, uavhengig av vold i nære relasjoner. Med andre ord er det samlede tallet for voldsutsatte som bruker tjenestene til NAV høyere enn 20 000.

Det må understrekes at det er stor usikkerhet rundt dette tallet. NAV har ingen statistikk som kan peke oss i retning av størrelsesordenen. Anslaget er derfor utelukkende avledet fra antall voldsutsatte, deres pårørende og voldsutøvere, og deres produksjonstap som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Det er gjort skjønnsmessige vurderinger av hvordan produksjonstapet fordeler seg på de voldsutsatte. Konsekvensene for arbeidslivsdeltakelse og produksjon varierer fra ingen konsekvenser eller noe forhøyet sykefravær, til å være permanent arbeidsufør. Vi har gjort antakelser for hvordan konsekvensene fordeler seg innenfor dette utfallsrommet, men det er stor usikkerhet knyttet til dette.

NAV sin ressursbruk fordelt på tjenesteområder er kartlagt i etatens årlige ressurskartlegging. Med denne som utgangspunkt har vi fordelt ressursbruken i NAV på ulike tjenesteområder. Videre har vi sett på størrelsen på brukergruppen innenfor tjenesteområdene. Deretter har vi sett på hvor stor andel av brukermassen voldsutsatte utgjør innenfor de ulike tjenesteområdene og fordelt NAV sin ressursbruk i henhold til denne andelen.

Med utgangspunkt i 20 000 brukere hos NAV knyttet til vold i nære relasjoner vektet for de relevante tjenestene de mottar, så utgjør dette en kostnad for NAV på 343 millioner kroner, eller 3 prosent av deres samlede ressursbruk. Det er stor usikkerhet rundt dette anslaget og vi har lite informasjon om vold i nære relasjoner hos NAV sine brukere. I usikkerhetsanalysen har vi derfor lagt til grunn et bredt intervall for antall brukere. I det lave anslaget legger vi til grunn 10 000 brukere, mens i det høye anslaget legger vi til grunn 30 000 brukere. Tabellen under oppsummerer trippelanslaget for kostnader i NAV.

Tabell 7-10 **Trippelanslag for kostnader ved NAV som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner**

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kostnader	172	343	515

7.6 Familievernkontor

Familieverntjenesten er et offentlig lavterskeltilbud for alle som opplever vansker eller konflikter i familien. Tjenesten tilbyr behandling, rådgivning og mekling til voksne og barn om familierelaterte problemer. Tilbudet omhandler tjenester som for eksempel foreldreveiledning, veiledning ved relasjonsproblemer, mekling ved samlivsbrudd og samtalegrupper. I tillegg har familievernnet noe utadrettet virksomhet. Samfunnsmandatet til familievernnet er å styrke gode familierelasjoner og barns oppvekstvilkår, samt forebygge relasjonelle vansker i familien.

Familievernnet møter et bredt spekter av sammensatte utfordringer og behov hos de som benytter seg av tjenesten. Selv om tjenestens kjernevirksomhet er knyttet til par- og familiebehandling, er vold i nære relasjoner en viktig problemstilling i familievernets arbeid (Rosten, Øverli, & Gundersen, 2020). I voldssaker fungerer familievernnet som en forebyggende tjeneste. Det er imidlertid ulik grad av bevissthet i tjenesten rundt vold (Rosten, Øverli, & Gundersen, 2020), noe som kan tyde på at det er flere faktiske voldssaker enn hva som fanges opp i familievernnet. En kartlegging i regi av Bufdir viser at det er behov for mer kunnskap om familier med tilstedeværelse av blant annet vold, høykonflikt, rus/psykiatri og omsorgsovertagelse (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021).

Familieverntjenesten består av 42 familievernkontorer spredt over hele landet, hvor kontorene enten er eid av stiftelser eller staten (NOU 2019: 20). Selv om noen kontorer er eid av stiftelser, er alle familievernkontorene fullfinansiert av staten (Rosten, Øverli, & Gundersen, 2020). Familievernnet ble tildelt 613,4 millioner kroner over statsbudsjettet i 2021 (Stortinget, 2021).

Rasmussen mfl. (2012) anslo kostnader til familievernkontorene ved å legge til grunn familievernets ressursbruk og andelen saker som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi velger å benytte tilsvarende fremgangsmåte.

For å beregne andel av ressursbruken som kan knyttes til vold i nære relasjoner, må vi både beregne andel av total ressursbruk som kan tilskrives de ulike sakstypene, samt beregne en andel for hver av sakstypene som kan relateres til vold i nære relasjoner. Grovt sett kan sakene i familievernnet deles inn i tre hovedkategorier:

- **Kliniske saker:** Med kliniske saker menes rådgivning og terapi for klienter hos familievernnet. Det opprettes en sak per klientenhet familievernnet jobber med. Dette kan være par, familier eller enkeltpersoner. Dersom en av partene følger et annet behandlingsforløp individuelt, skal dette defineres som en egen klinisk sak.
- **Kliniske grupper:** Kliniske grupper er grupper opprettet ved familievernkontorene med et behandlingsformål. Deltakerne i gruppene har klientstatus.
- **Meklinger:** Meklinger i familievernnet dreier seg i hovedsak om meklinger mellom foreldre. I forbindelse med samlivsbrudd og separasjon er alle foreldre som har felles barn under 16 år lovpålagt å møte til meklings. Meklingen skal sikre at foreldrene tar stilling til fordeling av ulike typer ansvar overfor barnet. For foreldretvist-saker må man møte til meklings og få meklingsattest før man kan ta saker om foreldreansvar til retten.

Det finnes ikke statistikk på hvor stor andel av ressursbruken til familievernnet som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Det er imidlertid mulig å si noe om den relative størrelsen til ulike saker ut fra hvor mange timer familievernnet bruker på de ulike sakstypene. En betydelig del av driften til familievernnet omhandler meklinger og kliniske saker og grupper, hvor kliniske saker utgjør hoveddelen av virksomheten til familievernnet. Vår vurdering er at utgiftene til familievernnet drives av omfanget av meklinger og kliniske saker og grupper i familievernnet. Siden vi ikke har informasjon over timebruk internt i familievernnet utover antall timer brukt i avtaler med klienter i meklinger, kliniske saker og kliniske grupper, antar vi at all ressursbruk i familievernnet kan fordeles utover disse tre sakstypene. Følgelig antar vi også at forberedelse og etterarbeid tilhørende møter med klient er like store på alle områder. Basert på antall registrerte timer i møter med klienter fra Bufdir, finner vi at andelen av total ressursbruk i meklinger, kliniske saker og kliniske grupper utgjør henholdsvis 19, 78 og 3 prosent av total ressursbruk. Tilhørende kostnadsanslag for hver av sakstypene er presentert i Tabell 7-11.

Tabell 7-11 Anslag på kostnader knyttet til meklinger, kliniske saker og kliniske grupper i familievernnet for 2021, i millioner 2021-kroner

	Familievernnet totalt	Meklinger	Kliniske saker	Kliniske grupper
Kostnader	613,4	116,9	477,5	19,0

For å beregne andelen av ressursbruken som kan knyttes til vold i nære relasjoner, antar vi en andel for hver av sakstypene som kan relateres til vold i nære relasjoner.

Kliniske saker. I familievernnet registreres antall saker etter tema og hovedtema i verktøyet FADO, hvor det er 18 ulike tema som kan registreres. Registreringsverktøyet medfører en generell grovkornet kategorisering av tematikken, hvor én av kategoriene omhandler fysisk/psykisk vold / seksuelt misbruk. FADO tillater ikke ytterligere spesifisering av type vold, alvorlighetsgrad, hvem som var utøver og utsatt, hvorvidt volden hadde oppstått i sammenheng med rus eller psykiatri eller om det er tilstedeværelse av hjemmeboende barn som har blitt berørt. Kategorien omfatter derfor alle former for vold og trusler som enten klienten eller utøver har blitt utsatt for. Også voldtekt og blind vold kan bli kategorisert her. Seksuelt misbruk omfatter både aktuelt misbruk i forhold til voksne eller barn, samt misbruk som har skjedd for lenge siden. I tillegg er det varierende registreringspraksis mellom ulike familievernkontor som utgjør en kompliserende faktor for å fange opp andelen av sakene som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.

For å anslå andel saker som relateres til vold i nære relasjoner kan vi enten ta utgangspunkt i saker basert på hovedtema eller registrerte tema drøftet i behandlingssamtalene. Fordelen med å benytte hovedtema er at det kun kan angis ett hovedtema per sak, slik at man unngår dobbelttelling av saker. Det omvendte er tilfelle ved registrering av tema i en sak. Ved valg av tema utover hovedtema, kan saksbehandler velge flere tema per sak, noe som kan medføre dobbelttelling av saker. Imidlertid er ulempen ved å benytte hovedtema som utgangspunkt for å anslå andel at vi går glipp av at en sak kan berøres av flere ulike tema utover hovedtema. I SSB sin familievernstatistikk finner vi at kategorien fysisk/psykisk vold / seksuelt misbruk er registrert som tema i 4 563 saker, men kun registrert som hovedtema i 738 saker. I fare for å undervurdere hvor mange saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner, velger vi å ta utgangspunkt i statistikk over avsluttede kliniske saker etter registrert tema.

Det kan også være saker hvor vold er underliggende tema, men som ikke er kategorisert som fysisk/psykisk vold / seksuelt misbruk. Basert på begrensinger i tilgjengelig statistikk er det usikkert hvordan vold i nære relasjoner skal operasjonaliseres etter innhold i familievernsakene. For å ta hensyn til at en sak kan ha en sammenfattet problematikk, har vi tilskrevet kategorier vi vurderer at også kan relateres til vold i nære relasjoner en andel. Tabell 7-12 gir en oversikt over vår vurdering av om innholdet i saken kan kategoriseres som vold i nære relasjoner eller ikke, samt tilhørende usikkerhet.

Tabell 7-12 Statistikk over antall kliniske saker for 2021 fordelt etter innhold i saken og vår vurdering av hvorvidt innholdet kan kategoriseres som vold i nære relasjoner og tilhørende andel av sakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner

Kategori	Antall saker med oppgitt hovedtema	Antall saker med oppgitt tema	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Styrke parforholdet	6093	14578	Nei	Nei	Nei
Avklare/avslutte parforholdet	2497	8651	Nei	Nei	Nei
Samlivsbrudd i familien	769	3526	Nei	Nei	Nei
Samspillvansker	1341	8345	Nei	Nei	Nei
Barnets opplevelse av sin livssituasjon	941	6081	Nei	Nei	Nei
Barnets situasjon i foreldrenes konflikt	313	3398	10	30	50
Bostedsavklaring/samvær	1822	5576	Nei	Nei	Nei
Foreldrerollen	1306	10246	Nei	Nei	Nei
Foreldre-barn-relasjon	1178	8840	Nei	Nei	Nei
Flergenerasjonsproblematikk	323	2036	Nei	Nei	Nei
Samarbeid om felles barn (foreldre bor ikke sammen)	6091	12514	Nei	Nei	Nei
Særkullsbarn og/eller ny familie	183	1499	Nei	Nei	Nei

Kultur- eller minoritetsspørsmål	52	884	Nei	Nei	Nei
Tvangsekteskap	6	40	10	50	90
Bruk av rusmidler	103	1394	10	30	50
Sykdom eller nedsatt funksjonsevne	266	6151	Nei	Nei	Nei
Fysisk/psykisk vold og/eller seksuelt misbruk	738	4563	100	100	100
Annen alvorlig hendelse	608	4111	10	30	50

Kilde: Tabell 10523: Tema i familievernsaker, etter statistikkvariabel, region og år, og Tabell 10592: Avslutta saker i familievernet, etter hovedtema, statistikkvariabel, år og region, SSB, bearbeidet av Menon Economics.

Utover hva som fremkommer av kategorien fysisk/psykisk vold / seksuelt misbruk, har vi valgt å definere flere av temaene i familievernsakene som vold i nære relasjoner. For eksempel finner Rosten mfl. (2020) at i flere familievernsaker med foreldrekonflikt vil det også være tilstedeværelse av psykisk vold. Da det er usikkerhet i hvilken grad ulike tematikk uttrykker vold i nære relasjoner, har vi lagt ved et usikkerhetsspenn i lavt og høyt anslag. Ved å legge til grunn disse forutsetningene, finner vi at 5,1 prosent av kliniske saker kan defineres som å inneholde vold i nære relasjoner i lavt anslag, 6,8 prosent i middels anslag og 8,0 prosent i høyt anslag. Videre legger vi til grunn kostnadene for kliniske saker fra Tabell 7-11. Vi finner at kostnadene for kliniske saker som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner i middels anslag utgjør 32,6 millioner kroner i 2021, se Tabell 7-13.

Tabell 7-13 Trippelanslag for kliniske saker i familievernet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	24,2	32,6	38,4

Meklingssaker. Ifølge SSB var det 18 105 avsluttede meklingssaker i familievernet i 2021. Meklingene kan være i regi av familievernet og/eller eksterne meklere. Basert på statistikk fra SSB, finner vi at 22 prosent av meklingsinstansene i avsluttede meklinger for 2021 var av eksterne meklere, mens resterende meklingsinstanser knyttes til familievernet internt.³⁰ For å regne ut andelen av meklingssakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner, tar vi utgangspunkt i kategoriseringen i FADO. Verktøyet gir en oversikt over antall saker hvor familievernet har huket av «ja» i feltet «voldsproblematikk».³¹ Type voldsproblematikk er ikke nærmere definert i FADO, noe som betyr at voldsproblematikk ikke nødvendigvis er vold i form av nære relasjoner. Videre viser FADO kun saker i familievernet og tar ikke med saker hos eksterne meklere. Ser vi på registreringen av saker i FADO, var 13 prosent av interne meklingssaker relatert til voldsproblematikk i 2021. Vi antar tilsvarende andel for eksterne meklingsinstanser. Det er imidlertid rimelig å anta at andelen er et misteanslag på andel vold i nære relasjoner. I likhet med saker i barnevernet, kan vold være underliggende symptom på konflikt eller saker i familievernet som ikke nødvendigvis fremkommer i meklingsprosessen. Vi antar imidlertid at antall meklinger som ikke er registrert som vold blir utlignet av antall meklinger med voldsproblematikk som ikke er vold i nære relasjoner. Sammenlagt

³⁰ SSB tabell 10939: Avsluttede meklinger og resultat, etter meklingsinstans, statistikkvariabel, år og region.

³¹ Basert på tall fra Bufdir er 1 856 interne avsluttede meklingssaker registrert med voldsproblematikk. 12 597 interne avsluttede meklingssaker har ikke blitt registrert med voldsproblematikk. Kilde: FADO, Bufdir.

anslår vi at 2 370 meklingssaker (13 prosent) av totalt antall avsluttede meklinger i 2021 er relatert til vold i nære relasjoner. For lavt og høyt anslag legger vi til grunn at henholdsvis 10 og 15 prosent av meklingssakene knyttes til vold i nære relasjoner. Tabell 7-14 viser tilhørende kostnader for lavt, middels og høyt anslag.

Tabell 7-14 Trippelanslag for meklinger i familievernnet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	11,7	15,3	17,5

Kliniske grupper. Med kliniske grupper menes grupper opprettet ved familievernkontorene med et behandlingsformål. Deltakerne i gruppene har klientstatus. Basert på statistikk fra SSB var det 339 kliniske grupper i 2021 med ulike behandlingsformål. På landsbasis var det 27 grupper med tema vold/overgrep. I likhet med registrering av tema for kliniske saker kan det være ytterligere grupper hvor vold i nære relasjoner er underliggende tema, men som ikke er kategorisert som vold/overgrep. For å ta hensyn til at voldsproblematikk kan være en del av behandlingen i flere grupper, har vi tilskrevet grupper vi vurderer at også kan relateres til vold i nære relasjoner en andel. Tabell 7-15 gir en oversikt over vår vurdering av om innholdet i saken kan kategoriseres som vold i nære relasjoner eller ikke, samt tilhørende usikkerhet.

Tabell 7-15 Statistikk over antall kliniske grupper for 2021 fordelt etter tema i gruppen og vår egen vurdering av om behandlingsformålet kan kategoriseres som vold i nære relasjoner eller ikke

Tematikk	Antall grupper	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Parforhold (-2017)	0	Nei	Nei	Nei
Samlivsbrudd i familien	4	Nei	Nei	Nei
Vold/overgrep	27	90	100	100
Annen alvorlig hendelse	3	0	10	20
Kultur-/minoritetsspørsmål	0	Nei	Nei	Nei
PMTO (-2017)	0	Nei	Nei	Nei
Samlivskurs	100	Nei	Nei	Nei
Samarbeid om barn etter brudd	100	Nei	Nei	Nei
Barn som har opplevd brudd i familien	6	Nei	Nei	Nei
Sinnemestring	40	80	90	100
Foreldreveiledning	39	Nei	Nei	Nei
Foreldre som har mistet omsorg for egne barn	10	90	100	100
Annet tema	10	Nei	Nei	Nei

Vi legger til grunn anslåtte andeler av grupper som kan inneholde behandling av vold i nære relasjoner fra Tabell 7-15. Basert på disse forutsetningene finner vi at 19, 22 og 23 prosent av behandlingen i kliniske grupper kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner i henholdsvis lavt, middels og høyt anslag. Videre legger vi til grunn kostnadene for kliniske grupper fra Tabell 7-11. Vi finner at kostnadene som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner for kliniske grupper utgjør 4,1 millioner kroner i middels kostnadsanslag i 2021, se Tabell 7-16.

Tabell 7-16 Trippelansalg for kliniske grupper i familievernnet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	3,7	4,1	4,4

Samlet anslag. Summerer vi alle middelsanslagene, kommer vi frem til et samlet kostnadsanslag på 52 millioner kroner. Anslaget tyder på at tematikk knyttet til vold i nære relasjoner utgjør 8 prosent av familievernets totale ressursbruk i 2021. Til sammenligning legger Vista til grunn at 20 prosent av ressursbruken går med til vold i nære relasjoner. Rasmussen mfl. (2012) anslø en ressursbruk på 50 millioner 2010-kroner i middels punktanslag. Dette tilsvarer 70 millioner 2021-kroner.³² Avviket i kostnadsanslagene har sannsynligvis sammenheng med at våre beregninger antar at en lavere andel av ressursbruken i familievernnet kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.

Tabell 7-17 Trippelansalg for ulike sakstyper i familievernnet som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Kliniske saker	24,2	32,6	38,4
Meklinger	11,7	15,3	17,5
Kliniske grupper	3,7	4,1	4,4

7.7 Kunnskap og kompetansesentre

I regjeringens handlingsplan mot vold er målrettet forebygging fremhevet som et innsatsområde essensielt for å forhindre forekomsten av vold i nære relasjoner. For å lykkes med det forebyggende arbeidet kreves samhandling mellom sektorer og kunnskap om fenomenet. Forskning og kompetanse om vold i nære relasjoner er med på å sikre bedre beslutningsgrunnlag for å iverksette målrettede forebyggende tiltak.

Det finnes mange forskningsprosjekter som retter seg mot vold i nære relasjoner, for eksempel forskningsprosjekter i regi av ulike forskningssentre, departementer og universiteter. Det er også flere store forskningsprosjekter på området, som for eksempel forskningsprogram om vold i nære relasjoner som gjennomføres av NKVTS og NOVA med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet. En del av disse forskningsmidlene kobler seg til ressursbruken til NKVTS, som er gjort rede for i delkapittel 7.7.2. Av mangel på en samlet og systematisk oversikt over forskningsprosjekter, er det komplisert å vite omfanget av forskningsprosjekter og tilhørende ressursbruk som relaterer seg til forskningsområdet. For forskningsprosjekter der vi ikke har detaljert informasjon, kan mangel på informasjon medføre dobbelttelling dersom vi inkluderer et anslag på ressursbruk.

7.7.1 Forskning

En mulig fremgangsmåte for å kartlegge ressursbruk for forskning på vold i nære relasjoner er å følge finansieringskildene til forskning.

Forskningsrådet. Norges forskningsråd er en forskningspolitisk rådgiver for regjeringen og departementene som årlig fordeler rundt 10 milliarder kroner til forskning og innovasjon. Forskningsorganisasjoner, næringsliv og

³² Prisjustert til 2021-kroner med kommunal deflator.

offentlig sektor kan søke om prosjektmidler fra Forskningsrådet. Ved å benytte søkeordet «vold» og «violence» i prosjektbanken til Forskningsrådet, finner vi 239 prosjekt som matcher med søkeordet. Av disse har vi foretatt en systematisk gjennomgang basert på tre kriterier: 1) 2021 inngår i prosjektperioden, 2) problemstillingene må omhandle vold i nære relasjoner og 3) forskningen undersøker norske forhold. Følgelig har vi valgt å filtrere ut forskningsprosjekter som omhandler vold, men som for eksempel fokuserer på terror, politisk vold, rasevold og religiøs vold, samt prosjekter som retter seg mot vold i nære relasjoner i geografiske områder utenfor Norge. Gjennomgangen viser 17 prosjekter som oppfyller alle tre kriteriene. Majoriteten av forskningsprosjektene strekker seg over en lengre periode. For å isolere ressursbruk til prosjektene for 2021 deler vi total prosjektramme på antall år som hvert prosjekt pågår. Videre antar vi at prosjektmidlene ble utdelt første år i prosjektperioden. Vi prisjusterer derfor prosjektmidlene til 2021-kroner med konsumprisindeksen. Basert på denne tilnærmingen anslår vi at tildelinger fra Forskningsrådet knyttet til forskning på vold i nære relasjoner summerer seg til 20,4 millioner kroner for 2021. Vi tar hensyn til tilstedeværelse av usikkerhet ved å trekke fra 10 prosent i lavt anslag og legge til 10 prosent i høyt anslag.

Øvrig forskning. Utover finansiering gitt av Forskningsrådet deler blant annet Stiftelsen Dam, Bufdir, Justis- og beredskapsdepartementet og EU ut midler til forskning på vold i nære relasjoner. I tillegg kommer egendefinert forskning ved universiteter og høyskoler. Siden vi ikke har informasjon om nivå på finansieringen eller mottaker av finansieringsmidlene, har vi ikke grunnlag for å anslå ressursbruken til forskning finansiert av finansieringskilder utover Forskningsrådet. Vi velger derfor å legge på et påslag på kostnadsanslaget for Forskningsrådet for å inkludere manglede finansieringskilder. Herunder vil ressursbruk knyttet til forskningsprosjekter om vold i nære relasjoner i regi av for eksempel NOVA bli delvis dekket i påslaget. For lavt, middels og høyt anslag anvender vi et påslag på henholdsvis 20, 50 og 70 prosent.

Samlet vurdering. Tabell 7-18 viser at summen av forskningsmidler til vold i nære relasjoner er anslått til 30,6 millioner kroner i middels anslag. Rasmussen mfl. (2012) anslår at 1 million 2010-kroner (tilsvarende om lag 1,4 millioner 2021-kroner) kan tilskrives forskning på vold i nære relasjoner i 2010. I årene etter 2010 lanserte regjeringen flere handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Det er rimelig å anta at omfattende handlingsplaner har bidratt til mer forskning og bevilgninger av midler til forskningsområdet. Med bakgrunn i økt fokus på vold i nære relasjoner, er det ikke nødvendigvis overraskende at det er stort avvik mellom Vistas og våre beregninger. En annen forklaring på avviket mellom kostnadsanslagene er at Vista tok utgangspunkt i ett forskningsprosjekt i sine beregninger.

Tabell 7-18 Trippelanslag for tildelinger til forskning som kan knyttes til forskning på vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Forskningsrådet	18,4	20,4	22,5
Øvrig forskning	3,8	10,2	15,7

7.7.2 Kompetansesentre

Kompetansesentre bidrar til både forskning og kompetansesamling om vold i nære relasjoner. De største aktørene i norsk sammenheng er Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Andre relevante kompetansesentre for vold i nære relasjoner er nasjonalt kompetansenettverk i sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri (SIFER).

NKVTS. NKVTS er et forskningssenter som utvikler og sprer kunnskap og kompetanse om vold og traumatisk stress. Senterets forskning kan deles inn i fire temaområder, hvorav vold og overgrep i nære relasjoner utgjør ett av hovedtemaene. Øvrige temaområder er katastrofer og stressmestring, flyktningehelse og tvungen migrasjon, og implementerings- og behandlingsforskning.

NKVTS er statlig finansiert og mottar bevilgninger fra diverse departementer. Ifølge årsrapporten fra 2020 fikk senteret i 2019 bevilget 25 millioner kroner fra Justis- og beredskapsdepartementet til et nytt voldsprogram som strekker seg over en femårs periode (Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2020). Programmet startet opp i 2020 og omfatter tre hovedsatsinger: ny omfangsundersøkelse, seksuell vold/voldtekt og vold i parforhold. I tillegg har NKVTS en kompetansefunksjon for kjønnslemlestelse, som kan anses som vold i nære relasjoner. Videre har forskningssenteret ansvar for oppdatering, kvalitetssikring og nettbaserte veiledere om veiviser om kjønnslemlestelse, veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner og veileder om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner.

I 2021 lå total ressursbruk for kompetansesenteret på over 107 millioner kroner. NKVTS anslår at 31 prosent av total ressursbruk kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner etter straffelovens definisjon av «nær relasjon». Vi har valgt å legge NKVTS sin antatte andel til grunn for middels kostnadsanslag. Videre antar vi at lavt og høyt punktanslag tilsvarer henholdsvis 26 og 36 prosent av total ressursbruk. Dette gir oss et usikkerhetsintervall fra 27,9 til 38,6 millioner kroner, med 33,3 millioner kroner som middels kostnadsanslag. Anslaget er over dobbelt så høyt som Vista sitt middelsanslag på 14 millioner 2021-kroner (tilsvarende 10 millioner 2010-kroner). Hovedårsaken til avviket mellom anslagene er at totale driftsutgifter for NKVTS var betydelig lavere i 2010, ifølge Vista sine beregninger. I tillegg baserer Rasmussen mfl. (2012) seg på at en lavere andel av total ressursbruk (på 24 prosent) kan tilskrives vold i nære relasjoner.

RVTS. RVTS-er er ressursentre for personer som arbeider med mennesker berørt av vold og seksuelle overgrep, traumatisk stress, migrasjon eller selvmordsproblematikk. RVTS-ene bidrar til kompetanseheving gjennom undervisning, veiledning, konsultasjon og nettverksarbeid på tvers av sektorer, etater og forvaltningsnivåer.

Det finnes ett ressursenter i hver av de fem regionene Nord, Midt, Øst, Vest og Sør. Ressurssentrene tilbyr ressurser innen fagområdene flyktningehelse og tvungen migrasjon, forebygging av selvmord og selvskading, kriser og katastrofer, traumer og traumatisk stress, og vold og overgrep. Størst andel brukere av tjenestene kommer fra kommunalt nivå, etterfulgt av spesialisthelsetjenesten.

Vi mangler informasjon om både RVTS-enes fulle finansiering og deres ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. Vi velger derfor å benytte Helsedirektoratets tildelinger som utgangspunkt for å anslå totale kostnader relatert til vold i nære relasjoner. Ifølge Helsedirektoratets tildelingsrapport for 2021 mottok RVTS-ene 147 millioner kroner i driftstilskudd (Hdir, 2022). Det er usikkert hvor stor andel av ressursene til sentrene som kan tilskrives vold i nære relasjoner. Ifølge RVTS Øst sin årsrapport forutsetter Helsedirektoratet at ressursene fordeles tilnærmet likt mellom de fem ulike temaområdene. Imidlertid viser årsrapporten at kompetansesammensetningen er noe skjevt fordelt, hvor fagområdet vold og overgrep utgjør 26 prosent av antall årsverk i RVTS Øst (RVTS Øst, 2022). Av mangel på informasjon om årsverk tilskrevet vold og overgrep for de øvrige RVTS-ene, benytter vi Helsedirektoratets føringer på ressursfordeling som forventet anslag på andel ressursbruk som kan tilskrives fagområdet. Dette tilsvarer en andel på 20 prosent. Da tilskuddsbrevet 2021 fastsetter at RVTS-ene og NKVTS skal fatte tiltak som fremmer tettere samarbeid på voldsfeltet, antar vi at RVTS-ene i likhet med NKVTS opererer med en bredere definisjon av nær relasjon enn straffeloven. I NKVTS sin definisjon utvider kompetansesenteret straffelovens definisjon av nær relasjon til også å inkludere storfamilie,

partner, kjærestereelasjoner og personer i bofellesskap.³³ Basert på antagelsen om at RVTS benytter en bred definisjon av vold i nære relasjoner, antar vi at 15 prosent av ressursstrenenes totale ressursbruk kan knyttes til vold i nære relasjoner. For lavt og høyt kostnadsanslag antar vi henholdsvis 10 og 26 prosent av total ressursbruk. Dette gir oss et usikkerhetsintervall fra 14,7 til 38,2 millioner kroner i 2021, med 22,1 millioner kroner som middels kostnadsanslag.

Rasmussen mfl. (2012) kommer frem til en kostnad på 12 millioner 2010-kroner som middelanslag, tilsvarende 17 millioner 2021-kroner. I likhet med våre beregninger har Vista tatt utgangspunkt i tildelt driftstilskudd fra Helsedirektoratet, men antatt at 60 prosent av driftstilskuddet kan knyttes til vold i nære relasjoner. Årsaken til avviket mellom middelanslagene våre er først og fremst avviket mellom beregningene av total ressursbruk.

Samlet vurdering. Utover NKVTS og RVTS, er vi kjent med at for eksempel SIFER foretar relevant kompetanse-innhenting på feltet vold i nære relasjoner. Da vi ikke har tilstrekkelig informasjon om faktisk ressursbruk på området for øvrige kompetansesentre, er ressursbruken tatt hensyn til i trippelanslaget. Ved å summere middelanslagene til NKVTS og RVTS får vi et kostnadsanslag på 55,4 millioner kroner i 2021, se Tabell 7-19. Samlet sett for kompetansesentrene får vi et usikkerhetsintervall på ressursbruk som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner fra 42,6 til 76,8 millioner kroner.

Tabell 7-19 Samlet trippelanslag for kostnader ved NKVTS og RVTS-ene som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	42,6	55,4	76,8

7.8 Sentre mot incest og seksuelle overgrep

Sentre mot incest og seksuelle overgrep er et lavterskeltilbud for de som er utsatt for incest og seksuelle overgrep, samt deres pårørende. Sentrene tilbyr ikke behandling og fungerer primært som et selvhjelpstilbud som gir støtte gjennom enesamtaler og gruppesamtaler til utsatte og deres pårørende. Flere sentre tilbyr også sosiale aktiviteter. Tilbudet er et supplement til, og ikke en erstatning for, ordinære offentlige hjelpetiltak.

I 2021 var det 21 sentre mot incest og seksuelle overgrep i Norge, hvor 15 av disse er medlemmer av stiftelsen Nok. Sentrene mot incest og seksuelle overgrep finansieres gjennom kommunalt og statlig driftstilskudd. Kommuner, fylkeskommuner og helseforetak skal til sammen dekke minst 20 prosent av driftsutgiftene, mens statlige tilskudd dekker inntil 80 prosent av driftsutgiftene. Bufdir forvalter den statlige tilskuddsordningen. I tillegg mottar flere sentre finansiering gjennom donasjoner fra enkeltpersoner og organisasjoner.

Det ble registrert 2 805 individuelle brukere på landets sentre i 2021, som utsatt og/eller pårørende (Barne- og familiedirektoratet, 2022).³⁴ Dette er en liten økning sammenlignet med antall brukerbesøk i 2020, men tilnærmet likt antall besøkende som i 2019. Selv om koronapandemien antas å ha påvirket besøkstilbudet og aktiviteter på sentrene, har tilbudet til brukerne i stor grad blitt opprettholdt i perioden (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). Det har også vært tilfeller hvor noen sentre ikke har hatt tilgjengelige tilbud i én eller

³³ NKVTS, [Hva er vold i nære relasjoner](#), hentet 28.06.2022

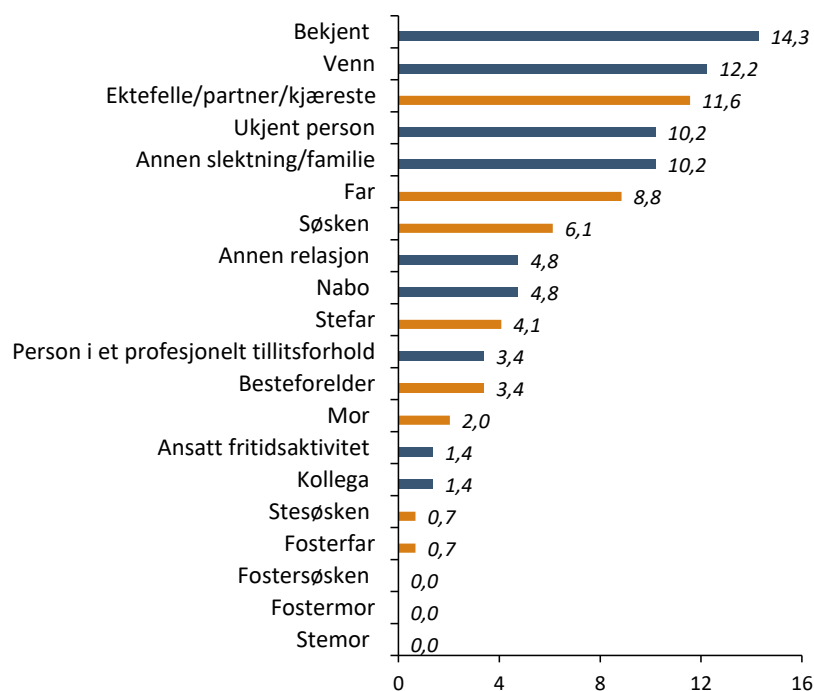
³⁴ Beregningen av antall brukere varierer med hensyn på hvilke registreringsskjema som legges til grunn. Dersom man legger skjema B til grunn for antall brukere, var det 3 119 individuelle brukere av sentrene i 2021. Kilde: Bufdir. [Hvem er brukerne på sentrene mot incest og seksuelle overgrep? \(bufdir.no\)](#)

flere perioder grunnet covid-19. Videre ble det i 2020 og 2021 registrert en økning i antall henvendelser fra brukere av sentrene sammenlignet med tidligere år. De fleste månedene i 2021 ble det registrert flere henvendelser enn tilsvarende måneder i 2019.

For å anslå andel av ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner ved sentre mot incest og seksuelle overgrep i 2021, velger vi å benytte andel brukere utsatt for seksuelle overgrep i nære relasjoner. Ifølge Bufdir var 1 682 brukere selv utsatt for seksuelle overgrep i 2021 (Barne- og familiedirektoratet, 2022). Av disse har 38 prosent vært utsatt for flere overgrepere. Basert på statistikken om utsattes relasjon til overgriper(e), har vi to fremgangsmåter for å anslå andel brukere som er utsatt for vold i nære relasjoner. Vi kan enten benytte andelen av overgripere som er i nær relasjon til utsatte som anslag, eller andel individuelle brukere som har blitt utsatt for overgrep av en person i nær relasjon. Da 38 prosent av utsatte brukere har opplevd overgrep fra to eller flere overgripere, kan vi stå i fare for dobbelttelling dersom vi baserer oss på andel av overgrepene som er utført av en person i nær relasjon istedenfor antall individuelle brukere utsatt for overgrep av en eller flere nære relasjoner. Vi antar for enkelhets skyld at antall individuelle utsatte brukere kan gi mest presist anslag. I tillegg antar vi at antall individer som mottar hjelp på sentrene er den viktigste kostnadsdriveren i incest- og overgrepssentrene. Det er likevel rimelig å anta at varighet og behov for hjelp er individuelt fra bruker til bruker og at tilhørende kostnader varierer deretter. Utsatte brukere kan både ha vært utsatt for et enkeltstående overgrep eller gjentakende overgrep over lengre tidsperioder. Det kan også være tilfelle at kostnader for personer utsatt for overgrep fra flere i nær relasjon er høyere enn for personer utsatt for overgrep utført av én i nær relasjon. Ut fra tilgjengelig statistikk har vi ikke mulighet til å differensiere på kostnader knyttet til utsattes ulike hendelser og brukerbehov i detalj. Figur 7-4 gir en oversikt over utsattes relasjon til overgriper(ne) og tilhørende andel. Uthevet i oransje skrift er relasjonene vi anser som nær relasjon. Til tross for at relasjonen kjæreste ikke er i tråd med definisjon av nær relasjon fra kapittel 2, har vi valgt å inkludere den fulle andelen av kategorien ektefelle / partner / kjæreste i våre beregninger. Årsaken er at vi ikke har informasjon om hvor stor andel kjæreste utgjør av kategorien ektefelle / partner / kjæreste.

Figur 7-4

Utsattes relasjon til overgriper(ne), med tilhørende andel individuelle brukere som har vært utsatt for overgrep av relasjonen*

*Flere utsatte brukere har hatt mer enn én overgriper. For å unngå dobbelttelling har vi justert andelen i henhold til antall individuelle utsatte brukere slik at andelen ikke overstiger 100 prosent. N=1662. Kilde: Barne, ungdoms- og familiedirektoratet, 2023, bearbeidet av Menon Economics.

Basert på utvalgte relevante andeler i Figur 7-4 har 37,4 prosent av brukerne vært utsatt for seksuelle overgrep av en person i nær relasjon. Anslaget er trolig en underrapportering, da 27 prosent av brukerne ønsket å reservere seg mot registrering, hvor 79 prosent av disse selv hadde vært utsatt for seksuelle overgrep. I tillegg var 60 brukere under 16 år og ble grunnet for ung alder ikke spurt om å registrere seg (Barne- og familiedirektoratet, 2022). Mulig underrapportering medfører større usikkerhet rundt andel utsatte for seksuelle overgrep av en i nær relasjon.

Vi har også forespurt alle Nok.-sentrene om de kan anslå deres ressursbruk relatert til vold i nære relasjoner. Basert på responsen til Nok.-sentrene anslår sentrene at mellom 10 og 100 prosent av total ressursbruk kan knyttes til vold i nære relasjoner etter straffelovens definisjon av «nær relasjon». Responsen tyder på stor variasjon i antatt ressursbruk. Det er imidlertid en overvekt av sentre som anslår at en høy andel av totale ressurser relaterer seg til vold i nære relasjoner sammenlignet med sentre som anslår lav andel. Basert på responsen til Nok.-sentrene utgjør andelen av sentrenes samlede ressursbruk som er relatert til vold i nære relasjoner i gjennomsnitt 75 prosent. Andelen er 36,6 prosent høyere enn beregnet andel av Figur 7-4. Det betydelige avviket mellom Nok.-sentrenes gjennomsnittlige anslag og beregningene i Figur 7-4 kan tyde på at beregningene basert på antall individer som er utsatt for overgrep av personer i nær relasjon ikke fanger opp all ressursbruken knyttet til vold i nære relasjoner. Vi har ikke informasjon om blant annet hvor mye ressurser som benyttes per bruker, eller hvor mye ressursbruken varierer utfra ulike brukere av incest- og overgrepssentrene.

Rasmussen mfl. (2012) anslo kostnader til incest- og voldtektssentre ved å legge til grunn andelen av brukerne som har vært utsatt for seksuelle overgrep av en nær relasjon, multiplisert med kommunale og statlige bevilgninger. Vista Analyse finner at 75 prosent av innrapporteringene omhandler vold i nære relasjoner. Basert

på at Nok.-sentrenes anslag sammenfaller med Vista sitt anslag, anser vi det som mest sannsynlig at den reelle ressursbruken til incestsentrene tilsvarer 75 prosent av total ressursbruk. Vi legger derfor til grunn en andel på 75 prosent i middels anslag. I høyt anslag anser vi det som lite sannsynlig at andelen er betydelig høyere. Vi velger derfor å anta at 80 prosent av total ressursbruk kan knyttes til vold i nære relasjoner i høyt anslag. I lavt anslag tar vi hensyn til at Nok.- og incestsentre ikke er avgrenset til seksuell vold i nære relasjoner utfra straffelovens definisjon og forholder seg til en mer inkluderende definisjon av nær relasjon som blant annet inkluderer relasjoner som kjæreste og venn. Vi velger derfor å basere oss på andelen fra Figur 7-4 i beregningene for lavt anslag.

Nok.-sentre. Basert på tall fra Brønnøysundregisteret utgjorde totale driftsutgifter for alle Nok.-sentre 111 millioner kroner i 2021. Tallet inkluderer også paraplyorganisasjonen for Nok.-sentrene, ved navnet Nok.Norge. Vi antar at andel av total ressursbruk som kan relateres til vold i nære relasjoner i gjennomsnitt av Nok.-sentrenes selvrapporterte ressursbruk, er på 75 prosent. Dette tilsvarer en ressursbruk på 83,2 millioner kroner i 2021 i middels kostnadsanslag, se Tabell 7-20. I lavt anslag legger vi til grunn andelen individuelle brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep av én eller flere personer i nær relasjon fra Figur 7-4. Følgelig antar vi dermed at både utsatte brukere som ikke har registrert seg og pårørende brukere har lik fordeling av kostnader som kan relateres til vold i nære relasjoner. Vi antar en andel på 80 prosent i høyt anslag.

Tabell 7-20 Trippelanslag for driftsutgifter til Nok.-sentre som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	41,5	83,2	88,8

Øvrige incestsentre. Av mangel på informasjon om ressursbruken for fem av de seks resterende incestsentre anslår vi ressursbruk basert på registrerte årsverk.³⁵ Ifølge Bufdir utgjør årsverkene til disse sentrene til sammen 24 årsverk. Vi antar en årslønn per årsverk lik 532 920 kroner³⁶, og legger til 25 prosent for å dekke sosiale kostnader og arbeidsgiveravgift. For ett av incestsentrene har vi informasjon om driftsutgifter, hvor utgiftene i 2021 lå på 5,5 millioner kroner. Antatt total ressursbruk for de seks øvrige incestsentrene blir da 21,7 millioner kroner. Vi antar at andelen av ressursbruken som kan relateres til vold i nære relasjoner er lik antatte andeler for Nok.-sentrene. Tabell 7-21 gir kostnadsanslagene for de seks øvrige incestsentre.

Tabell 7-21 Trippelanslag for driftsutgifter til øvrige incestsentre som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	8,1	16,2	17,3

Samlet vurdering. Kombinert finner vi at middelanslagene for Nok.- og incestsentrene summerer seg til 99,4 millioner kroner i 2021, se Tabell 7-22. Rasmussen mfl. (2012) kommer frem til et anslag på om lag 84 millioner i 2021-kroner.³⁷ I våre og Vista sine forutsetninger har vi lagt til grunn lik andel av total ressursbruk

³⁵ For Smiso Troms har vi driftsutgifter for 2021. I beregningene legger vi derfor til grunn driftsutgiftene for Smiso Troms istedenfor årsverk.

³⁶ SSB Tabell 11418: 3412 Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt.

³⁷ Prisjustert fra 2010 til 2021 med kommunal deflator. Vista kom frem til et anslag på 60 millioner 2010-kroner.

som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. En forklaring på avviket mellom kostnadsanslagene kan derfor relateres til ulike beregninger av total ressursbruk.

Tabell 7-22 Trippelanslag for driftsutgifter til Nok.- og incestsentre som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Nok.-sentre	41,5	83,2	88,8
Øvrige incestsentre	8,1	16,2	17,3

7.9 Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV)

Alternativ til Vold (ATV) er en ideell stiftelse som driver forebyggende arbeid knyttet til vold i nære relasjoner. Primærdriften til virksomheten er å tilby hjelp og behandling til voksne voldsutøvere, samt hjelp til utsatte for vold i nære relasjoner. I tillegg driver stiftelsen kunnskapsutvikling og kunnskapsformidling på feltet vold i nære relasjoner gjennom veiledning, kursing og rådgiving om familievold i hjelpeapparatet.

ATV har 15 kontorer i Norge. I 2021 henvendte til sammen 1 443 klienter seg til ATV. Av disse startet 1 232 opp i behandling (Stiftelsen Alternativ til Vold, 2022). Inkluderer vi antall klienter som var under behandling ved inngangen av året, mottok til sammen 1 995 klienter behandling i 2021. Dette er en økning sammenlignet med 2019 og 2020. I 2021 var det også en økning i antall barn som mottok behandling, hvor 208 barn kom på behandling sammenlignet med 182 barn i 2020. Av de voksne klientene som utøver vold, er det en overvekt av mannlige voldsutøvere. Den mannlige andelen utgjorde om lag 80 prosent.

Virksomheten er primært finansiert gjennom statlige og kommunale tilskudd (Stiftelsen Alternativ til Vold, 2022). Ifølge Brønnøysundregisteret lå samlet ressursbruk for ATV på om lag 115 millioner kroner for regnskapsåret 2021.

Basert på at stiftelsens drift retter seg mot vold i nære relasjoner og forholder seg til straffelovens definisjon av «nære relasjoner», antar virksomheten selv at 100 prosent av ressursbruken kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi antar at hele ressursbruken til stiftelsen kan relateres til vold i nære relasjoner, og benytter 100 prosent som antatt andel i både middels og høyt anslag på ressursbruk. I lavt anslag tar vi hensyn til muligheten for at deler av driften ikke omhandler vold i nære relasjoner og antar at 90 prosent av ressursbruken kan knyttes til vold i nære relasjoner.

Rasmussen mfl. (2012) finner at 90 prosent av totale utgifter i ATV kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. De anslår en samlet ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner på 33 millioner 2010-kroner. Dette tilsvarer 46 millioner kroner i 2021-kroner. Hovedårsaken til avviket mellom Vistas anslag og våre beregninger er at total ressursbruk i ATV har økt betydelig siden 2010.

Tabell 7-23 Trippelanslag for driftskostnader i ATV som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet anslag	103	115	115

7.10 Øvrige ideelle organisasjoner

Utover offentlig tjenesteapparat er det en rekke organisasjoner som driver aktiviteter rettet mot personer som har vært utsatt for eller utøver vold i nære relasjoner. Omfanget av ideelle organisasjoner er stort, og mellom organisasjonene som yter relevante aktiviteter varierer andelen av driften som retter seg mot vold i nære relasjoner betydelig. Å kartlegge alle organisasjoner som foretar noen form for arbeid rettet mot vold i nære relasjoner, og i hvilken grad det jobbes med vold i nære relasjoner, er komplekst. En kompliserende faktor med å kartlegge ressursbruk i ideelt og privat tjenesteapparat er at flere organisasjoner som yter tjenester inn mot feltet ikke har regnskap som innehar egen kostnadspost for arbeid med vold i nære relasjoner. Dette gjelder særlig for store organisasjoner som har en omfattende struktur og store variasjoner i aktiviteter de yter, for eksempel Røde Kors og Kirkens Bymisjon. I slike organisasjoner utgjør andelen av ressursbruken som kan relateres til vold i nære relasjoner også ofte en lav andel av total ressursbruk.

Mangel på fullstendig informasjon gjør det krevende å komme frem til et troverdig anslag på ressursbruken knyttet til vold i nære relasjoner i ideelt tjenesteapparat. Som et minsteanslag på ressursbruk tilknyttet vold i nære relasjoner, har vi valgt å undersøke offentlige tilskuddsordninger. Både Sekretariatet for konfliktrådene og Bufdir hadde tilskuddsordninger for forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner i 2021. Tilskuddene går blant annet til arrangementer, støtteordninger, tiltak og drift.

Sekretariatet for konfliktrådene. Sekretariatet for konfliktrådene hadde tilskudd øremerket til forebygging mot vold i nære relasjoner i 2021. Vi antar derfor at 100 prosent av tildelingene gikk til arbeid mot vold i nære relasjoner. For å unngå dobbelttelling i kostnadsanslaget for øvrige ideelle organisasjoner ekskluderer vi tilskudd til ATV, Nok.-sentre og krisesentre, da disse har fått egen kostnadspost i våre beregninger. Sum av tilskudd mot vold i nære relasjoner fra Sekretariatet for konfliktrådene blir dermed 11,0 millioner kroner.

Bufdir. Tildelinger fra Bufdir er gitt til tiltak mot vold og overgrep, og går derfor ikke utelukkende til vold i nære relasjoner. Vi antar at 75 prosent av tildelingene gikk til vold i nære relasjoner. Igjen utelukker vi utbetalinger som gikk til virksomheter vi har kartlagt i andre kostnadsanslag. Sum av tilskudd mot vold i nære relasjoner fra Bufdir summeres til 52,2 millioner kroner.

Påslag. Videre bevilger Helsedirektoratet grunnstøtte til flere organisasjoner og stiftelser. I 2021 var utbetalingen til kostnadsposten «psykisk helse, rus og vold» på over 1 milliard kroner. Vi har ikke noen informasjon om hvor mye av tilskuddet som gikk til vold eller vold i nære relasjoner. Fagområdene psykisk helse, rus og vold bør sees i sammenheng, da rus og/eller psykisk helse kan være underliggende faktorer til vold, eller omvendt. Utdelingene fra Helsedirektoratet taler for at tildelinger til organisasjoner i hjelpeapparatet knyttet til vold i nære relasjoner er større enn det som fanges opp i tilskudd fra Bufdir og Sekretariatet for konfliktrådene. For ideelle organisasjoner er det ofte tilfelle at deler av ressursbruken til virksomhetene realiseres gjennom midler fra medlemskontingenter og donasjoner fra enkeltpersoner og andre organisasjoner. Omfang og nivå på donasjoner og medlemskontingenter fra disse har vi ikke informasjon om. Donasjoner fra enkeltpersoner og organisasjoner taler også for at reell ressursbruk i ideelle og private organisasjoner er høyere enn hva som fremkommer av offentlige tilskudd. For å ta hensyn til at tilskudd fra Sekretariatet for konfliktrådene og Bufdir utgjør et minsteanslag av faktisk ressursbruk, velger vi å legge til en ressursbruk på henholdsvis 10 og 20 prosent av tildelingsmidlene fra Sekretariatet for konfliktrådene og Bufdir i middels og høyt anslag.

Av Vista sine kostnadskategorier kan øvrige ideelle organisasjoner være sammenlignbare med kostnadsanslagene for virksomhetene Alarmtelefon for barn og unge og Blålys. Rasmussen mfl. (2012) kommer frem til et anslag på 1,3 og 0,2 millioner 2021-kroner for henholdsvis alarmtelefonen og Blålys. Da Vista har benyttet en

annen fremgangsmåte for å kartlegge kostnadene i det ideelle tjenesteapparatet, er det vanskelig å sammenligne våre tall på dette området.

Tabell 7-24 Trippelanslag for kostnader i øvrige ideelle organisasjoner som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Sekretariatet for konfliktrådene	11,0	11,0	11,0
Buudir	34,8	52,2	69,6
Påslag	0	6,3	12,6

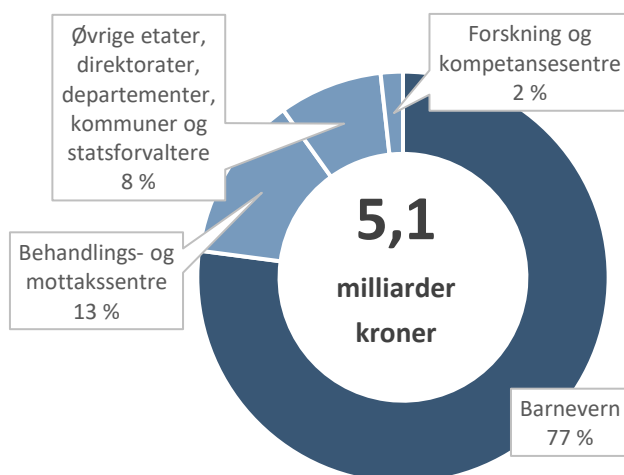
7.11 Øvrig ressursbruk i statsforvaltningen

Det er flere stillinger i ulike deler av statsforvaltningen som er knyttet til vold i nære relasjoner, som vi ikke har hatt tilstrekkelig grunnlag for å tallfeste. Vi har medregnet ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner hos Politidirektoratet (se delkapittel 5.8), Justis- og beredskapsdepartementet (se delkapittel 5.8), Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (se delkapittel 7.1), Barne-, ungdoms- og familieetaten (se delkapittel 7.1) og statsforvaltere (se delkapittel 7.4). Vi har ikke har grunnlag for å medregne utgifter til hel- eller deltidsstillinger i Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet, administrative stillinger i Helseforetakene, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, administrative stillinger i Arbeids- og velferdsetaten, Kunnskapsdepartementet og Kriminalomsorgsdirektoratet. Vi kan ikke med sikkerhet si at listen med statlige virksomheter som jobber med vold i nære relasjoner er uttømmende.

7.12 Samlet ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor

Ved siden av justis- og helsesektoren er den forventede offentlige ressursbruken knyttet til vold i nære relasjoner beregnet til 5,1 milliarder kroner. Herunder utgjør ressursbruk i barnevernet 77 prosent av kostandene, med 3,9 milliarder kroner som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.

Figur 7-5 Samlet anslått ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor knyttet til vold i nære relasjoner i 2021

Ressursbruken i ulike behandlings- og mottakssentre i 2021 anslås til 662 millioner kroner. Kostnadene knyttet til offentlig finansiert forskning og kompetansesentre på området er anslått til om lag 90 millioner kroner. Øvrige

etater, direktorater, departementer, samt statsforvaltere hadde samlet en anslått ressursbruk på 414 millioner kroner.

8 Frivillig innsats

Ved siden av den offentlig finansierte ressursbruken legges det ned betydelig ubetalt arbeid i ideelle organisasjoner og fra pårørende knyttet til vold i nære relasjoner. Sammenlagt finner vi en forventningsverdi på 2,3 milliarder kroner knyttet til ubetalt frivillig arbeid med vold i nære relasjoner. Hvorav 51 prosent av ressursbruken er knyttet til innsats fra pårørende, mens 49 prosent av ressursbruken kan tilskrives frivillig arbeidsinnsats i ideelle organisasjoner.

8.1 Frivillig arbeid i organisasjoner

Ifølge Frivillighet Norge utgjorde den frivillige arbeidsinnsatsen i Norge 142 000 årsverk i 2020 og bidro med en verdiskaping tilsvarende 78 milliarder kroner i 2018 (Frivillighet Norge, u.d.). Det er stor usikkerhet knyttet til hvor stor andel av total frivillig innsats som kan knyttes til vold i nære relasjoner og omfanget av frivillige organisasjoner som tilbyr aktiviteter til personer som indirekte eller direkte har blitt utsatt for vold i nære relasjoner.

Det er flere internasjonale rapporter som har kartlagt verdien av frivillig innsats relatert til vold i nære relasjoner. En svensk rapport fra 2011 kartlegger de økonomiske konsekvensene av vold mot kvinner. I rapporten finner de at frivillig arbeid utgjorde 232 millioner svenske kroner i 2008 (Glenngård, Carlsson, & Berglund, 2011). Justert for priser og befolkningsstørrelse tilsvarer det om lag 154 millioner norske kroner i 2021-kroner. En annen rapport fra det Europeiske Instituttet for Likestilling gir en oversikt over ressursbruken for frivillige organisasjoner i England og Wales knyttet til kjønnsbasert vold i 2021. De anslår at ressursbruken til frivillige organisasjoner utgjorde 17 millioner 2021-euro (EIGE, 2022). Dette tilsvarer 14 millioner 2021-kroner, befolkningsjustert.

Et problem med å ta utgangspunkt i internasjonal litteratur for å anslå verdien av frivillig arbeid er at anslagene begrenser seg til vold mot kvinner. Dermed mister vi verdier av frivillige ytelser som strekker seg utover arbeid med kvinner som har vært utsatt for vold i nær relasjon. Samtidig omfatter de internasjonale rapportene definisjoner av nær relasjon som strekker seg utover vår definisjon, som for eksempel kjærester. I tillegg er anslagene knyttet til andre geografiske områder, som setter spørsmålsteget ved overførbarheten til en norsk kontekst. Rapportresultatene kan imidlertid benyttes som sammenligningsgrunnlag og gi en indikasjon på hvilke verdier ulønnet frivillig arbeid bidrar med.

En fremgangsmåte for å beregne ressursbruken til frivillig arbeid er å ta utgangspunkt i antall ulønnede frivillige årsverk i frivillig sektor registrert i Norge. FN anslår verdien av frivillig arbeid ut fra gruppering av primære aktivitetsområder i henhold til International Classification of Non-Profit Organizations (ICNPO). Basert på FNs mal for frivillighet fører SSB et satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner tilpasset norsk kontekst. Det er 11 hovedkategorier som inngår i det norske satellittregnskapet. Ut fra hovedkategoriene kartlegger SSB antall ulønnede årsverk tilhørende hver kategori. Mye av frivillig ubetalt arbeid som kan tilbakeføres til arbeid med vold i nære relasjoner fanges trolig opp i ICNPO-kategoriene Helse og Sosiale tjenester. Antall årsverk tilskrevet disse hovedkategoriene i 2018 var henholdsvis 8 360 og 5 997.

Tabell 8-1 gir en oversikt over ICNPO-kategoriene som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Det antas at mellom 5 og 20 prosent av årsverkene under de relevante kategoriene Helse og Sosiale tjenester kan knyttes til vold i nære relasjoner.

Tabell 8-1 Oversikt over antatte relevante ICNPO-kategorier for vold i nære relasjoner etter aktivitet med tilhørende årsverk av frivillig arbeidsinnsats i 2018, og antatte andeler av årsverk som kan relateres til vold i nære relasjoner

ICNPO-nr	ICNPO-kategori	Antall årsverk (SSB)	Relevant for vold i nære relasjoner	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
3	Helse	8360	Ja	5	10	20
3900	Sykehjem		Nei			
3200	Sykehus, rehabilitering, psykisk helsevern og andre helsetjenester		Ja			
4	Sosiale tjenester	5997	Ja	5	10	20
4100	Sosiale tjenester		Ja			
4110	Barnehager		Nei			
4120	Barnevern		Ja			
4130	Rusomsorg		Ja			
4140	Andre sosiale tjenester		Ja			
4200	Krisehjelp og støttarbeid		Ja			
4300	Økonomisk og materiell støtte		Nei			

Kilde: SSB Tabell 08520, bearbeidet av Menon Economics.

For å finne verdien av frivillig ulønnet arbeid, multipliseres antall årsverk med verdien av ett årsverk innen den respektive ICNPO-kategorien. Dette kalles lønnskostnadsekvivalenter. Vi anvender SSBs gitte lønnskostnadsekvivalenter per årsverk knyttet til de 11 ulike ICNPO-kategoriene. Se Tabell 8-2.

Tabell 8-2 Anslått antall årsverk, lønnskostnader og verdi av frivillig ubetalt arbeid innenfor ICNPO-kategoriene Helse og Sosiale tjenester i 2021

ICNPO-kategori	Antall årsverk	Lønnskostnader per årsverk i 2021-kroner	Verdien av frivillig arbeid i 2021-kroner
03 Helse	8 360	666 062	5 568 280 000
04 Sosiale tjenester	5 997	666 051	3 994 310 000

SSB Tabell 08520 og 08538, bearbeidet av Menon Economics.

Basert på forutsetningen om at andel årsverk tilskrevet frivillige ubetalte ytelser relatert til vold i nære relasjoner ligger innenfor intervallet 5 til 20 prosent av totalt antall årsverk for de relevante ICNPO-kategoriene for 2018, finner vi en ressursbruk tilsvarende mellom 278,4 og 1 113,7 millioner kroner, med 556,8 millioner kroner i middels anslag i 2021 for aktiviteter innen Helse. I middels kostnadsanslag har vi antatt at 10 prosent av totale frivillige ubetalte årsverk innenfor Helse kan knyttes til aktiviteter relatert til vold i nære relasjoner. Tilsvarende middels kostnadsanslag for aktiviteter innen Sosiale tjenester kommer på 399,4 millioner kroner i 2021. Se Tabell 8-3 under.

Tabell 8-3 Trippelanslag for kostnader av frivillig arbeid i frivillig sektor som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
03 Helse	278,4	556,8	1 113,7

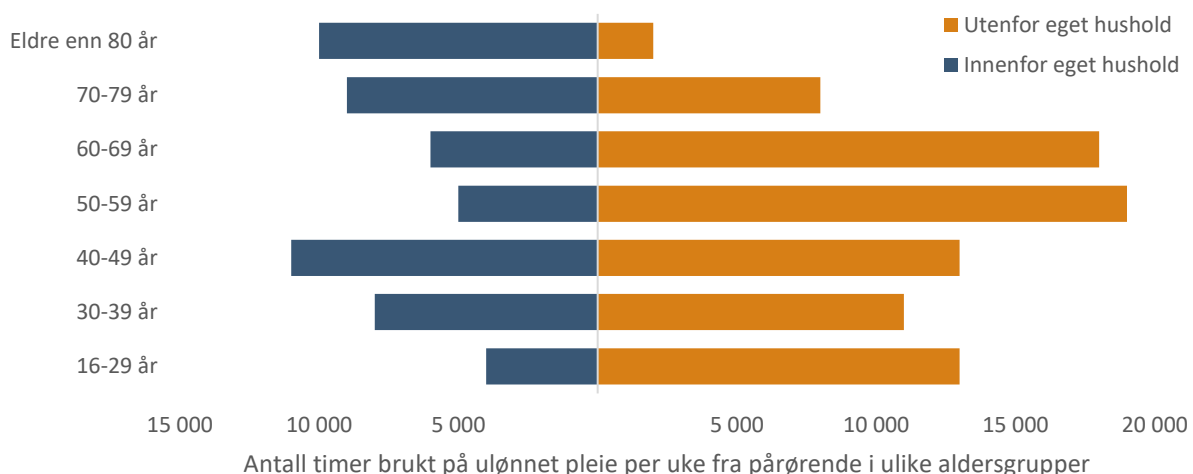
8.2 Frivillig arbeid fra pårørende

Ved siden av årsverkene som ytes gjennom det offentlige tjenestetilbudet og gjennom ideelle organisasjoner, ligger det ofte en tung arbeidsbelastning på pårørende. Den uformelle pleien fra pårørende kan både supplere og erstatte det offentlige tilbudet av pleie og omsorg.

Den uformelle omsorgen forstås som innsats fra pårørende som regelmessig yter praktisk hjelp eller tilsyn innenfor husholdningen, for eksempel i forbindelse med sykdom, skader eller lignende knyttet til vold i nære relasjoner.

Ethvert anslag på omfanget av ulønnet omsorg vil ha et relativt svakt informasjonsgrunnlag. Den beste informasjonen kommer fra Levekårsundersøkelsen, utført av SSB i 2008, 2012 og 2015. Med utgangspunkt i resultatene fra denne undersøkelsen anslår Statistisk sentralbyrå at familieomsorg står for 90 000 årsverk, men omfanget kan også utgjøre så mye som 136 000 årsverk i 2017 (Hjemås, Holmøy, & Haugstveit, 2019).

Figur 8-1 Anslått antall timer ulønnet hjelp eller tilsyn per uke som ytes av ulike aldersgrupper innenfor eller utenfor eget hushold i 2017

Kilde: SSB, bearbeidet av Menon Economics.

Brutto produksjonstap blant pårørende som har sluttet i jobb / redusert stilling er anslått til å utgjøre mellom 6,6 og 13,2 milliarder kroner i 2020. (Pedersen & Kjelsaas, 2021). Kartlegginger viser at det ofte ytes en betydelig arbeidsinnsats fra pårørende i forbindelse med psykisk sykdom, blant annet er det beregnet at arbeidsinnsatsen til pårørende i forbindelse med spiseforstyrrelser utgjør om lag 1 milliard kroner (Stokke, Karttinen, Halvorsen, Vinter, & Skogli, 2022). Oslo Economics (2022) har anslått at kostnader knyttet til uformell pleie i forbindelse med depresjon utgjør om lag 600 millioner kroner.

Det er godt dokumentert at pårørende yter en betydelig arbeidsinnsats i forbindelse med helsetilstander som er relatert til vold i nære relasjoner, men det er relativt stor usikkerhet knyttet til det faktiske omfanget. Med utgangspunkt i den gjennomgåtte dokumentasjonen anslås det at uformell pleie utgjør en samfunnsøkonomisk verdi på mellom 0,5 og 2 milliarder kroner, med et middels anslag på 1 milliard kroner.

Tabell 8-4

Trippelanslag for kostnader knyttet til uformell pleie som kan knyttes til vold i nære relasjoner i 2021, i millioner 2021-kroner

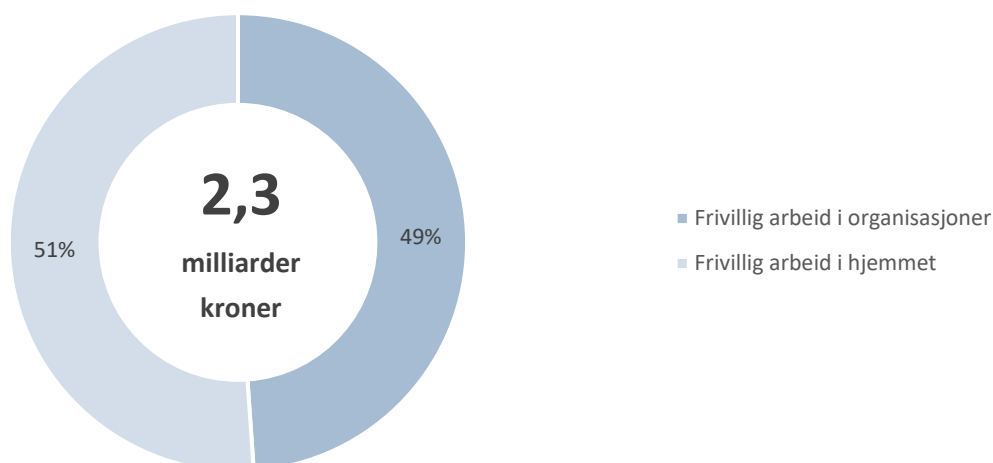
	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Uformell pleie	500	1 000	2 000

8.3 Samlet verdi av frivillig innsats

Ytelsene til frivillige i ideelle organisasjoner og fra pårørende utgjør en betydelig ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. Sammenlagt anslås total ressursbruk for ubetalte frivillige ytelser til 2,3 milliarder kroner i 2021 knyttet til vold i nære relasjoner. Anslaget fordeler seg relativt jevnt på ressursbruk hos pårørende og i frivillige organisasjoner, hvorav 1,1 milliarder kroner utgjør forventet ressursbruk for frivillig arbeidsinnsats i ideelle organisasjoner, mens innsatsen fra pårørende anslås til en samfunnsøkonomisk verdi på 1,2 milliarder kroner.

Figur 8-2

Anslått ressursbruk knyttet til frivillig innsats som følge av vold i nære relasjoner i 2021

9 Konsekvenser for helse og livskvalitet

Vold i nære relasjoner påvirker folkehelsen negativt. Det fører til både en svakere fysisk og mental helse, samt tidlig død. Det anslås at vold i nære relasjoner kan tilskrives et tap av mer enn 40 000 kvalitetsjusterte leveår i 2021. Det representerer et samfunnsøkonomisk tap på 54,1 milliarder kroner. Om lag 75 prosent av tapet er knyttet til ikke-dødelig helsetap, hvor psykisk uhelse og rus-avhengighet er de viktigste årsakene.

9.1 Beregning av betydning for dødelig helsetap

Vold i nære relasjoner har betydning for dødelighet i Norge. I dette delkapittelet presenteres datakilder og vurderinger som ligger til grunn for å anslå det samfunnsøkonomiske tapet knyttet til dødelighet.

9.1.1 Tap av liv grunnet drap

Hvert år går flere liv tapt grunnet drap hvor gjerningspersonen står i en nær relasjon til offeret. Vi har kartlagt og gjort vurderinger både til drap som regnes som overlagte eller forsettlige og drap som skyldes grov omsorgssvikt, eller lignende, med døden til følge.

Forsettlige og overlagte drap

Nasjonal drapsoversikt gir informasjon om forsettlige og overlagte drap i Norge, inkludert offerets relasjon til gjerningspersonen. 'Forsettlig' vil si at drapet er begått med vilje, men ikke planlagt. 'Overlagt' vil si at drapet er planlagt. Kjennetegnende for begge er at drapshandlingen utgjør den umiddelbare dødsårsaken.

I 2021 ble det i alt registrert 23 drapssaker i Norge med totalt 29 ofre (Kripas, 2022). I rapporten fra Kripas oppgis det at i 41 prosent av drapene hadde offeret en nær relasjon til gjerningspersonen. Her legges det til grunn at kjæreste, tidligere kjæreste, partner, ekspartner, barn, foreldre eller annen familierelasjon definerer nær relasjon. I henhold til definisjonen av nær relasjon i straffeloven (se kapittel 2) faller vold i kjæresteforhold utenfor vår kartlegging.

Totalt finner vi derfor 10 registrerte drap hvor offeret har en nær relasjon til gjerningspersonen i 2021. Dette er et noe lavere antall enn forventet basert på et historisk gjennomsnitt. I perioden 2012 til 2020 er det i gjennomsnitt 12,8 drap i nær relasjon per år.

Tabell 9-1 Oversikt over forsettlige og overlagte drap i nær relasjon i Norge, gjennomsnitt for 2012–2020 og antall i 2021

	Nær relasjon?	Antall ofre i 2021	Gjennomsnitt 2012-2020
Venner/bekjente	Nei	10	10,7
Kjæreste/tidligere kjæreste	Nei	2	0,8
Partner/ekspartner	Ja	5	7,0
Barn	Ja	2	1,3
Forelder	Ja	2	2,9
Annen familierelasjon	Ja	1	1,6
Ingen kjent relasjon	Nei	7	3,0
Ukjent	Nei	0	0,2

Kilde: Nasjonal drapsoversikt, Kripas.

Oversikten omfatter ikke drap av nordmenn i utlandet. En undersøkelse utført av Stavanger Aftenblad viser at minst 87 nordmenn er drept i utlandet siden år 2000. Det vil si at om lag 10 prosent av drap på nordmenn faller utenfor Kripas' oversikt, noe som åpner for mørketall knyttet til drap i nære relasjoner.

Grov omsorgssvikt eller annen villet skade med døden til følge

Oversikten fra Kripas baseres på tall hentet fra politiets straffesaksregister (STRASAK), samt innberetning fra politidistriktene. Oversikten gjelder kun forsettlig og overlagte drap. Andre definisjoner av drap vil påvirke antallet. Det viser statistikk fra Rettsmedisin i Oslo, hvor det benyttes en medisinsk definisjon av drap: dødsfall som følge av villet påført skade. Dette inkluderer blant annet dødelig omsorgssvikt eller mishandling, selv om det ikke utgjør den umiddelbare dødsårsaken. Den medisinske definisjonen av drap åpner for et høyere antall drap enn det som fremkommer i Nasjonal drapsoversikt. Spesielt gjelder dette drap mot særlig sårbare personer, som barn, eldre eller psykisk utviklingshemmede.

I en norsk offentlig utredning fra 2017 kommer det frem at trolig mellom seks og syv barn blir drept på grunn av mishandling i Norge hvert år (NOU 2017: 12). Det er basert på tall hentet fra Rettsmedisin i Oslo for perioden 2000-2015. Statistikken viser at det årlig dør i underkant av fire barn i Sørøst-Norge som følge av grov omsorgssvikt, mishandling og drap. Vel 55 prosent av Norges befolkning bor i Sørøst-Norge, slik at antall dødsfall trolig er seks til syv per år for hele landet. I utredningen trekkes spedbarn frem som en særlig utsatt gruppe. Av 60 dødsfall i alderen 0–17 år på grunn av drap, mishandling og omsorgssvikt i Sørøst-Norge i perioden 2000–2015, var 42 prosent av ofrene under ett år.

Grov omsorgssvikt med døden til følge rammer også trolig flere andre sårbare personer, som eldre og psykisk utviklingshemmede, i Norge hvert år. Til forskjell fra barn vil den dødelige omsorgssvikten som disse personene utsettes for i større grad være knyttet til institusjoner, noe som her ikke faller innenfor vår definisjon av «nær relasjon».

Tapte leveår per dødsfall grunnet drap

For å tillegge tap av liv som følge av drap en samfunnsøkonomisk verdi, benyttes ofte verdien av et statistisk liv (VSL). Her velger vi i stedet i å benytte verdien av et kvalitetsjustert leveår. Det er to årsaker til dette. For det første inkluderer verdsettingen av VSL mer enn kun verdien av liv, for eksempel produksjonstap og medisinske kostnader (Finansdepartementet, 2012). Ettersom produksjonstap og medisinske kostnader som følge av vold i nære relasjoner behandles i andre kapitler av denne rapporten, ville bruk av VSL kunne føre til en dobbelttelling av kostnader. For det andre åpner bruk av kvalitetsjusterte leveår som verdsettingsenhet for at helsetapet knyttet til drap blir en størrelse som er sammenlignbar med det øvrige helsetapet knyttet til vold i nære relasjoner.

For å kunne bruke tap av kvalitetsjusterte leveår som verdsettingsenhet, må det også vurderes gjennomsnittlig tap av kvalitetsjusterte leveår per drap. Forskning på partnerdrap i Norge av Vatnar mfl. (2022) viser at gjennomsnittsalder på offeret er 41 år. I henhold til retningslinjer fra Legemiddelverket (2018) forventes det 34,6 gjenværende kvalitetsjusterte leveår (QALY) ved en alder på 41 år. I lavt anslag legges det til grunn gjennomsnittlig tap av 25 QALY per drap, som tilsvarer en gjennomsnittlig alder på offeret på 53 år. Dette tar høyde for at det eksempelvis kan være et betydelig antall eldre som mister livet som følge av omsorgssvikt i nær relasjon. I høyt anslag legges det til grunn 51 QALY per drap, som tilsvarer en gjennomsnittsalder på offeret på 22 år. Dette tar høyde for at det eksempelvis kan være et betydelig antall barn som mister livet grunnet grov omsorgssvikt og mishandling.

Samlet vurdering av tap av liv grunnet drap

I vurderingen av antall drap gjør vi et skille mellom antallet overlagte og forsettlige drap fra Kripas' statistikk, og drap som faller inn under den medisinske definisjonen som gjelder grov omsorgssvikt eller annen villet skade med døden til følge. Antallet på ti drap i nær relasjon fra Kripas' statistikk utgjør det nedre anslaget. I det mest sannsynlige anslaget tar vi høyde for dødsfall i nær relasjon som skjer i utlandet, med et forventet antall på ett drap i 2021. I det høye anslaget tar vi høyde for at det kan være flere drap i utlandet, eller at det er mørketall som fanges opp i den nasjonale drapsoversikten.

I vurderingen av antall tilfeller av grov omsorgssvikt eller annen villet skade med døden til følge, setter vi ti drap som det mest sannsynlige antallet. Dette begrunnes med at en kan forvente at mellom seks og syv barn blir drept på grunn av mishandling hvert år, samt at det er sannsynlig at også personer i andre sårbare grupper dør som følge av omsorgssvikt i nær relasjon. Ettersom det ikke finnes tilgjengelige data eller sikre kilder for denne type drap, er det knyttet usikkerhet til det faktiske antallet. Dette reflekteres i lavt og høyt anslag, som er vurdert til henholdsvis 4 og 20 drap i 2021.

Tabell 9-2 Trippelanslag for drap og tap av kvalitetsjusterte leveår per drap for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Overlagte og forsettlige drap	10	11	12
Omsorgssvikt eller annen villet skade med døden til følge	4	10	20
Gjennomsnittlig tap av kvalitetsjusterte leveår per drap	25	34,6	51

9.1.2 Helsetap grunnet overdødelighet knyttet til vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner fører til økt dødelighet også utover det som kan knyttes til drap. Dette skyldes både økt risiko for selvmord, samt forkortet forventet levetid. Her presenteres dokumentasjon og vurderinger av det samfunnsøkonomiske tapet av selvmord og annen overdødelighet grunnet vold i nære relasjoner.

Selv mord knyttet til vold i nære relasjoner

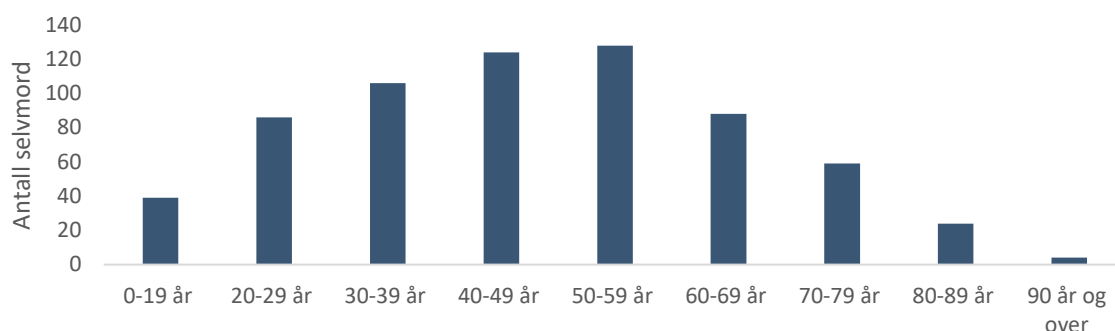
De siste årene er sammenhengen mellom vold i nære relasjoner, spesielt partnervold, og risiko for selvmord dokumentert i en rekke ulike studier.

En nylig studie gjennomført av Kafka mfl. (2022) finner blant annet at partnervold er instrumentell for 6,1 prosent av selvmord i USA. Funnene underbygges av flere andre studier, blant annet finner Brown og Seals (2019) at det var kjente tilfeller av partnervold i forbindelse med mer enn 11 prosent av undersøkte selvmord i USA. I en omfattende britisk studie finner McManus mfl. (2022) at sannsynligheten for et selvmordsforsøk i løpet av det siste året var 2,82 ganger høyere (95% CI 1,54 – 5,17) for personer som har opplevd partnervold, når det kontrolleres for demografi, sosioøkonomiske faktorer og negative livshendelser. I en metastudie finner Deveris mfl. (2013) at partnervold øker risikoen for selvmordsforsøk blant kvinner. De finner ikke klar dokumentasjon for at dette også gjelder for menn, men det finnes også få studier som fokuserer på partnervold mot menn og betydning for selvmord.

Selv mordene er knyttet til både kvinnelige og mannlige ofre for vold i nære relasjoner, samt selvmord blant voldsutøvere. Blant annet viser tall fra Sverige at om lag 25 prosent av gjerningsmennene utfører selvmord etter partnerdrap, noe som ikke fanges opp i drapsstatistikken (Socialstyrelsen, 2006).

Ifølge tall fra Dødsårsaksregisteret ble det utført 658 selvmord i Norge i 2021, hvorav 73 prosent var menn. I henhold til internasjonal forskning kan vi anta at partnervold kan forklare om lag 6 til 11 prosent av tilfellene, det vil si mellom 40 og 70 selvmord. Det er imidlertid knyttet betydelig usikkerhet til dette anslaget. Eventuelle selvmord knyttet til vold i nære relasjoner utenom partnervold, vil komme i tillegg.

Figur 9-1 Antall selvmord i Norge i 2021, fordelt på alder

Kilde: Dødsårsaksregisteret, bearbeidet av Menon Economics.

Overdødelighet

I tillegg til selvmord, viser enkelte studier at personer som er utsatt for vold i nære relasjoner også har en generell overdødelighet med en forventet redusert gjenværende levetid, sammenlignet med ikke-voldsutsatte. I den danske studien «Voldens pris», utgitt av Statens Institut for Folkesundhed (2010), er overdødelighet blant voldsutsatte analysert. Til beregning av overdødelighet og forventet restlevetid anvender de registerdata for perioden 2002-2007. I studieperioden døde 1 640 personer som var identifisert som voldsrammede og 169 689 ikke-voldsrammede. De finner en markant forskjell i forventet restlevetid for voldsutsatte sammenlignet med ikke-voldsutsatte kvinner. Voldsrammede kvinner i tyveårene hadde en forventet restlevetid på 53,1 år, mens ikke-voldsrammede kvinner i tyveårene kunne forvente å leve 61,3 år – det vil si en forskjell på 8,2 år. I aldersintervallet 20 til 50 år kunne voldsutsatte kvinner forvente 22,3 resterende leveår, mens ikke-voldsutsatte kunne forvente 25,3 leveår – en forskjell på 2,4 leveår.

Samlet vurdering av tap av liv grunnet selvmord og annen overdødelighet

Vi vurderer 55 selvmord som det mest sannsynlige antallet selvmord med bakgrunn i vold i nære relasjoner i 2021. Lavt anslag settes til 20 og høyt anslag settes til 100. Den relativt store avstanden mellom lavt og høyt anslag reflekterer at det er betydelig usikkerhet knyttet til antall selvmord som følge av vold i nære relasjoner. Gjennomsnittlig alder for de som utførte selvmord i Norge i 2021 var om lag 47 år. I henhold til retningslinjer fra Legemiddelverket (2018) tilsvarer det et tap av kvalitetsjusterte leveår på 29,7 år. I lavt anslag legges det til grunn gjennomsnittlig tap av 25 QALY per selvmord, som tilsvarer en gjennomsnittlig alder på 53 år. I høyt anslag legges det til grunn gjennomsnittlig tap av 38 QALY per selvmord, som tilsvarer en gjennomsnittlig alder på 37 år.

Den danske studien kontrollerer ikke for ulike sosioøkonomiske faktorer eller andre forhold som kan bidra til å forklare voldsutsattes overdødelighet mot kontrollgruppen. Selvmord vil også være en bidragsytende faktor til overdødelighet, som må trekkes fra i vår beregning ettersom selvmord behandles separat. Leveårene er heller ikke «kvalitetsjustert» eller diskontert. Vi vurderer derfor at studien viser at det er grunn til å legge til overdødelighet blant voldsutsatte, men at det er behov for å nedjustere anslagene. I vårt mest sannsynlige anslag antar vi at vold i nære relasjoner gir en redusert forventet levetid på seks måneder, utover hva som kan forklares

med drap eller selvmord. I lavt anslag antar vi ingen konsekvens for forventet gjenværende levetid, mens i høyt anslag antas det et tap på ett kvalitetsjustert leveår.

Tapet av leveår sees opp mot forventet antall førstegangsutsatte for vold i nære relasjoner i 2021. Bakgrunnen for dette anslaget er redegjort for i kapittel 3.

Tabell 9-3 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til tap av liv grunnet selvmord og annen overdødelighet for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Antall selvmord knyttet til vold i nære relasjoner	20	55	100
Gj.sn. tap av kvalitetsjusterte leveår per selvmord	25	29,7	38
Tap av kvalitetsjusterte leveår grunnet forkortet levetid	0	0,5	1
Antall voldsutsatte med forkortet levetid	10 000	20 000	60 000

9.2 Beregning av ikke-dødelig helsetap

Det er godt dokumentert at vold i nære relasjoner medfører redusert helsemessig livskvalitet for de involverte partene. Blant annet har flere ulike studier gjort helhetlige anslag på helsetapet knyttet til vold i nære relasjoner, spesielt partnervold, i land som Sverige, Danmark, Storbritannia og Australia. I tillegg til helhetlige anslag av helsetap på nasjonalt nivå, beskriver flere studier konsekvenser på et mer disaggregert nivå. Eksempelvis i hvilken grad helsetapet kan knyttes til ulike diagnoser og helsetilstander, samt undersøkelser av endring i helserelatert livskvalitet på personnivå.

9.2.1 Tidligere kartlegginger av ikke-dødelig helsetap relatert til vold i nære relasjoner

Tidligere kartlegginger av ikke-dødelig helsetap i andre land gir et nyttig sammenligningsgrunnlag, og er et hensiktsmessig holdepunkt for konsekvensene av ikke-dødelig helsetap grunnet vold i nære relasjoner også i Norge. Det ligger ulik metodikk til grunn for de ulike studiene. De fleste fokuserer dessuten kun på helsemessige konsekvenser for voldsutsatte kvinner i parforhold, og representerer dermed et smalere studieområde enn hva som er utgangspunktet for våre anslag.

Tidligere kartlegginger av ikke-dødelig helsetap på nasjonalt nivå

Blant annet i Sverige, Australia og England og Wales er det gjort kartlegginger for den samlede betydningen av ikke-dødelig helsetap knyttet til nære relasjoner.

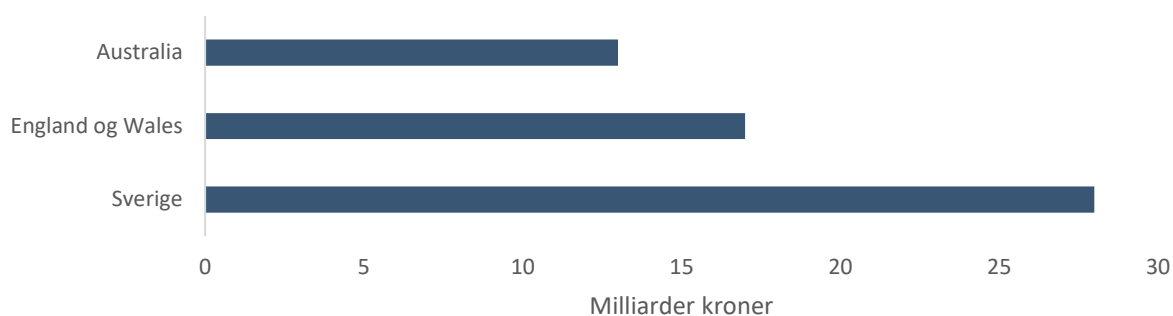
I Sverige har den svenske Socialstyrelsen (2006) anslått de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til «smerte og lidelse» for kvinner, og deres barn, som utsettes for vold i parforhold til 34,8 milliarder svenske kroner. Anslaget bygger ikke på svenske data, men er basert på informasjon fra et utvalg utenlandske studier. Det fremkommer ikke hvilke underliggende verdier som ligger til grunn for anslaget deres. Anslaget vurderes av Socialstyrelsen som svært usikkert. Omregnet til norske forhold, justert for befolkningsstørrelse og realprisjustering, vurderer vi at Socialstyrelsens anslag tilsier om lag 28 milliarder norske kroner i 2021.

I en studie av samfunnsøkonomiske konsekvenser knyttet til partnervold i EU inkluderes beregninger av ikke-dødelig helsetap (EIGE, 2022). Beregningene baserer seg på partnervold i England og Wales i 2021, og er avgrenset til fysisk og emosjonell kostnad for ofrene. Beregningene tar ikke høyde for eventuelle langtidseffekter, som for eksempel langvarig sykdom. Totalt anslås en kostnad på 13,3 milliarder euro. Nær 88 prosent er knyttet

til helsetap hos kvinner, mens resterende 12 prosent er knyttet til mannlige ofre. Beregningene er blant annet bygget ut fra en tidligere kartlegging av samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til kriminalitet i England og Wales, gjennomført av Heeks mfl. (2018). I denne britiske studien verdsettes et kvalitetsjustert leveår til 68 000 pund, mens vi legger til grunn 1,3 millioner kroner (Helsedirektoratet, 2021). Når det i tillegg justeres for befolkningsstørrelse og valuta, anslår vi at anslaget for England og Wales tilsier en samfunnsøkonomisk kostnad på 18 milliarder kroner i Norge i 2021.

Det er gjennomført flere kartlegginger i regi av australske myndigheter knyttet til ikke-dødelig helsetap relatert til vold i nære relasjoner.³⁸ I en sykdomsbyrdeberegning, en del av Global Burden of Disease (GBD), ble det anslått at partnervold sto bak 1,6 prosent av den samlede sykdomsbyrden blant kvinner i Australia i 2015. Med utgangspunkt i FHIs sykdomsbyrdeberegning av Norge for 2016, indikerer det et tap på om lag 10 000 leveår, og representerer et samfunnsøkonomisk tap på om lag 13 milliarder kroner.

Figur 9-2 Anslag på samfunnsøkonomisk verdi av ikke-dødelig helsetap knyttet til partnervold i Norge i 2021, basert på studier fra ulike land

Kartlegginger av vold i nære relasjoner og betydning for ulike diagnoser og helsetilstander

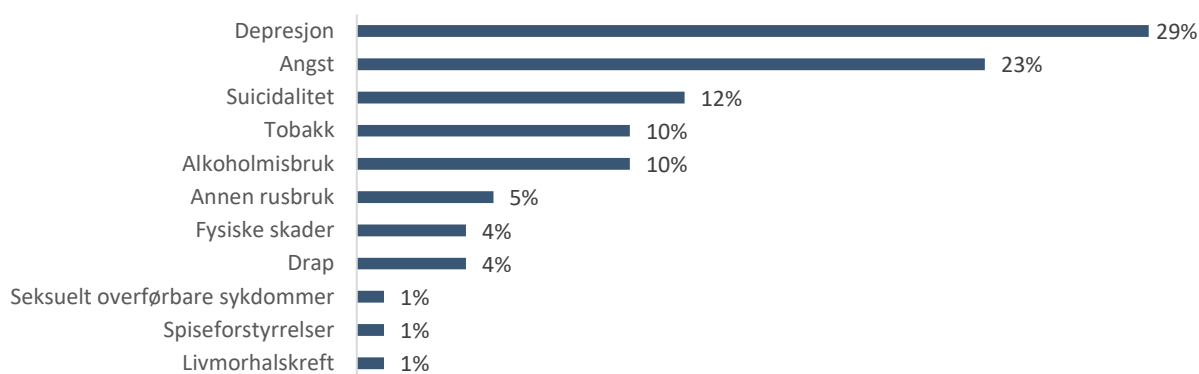
I det som beskrives som den første landsdekkende undersøkelsen av vold i parforhold i Norge, gjennomført av NIBR i 2005, beskrives ulike helsemessige utfall (Haaland, Clausen, & Schei, 2005). De finner at kvinner som rapporterte om vold fra partner oftere hadde selvmordstanker, depresjon, angst og posttraumatiske stresssymptomer enn andre kvinner. Skade som følge av partnervold ble oppgitt av 29,5 prosent. De vanligste skadene etter siste hendelse var blåmerker. Alvorlige skader som brudd, indre skader og hjernerystelse ble oppgitt av henholdsvis 3,1 prosent, 1,9 prosent og 3,8 prosent av alle kvinner som hadde vært utsatt for partnervold. Funnene understøttes av flere internasjonale studier.

Funnene fra Australia viser at partnervold kunne forklare om lag 19 prosent av sykdomsbyrden knyttet til depresjon blant australske kvinner. Oslo Economics (2022) har tidligere beregnet sykdomsbyrden knyttet til depresjon i Norge. Kvinner står for mer enn 60 prosent av den samlede sykdomsbyrden på 46,1 milliarder kroner. Hvis vi antar at vold i nære relasjoner kan forklare 19 prosent av depresjon blant kvinner, vil det si 5,3 milliarder kroner i tapt livskvalitet fra vold, kun gjennom depresjon. Det er imidlertid verdt å bemerke at det er utfordringer knyttet til kausalitet – partnervold er forbundet med økt risiko for depresjon, men depresjon er også forbundet med økt risiko for partnervold (Deveris, mfl., 2013).

³⁸ <https://www.aihw.gov.au/reports/burden-of-disease/interactive-data-risk-factor-burden/contents/intimate-partner-violence>

I en annen studie gjennomført av KPMG (2009), også denne fra Australia, er den samlede sykdomsbyrden fordelt på ulike diagnoser og hendelser med helsemessig utfall. Også denne oversikten viser at det er negative utfall for psykisk helse som utgjør de viktigste årsakene til helsetap. Depresjon, angst og spiseforstyrrelser er antatt å utgjøre mer enn halvparten av sykdomsbyrden. Til sammenlikning antas suicidalitet og drap å utgjøre 16 prosent av helsetapet. Helsemessige konsekvenser knyttet til alkohol, tobakk og annen rusbruk er antatt å utgjøre 25 prosent av sykdomsbyrden knyttet til vold i nære relasjoner i Australia.

Figur 9-3 Ulike diagnoser og helseutfalls bidrag til sykdomsbyrden som følge av vold i nære relasjoner i Australia

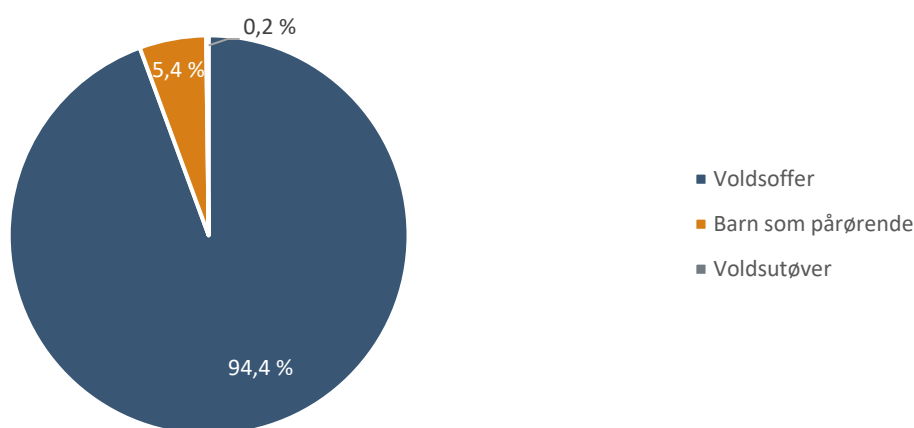
Kilde: KPMG (2009), bearbeidet av Menon Economics.

Kartlegginger av vold i nære relasjoner og betydning for de involverte partene

De fleste studier som kartlegger helsemessige konsekvenser knyttet til vold i nære relasjoner er konsentrert om offeret. Spesielt gjelder dette kartlegginger av helsemessige konsekvenser for kvinnelige ofre i et voldelig parforhold. Dette er også den gruppen som bærer de tyngste helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner. Samtidig vet vi at konsekvensene av volden også rammer bredere. Eksempelvis finner vi mindre dokumentasjon på helsemessige konsekvenser av vold mot barn. Det er generelt godt dokumentert at psykisk sykdom og rusmisbruk også påvirker pårørendes helse negativt. Vi finner imidlertid lite dokumentasjon for dette knyttet til vold i nære relasjoner. Helsemessige konsekvenser for voldsutøver synes også å være et relativt uberørt område. Vi vet at statistisk sett følges hvert fjerde partnerdrap av et selvmord av gjerningspersonen (Socialstyrelsen, 2006), men vet lite om øvrige helsemessige konsekvenser for voldsutøver.

I den australske studien gjennomført av KPMG (2009) er de helsemessige konsekvensene forsøkt fordelt etter hvem som bærer helsetapet. De anslår at voldsofferet bærer 94,4 prosent av de helsemessige konsekvensene. Barn som er pårørende i familievoldssaker er anslått til å bære 5,4 prosent, mens voldsutøver er anslått å bære resterende 0,2 prosent av de helsemessige konsekvensene av volden.

Figur 9-4 Sykdomsbyrden som følge av vold i nære relasjoner i Australia, fordelt på hvem som bærer helsetapet

Kilde: KPMG (2009), bearbeidet av Menon Economics.

9.2.2 Beregning av ikke-dødelig helsetap knyttet til vold i nære relasjoner i Norge

Tidligere studier av helsemessige konsekvenser knyttet til vold i nære relasjoner i andre land gir nyttig informasjon og en god pekepinn på forventningene til hva som er de helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner også i Norge. Samtidig er de ulike studiene ofte avgrenset til kun å omfatte deler av volden i nære relasjoner, som oftest knyttet til helsemessige konsekvenser for kvinner som opplever partnervold. Vi ønsker å gi et helhetlig anslag på det samlede ikke-dødelige helsetapet knyttet til all vold i nære relasjoner for alle berørte parter.

Voldsutsatte voksne

I den danske studien «Voldens pris», gjennomført av blant annet danske Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet i 2010, anslås tap av livskvalitet med utgangspunkt i undersøkelser av voldsutsatte kvinners opplevde livskvalitet mot en kontrollgruppe (Helweg-Larsen, Kruse, Sørensen, & Brønnum-Hansen, 2010). Den reduserte helsemessige livskvaliteten uttrykkes i form av helsetapsvekter. Det brukes både EQ-5D og SF-6 som målemetode for helsetapsvektene, og begge metoder gir signifikante resultater. Studien gir en forventet redusert livskvalitet på 0,0435 med EQ-5D. Innenfor et 95%-konfidensintervall anslås reduksjonen til mellom 0,0213 og 0,0676. Vektene betegner årlig tap av helsemessig livskvalitet, målt i form av kvalitetsjusterte leveår (QALY).

Helsetapsvektene er verdt å se opp mot tapet av kvalitetsjusterte leveår som er forbundet med vanlige helsemessige følgetilstander av vold i nære relasjoner. Et leveår uten symptomer på sykdom eller helsemessige plager, settes til en verdi på 1. Helsetapsvektene angir det helsemessige tapet som følger av en sykdom eller helsetilstand. I forbindelse med sykdomsbyrdeberegningene i Global Burden of Disease brukes ulike helsetapsvekter for ulike helsetilstander (Folkehelseinstituttet, 2016). I tabellen nedenfor har vi angitt det anslåtte helsetapet for utvalgte helsetilstander som ofte er knyttet opp mot vold i nære relasjoner.

Tabell 9-4 Helsetapsvekter ved utvalgte helsetilstander som er vanlige følgetilstander etter vold i nære relasjoner

Helsetilstand	Forventet helsetap	Lav	Høy
<i>Depresjon</i>			
Mild episode	0,145	0,099	0,209

Moderat episode	0,396	0,267	0,531
Alvorlig episode	0,658	0,477	0,807
<i>Angst</i>			
Mild episode	0,030	0,018	0,046
Moderat episode	0,133	0,091	0,185
Alvorlig episode	0,523	0,362	0,677
<i>Alkoholmisbruk</i>			
Veldig mild	0,123	0,082	0,177
Mild	0,235	0,160	0,327
Moderat	0,373	0,248	0,508
Alvorlig	0,570	0,396	0,732
<i>Anoreksi</i>			
Anoreksi	0,224	0,150	0,312
Bulimi	0,223	0,149	0,311

Kilde: FHI (2016), bearbejdet av Menon Economics.

Vi har lite informasjon om varigheten av de helsemessige konsekvensene etter en voldshendelse. Samtidig vet vi fra flere tidligere studier at vold i nære relasjoner har betydelige og langvarige konsekvenser for merforbruk av helsetjenester og arbeidsdeltakelse. Studier fra Finland og Danmark viser betydelig merforbruk av helsetjenester fem år etter voldshendelsene, se kapittel 6 og 10. Dette gir en sterk indikasjon på at også at de helsemessige konsekvensene følger en lignende utvikling.

Voldsutsatte barn

Helsemessige konsekvenser av vold mot barn er godt redegjort for i NOU 2017: 12. Innenfor psykisk helse vises det til økt risiko for en rekke ulike lidelser. Det trekkes frem økt forekomst av depresjon, angst, posttraumatisk stresslidelse (PTSD), ADHD og spiseforstyrrelser. Anslagene for økning i risiko varierer mellom ulike studier. Teicher og Samson (2013) anslår en mer enn dobbelt risiko for så godt som alle psykiske lidelser hos volds- og overgrepsutsatte. Norman mfl. (2012) finner at risikoen for angst og depresjon er opp mot fire ganger forhøyet.

Blant svenske ungdommer ble risikoen for psykiske lidelser som angst og depresjon funnet å være hele ni ganger forhøyet hos dem som hadde opplevd fire eller flere typer belastende oppvekstforhold (Annerbäck, Sahlqvist, Svedin, Wingren, & Gustafsson, 2012).

Gjennomgangen av data fra Helseundersøkelsen i Oslo (HUBRO) og Helseundersøkelsen i Hordaland (HUSK) viser økt risiko for generell psykisk uhelse, og lidelser som angst, depresjon, dissosiative vansker og spiseforstyrrelser hos voksne (flestep kvinner) med erfaring fra vold, trusler om vold eller seksuelle overgrep i oppveksten (NOU 2017: 12).

Det er påvist en sterk sammenheng mellom vold og misbruk av barn og økt risiko for en rekke fysiske sykdommer i voksen alder (Feletti, mfl., 1998). Blant barn med erfaring fra flere typer belastninger er det funnet forhøyet risiko for blant annet diabetes, leversykdommer, kronisk bronkitt, lungeemfysem, lungekreft og iskemiske hjertelidelser. Effektene kommer trolig ikke bare av andre risikofaktorer, som at røyking øker risikoen for kreft, men også direkte gjennom at stressbelastninger i oppveksten svekker immunapparatet (Anda, mfl., 2011).

Pårørende

Helsemessige konsekvenser for pårørende til personer som opplever vold i nære relasjoner fremstår fortsatt å være relativt uberørt i internasjonal forskningslitteratur (Rivara, mfl., 2019). Det er imidlertid vist negativ påvirkning på pårørendes helsemessige livskvalitet innenfor flere diagnoser relatert til vold i nære relasjoner.

Blant annet er det vist at når pårørende tar vare på en person med psykisk lidelse, kan dette føre til negative helsemessige konsekvenser også for den pårørende. Eksempelvis har ulike studier funnet at pårørende til personer med spiseforstyrrelser selv opplever redusert livskvalitet, og at noen foreldre opplever depresjon og angst (Stokke, Karttinen, Halvorsen, Vinter, & Skogli, 2022).

Voldsutøver

Vi finner få studier av de helsemessige konsekvensene som vold i nære relasjoner har for den som utøver volden. Gerlock (1999) har gjennomført en undersøkelse av helseeffekter knyttet til vold i nære relasjoner, som også omfatter konsekvenser for voldsutøver. Til studien var det rekruttert 62 voldsutøvere og 31 av deres ofre i forbindelse med et rehabiliteringsprogram for voldsutøvere i USA. Voldsutøverne ble spurt om de hadde mottatt behandling for skader relatert til volden og om hvorvidt de opplevde at helseutfordringene deres var relatert til volden som var utøvd. Den fysiske og mentale helsen ble kartlagt gjennom en spørreundersøkelse i forbindelse med helsekonsultasjoner siste seks måneder.

Voldsutøverne ble diagnostisert med en rekke langvarige helseproblemer. De diagnostiserte helseproblemene omfattet høy forekomst av fysiske sykdommer, som blant annet muskel- og skjelettsykdommer, hudsykdommer, mage- og tarmplager, kardiovaskulære sykdommer og nevrologiske sykdommer.

I studien finner Gerlock at 63 prosent av voldsutøverne hadde mellom 1 og 20 konsultasjoner relatert til psykiske problemer siste seks månedene, og 90 prosent hadde psykiske problemer. Blant voldsutøverne ble 27 prosent diagnostisert med depresjon, 42 prosent med angstlidelser, 2 prosent med psykose, 2 prosent med personlighetsforstyrrelser, og 45 prosent med rusmisbruk. 8 prosent av voldsutøverne som var diagnostisert med depresjon oppga at volden var den utløsende årsaken til depresjonen. Nær 1 av 3 voldsutøvere oppga at de psykiske utfordringene var relatert til voldshendelsene. Voldsutøverne rapporterte også om flere kortvarige fysiske skader, inkludert sårskader, blåmerker og bruddskader.

Samlet vurdering av ikke-dødelig helsetap

For ikke-dødelig helsetap for voksne legger vi til grunn undersøkelsen fra Danmark. Forekomsten av ulike psykiske helseplager relatert til vold i nære relasjoner, og alvorlighetsgraden knyttet til disse, gir grunnlag for et betydelig høyere anslått helsetap. I gjennomsnitt antar vi derfor en helsetapsvekt på 0,07. Det vil si tap av 0,07 kvalitetsjusterte leveår i gjennomsnitt per voldsutsatt. For å sette dette i kontekst, så ligger det like under det nedre anslaget på helsetap ved mild depresjon. Det er imidlertid knyttet betydelig usikkerhet til dette anslaget, noe som reflekteres i lavt og høyt anslag. Ettersom flere undersøkelser viser et langvarig merforbruk av helsetjenester og redusert arbeidsdeltakelse (tydelige resultater mer enn 5 år etter siste voldshendelse), legger vi til grunn den antatte forekomsten for voldsutsatte voksne over de siste 5 årene.

Det er godt dokumentert at vold har store og langvarige effekter på barn. I litteraturen er det først og fremst dokumentert økt risiko for ulike negative utfall for barnets fysiske og psykiske helse, mens det i mindre grad er gjort kvantifiseringer av det samlede helsetapet. Vi legger derfor til grunn en antakelse om at barn er mer sårbare enn voksne, og i utgangspunktet har bedre helse, slik at helsetapet per voldsutsatt barn blir høyere enn per voldsutsatt voksen. Vi setter det mest sannsynlige gjennomsnittlige helsetapet til 0,14. For å sette dette i

kontekst, tilsvarer det om lag det forventede helsetapet ved en mild depresjon. Usikkerheten i anslaget reflekteres i et betydelig spenn mellom lavt og høyt anslag. Det er godt dokumentert at vold har langvarige konsekvenser for barn, og vi legger derfor til grunn en antatt forekomst for antall barn rammet av vold i løpet av de siste fem årene.

Det er lite dokumentasjon på helsemessige konsekvenser for pårørende til vold. Det er imidlertid dokumentert at foreldre til barn med psykiske lidelser assosiert med vold har høyere risiko for selv å utvikle blant annet angst og depresjon som følge av pårørendesituasjonen. KPMG (2009) har blant annet anslått et vesentlig helsetap knyttet til barn som er pårørende til vold. Vi antar derfor et gjennomsnittlig helsetap for pårørende på 0,01. Vi tar utgangspunkt i at det er én pårørende per voldsutsatt.

Det finnes svært lite informasjon om de helsemessige konsekvensene for voldsutøver. I undersøkelsen som er gjennomført av Gerlock (1999) beskrives imidlertid et symptom-bilde for voldsutøver som er relativt likt de godt dokumenterte psykiske utfordringene som oppleves av de voldsutsatte. Blant annet oppgir en betydelig andel av voldsutøverne å ha depressive lidelser som følge av voldshendelsene. Vi anslår derfor en gjennomsnittlig helsetapsvekt på 0,03 for voldsutøvere. Dette er noe under halvparten av hva som anslås for en person som utsettes for vold. De helsemessige konsekvensene knyttet til voldsutøver er imidlertid svært lite utforsket og er derfor preget av stor usikkerhet. I lavt anslag antas det at voldsutøvere ikke opplever helsemessige konsekvenser av volden, mens i høyt anslag er det satt en helsetapsvekt på 0,1. Vi antar at til forskjell fra voldsutsatte er de helsemessige konsekvensene av vold for voldsutøvere av en mer kortvarig karakter, og inkluderer kun helsekonsekvenser for voldshendelser i løpet av det siste året.

Tabell 9-5 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til ikke-dødelig helsetap

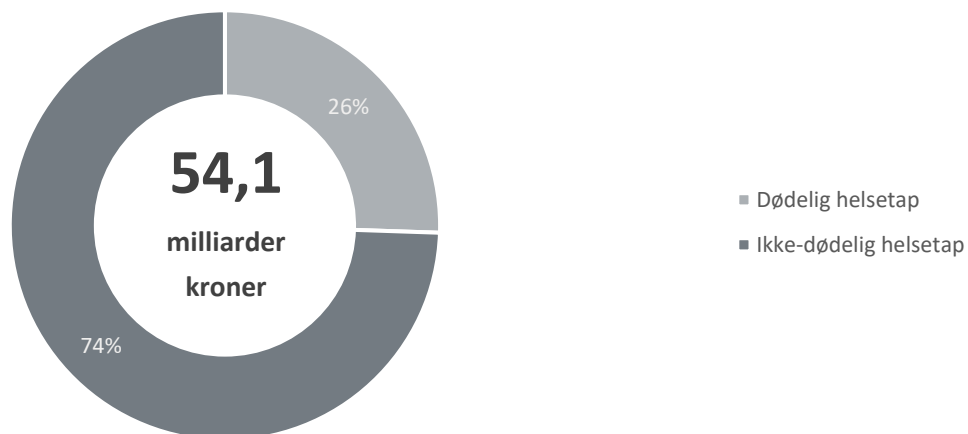
	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Voldsutsatte voksne (helsetapsvekt)	0,025	0,07	0,15
Voldsutsatte barn (helsetapsvekt)	0,05	0,14	0,2
Pårørende (helsetapsvekt)	0,00	0,01	0,02
Voldsutøver (helsetapsvekt)	0,00	0,03	0,10
Antall voldsutsatte voksne, siste 5 år	100 000	150 000	300 000
Antall voldsutsatte barn, siste 5 år	10 000	50 000	100 000
Antall pårørende	70 000	100 000	170 000
Antall voldsutøvere	70 000	100 000	170 000

9.3 Samlede konsekvenser for helse og livskvalitet

Resultatene av våre beregninger viser at vold i nære relasjoner har store negative konsekvenser for helserelatert livskvalitet i Norge. Det helsemessige tapet er anslått til mer enn 40 000 kvalitetsjusterte leveår i den norske befolkningen i 2021. Dette tilsvarer et samfunnsøkonomisk tap til en verdi av om lag 54,1 milliarder kroner. Usikkerhetsanalysen viser at den faktiske verdien med 80 prosent sannsynlighet ligger mellom 39,8 og 69,7 milliarder kroner. Resultatet stemmer relativt godt med sammenlignbare beregninger fra Sverige, Storbritannia og Australia. Sett i forhold til FHIs tidligere beregninger av sykdomsbyrden i Norge, tilsier resultatet at vold i nære relasjoner kan forklare om lag 3 prosent av den samlede sykdomsbyrden i Norge.

Vi skiller mellom helsetap som skyldes død og ikke-dødelig helsetap. Beregningene viser at det ikke-dødelige helsetapet utgjør 74 prosent, mens 26 prosent er relatert til dødelig helsetap.

Figur 9-5 Fordeling av dødelig og ikke-dødelig helsetap grunnet vold i nære relasjoner for 2021

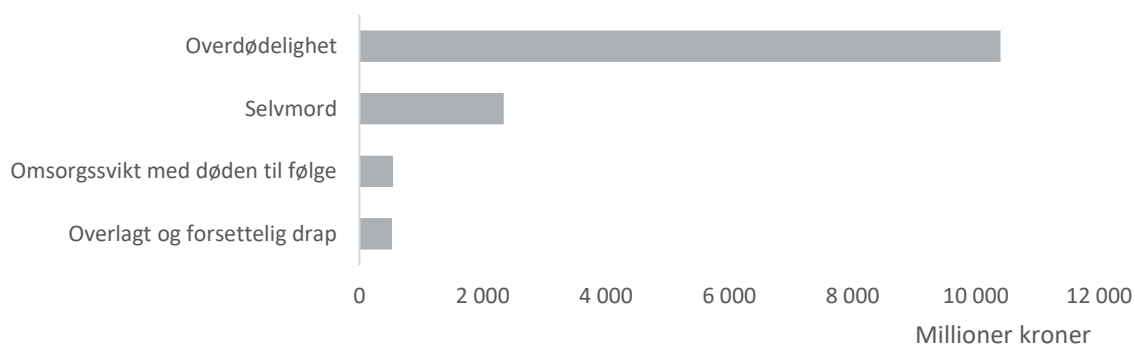
9.3.1 Dødelig helsetap

Omfanget av dødelig helsetap er drevet av en overdødelighet blant voldsofre, som ikke kan forklares med selvmord. Dette henger sammen med at vold i nære relasjoner er tett knyttet til en rekke negative fysiske og psykiske helseplager, som også vil også kunne påvirke resterende levetid. Overdødelighet hos ofre er beregnet til å utgjøre 75 prosent av det dødelige helsetapet knyttet til vold i nære relasjoner.

Vold i nære relasjoner har betydning for selvmord, både for ofre og gjerningsperson. Det er godt dokumentert at vold fra partner øker risiko for selvmord. Statistisk sett følges hvert fjerde partnerdrap av selvmord av gjerningspersonen. Vi anslår at selvmord utgjør 17 prosent av det samlede dødelige helsetapet.

Tap av liv grunnet grov omsorgssvikt med døden til følge, og overlagte og forsettlig drap utgjør de resterende 8 prosent av det dødelige helsetapet.

Figur 9-6 Dødelig helsetap knyttet til vold i nære relasjoner, fordelt på årsak til død i 2021. Verdi i millioner 2021-kroner

9.3.2 Redusert helsemessig livskvalitet

Tap av kvalitetsjusterte leveår grunnet redusert helsemessig livskvalitet er anslått til en samfunnsøkonomisk verdi på 36,3 milliarder kroner.

Voldsutsatte voksne bærer mesteparten av denne byrden, med en andel på 53 prosent. Tapet er beregnet til en samfunnsøkonomisk verdi på 19,5 milliarder kroner, som er sammenlignbart med internasjonale studier av helsemessige konsekvenser av partnervold. Eksempelvis anslår en nylig britisk studie et helsetap knyttet til partnervold som omregnet til norske forhold tilsvarer om lag 17 milliarder kroner.

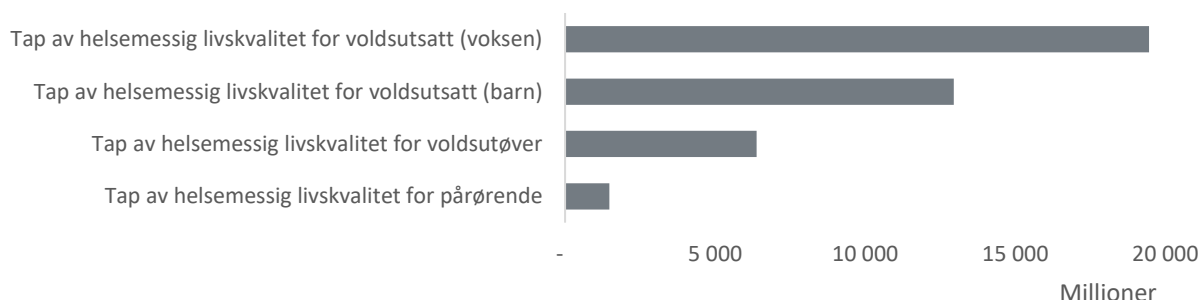
Om lag 50 prosent av det ikke-dødelige helsetapet blant voksne kan forklares med økt omfang av psykisk uhelse, som depresjon, angst og spiseforstyrrelser. Negative helseutfall knyttet til økt bruk av alkohol, tobakk og andre rusmidler har også en vesentlig betydning for voldsorfrenes reduserte helsemessige livskvalitet. De negative helsemessige konsekvensene kan ofte være langvarige. Helsetapet som beregnes for 2021 kan derfor være knyttet til voldshendelser som ligger flere år tilbake i tid.

Tap av helsemessig livskvalitet for voldsutsatte barn utgjør om lag 25 prosent av det samlede ikke-dødelige helsetapet. Det er grundig dokumentert at vold i nære relasjoner har negative konsekvenser for fremtidig forventet fysisk og psykisk helse. Det er forventet at vold mot barn i gjennomsnitt gir mer alvorlige helsemessige konsekvenser enn vold mot voksne, men at det er flere voksne som rammes. Totalt sett ligger ikke-dødelig helsetap for barn derfor lavere enn for voksne.

Tap av helsemessig livskvalitet for den som utøver volden er et nokså utforsket område i forskningslitteraturen. Den forskningen som finnes, beskriver imidlertid et nokså likt symptom-bilde som for volds ofre. Vi antar imidlertid at konsekvensene i gjennomsnitt er både mildere og av kortere varighet for voldsutøvere. Totalt anslås det at voldsutøvere selv bærer 17 prosent av de ikke-dødelige konsekvensene som følge av vold i nære relasjoner.

Å være pårørende til personer som rammes av vold i nære relasjoner kan være en krevende situasjon, og også gi økt risiko for negative helsemessige konsekvenser for de pårørende. I våre beregninger bærer pårørende om lag 4 prosent av det ikke-dødelige helsetapet.

Figur 9-7 Ikke-dødelig helsetap knyttet til vold i nære relasjoner, fordelt på bærer av helsetapet, for 2021. Verdi i millioner 2021-kroner

10 Redusert produksjon og effektivitet i økonomien

Vold i nære relasjoner fører til at personer som ellers ville vært i arbeid av ulike årsaker blir stående helt eller delvis utenfor arbeidslivet, det gjelder både voldsutsatte, voldsutøver og pårørende. Totalt anslås det at vold i nære relasjoner reduserte norsk verdiskaping med 25,2 milliarder kroner i 2021. Det vil si at norsk fastlands-BNP kunne vært 0,8 prosent høyere i fravær av vold i nære relasjoner.

10.1 Kort om produksjonstap

Vold i nære relasjoner fører til at personer som ellers ville vært i arbeid, faller helt eller delvis utenfor arbeidsstyrken eller på andre måter har en redusert arbeidsinnsats i en kortere eller lengre periode. Dette innebærer et produksjonstap for samfunnet.

Produksjonstapet omfatter det samlede samfunnsmessige verditapet av redusert arbeidsinnsats. Det vil si både tapt inntekt for arbeidstakere, redusert overskudd for bedriftene og reduserte skatteinntekter til myndighetene. Til sammen utgjør dette den reduserte verdiskapingen i Norge som følge av vold i nære relasjoner. Produksjonstapet kan også forstås som den negative virkningen av vold i nære relasjoner på norsk brutto nasjonalprodukt (BNP).

I beregning av produksjonstap er det vanlig å skille mellom «*presenteeism*» og «*absenteeism*». Sistnevnte omfatter det produksjonstapet som oppstår når personer som ellers ville vært på jobb, er borte. Dette kan skyldes for eksempel at personer blir uføre, sykemeldt, eller tar ut sykedager. Det kan også skyldes at personer velger å gå ned i stillingsprosent, dør, sitter i fengsel eller av andre årsaker er mindre til stede på jobb enn de ville ha vært i fravær av vold i nære relasjoner. «*Presenteeism*» betegner det produksjonstapet som oppstår ved at personer er på jobb, men som følge av vold i nære relasjoner er mindre produktive. Dette kan eksempelvis være knyttet til at mangel på søvn, høyt nivå av stress eller psykiske utfordringer reduserer produktiviteten til en person, sammenlignet med hva som ville vært tilfelle uten vold i nære relasjoner. Dette kan også være knyttet til at personer som blir utsatt for vold i nære relasjoner i barndommen, får et lavere lønnsnivå som voksne som følge av hendelsene i barndommen.

Det er vanskelig, om ikke umulig, å finne data som gir et sikkert grunnlag for å beregne det årlige produksjonstapet som vold i nære relasjoner påfører det norske samfunnet. I mange analyser av produksjonstap knyttet til både vold i nære relasjoner og andre samfunnsutfordringer, benyttes derfor trygdeutbetalinger fra det offentlige som en indikator på produksjonstapet. Dette kan være krevende, blant annet fordi de fleste som er uføre eller sykemeldt ofte vil være registrert med psykiske plager eller andre helsemessige utfordringer som årsak til arbeidsfraværet. Vold i nære relasjoner vil dermed ikke synes i statistikken, selv om det er den bakenforliggende årsaken. En viktigere årsak til at denne metodiske tilnærmingen er problematisk er at det reelle produksjonstapet systematisk vil undervurderes. Trygdeutbetalinger vil kun være en kompensasjon for deler av den tapte inntekten for individet (knyttet til *absenteeism*), mens redusert overskudd for bedriftene og tapte skatteinntekter ikke hensyntas. Produksjonstap knyttet til *presenteeism* vil heller ikke ivaretas med denne tilnærmingen.

Selv om vi ikke kan gjøre presise beregninger, kan vi likevel gjøre kvalifiserte anslag på vold i nære relasjoners betydning for norsk produksjonstap i 2021. Bak vårt anslag vil vi legge til grunn resultater fra internasjonal forskning og rapporter om vold i nære relasjoner og produksjonstap. Vi vil også bygge på kunnskap om produksjonstap knyttet til ulike tilstander som er assosiert med vold i nære relasjoner, som depresjon og angstlidelser.

10.2 Kostnader av at personer faller utenfor arbeidsstyrken

I kartleggingen av produksjonstap knyttet til at personer faller utenfor arbeidsstyrken, såkalt absenteeism, skilles det mellom voldsutsatte voksne, voldsutsatte barn, pårørende og voldsutøver. Dette skyldes blant annet at det kreves ulike datakilder og til dels ulik metodikk i beregningen av produksjonstapet mellom de ulike gruppene.

Voldsutsatte voksne

Det finnes flere studier som har kartlagt produksjonstapet knyttet til voldsutsatte voksne, spesielt for kvinner som er utsatt for vold i en parrelasjon.

I en svensk rapport anslår Glenngård mfl. (2011) ved Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (IHS) et årlig produksjonstap på 1 092 millioner svenske kroner, grunnet vold mot kvinner. Det anslås at 158 millioner skyldes død, mens 934 millioner kroner er knyttet til sykemeldinger. IHS baserer i stor grad sine beregninger på en oppdatering av en tidligere rapport fra Socialstyrelsen (2006). Socialstyrelsen beregnet nåverdien av produksjonstapet knyttet til død til mellom 53 og 94 millioner svenske kroner i 2004, mens produksjonstapet grunnet sykefravær anslås til 525 millioner svenske kroner.

De svenske rapportene baserer det anslåtte produksjonstapet på antall registrerte sykedager, ganget med et gjennomsnittlig beløp per sykedag. Socialstyrelsen (2006) legger til grunn en årslønn, inkludert arbeidsgiveravgift på 32,92 prosent, til 226 000 svenske kroner, mens IHS har oppjustert beløpet til 402 657 svenske kroner. De svenske studiene benytter data for antall sykemeldte knyttet til vold i nære relasjoner, noe som gir et relativt anslag sett opp mot antatt forekomst. For dødsfall legger Socialstyrelsen til grunn at nåverdien av produksjonstapet er på mellom 2,5 og 4,2 millioner svenske kroner i 2006.

I EIGE-studien (2022) anslås det at partnervold medførte et produksjonstap på 3,3 milliarder euro i England og Wales i 2021. Om lag 88 prosent av produksjonstapet var knyttet til vold mot kvinner, mens 12 prosent var knyttet til vold mot menn. Omregnet til norske forhold, hvor det justeres for endringer i folketall og BNP, tilsvarer dette et produksjonstap knyttet til partnervold på om lag 5,2 milliarder kroner. EIGE baserer sine beregninger på en britisk studie av ulike enhetskostnader knyttet til forskjellige kriminelle aktiviteter, hvor vold innebærer et forventet produksjonstap på 1 077 britiske pund per offer (Dubourg, Hamed, & Thorns, 2005). Den britiske studien legger til grunn et produksjonstap per drap på 451 110 britiske pund i 2003.

I den danske studien «Voldens pris» (Helweg-Larsen, Kruse, Sørensen, & Brønnum-Hansen, 2010) er det undersøkt hvordan lønnsinntekten til voldsutsatte påvirkes, sammenlignet med en kontrollgruppe som har samme sosioøkonomiske karakteristikk som de voldsutsatte. De finner en gjennomsnittlig inntektsreduksjon per voldsutsatt kvinne på 16 500 danske kroner i 2006.

Basert på en studie av Kinge mfl. (2017) kan vi anslå det gjennomsnittlige årlige produksjonstapet knyttet til tap av et kvalitetsjustert leveår til psykiske lidelser til om lag 330 000 kroner i Norge i 2021. Basert på anslåtte helsetapsvekter for pårørende, kan vi anslå det gjennomsnittlige produksjonstapet per voldsutsatt til 23 100 kroner per år. I høyt og lavt anslag gir denne tilnærmingen et årlig tap på henholdsvis 8 250 og 49 500 kroner.

For produksjonstap knyttet til drap er det naturlig å ta utgangspunkt i verdien av et statistisk liv, der det gis et pragmatisk anslag på produksjonstap i størrelsesorden 4 millioner 2012-kroner.³⁹ Verdien i 2021 justeres i samsvar med BNP-vekst til 5 236 000 kroner.⁴⁰ Flere studier har vist at vold i nære relasjoner medfører et lang-

³⁹ Se diskusjon i Helsedirektoratets rapport *Helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser* (2019) og NOU 2012: 16

⁴⁰ [Verdien av et statistisk liv \(VSL\) | DFØ](#)

varig merforbruk av helsetjenester for voldsutsatte. Det er naturlig å anta at det også er langvarige konsekvenser knyttet til de voldsutsattes arbeidsdeltakelse. Det tas derfor utgangspunkt i at produksjonstapet kan knyttes til forventet antall voldsutsatte siste fem år. Forventet antall drap og selvmord er redegjort for i kapittel 9.3 om dødelig helsetap.

Tabell 10-1 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til produksjonstap for voldsutsatte voksne for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Produksjonstap (kr), årlig per voldsutsatt	8 250	23 100	49 500
Produksjonstap per dødsfall (kr)	4 500 000	5 236 000	6 000 000
Antall voldsutsatte voksne, siste 5 år	100 000	150 000	300 000
Antall dødsfall (drap og selvmord)	30	66	112

Voldsutsatte barn

Barn som opplever vold i nære relasjoner, kan oppleve livsvarige negative konsekvenser. Fremtidig arbeidsdeltakelse og yrkeskarriere er ett av områdene som kan påvirkes negativt. Rasmussen og Vennemo (2017) i Vista Analyse har analysert de samfunnsøkonomiske konsekvensene av omsorgssvikt og vold mot barn. I rapporten anslås nåverdien av fremtidig produksjonstap for barn/unge som har vært utsatt for alvorlig omsorgssvikt i 2015, eller tidligere i livet, til 33 milliarder kroner. Når det tas høyde for mørketall, anslås det at det reelle produksjonstapet kan være så høyt som 76 milliarder kroner.

I beregningene legger Vista Analyse til grunn tre ulike kategorier for hvordan omsorgssvikt påvirker fremtidig arbeidsdeltakelse. Den første kategorien, som innebærer at barn blir varig arbeidsuføre som følge av omsorgssvikt, gir et fremtidig produksjonstap per barn på 7,4 millioner kroner. Under den andre kategorien er det regnet på konsekvensene av tre års utsettelse, redusert arbeidsevne og fem år tidligere ufør, som gir et forventet produksjonstap på 2,4 millioner kroner. Den tredje kategorien beskriver en situasjon med økt grad av deltid og ustabil arbeidstilknytning, som gir et forventet produksjonstap med en nåverdi på 4,4 millioner kroner per tilfelle.

I USA er det gjort omfattende studier, ACE-studier, av hvordan negative hendelser i barndommen påvirker blant annet fremtidig yrkesdeltakelse. Blant annet beregner Fang mfl. (2012) nåverdien av fremtidig produksjonstap til 144 360 dollar per barn. Justert for inntektsforskjeller indikerer dette et produksjonstap med en nåverdi på om lag 2 millioner kroner per barn i Norge i 2021.

Videre må det gjøres et anslag på antall voldsutsatte barn, der volden fører til redusert fremtidig arbeidsdeltakelse. For å unngå dobbelttelling er det nødvendig å fokusere på antall førstegangsutsatte i 2021 eller antall barn som rammes av vold i nære relasjon per årskull.

Med utgangspunkt i de gjennomgåtte studiene vurderes nåverdien av fremtidig produksjonstap for voldsutsatte barn til mellom 1 og 3 millioner kroner, med 2 millioner kroner som den mest sannsynlige verdien. Se kapittel 3 for en nærmere gjennomgang av vurderinger knyttet til omfang av voldsutsatte barn.

Tabell 10-2 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til produksjonstap for voldsutsatte barn for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
--	-------------	----------------	-------------

Produksjonstap (kr), årlig per voldsutsatt barn	1 000 000	2 000 000	3 000 000
Voldsutsatte barn per årskull	3 000	5 000	10 000

Pårørende

I likhet med de som utsettes for vold direkte, vil også vold i nære relasjoner kunne føre til redusert arbeidsdeltakelse fra pårørende. Dette er en relevant samfunnsøkonomisk kostnad, men vi kan ikke finne studier eller rapporter som tidligere har fokusert på konsekvenser av vold i nære relasjoner for pårørendes arbeidsevne. Konsekvensene for pårørende og deres arbeidsevne er imidlertid kartlagt i sammenheng med flere ulike sykdomsområder.⁴¹

Oslo Economics (2022) har blant annet kartlagt konsekvenser for pårørende i forbindelse med depresjon, en diagnose som er tett knyttet til vold i nære relasjoner. Litteraturgjennomgangen i denne rapporten viser at stress og bekymring relatert til pasientens helse, behandling, sikkerhet og fremtid går på bekostning av de pårørendes helse, og at dette også kan påvirke deres yrkesdeltakelse. Tall fra Pårørendeundersøkelsen fra 2017 viser at nesten 60 prosent av pårørende innen psykisk helse og rus har opplevd endringer i arbeids- og studielivet.⁴² Flere hadde enten sluttet i arbeid, gått ned i stilling, byttet arbeid til en mindre krevende stilling, sagt nei til forfremmelse eller utsatt eksamen.

I samfunnsøkonomisk forstand er det viktig å skille mellom redusert arbeidsdeltakelse til fordel for økt pleie- og omsorgsarbeid i hjemmet, og redusert arbeidsdeltakelse knyttet til en svekkelse av pårørendes arbeidsevne som følge av stress, bekymringer eller helsemessige utfordringer. Førstnevnte beskriver en vridning av arbeidskraft fra lønnet til ulønnet arbeid, der arbeidsmengden i samfunnet i utgangspunktet forblir uendret. Dette er altså ikke et samfunnsmessig produksjonstap. Dette arbeidet er beskrevet nærmere under kapittel 8.2 om frivillig arbeid fra pårørende.

Basert på en studie av Kinge mfl. (2017) kan vi anslå det gjennomsnittlige årlige produksjonstapet knyttet til tap av et kvalitetsjustert leveår på grunn av psykiske lidelser til om lag 330 000 kroner i Norge i 2021. Basert på anslåtte helsetapsvekter for pårørende kan vi anslå det gjennomsnittlige produksjonstapet per pårørende til 3 300 kroner per år.

Tabell 10-3 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til produksjonstap for pårørende til vold i nære relasjoner for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Produksjonstap (kr), årlig per pårørende	0	3 300	6 600
Antall pårørende	70 000	100 000	170 000

⁴¹ [Pårørendebyrden ved Alzheimers sykdom og annen demens / Menon Economics](#)

⁴² [Raske fakta - psykisk helse og avhengighet / Pårørendealliansen](#)

Voldsutøver

Socialstyrelsen (2006) anslår at frihetsberøvelse av voldsutøver knyttet til soning i fengsel eller lignende innebærer et forventet årlig produksjonstap på om lag 100 millioner svenske kroner i Sverige i 2004. Anslaget bygger på et anslag om 375 år sonet i fengsel 2004, og et lønnsnivå på 283 000 svenske kroner.

I Norge var det totalt registrert 439 år knyttet til soning av dommer på grunn av vold i nære relasjoner i 2021. I henhold til retningslinjer fra Finansdepartementet (NOU 2012: 16) legges arbeidsgivers tapte verdiskaping, målt som brutto reallønnskostnader⁴³, til grunn for verdsettingen av tid i arbeid. Ifølge SSB var gjennomsnittlig brutto månedslønn 50 790 kroner i Norge i 2021. Ved å anta at arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader utgjør 25 prosent av bruttolønnen, ender vi opp med en kalkulasjonspris per årsverk på om lag 760 000 kroner.

I tillegg til produksjonstapet knyttet til soning vil voldsutøvere, i likhet med voldsutsatte og pårørende, kunne ha et produksjonstap på grunn av nedsatt helse. Det er forsket lite på helsemessige konsekvenser for voldsutøvere som følge av voldshendelsene, men Gerlock (1999) beskriver mange av de samme symptomene for voldsutøvere som for voldsutsatte. Basert på en studie av Kinge mfl. (2017) kan vi anslå det gjennomsnittlige årlige produksjonstapet knyttet til tap av et kvalitetsjustert leveår til psykiske lidelser til om lag 330 000 kroner i Norge i 2021. Basert på anslåtte helsetapsvekter for voldsutøver, kan vi anslå det gjennomsnittlige produksjonstapet per voldsutøver til 9 900 kroner per år. Mangelen på forskning på området gir relativt stor usikkerhet i anslaget, reflektert ved lavt og høyt anslag på henholdsvis 0 og 33 000 kroner.

Tabell 10-4 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til produksjonstap for voldsutøver for 2021

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Produksjonstap (kr), årlig per voldsutøver	0	9 900	33 000
Antall voldsutøvere	70 000	100 000	170 000
Antall år knyttet til soning av voldsdommer	390	438	480
Brutto reallønn (kr)		760 000	

10.3 Kostnader av at personer er mindre produktive

I tillegg til produksjonstapet som skyldes at personer står helt eller delvis utenfor arbeidsstyrken, vil det også kunne være et produksjonstap knyttet til at personer trosser sykdom eller andre medisinske tilstander og går på jobb. Dette er kjent som *presenteeism*. Tapet knyttet til lavere produktivitet er vanskelig å måle. Som en følge av måleproblemene er dette derfor en størrelse som ofte sees bort fra i mange kartlegginger av produksjonstap. Andre studier finner at dette utgjør majoriteten av det samlede produksjonstapet (Hemp, 2004).

Bekymring, sykdom eller lignende knyttet til vold i nære relasjoner kan føre til redusert arbeidsproduktivitet for personene som rammes. Omfanget av redusert produktivitet er krevende å måle, og det er derfor store forskjeller mellom ulike studier. Access Economics (2004) har vist at vold i nære relasjoner er assosiert med fremtidig lavere lønn, som et mål på produktivitet, for personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. KPMG (2019) har utarbeidet en kunnskapsoversikt over vold i nære relasjoner og betydning for arbeid, inkludert konsekvenser for produktivitet. De har gjennomført en undersøkelse rettet mot ansatte i selskapet Vodafone i

⁴³ Det vil si lønnskostnad inkl. skatt, arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader.

ni forskjellige land, for å måle betydningen av vold i nære relasjoner på de ansattes arbeidsevne. Blant respondentene som oppgir å ha vært utsatt for vold oppgir mellom 21 og 56 prosent at de hadde blitt mindre produktive som følge av volden. Undersøkelsen målte blant annet ansattes opplevde konsekvenser knyttet til kvalitet på arbeidet og redusert produktivitet.

Det er også vist at det er en sterk sammenheng mellom vanlige følgetilstander av vold i nære relasjoner, for eksempel depresjon, og redusert arbeidsproduktivitet (Johnston, mfl., 2019). Oslo Economics har tidligere beregnet at redusert produktivitet på jobb som følge av depresjon utgjør et samlet produksjonstap på 1,9 milliarder kroner i Norge. Det utgjør om lag 7 prosent av deres samlede anslag på produksjonstap knyttet til depresjon. I en undersøkelse av mer enn 10 000 arbeidstakere i Japan finner Yoshimoto mfl. (2020) at psykisk sykdom i gjennomsnitt medfører et årlig produktivitetstap på 469 dollar per person.

Funn i flere studier viser at det trolig er reelle samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til redusert produktivitet som følge av vold i nære relasjoner, men at det er krevende å anslå omfanget. Med utgangspunkt i beregningene av konsekvenser knyttet til depresjon i Norge, kan vi anslå tapet av redusert produktivitet som følge av vold i nære relasjoner til minst 1 milliard kroner. Middels anslag settes til 2 milliarder kroner, mens høyt anslag settes til 7 milliarder kroner.

Tabell 10-5 Trippelanslag for ulike faktorer knyttet til redusert produktivitet (presenteeism) for 2021, i 2021-kroner

	Lavt anslag	Middels anslag	Høyt anslag
Samlet produktivitetstap	1 000 000 000	2 000 000 000	7 000 000 000

10.4 Skattekostnad

Sett opp mot en situasjon der fenomenet vold i nære relasjoner var fraværende i det norske samfunn, alt annet likt, ville både det offentlige finansieringsbehovet (til justis, helse og andre deler av offentlig sektor) og skattenivået vært lavere i det norske samfunnet.

Ifølge Finansdepartementet (2021) vil skatter i sin alminnelighet føre til at innbyggerne blir stilt overfor andre priser enn de ville stått overfor i en situasjon uten skatter. Slike skattekiller vil vri produksjons- og konsumentbeslutninger slik at økonomien påføres et effektivitetstap. Sagt med andre ord bidrar vold i nære relasjoner isolert sett til høyere skattenivå og et effektivitetstap i økonomien. Finansdepartementet (2021) legger til grunn at skattekostnaden beregnes på følgende måte:

Skattekostnaden settes til 20 øre per krone. Denne skal benyttes av alle sektorer. Grunnlaget for beregning av skattekostnaden vil være tiltakets nettovirkning for offentlige budsjetter, dvs. det offentlige finansieringsbehovet.

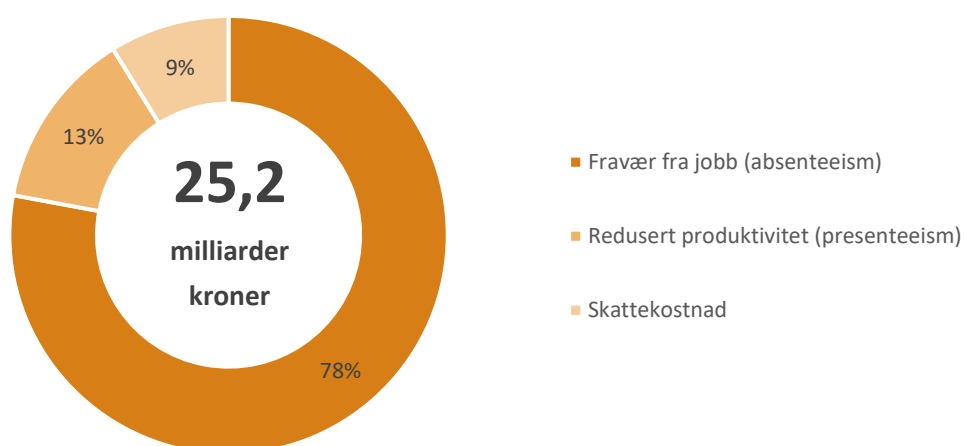
Basert på det samlede anslaget for offentlig ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner på 11,1 milliarder kroner, gir dette en skattefinansieringskostnad på 2,22 milliarder kroner i 2021.

10.5 Samlede konsekvenser for produksjon og effektivitet i økonomien

Det anslås at vold i nære relasjoner medførte negative produksjonsvirkninger til en verdi av 25,2 milliarder kroner i 2021. Satt i kontekst vil det si at i fravær av vold i nære relasjoner, ville forventningen til norsk fastlands-BNP vært 0,8 prosent høyere i 2021.

Figur 10-1

Anslått redusert produksjon og effektivitet i Norge i 2021 som følge av vold i nære relasjoner

Den tapte verdiskapingen er knyttet både til at personer er ute av arbeid (absenteeism), er mindre produktive på arbeid (presenteeism), samt et skattedrevet effektivitetstap i økonomien. Sistnevnte er anslått til 2,2 milliarder kroner, mens redusert produktivitet er anslått til 3,3 milliarder kroner.

Tapet knyttet til at personer holdes borte fra arbeid grunnet vold i nære relasjoner er anslått til 19,6 milliarder kroner. Av dette kan 5,0 milliarder knyttes til voldsutsatte voksne som holdes utenfor arbeid, mens 12 milliarder er knyttet til fremtidig redusert arbeidsdeltakelse fra barn som utsettes for vold.

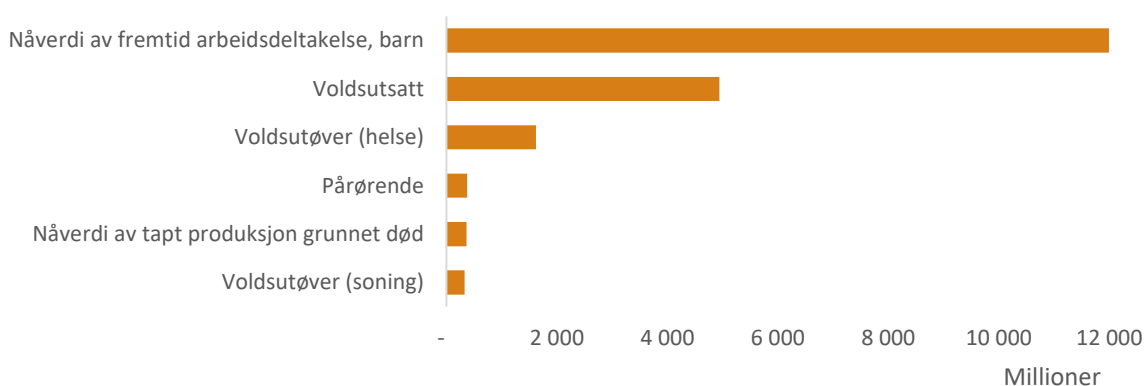
For voldsutøver er det anslått et samlet produksjonstap på 2,0 milliarder kroner. Av dette knyttes 330 millioner kroner til soning av voldsdommer, mens 1,6 milliarder forklares med voldsutøvers svekkede fysiske og psykiske helse, inkludert rusbruk som følge av voldshendelsene.

For pårørende er det anslått en svekket arbeidsevne tilsvarende om lag 370 millioner kroner.

Nåverdien av produksjonstapet som følge av drap og selvmord knyttet til vold i nære relasjoner er anslått til 360 millioner kroner.

Figur 10-2

Anslått produksjonstap knyttet til arbeidsfravær som følge av vold i nære relasjoner i 2021

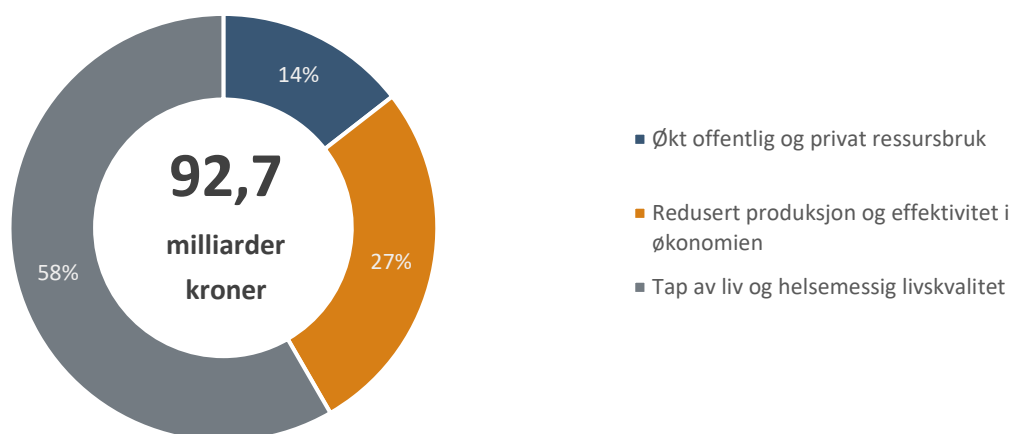
11 Oppsummering og diskusjon

Vold i nære relasjoner utgjør et betydelig samfunnsproblem. Den anslåtte kostnaden for samfunnet i 2021 var 92,7 milliarder kroner. Funnene i denne rapporten viser også at det investeres betydelige ressurser for å redusere samfunnskostnadene. Offentlig og privat ressursbruk utgjorde totalt 13,4 milliarder kroner. Samtidig viser de store konsekvensene knyttet til folkehelse og økonomisk verdiskaping at det fortsatt kan være betydelig rom for investering i forebyggende tiltak innenfor rammene av samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

11.1 Fordeling av samfunnsøkonomiske kostnader

Vold i nære relasjoner påførte det norske samfunnet et forventet samfunnsøkonomisk tap på 92,7 milliarder kroner i 2021. Figuren nedenfor illustrerer hvordan de totale kostnadene fordeler seg på de tre kostnads-kategoriene (1) offentlig og privat ressursbruk, (2) redusert produksjon og effektivitet i økonomien og (3) tap av liv og helsemessig livskvalitet.

Figur 11-1 Samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021

Det er altså den siste kategorien som utgjør den største andelen av de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner. Om lag 58 prosent av byrden bæres av innbyggerne som opplever vold, i form av tidlig død og svekket helsemessig livskvalitet. Konsekvensene av volden er anslått til et tap av mer enn 40 000 kvalitetsjusterte leveår i den norske befolkningen i 2021. Dette tilsvarer et samfunnsøkonomisk tap til en verdi av om lag 54 milliarder kroner.

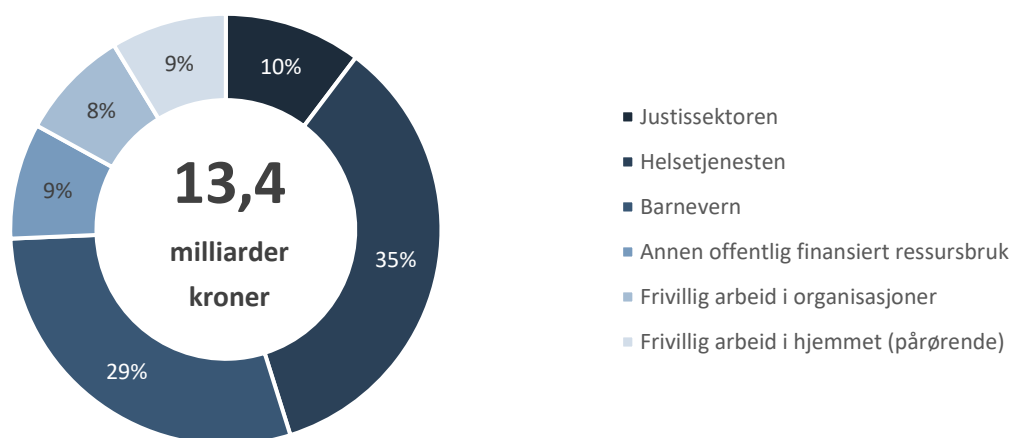
Vold i nære relasjoner påvirker verdiskapingen i samfunnet negativt, ved at personer som ellers ville vært i jobb holdes helt eller delvis utenfor arbeid. Denne virkningen er anslått til 25,2 milliarder kroner i 2021. Det vil si at norsk fastlands-BNP ville vært 0,8 prosent høyere dersom vold i nære relasjoner ikke hadde funnet sted. Kostnadene er fordelt på personene som opplever vold i form av lavere inntekt, norske bedrifter i form av redusert overskudd og staten knyttet til økte trygdeutbetalinger.

Den offentlige og private ressursbruken beskriver innsatsen vi som samfunn investerer i å dempe de negative konsekvensene av vold i nære relasjoner. Den samlede ressursbruken anslås til 13,4 milliarder kroner, som

tilsvarende om lag 14 prosent av de samlede kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner. Frivillig, ulønnet arbeid i organisasjoner og fra pårørende er anslått til en verdi av 2,3 milliarder kroner, mens 11,1 milliarder kroner er knyttet til offentlig finansiert innsats fordelt på ulike sektorer og organisasjoner.

Figuren nedenfor illustrerer hvordan offentlig og privat ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner er fordelt på ulike områder.

Figur 11-2 Offentlig og privat ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021

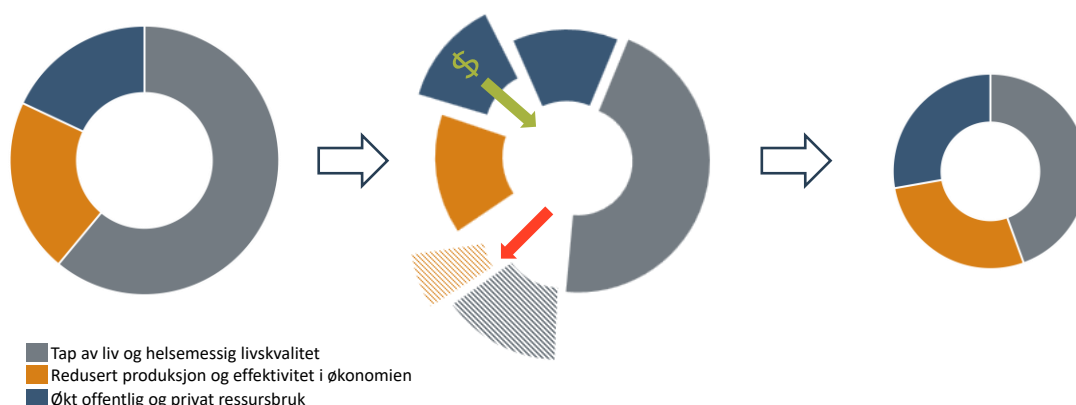
11.2 Forebygging versus konsekvenser av vold i nære relasjoner

Uten den offentlige og private innsatsen ville trolig samfunnskostnadene knyttet til vold i nære relasjoner vært vesentlig høyere. Samtidig har vold i nære relasjoner store negative konsekvenser for norsk folkehelse og økonomi. De store samfunnskostnadene gir dermed et betydelig mulighetsrom for forebyggende tiltak innenfor rammene av samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Våre resultater, og spesielt det faktum at samfunnsproblemet er stort og at flere deler av norsk offentlig sektor har en relativt lav ressursbruk sett opp mot størrelsen på samfunnsproblemet og andre deler av det offentlige virkemiddelapparatet, utløser spørsmålet om vold i nære relasjoner bør prioriteres høyere enn det gjøres i dag. For å ha et godt svar på dette spørsmålet, må man både forstå hvilke muligheter man har for å forebygge vold i nære relasjoner og hvilken effekt de forebyggende tiltakene man kan iverksette har på omfanget av vold i nære relasjoner og hva tiltakene koster. Det er blant annet viktig å påpeke at det gjøres mye for å øke nasjonalt og lokalt forebyggingsarbeid. Barnevernsreformen, med økt søkelys på lokal forebygging, er et konkret eksempel på nettopp det. Vi vet også at det finnes eksempler på kommuner som har stort søkelys på forebyggende innsats. Figur 11-3 illustrerer hvordan økt forebygging i form av økt offentlig og privat ressursbruk på effektive forebyggingstiltak kan redusere omfanget av samfunnsproblemet vold i nære relasjoner. Et tilleggsmoment er at det generelt brukes relativt lite ressurser på forskning og kunnskapsutvikling sett opp mot hvor stort samfunnsproblem vold i nære relasjoner utgjør.

Figur 11-3

Illustrasjon av hvordan økt offentlig ressursbruk kan redusere totale samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner

Det er verdt å minne om at det er satt et større søkelys på det forebyggende arbeid i regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024.⁴⁴ I handlingsplanen nevnes det i alt 18 konkrete tiltak for målrettet forebygging:

- Videreutvikle opplæringsprogrammet «Tidlig Inn»
- Videreutvikle læringsressursen «Jeg vet» og kunnskaps- og øvingsplattformen «Snakke sammen»
- Utvikle rutiner og veiledningsmateriell for barnevernets sikkerhetsarbeid
- Styrke kompetansen i barnevernet om vold og overgrep
- Opprette et ressurscenter i NAV med ansvar for nasjonal kompetanseheving om vold i nære relasjoner og utvikling av arbeidsmetodikk for arbeidslivsinkludering av voldsutsatte
- Styrke folkehelsearbeidet i kommunene gjennom å:
 - Videreføre arbeidet med å utvikle indikatorer slik at kommunene får bedre oversikt over vold og overgrep
 - Styrke kompetansen til de kommunale folkehelserådgiverne om vold og overgrep som en folkehelseutfordring
 - Vurdere hvordan vold og overgrep kan ivaretas i et folkehelseperspektiv ved gjennomgang av folkehelseloven
 - Vurdere videre oppfølging av tiltak mot vold og overgrep i folkehelseprogrammet
- Utarbeide overordnet strategi for helhetlig og planmessig utvikling av arbeidet rettet mot voldsutøvere og overgripere
- Styrke tilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd (SSA) gjennom å:
 - Utrede mulige lavterskeltjenester for barn og unge som står i fare for problematisk eller skadelig seksuell atferd mot andre barn og unge
 - Øke kompetansen om problematisk og skadelig seksuell atferd (SSA) i psykisk helsevern for barn og unge og styrke kompetansen om SSA i RVTS-ene
 - Øke kompetansen om problematisk og skadelig seksuell atferd i habiliteringstjenesten
- Videreutvikle familieverntjenestens arbeid med vold
- Legge til rette for bedre koordinering av kampanjer og annet holdningsskapende arbeid for å forebygge vold i nære relasjoner

⁴⁴ [Frihet fra vold | Justis- og beredskapsdepartementet](#)

- Videreutvikle kampanjen om avvergeplikten
- Inkludere informasjon om vold og overgrep i ny veileder om tilskuddsordningen for tros- og livssynssamfunn
- Inkludere vold mot dyr (dyremishandling) i NKVTS' omfangsundersøkelse om vold i nære relasjoner
- Opprette funksjon for dyrevelferds kriminalitet i de resterende seks politidistriktene
- Vurdere opprettelsen av en undersøkelseskomisjon for gjennomgang av alvorlige saker der barn dør eller har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt
- Vurdere opprettelsen av en undersøkelseskomisjon for gjennomgang av partnerdrap
- Utarbeide et nasjonalt forebyggingsprogram for en samordnet innsats mot partnervold og partnerdrap
- Sørge for at vordende og nybakte foreldre får informasjon om faren ved å riste spedbarn

Hvorvidt tiltakene bør iverksettes avhenger av om forventet nytte overgår kostnadene av å gjennomføre tiltakene, i tråd med utredningsinstruksen.

11.3 Sammenligning med tidligere kartlegginger og vurdering av usikkerhet

Det er gjort flere tidligere kartlegginger av samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner, både i Norge og i andre land. Felles for alle kartleggingene er at anslagene er preget av usikkerhet. Den relativt høye graden av usikkerhet gjør det interessant å sammenligne resultatene på tvers av ulike kartlegginger.

11.3.1 Sammenligning med tidligere kartlegginger

Vista Analyse har tidligere beregnet de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner i Norge til mellom 4,5 og 6 milliarder kroner.⁴⁵ Deres anslag utgjør mellom 5,7 og 7,6 milliarder 2021-kroner. Det er flere viktige forskjeller mellom Menon og Vista Analyse sine anslag, som innebærer at resultatene ikke uten videre kan sammenlignes. Mye av forskjellene kan forklares med ulike avgrensinger og ulik metodisk tilnærming til usikkerhet.

Den viktigste forklaringen på avviket, utover at det kan ha skjedd mye på elleve år, er at vi har inkludert kostnader av vold som ikke Vista Analyse inkluderte i sine beregninger. Eksempler på kostnader som vi har inkludert er kostnader på grunn av helsetap, tidlig død (utenom drap) og produksjonstap for pårørende og ressursbruk i statlig barnevern. Det betyr at Vista Analyse har en strengere avgrensing til hvilke konsekvenser som inkluderes. Vistas beregninger av samfunnsøkonomiske kostnader er avgrenset til drap (0,5 milliarder kroner), offentlige kostnader, inkl. skattekostnad (2,2–2,4 milliarder kroner) samt produktivitetstap for kvinner og barn (1,8–3,3 milliarder kroner).

Beregningene i Vista-rapporten beskrives som konservative, i den forstand at beregningene angir et nedre sannsynlig nivå, gitt kunnskap om omfang, kostnader og konsekvenser som lar seg dokumentere gjennom offentlig tilgjengelige kilder og litteratur. Ettersom konsekvensene for samfunnet som følge av vold i nære relasjoner er reelle, uavhengig av om de lar seg dokumentere i offentlig tilgjengelige kilder eller ikke, har våre beregninger ikke fulgt den samme konservative tilnærmingen som Vista Analyse. Gjennom den informasjonen som finnes, gjøres det anslag som også tar høyde for mørketallene. Ved bruk av en usikkerhetsanalyse gir dette et forventningsrett anslag, gitt den informasjonen som foreligger.

⁴⁵ Vista Analyse (2012): Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner. [Link til rapporten](#)

Det finnes flere rapporter fra ulike land som har kartlagt samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner. Eksempelvis viser en ny rapport fra Finland at fysisk partnervold mot kvinner medfører 150 millioner euro i økte helsetjenestekostnader årlig.⁴⁶ Rapporten vurderer også konsekvenser for sosial- og justissektoren. Det europeiske instituttet for kjønnslikestilling (EIGE) har beregnet de samfunnsøkonomiske kostnadene av partnervold i EU-27 til 152 milliarder euro i 2021.⁴⁷

11.3.2 Vurdering av usikkerhet

Gode kostnadsanslag kjennetegnes ved at alle relevante forhold som kan tenkes å påvirke kostnadene er kvantifisert og, etter beste skjønn, tatt inn i kostnadsanslagene.⁴⁸ I tabellen nedenfor vises den forventede kostnaden, brutt ned på ulike kostnadsområder.

Kostnadsanslagene viser resultatet fra usikkerhetsanalysen.⁴⁹ Den forventede kostnaden beskriver den gjennomsnittlige verdien fra usikkerhetsanalysen. Verdiene i lavt anslag (P10) vil si at den faktiske kostnaden er lik eller høyere dette anslaget med 90 prosent sannsynlighet. Verdiene i høyt anslag (P90) vil si at den faktiske kostnaden er lik eller lavere dette anslaget med 90 prosent sannsynlighet.

Tabell 11-1 Samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner i Norge i 2021

	Forventet kostnad	Lavt anslag (P10)	Høyt anslag (P90)
Justissektoren	1,38	1,29	1,47
Helsetjenesten	4,68	3,49	6,02
Øvrig offentlig ressursbruk	5,08	4,51	5,69
Frivillig innsats	2,28	1,80	2,79
Samlet privat og offentlig ressursbruk	13,43	12,01	14,96
Redusert arbeidsdeltakelse	19,63	14,23	25,66
Redusert produktivitet	3,33	1,77	5,27
Effektivitetstap, skattekostnad	2,23	1,91	2,61
Samlet produksjons- og effektivitetstap	25,19	19,41	31,56
Dødelig helsetap	13,82	7,22	21,79
Tap av helsemessig livskvalitet	40,28	27,83	54,05
Samlet tap av liv og helse	54,09	39,76	69,72
Samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner	92,71	75,91	110,85

⁴⁶ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164292>

⁴⁷ <https://eige.europa.eu/publications/costs-gender-based-violence-european-union-technical-report>

⁴⁸ Torp mfl. (2015): *Prosess for kostnadsestimering under usikkerhet*. Concept nr6

⁴⁹ I usikkerhetsanalysen blir alle usikkerhetsfaktorer simulert simultant i en Monte Carlo-simulering med 100 000 iterasjoner.

Referanser

- Access Economics. (2004). The Cost of Domestic Violence to the Australian Economy: Part II. *An Australian Government Initiative*.
- Alsaker, K., Moe, B. E., Baste, V., & Morken, T. (2014). Vold i parforhold kan gjøre lønnsarbeid vanskelig. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 270-286.
- Anda, R., Felitti, V., Bremner, D., Walker, J., Whitfield, C., Perry, B., . . . Giles, W. (2011). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci*.
- Annerbäck, E., Sahlqvist, L., Svedin, C., Wingren, G., & Gustafsson, P. (2012). Child physical abuse and concurrence of other types of child abuse in Sweden-Associations with health and risk behaviors. *Child Abuse Negl*.
- Ayre, J., Lum, O., Webster, K., & Moon, L. (2016). Examination of the burden of disease of intimate partner violence against women. *Australian National Research Organisation for Women's Safety*.
- Barne- og familiedirektoratet. (2022, 06 01). *Hvem er brukerne på sentrene mot incest og seksuelle overgrep?* Retrieved from https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/sentrene_mot_incest_og_overgrep_i_Norge/Om_brukerne/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet . (2021). *Bufdirs arbeid med forskning*. Bufdir .
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet . (2022 , 09 15). *Om beboerne*. Retrieved from Bufdir : https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/om_beboerne/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet . (2022, 06 21). *Barn på krisesenter*. Retrieved from Bufdir: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/barn_pa_krisesenteret/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet . (2022, 06 01). *Konsekvenser av COVID-19 på sentrene mot incest og seksuelle overgrep*. Retrieved from Bufdir : https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/sentrene_mot_incest_og_overgrep_i_Norge/korona/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022, 06 21). *Konsekvenser av COVID-19 på krisesentrene*. Retrieved from Bufdir: https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/korona/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022, 09 15). *Metode og formål med krisesenterstatistikken*. Retrieved from https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/Metode_og_formal/

- Barne, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023, 01 26). *Overgrepserfaringer*. Retrieved from Bufdir: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/sentrene_mot_incest_og_overgrep_i_Norge/overgrepserfaringer/
- Bergman, S., Bjørnholt, M., & Helseth, H. (2021). Norwegian Shelters for Victims of Domestic Violence in the COVID-19 Pandemic – Navigating the New Normal. *Springer*.
- Brown, S., & Seals, J. (2019). Intimate partner problems and suicide: are we missing the violence? *J Inj Violence Res.*
- Braaten, N., Lindhjem, H., & Navrud, S. (2009). Valuing Lives Saved from Environmental, Transport and Health Policies: A Meta-Analysis of Stated Preference Studies.
- Bråtsverket. (2022). Våld i nära relationer.
- Bufdir. (2022a, 03 16). *Nye tall fra SSB: Færre meldinger til barnevernet*. Retrieved from Bufdir: https://www.bufdir.no/aktuelt/nye_tall_fra_ssb_farre_meldinger_til_barnevernet/
- Deveris, K., Mak, J., Bacchus, L., Child, J., Falder, G., Petzold, M., . . . Watts, C. (2013). Intimate Partner Violence and Incident Depressive Symptoms and Suicide Attempts: A Systematic Review of Longitudinal Studies. *PLOS Medicine*.
- Dubourg, R., Hamed, J., & Thorns, J. (2005). *The economic and social costs of crime against individuals and households 2003/04*. The Home Office.
- EIGE. (2022). The Cost of Gender-Based Violence in the European Union. *European Institute og Gender Equality*.
- Elvegård, K., Olsen, T., Tøssebro, J., & Paulsen, V. (2020). *TryggEst: Bedre beskyttelse av overgrepsutsatte voksne: Sluttrapport: To års forsøk med TryggEst*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Fang, X., Brown, D., Florence, C., & Mercy, J. (2012). The economic burden of child maltreatment in the United States and implications for prevention. *Child Abuse & Neglect*.
- Feletti, V., Anda, R., Nordenberg, D., Edwards, V., Koss, M., & Marks, J. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults. *American Journal of Preventive Medicine*.
- Finansdepartementet . (2021). *Rundskriv R: R-109*. Oslo: Det Kongelige Finansdepartementet .
- Finansdepartementet. (2012). *NOU 2012:16 Samfunnsøkonomiske analyser*.
- Finansdepartementet. (2014). *Rundskriv R-109/14: Prinsipper og krav ved utarbeidelse av samfunnsøkonomiske analyser mv.* Retrieved from https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/vedlegg/okstyring/rundskriv/faste/r_109_2014.pdf
- Folkehelseinstituttet. (2016). Sykdomsbyrden i Norge 1990 - 2013. *Resultater fra Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study 2013*.
- Frivillighet Norge . (u.d.). *Nøkkelfakta om frivillighet*. Retrieved from <https://www.frivillighetnorge.no/fakta/n%C3%B8kkelfakta-om-frivillighet/>

- Gavriilidou, N. N., Pihlsgård, M., & Elmståhl, S. (2014). Retrieved from <https://www.nature.com/articles/ejcn2014183>
- Gerlock, A. (1999). Health impact of domestic violence. *Issues Ment Health Nurs*.
- Glenngård, A., Carlsson, K., & Berglund, A. (2011). Ekonomiska konsekvenser av våld mot kvinnor - En kunskapsöversikt samt kostnadsberäkningar utifrån tre typfall. *Institutet för Hälso- och Sjukvårdekonomi*.
- Grebstad, U. B. (2022, 11 03). *Kommunenes utgifter til krisesenter økte i 2021*. Retrieved from SSB: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/trygd-og-stonad/statistikk/okonomisk-sosialhjelp/artikler/kommunenes-utgifter-til-krisesenter-okte-i-2021>
- Hafstad, G., & Augusti, E. (2020). *Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020: Delrapport 1 av 3*. Retrieved from Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress: <https://www.nkvts.no/rapport/barn-ungdom-og-koronakrisen-en-landsomfattende-undersokelse-av-vold-overgrep-og-psykisk-helse-blant-ungdom-i-norge-varen-2020-delrapport-1-av-3/>
- Hafstad, G., & Augusti, E.-M. (2019). Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten. *NKVTS*.
- Hdir. (2022, 08 24). *Tilskuddsrapport 2021*. Retrieved from Helsedirektoratet.: <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/tilskuddsrapport-2021/utbetalinger-til-kunnskaps-og-kompetansesentrene-innen-psykisk-helse-rus-og-vold>
- Heeks, M., Reed, S., Tafsiri, M., & Prince, S. (2018). The economic and social costs of crime.
- Helsedirektoratet. (2019). Helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser.
- Helsedirektoratet. (2021). Vurdering av virkninger på folkehelsen og helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser. *Høringsutkast*.
- Helweg-Larsen, K., Kruse, M., Sørensen, J., & Brønnum-Hansen. (2010). Voldens pris: Samfundsmæssige omkostninger ved vold mod kvinder. *Statens Institut for Folkesundhed*.
- Hemp, P. (2004). Presenteeism: At Work—But Out of It. *Harvard Business Review*.
- Hjemås, G., Holmøy, E., & Haugstveit, F. (2019). Fremskrivninger av etterspørselen etter arbeidskraft i helse- og omsorg mot 2060. *Statistisk sentralbyrå*.
- Haaland, T., Clausen, S.-E., & Schei, B. (2005). Vold i parforhold- ulike perspektiver. *NIBR*.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget.
- James, S. L. (2018). Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 354 diseases and injuries for 195 countries and territories, 1990–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet*. doi:DOI:[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)32279-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)32279-7)
- Johnston, D., Harvey, S., Glozier, N., Calvo, R., Christensen, H., & Deady, M. (2019). The relationship between depression symptoms, absenteeism and presenteeism. *J Affect Disord*.

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2021). *Frihet fra vold: Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Kafka, J., Moracco, K., Taheri, C., Young, B.-R., Graham, L., Macy, R., & Proescholdbell, S. (2022). Intimate partner violence victimization and perpetration as precursors to suicide. *SSM - Population Health*.
- Kilden . (2020). *Koronapandemiens konsekvenser for likestillingen*. Retrieved from Kilden : <https://kjonnsforskning.no/nb/koronapandemiens-konsekvenser-for-likestillingen>
- Kinge, J., Sælensminde, K., Dieleman, J., Vollset, S., & Norheim, O. (2017). Economic losses and burden of disease by medical conditions in Norway. *Health Policy*.
- KPMG. (2009). The Cost of Violence Against Woman and Their Children. *The National Council to Reduce Violence against Women and their Children*.
- KPMG. (2019). The workplace impacts of domestic violence and abuse.
- Kripos. (2020). Voldtektssituasjonen i Norge.
- Kripos. (2022). Nasjonal drapsoversikt 2021. *Politiet*.
- Kruse, M., Sørensen, J., Brønnum-Hansen, H., & Helwig-Larsen, K. (2011). The health care costs of violence against women. *J Interpers Violence*.
- Lassemo, E., & Sandanger, I. (2018). Potentially traumatic events as predictors of disability pension: A 10-year follow-up study in Norway. *Scandinavian journal of public health* 46.3, 340-346.
- Lovdata. (LOV-2009-06-19-44). *Lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova)*. Retrieved from <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-44>
- McManus, S., Walby, S., Barbosa, E., Appleby, L., Brugha, T., & Bebbington, P. (2022). Intimate partner violence, suicidality, and self-harm: a probability sample survey of the general population in England. *The Lancet*.
- Menon Economics. (2018). *Kartlegging av voldsoffererstatningsordningen*.
- Mossige, S., & Stefansen, K. (2016). Vold og overgrep mot barn og unge. *NOVA*.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress . (2020). *Årsrapport 2020*. Oslo: NKVTS.
- Norman, R., Byambaa, M., De, R., Butchart, A., Scott, J., & Vos, T. (2012). The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: a systematic review and meta-analysis. *Plos Med*.
- NOU 2017: 12. (2017). Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. *Barne- og likestillingsdepartementet*.
- Nøkleby, H., Borge, T., & Johansen, T. (2021). *Konsekvenser av covid-19-pandemien for barn og unges liv og psykiske helse: oppdatering av en hurtigoversikt*. Oslo : Folkehelseinstituttet.
- Oslo Economics. (2022). Sykdomsbyrden av behandlingsresistent depresjon.
- Pape, H., & Stefansen, K. (2004). Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep.

- Pedersen, S., Kjelsaas, I., Halvorsen, C. A., & Aalen, P. (2022). *STÅA I NORSKE KOMMUNER: En kartlegging av kommunenes oppfyllelse av lovpålagte oppgaver*. Oslo : Menon Economics .
- Pedersen, S., & Kjelsaas, I. (2021). Brutto produksjonstap av pårørendeinnsett i Norge. *Menon Economics*.
- Politidirektoratet. (2019). Kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet.
- Rasmussen, I., & Vennemo, H. (2017). Samfunnsøkonomiske konsekvenser av omsorgssvikt og vold mot barn. *Vista Analyse*.
- Rasmussen, I., Strøm, S., Sverdrup, S., & Vennemo, H. (2012). Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner. *Vista Analyse*.
- Regjeringen . (2019). *NOU 2019: 20 En styrket familietjeneste — En gjennomgang av familieverntjenesten*.
- Riksadvokaten. (2008). *Rundskriv nr. 3*.
- Rivara, F., Adhia, A., Lyons, V., Massey, A., Mills, B., Morgan, E., . . . Rowhani-Rahbar, A. (2019). The Effects Of Violence On Health. *HEALTH AFFAIRS*.
- Robberstad, B. (2009). QALYs vs DALYs vs LYs gained: What are the differences, and what difference do they make for health care priority setting? *Norsk Epidemiologi*, 15(2).
- Rosten, M. G., Øverli, I. T., & Gundersen, T. (2020). *Truffet av volden: Familievernets arbeid med vold i nære relasjoner*. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- RVTS Øst. (2022). *En tjeneste for tjenestene: Årsrapport 2021*. RVTS Øst.
- Siltala, H., Hisasue, T., Hietamäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., . . . Raitanen, J. (2022). Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset . *Finske Statsrådet*.
- Skrove, G., Lichtwack, W., Moufack, M. F., Røkkum, N. H., Ulfseth, L. A., & Kojan, B. H. (2021). *Konsekvenser av covid-19 for tjenestetilbudet blant sårbare barn og unge*. Trondheim: Institutt for sosialt arbeid, NTNU.
- Socialstyrelsen. (2006). Kostnader för våld mot kvinnor - En samhällsekonomisk analys.
- SSB. (n.d.). SSB. Retrieved from Tabell 1: Meldinger til barnevernet etter konklusjon, alder og kjønn: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- SSB. (n.d.). *Økonomisk sosialhjelp*. Retrieved from 12130: Krisesenter og vold i nære relasjoner (K) 2016 - 2021: <https://www.ssb.no/statbank/table/12130>
- Statens legemiddelverk. (2018). *Retningslinjer for dokumentasjonsgrunnlag for hurtig metodevurdering av legemidler*.
- Stene, R. J. (2020). Fra overgrep til straff - Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010-2017.
- Stiftelsen Alternativ til Vold. (2022). *Årsrapport 2021*. Oslo: Stiftelsen Alternativ til Vold.
- Stokke, O., Karttinen, E., Halvorsen, C., Vinter, C., & Skogli, E. (2022). Samfunnsverdien av å forebygge spiseforstyrrelser. *Menon-publikasjon nr3/2022*.

- Stortinget . (2021). *Statsbudsjettet 2021: Saldert budsjett for 2021 vedtatt i Stortinget høsten 2020*. Oslo : Stortinget .
- Teicher, M., & Samson, J. (2013). Childhood maltreatment and psychopathology: A case for ecophenotypic variants as clinically and neurobiologically distinct subtypes. *Am J Psychiatry*.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. (2014). Vold og voldtekt i Norge - En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. *NKVTS*.
- Torp, O., Drevland, F., & Austeng, K. (2015). Prosess for kostnadsestimering under usikkerhet . *Concept temahefte nr6*.
- Vatnar, S., Friestad, C., & Bjørkly, S. (2022). Intimate Partner Homicides in Norway 1990–2020: An Analysis of Incidence and Characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*.
- Weinstein, M., Torrance, G., & McGuire, A. (2009). QALYs: the basics. *Value Health*, 5-9.
- Yoshimoto, T., Oka, H., Nagata, T., & Matsudaira, K. (2020). The Economic Burden of Lost Productivity due to Presenteeism Caused by Health Conditions Among Workers in Japan. *J Occup Environ Med*.

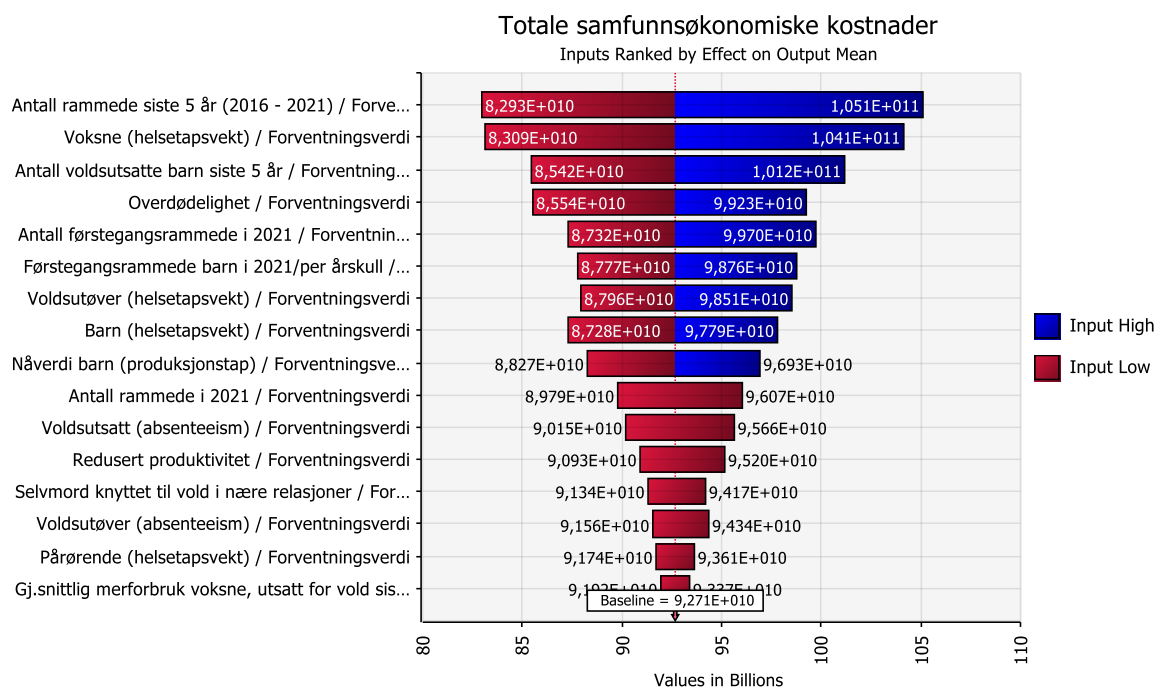
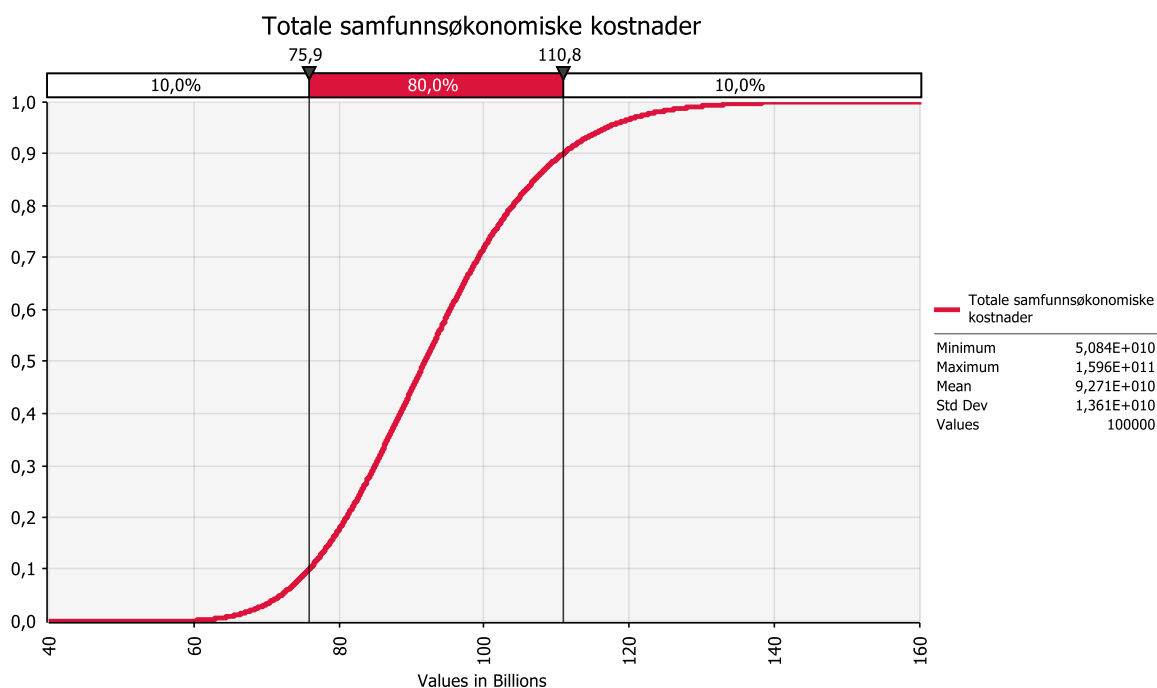
Vedlegg 1 – Deltakere i referansegruppen

Navn	Stilling	Virksomhet	Deltakelse
Kari Stefansen	Forsker, leder	Voldsforskningsprogrammet på Nova	1. og 2. møte
Solveig Bergman	Forsker	NKVTS	1. møte
Lill Marie Tollerud	Spesialrådgiver	RVTS (Øst)	1. og 2. møte
Solveig Karin Bø Vatnar	Psykologspesialist og voldsforsker	SIFER	1. og 2. møte
Marius Råkil	Direktør og psykologspesialist	Alternativ til Vold	1. møte
Hege Mauroy	Administrasjonsleder	Krisesentersekretariatet	1. og 2. møte
Ane Fossum	Daglig leder	Krisesentersekretariatet	1. og 2. møte
Ann Nordal	Seniorrådgiver	Helsedirektoratet	1. og 2. møte
Tone Salthe	Rådgiver	NAV	1. møte
Tove Bruusgaard	Avdelingsdirektør	Bufdir	1. og 2. møte

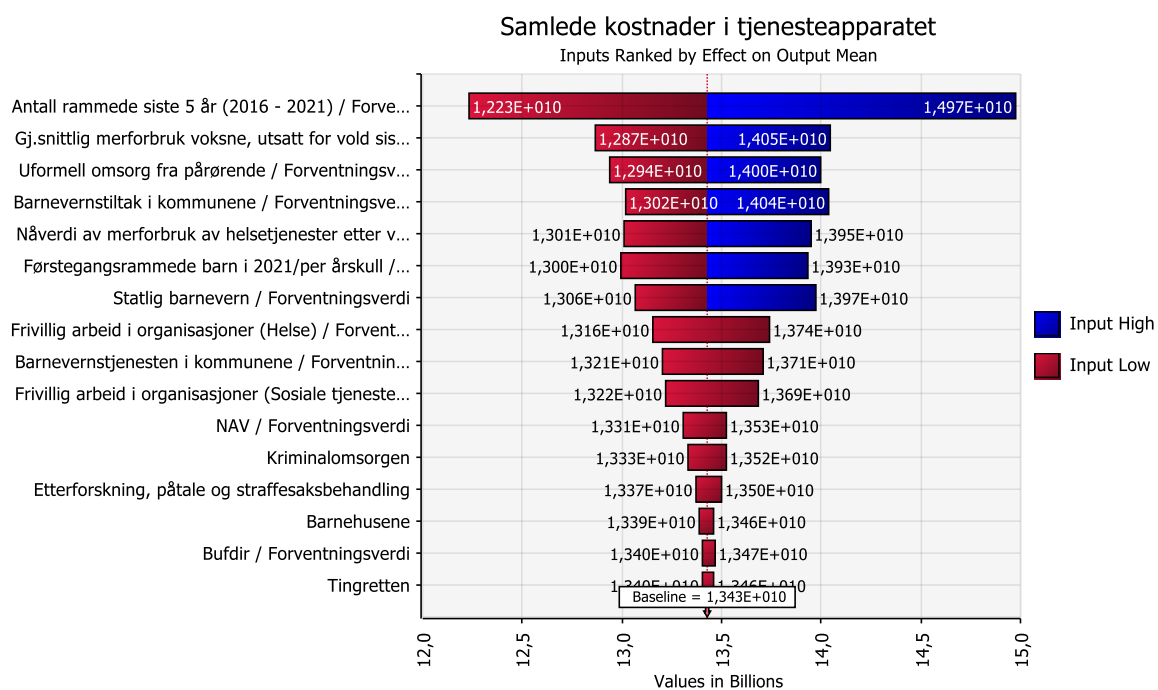
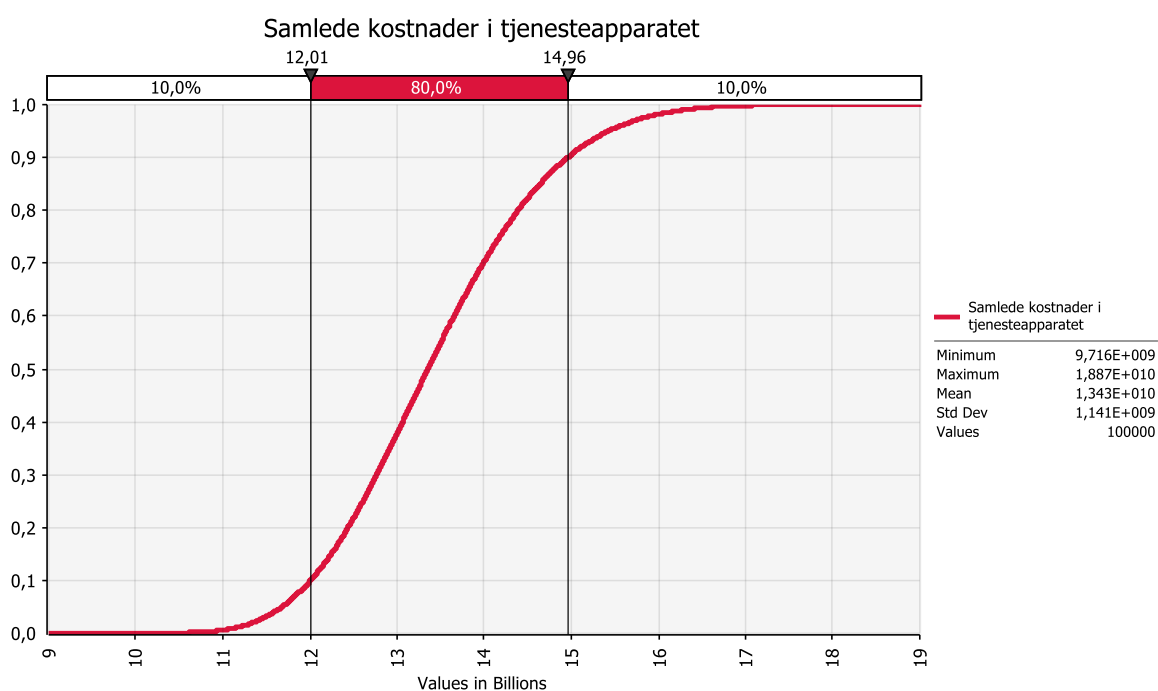
Vedlegg 2 – Resultater fra usikkerhetsanalysen

Totale kostnader

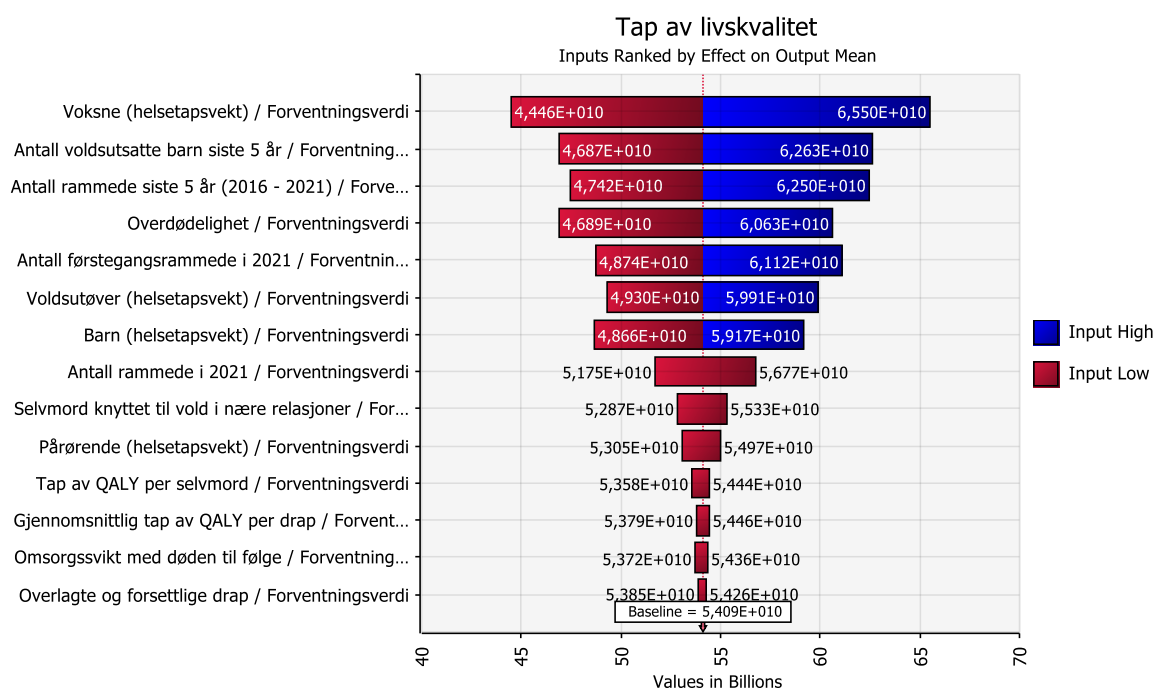
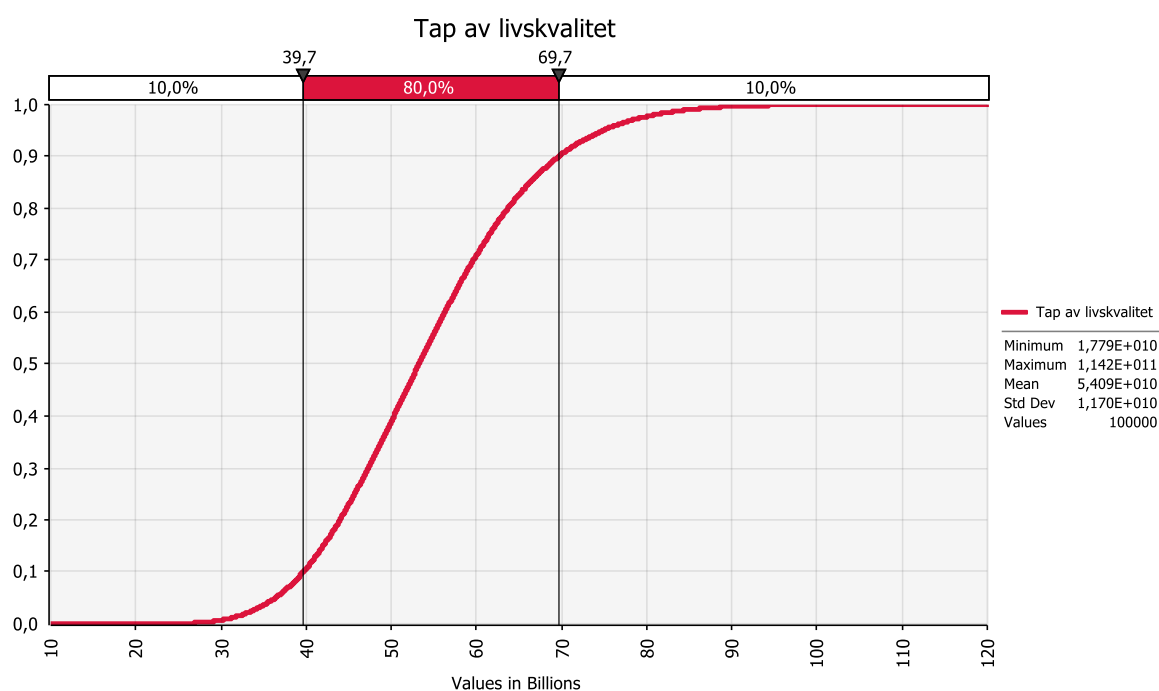
Totale samfunnskostnader

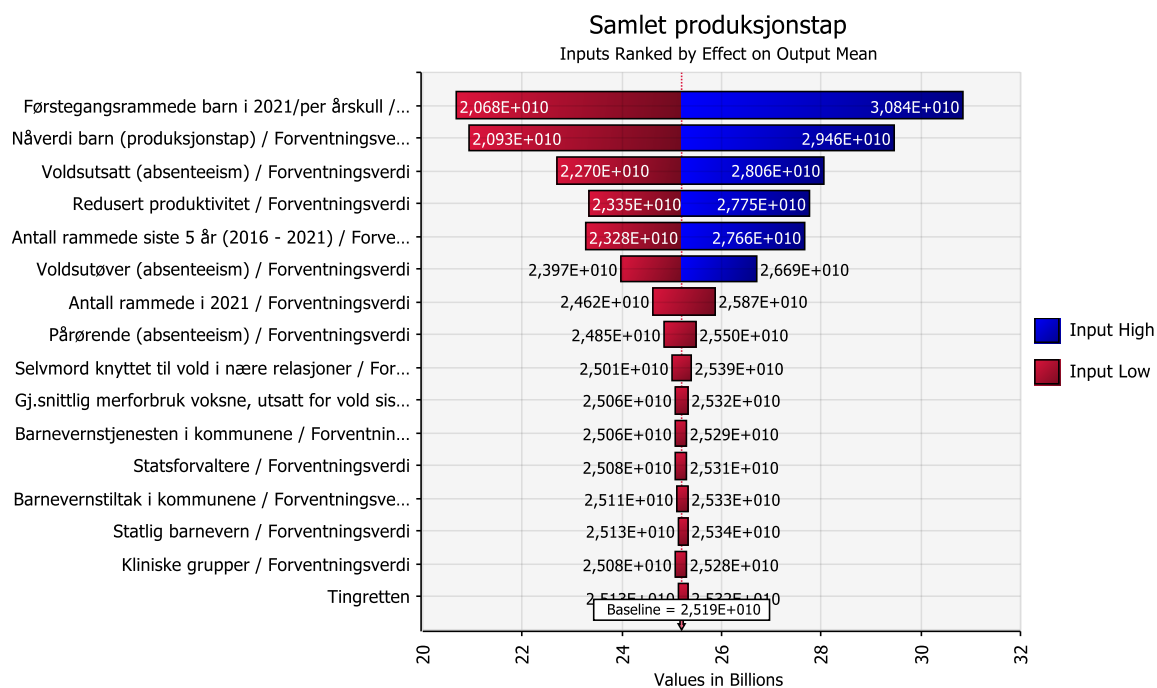
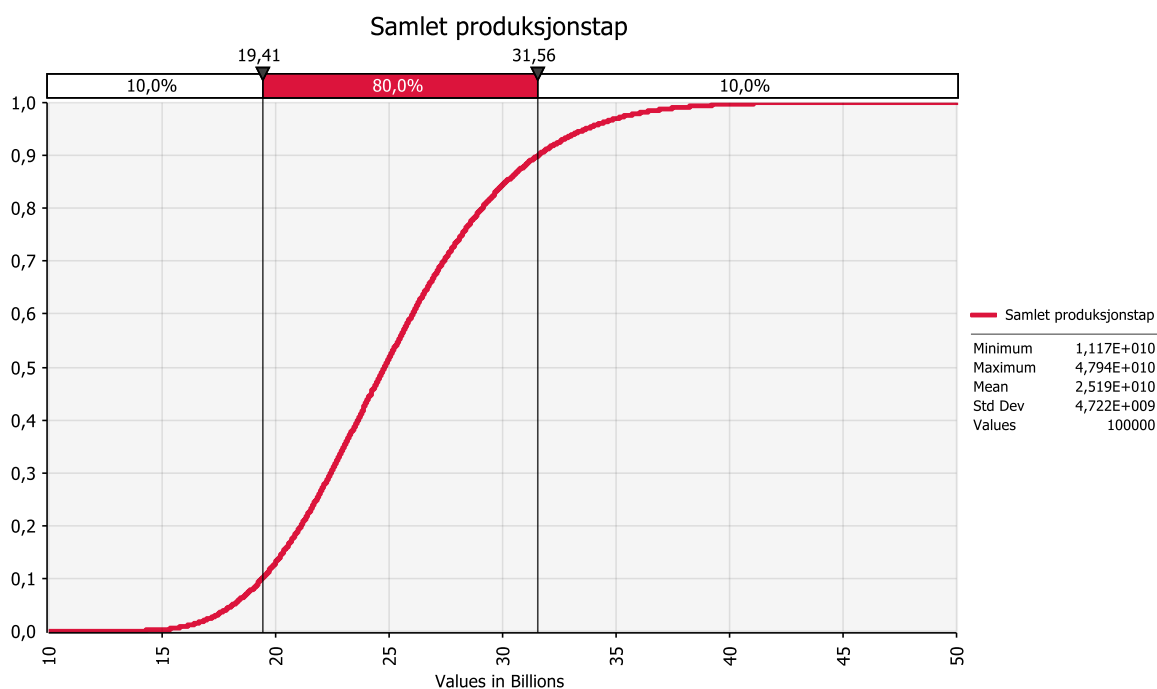
Totale kostnader knyttet til offentlig og privat ressursbruk

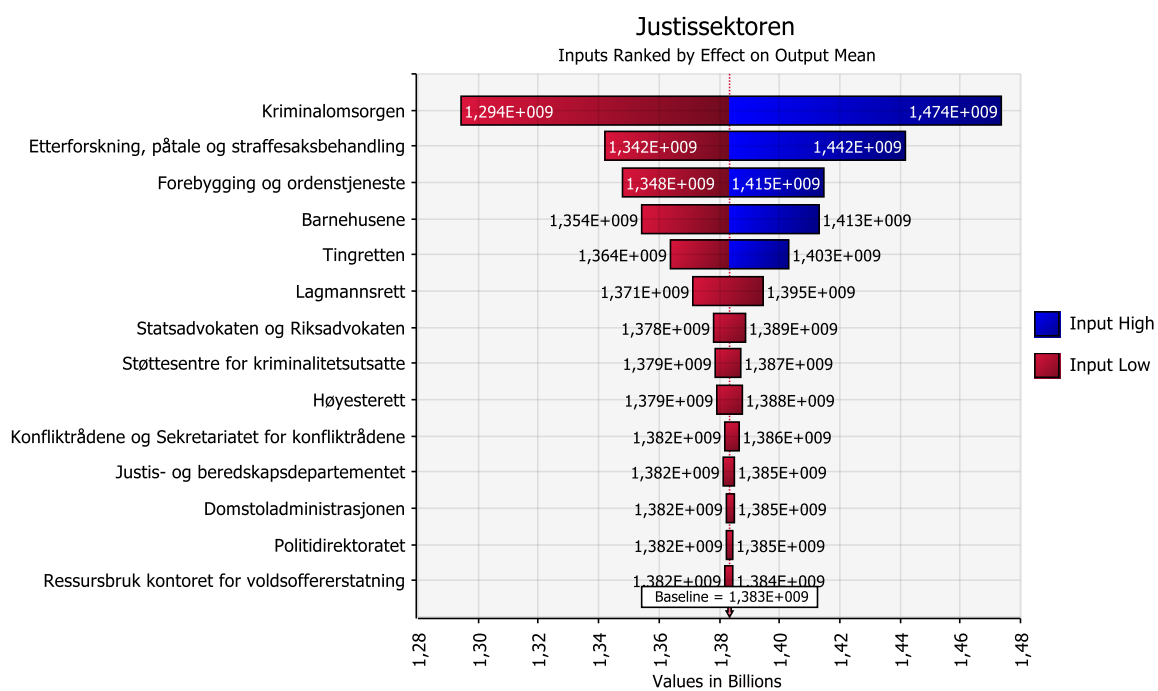
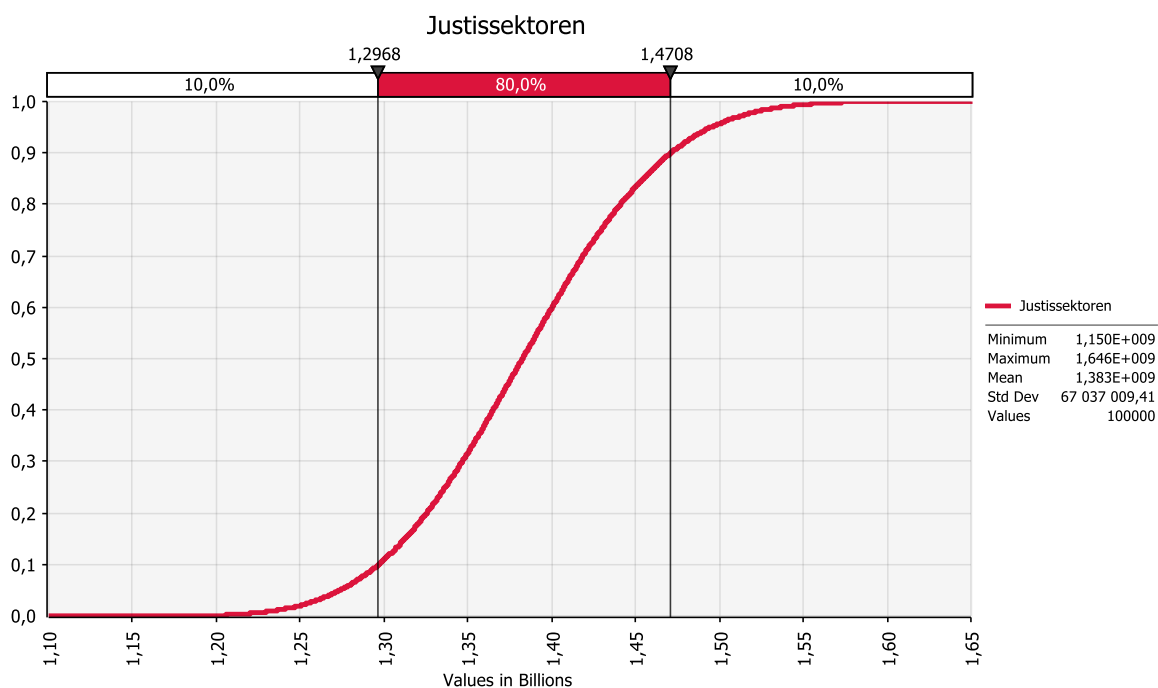
Totalt tap av liv og helsemessig livskvalitet

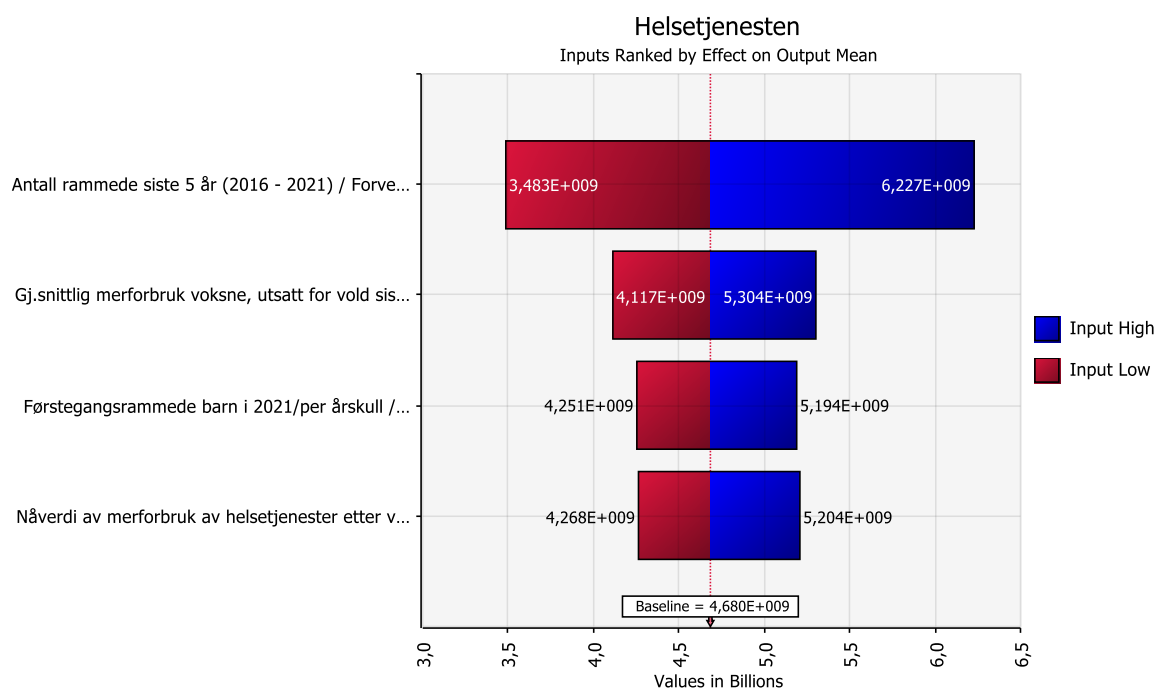
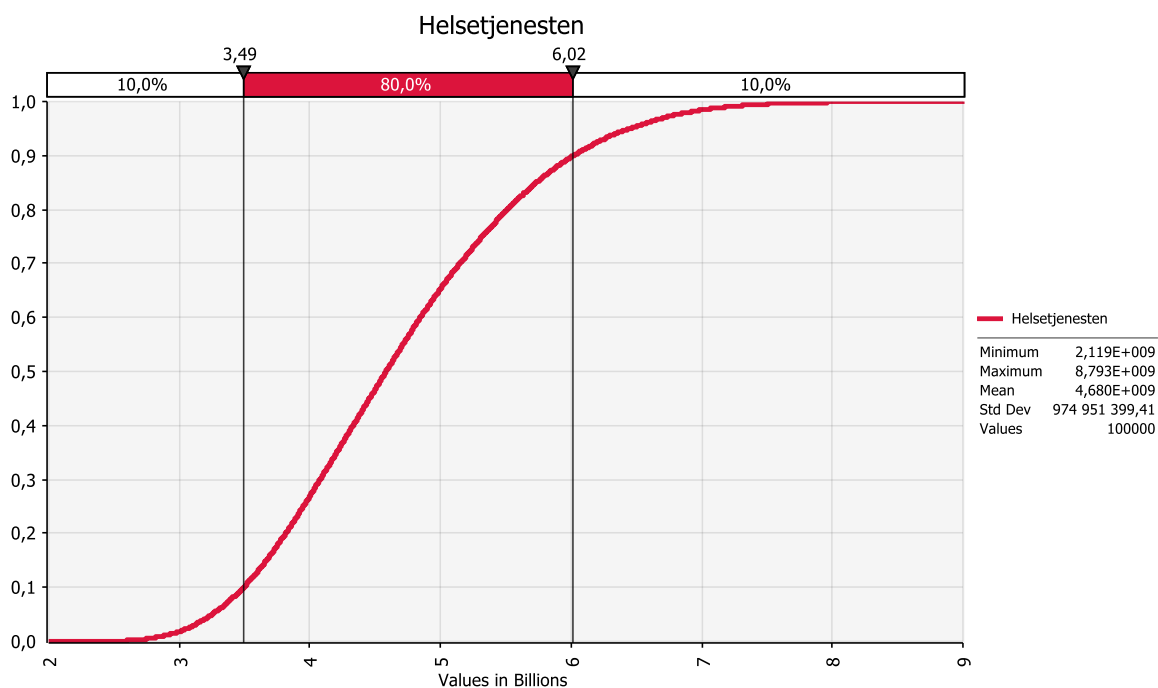
Totalt produksjonstap

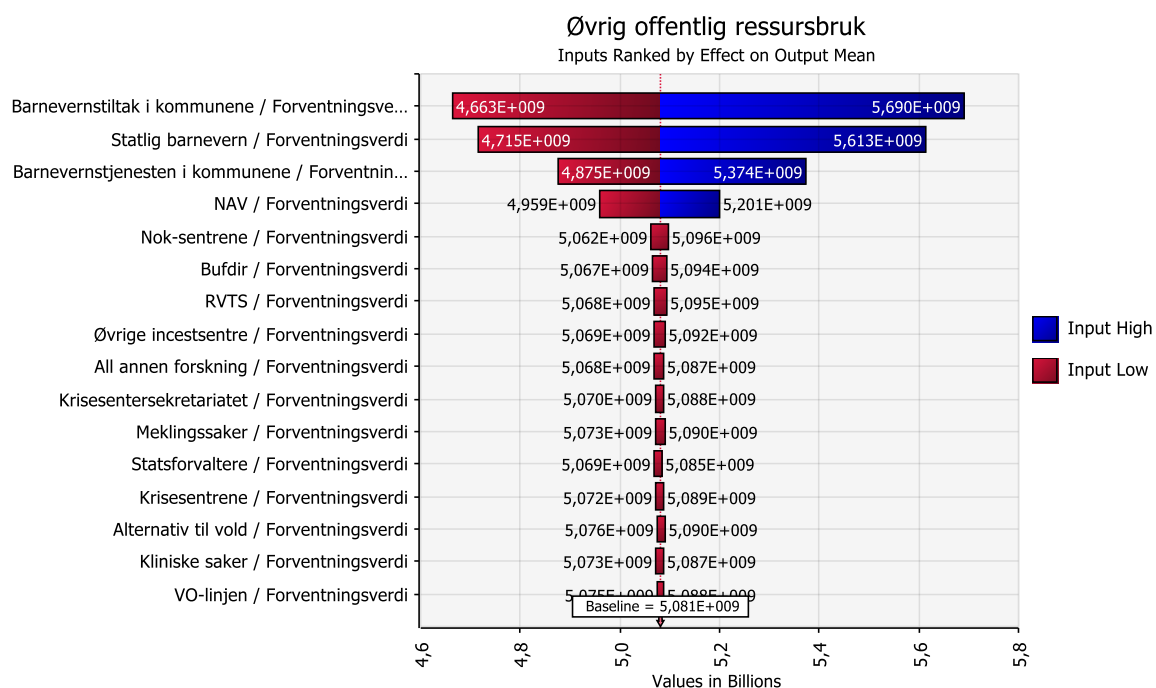
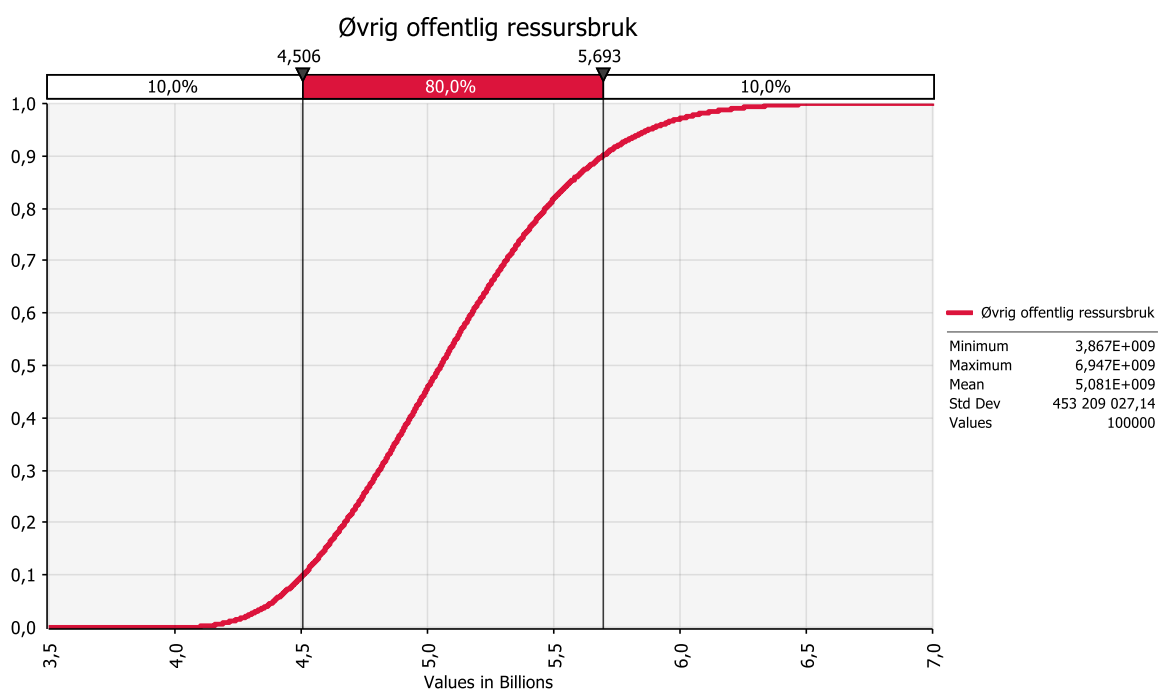
Justissektoren

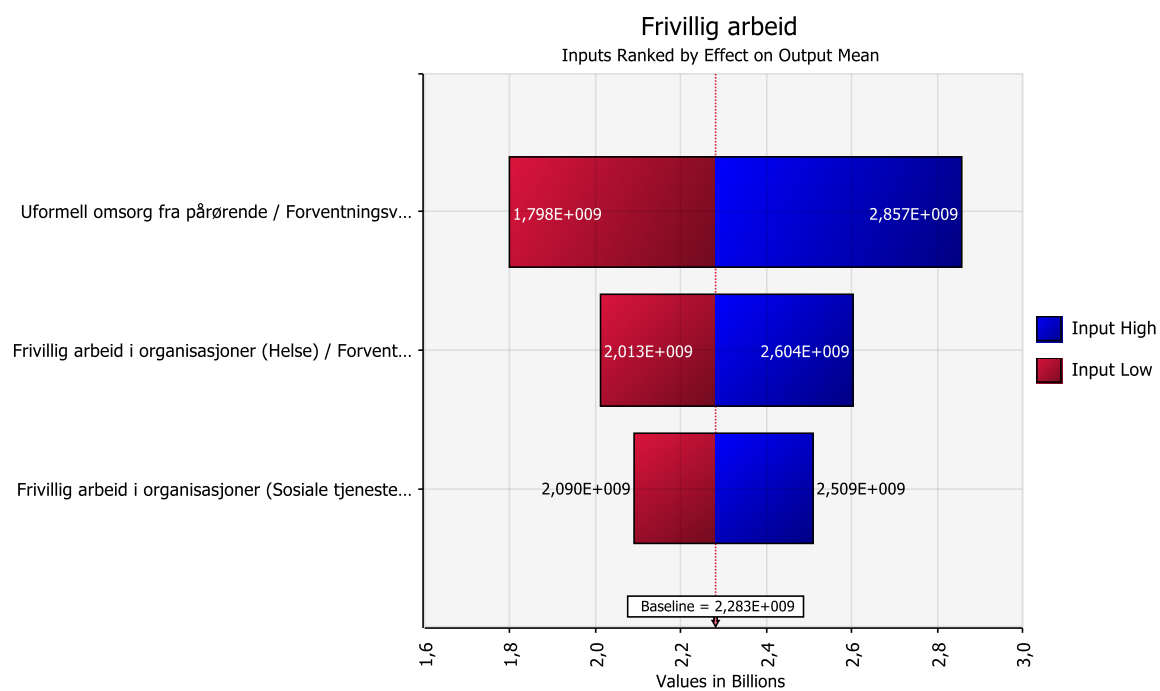
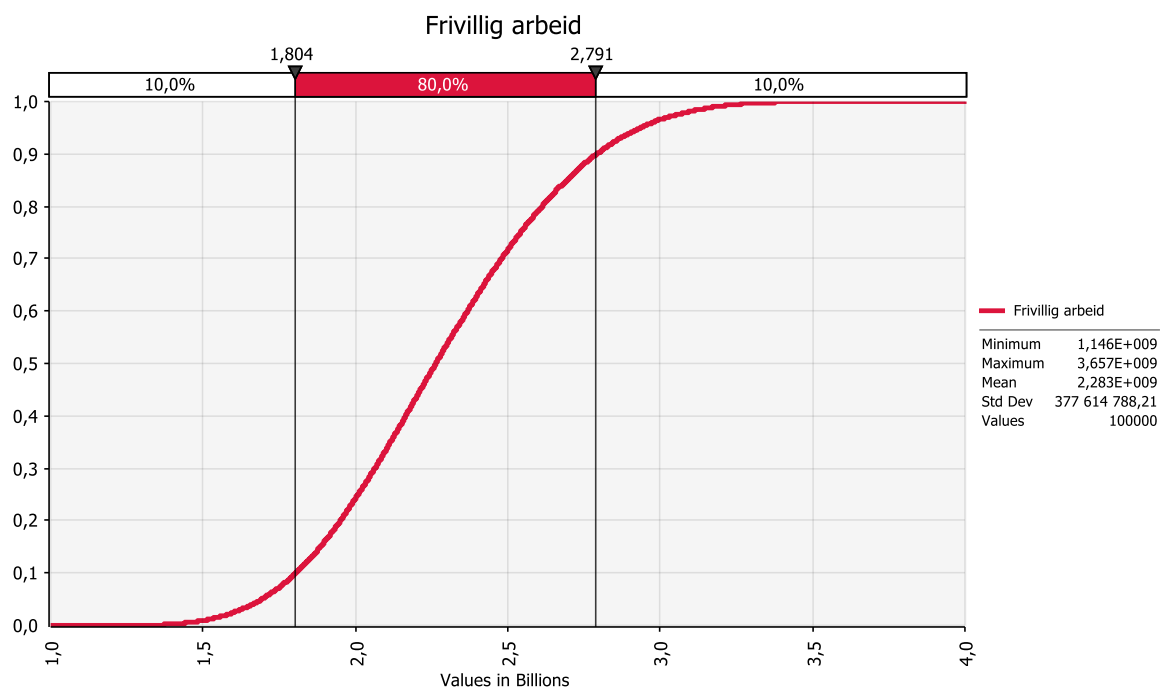
Helsevesenet

Øvrig offentlig ressursbruk

Frivillig arbeid

Vedlegg 3 – Dokumentasjon av usikkerhetsanalysen

I dette vedlegget dokumenteres usikkerhetsanalysen. Hensikten med denne dokumentasjonen er å skape en forståelse for grunnlaget for beregningene, hovedresultatene dokumentert i delkapittel x-y.

Kostnader i justissektoren

Ressursbruk i Politiet – orden og forebygging

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det forebyggende arbeidet og ordenstjenesten er nært knyttet til hverandre og vi har derfor vurdert det som hensiktsmessig å se disse delene av Politiet i sammenheng. Vi har inkludert håndheving av besøksforbud i dette estimatet av ordenstjeneste. Dette skyldes at det faller naturlig utenfor straffesaksbehandlingen i politiet, og ressursbruken knyttet til dette er dels av samme art som ordenstjeneste.		
	Politiet fører i liten grad ressursbruken knyttet til enkelthendelser, så det er tatt utgangspunkt i politidistriktenes egne anslag på tidsbruk.		
Dagens situasjon	Forebyggende arbeid hos Politiet er mangfoldig. Det dreier seg både om å avdekke, men også om å gjøre risikovurderinger og iverksette tiltak for å beskytte de som risikerer å bli utsatt for vold i nære relasjoner. Politidistriktenes dedikerte ressurser til forebygging er ulikt organisert på tvers av politidistriktene, og ressursbruken til forebygging varierer både basert på størrelse på politidistriktet og måten det er organisert på.		
	Ordenstjenesten i Politiet omfatter både operasjonssentralen og utrykning til hendelser som kan være både bekymringsmeldinger, eller mer akutte situasjoner der noen enten er utsatt for vold, eller frykter å bli utsatt for vold.		
Antagelser	For å anslå ressursbruken til forebyggende arbeid, ordenstjeneste og håndheving av besøksforbud, har Politidirektoratet bistått oss med å innhente statistikk fra de ulike politidistriktene.		
	De fleste politidistriktene har oppgitt antall årsverk som relaterer seg til å forebygge vold i nære relasjoner, og basert på disse har vi gjort subjektive anslag for distriktene vi ikke har fått data fra. Anslaget er basert på størrelsen på politidistriktet, sett opp mot svarene fra øvrige.		
	Politidistriktene har også kartlagt antall oppdrag som omhandler vold i nære relasjoner, arbeid knyttet til kontaktforbud og håndheving av dette. Her har vi lagt til gjennomsnittlig tidsbruk fra politidistriktene.		
	Usikkerheten i estimatene relaterer seg til at det er krevende for politiet å nøyaktig anslå ressursbruken tilknyttet hvert oppdrag, hvor mange som delvis jobber med forebygging, i tillegg til at vi har gjort subjektive vurderinger for politidistriktene vi ikke har informasjon fra. I sum er denne usikkerheten betydelig i flere ledd av beregning, på både forebygging og ordenstjeneste.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt

Evaluering	Antar færre årsverk på forebygging i politidistriktene vi ikke har data for. Antar videre noe lavere tidsbruk per sak i ordenstjenesten.	Antar at politidistriktene som har oppgitt årsverk på forebygging og antall saker i ordenstjeneste er representative for øvrige politidistrikt.	Antar noe høyere reell tidsbruk per sak i ordenstjenesten, og antar at de som ikke har oppgitt forebyggende årsverk har ligger i det øvre sjiktet relativt til størrelsen på politidistriktet.
Kvantifisering i mill. kroner	109	166	223

Ressursbruk i Politiet – straffesaksbehandling (etterforskning, påtale og domstolsbehandling)

Definisjon			
Generelle utfordringer	Politiet fører i liten grad ressursbruken sin til enkeltsaker. Som følge av dette er det usikkerhet knyttet til ressursbruk per sak. Den største driveren for usikkerhet er imidlertid antall saker som er VINR, utover de groveste sakstypene drap, drapsforsøk og mishandling i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Strasak-rapporten 2021 er brukt for å finne antall saker innen de relevante sakstypene. Vi har lagt til grunn anslag på tidsbruk fra Politidirektoratets kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet fra 2019. Antall drapssaker er hentet fra Kripos' gjennomgang av drapssaker i 2021. Antall saker innen kroppsskade og -krenkelse er antall saker hvor «familievoldsknappen» er huket av i politiets systemer.		
Antagelser	Voldtekstsituasjonen i Norge (2019) er lagt til grunn for andel seksuallovbrudd som relaterer seg til VINR. Inkluderer i utgangspunktet kjærestereelasjoner, men vi har justert for dette. Vi har lagt til grunn anslag på tidsbruk fra Politidirektoratets kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet fra 2019. Gjennomsnittlig saksbruk per sakstype er anvendt. Antar at ressursbruk er lik for saker hvor mistenkte og fornærmede er nærstående som i øvrige saker innen samme sakstype.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Antar 25 prosent lavere andel VINR i sakstypene det er usikkerhet rundt (voldtekt o/u 14, seksuell omgang og handling med mindreårige, kroppsskade og -krenkelse)	Legger til grunn Voldtekstsituasjonen i Norge for andel som beste estimat på andel seksuallovbrudd der mistenkte er nærstående og familievoldsknappen for antall saker innen kroppskrenkelse og -skade.	Antar 25 prosent høyere andel VINR i sakstypene det er usikkerhet rundt (voldtekt o/u 14, seksuell omgang og handling med mindreårige, kroppsskade og -krenkelse). Antar også 25 prosent høyere tidsbruk i snitt for saker som omhandler vold i nære relasjoner.

Kvantifisering i mill. kroner	287	302	424
-------------------------------	-----	-----	-----

Ressursbruk i Politiet – Støttesenter for kriminalitetsutsatte

Definisjon			
Generelle utfordringer	Vi har ikke fått oppgitt andel saker som omhandler vold i nære relasjoner ved alle støttesentre. Ressursbruken ved støttesentrene for kriminalitetsutsatte er kartlagt separat gjennom statistikk fra støttesentrene selv om andel vold i nære relasjoner, kombinert med antall årsverk ved hvert støttesenter. Statistikken angir saker som er «mishandling» i nære relasjoner, og fanger dermed ikke opp alle saker som er «vold» i nære relasjoner. Dette bidrar til å undervurdere andelen saker som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi har ikke mottatt statistikk fra alle støttesentre, og andel saker som dreier seg om vold i nære relasjoner varierer forholdsvis mye mellom politidistriktene. Dette innebærer at det er usikkerhet knyttet til anslaget.		
Dagens situasjon	Støttesentrene er tett koblet mot det øvrige forebyggende arbeidet i politidistriktene. Støttesenter for kriminalitetsutsatte er i enkelte politidistrikt underlagt forebyggende enhet, mens sentrene i andre politidistrikt er underlagt andre enheter. Ressursbruken ved støttesentrene for kriminalitetsutsatte er kartlagt separat gjennom statistikk fra støttesentrene om andel saker med vold i nære relasjoner, kombinert med antall årsverk ved hvert støttesenter. Videre har vi lagt til grunn lønnskostnader per årsverk i politiet på 891 080 kr. Basert på andel saker med vold i nære relasjoner og antall ansatte ved støttesentrene, anslår vi en samlet kostnad til vold i nære relasjoner på 16 millioner kroner ved støttesentrene.		
Antagelser	Vi har antatt at støttesentrene som har oppgitt antall saker med mishandling i nære relasjoner er representative for de som ikke har gjort det. Vi har også gjort antakelser knyttet andelen «vold» som er nære relasjoner. Vi har tatt utgangspunkt i andel av anmeldelser knyttet til kroppsskade og kroppskrenkelse som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Vi har ikke mottatt statistikk fra alle støttesentre, og andel saker som dreier seg om vold i nære relasjoner varierer forholdsvis mye mellom politidistriktene.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	Vi antar at andel vold i nære relasjoner ved støttesentrene vi ikke har mottatt data fra, er tilsvarende den laveste andelen vold i nære relasjoner blant støttesentrene vi har mottatt andel for.	Vi har lagt til grunn den høyeste andelen vold i nære relasjoner blant støttesentrene vi ikke har mottatt statistikk fra.	Vi har lagt til grunn den høyeste andelen vold i nære relasjoner blant støttesentrene vi ikke har mottatt statistikk fra.

Kvantifisering i mill. kroner	9	16	23
--------------------------------------	---	----	----

Ressursbruk i Politiet – Statens barnehus

Definisjon			
Generelle utfordringer	Foreligger ikke regnskap på enhetene da midlene inngår i rammen til politiets driftsbudsjett. Vi har tatt utgangspunkt i tildelinger oppgitt i Nova sin evaluering fra 2021 fra POD og HOD		
Dagens situasjon	Majoriteten av tilrettelagte avhør på barnehus relaterer seg til vold i nære relasjoner, mens de fleste politiavhør dreier seg om seksuelle overgrep. Det er imidlertid en betydelig andel seksuelle overgrep som skjer i nære relasjoner.		
Antagelser	Antar at saker som omhandler seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner er like ressurskrevende i hovedscenariot. Andel som relaterer seg til VINR varierer fra 53-73 hvis vi justerer på hvor krevende VINR er relativt til øvrige saker og andel seksuelle overgrep som er nær relasjon.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Legger til grunn en konservativ andel nære relasjoner for disse sakstypene på 10 prosent og lav andel i «annet»-kategorien.	Antar 30 prosent av seksuelle overgrep i nære relasjoner. Saker med vold i nære relasjoner antas like ressurskrevende som saker som omhandler seksuelle overgrep.	Legger vi til grunn et høyt anslag på andel seksuelle overgrep i nære relasjoner på 40 prosent og høy andel blant «annet»-kategorien.
Kvantifisering i mill. kroner	159	199	219

Statsadvokatene og riksadvokaten

Definisjon	
Generelle utfordringer	For flere av lovbruddene som er relevante her, som drap og drapsforsøk, vil det normalt oppnevnes en statsadvokat. I andre saker med strafferamme over 6 år, som grov mishandling i nære relasjoner, er det usikkerhet knyttet til andelen hvor det oppnevnes en statsadvokat. Vi har ikke statistikk over hvor mange saker hvor det oppnevnes en statsadvokat fordelt på sakstyper, og har derfor ikke et godt grunnlag for å anslå andelen som relaterer seg til vold i nære relasjoner.
Dagens situasjon	Vi har tatt utgangspunkt i antall anmeldte saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner og trukket fra saker som blir ansett som mindre alvorlige, som kroppskrenkelse. Videre har vi anslått andelen av de alvorlige sakene som omhandler vold i nære relasjoner hvor det oppnevnes en statsadvokat eller riksadvokaten selv. Dette anslaget har vi holdt opp mot samlet antall påtalebehandlede saker hos statsadvokatene og riksadvokaten for å beregne andelen av sakene påtalebehandlet av statsadvokatene og riksadvokaten som kan knyttes til vold i nære relasjoner.

Antagelser	Vi har antatt at mindre alvorlige saker ikke påtalebehandles av statsadvokatene. Videre har vi anslått andelen av de alvorlige sakene som omhandler vold i nære relasjoner hvor det oppnevnes en statsadvokat eller riksadvokaten selv. Dette anslaget har vi holdt opp mot samlet antall påtalebehandlede saker hos statsadvokatene og riksadvokaten for å beregne andelen av sakene påtalebehandlet av statsadvokatene og riksadvokaten som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Videre har vi antatt at disse sakene er like ressurskrevende som øvrige saker hos Den høyere påtalemyndighet.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Vi har halvert andelen saker hvor det oppnevnes en statsadvokat knyttet til vold i nære relasjoner fra 20 til 10 prosent i det lave anslaget, og oppjustert til 30 prosent i det høye anslaget.	Vi har lagt til grunn at det oppnevnes en statsadvokat i 20 prosent av anmeldte saker knyttet til vold i nære relasjoner. Dette utgjør i overkant av 1 200 saker, eller 5 prosent av alle saker Statsadvokatene påtalebehandlet i 2021.	Vi har oppjustert andelen saker hvor det oppnevnes en statsadvokat knyttet til vold i nære relasjoner fra 20 til 30 prosent i det høye anslaget.
Kvantifisering i mill. kroner	8	15	23

Domstolene

Definisjon	
Generelle utfordringer	Vi lagt til grunn noe lavere andel vold i nære relasjoner for de sakene der vi har begrenset kjennskap til andelen, i tillegg til å justere ned gjennomsnittskostnaden iht. usikkerhet knyttet til domstolenes ressursbruk. Det er flere kilder til usikkerhet knyttet til anslaget. Andelen av saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner er ikke nødvendigvis sammenfallende med andel anmeldelser. Videre er det usikkerhet rundt kostnadene tilknyttet saksbehandlingen i tingrettene, som er beregnet som et snitt for alle meddomsrettssaker.
Dagens situasjon	Domstoladministrasjonen har på vegne av Menon utarbeidet statistikk for antall meddomsrettsaker og gjennomsnittskostnader per sak for domstolene i forbindelse med straffesaker i tingrettene. Sakstallet er hentet fra domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa. En gjennomsnittlig meddomsrettssak koster rundt 21 000 kroner å behandle i tingrettene. Dette inkluderer lønn, sosiale kostnader og driftskostnader for dommer og saksbehandler, og gjelder for alle meddomssaker i tingrettene. Det er også en del kostnader til andre aktører i gjennomføring av straffesaker i tingrettene. De største gruppene eksterne aktører er advokater, bistandsadvokater, tolker, sakkyndige og meddommere. For å anslå ressursbruk i lagmannsretten og høyesterett, har vi tatt utgangspunkt i andelen meddomsrettssaker som blir henvist til lagmannsretten etter anke, og antatt at denne

	andelen er gjeldende for alle saker som omhandler vold i nære relasjoner. Dette gir oss et tall på antall saker med vold i nære relasjoner som behandles i lagmannsretten, som deretter deles på antall saker totalt ved lagmannsretten.		
Antagelser	Andelen meddomsrettssaker som blir henvist til lagmannsretten etter anke er antatt å være gjeldende for alle saker som omhandler vold i nære relasjoner. Vi antar at andelen av saker for lagmannsretten gjenspeiler andelen av lønnskostnadene. I anslaget for domstoladministrasjonen ser vi på andelen sakene i tingretten utgjør av samlet antall saker i tingretten. Videre justerer vi for at sakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner er mer ressurskrevende enn en gjennomsnittlig sak. Basert på dette anslår vi at 4,2 årsverk, eller 3 prosent av samlet ressursbruk ved Domstolsadministrasjonen kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi legger til grunn samme kostnad per årsverk som for politiet. Tallet oppjusteres med en faktor på 1,65 for å ta høyde for at de relevante lovbruddstypene er mer ressurskrevende enn snittet for alle straffesaker.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	I vårt lave anslag har vi lagt til grunn noe lavere andel vold i nære relasjoner for de sakene der vi har begrenset kjennskap til andelene, i tillegg til å justere ned gjennomsnittskostnaden iht. usikkerhet knyttet til domstolenes ressursbruk. Andelen saker som går videre til lagmannsretten og høyesterett er justert ned også.	Andelen meddomsrettssaker som blir henvist til lagmannsretten etter anke er antatt å være gjeldende for alle saker som omhandler vold i nære relasjoner. Vi antar at andelen av saker for lagmannsretten gjenspeiler andelen av lønnskostnadene. I anslaget for domstoladministrasjonen ser vi på andelen sakene i tingretten utgjør av samlet antall saker i tingretten. Videre justerer vi for at sakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner er mer ressurskrevende enn en gjennomsnittlig sak.	I høyt anslag har vi lagt til grunn noe høyere andeler vold i nære relasjoner tilknyttet enkelte lovbruddstyper, og justert opp andelen som går høyere opp i rettssystemet.
Kvantifisering i mill. kroner	119	167	223

Konfliktråd

Definisjon

Generelle utfordringer	Ingen spesielle utfordringer		
Dagens situasjon	Sekretariatet for konfliktrådene har bistått med kartlegging av konfliktrådets totale ressursbruk på vold i nære relasjoner. Det er mange personer som er involvert i arbeid med vold i nære relasjoner, både ansatte i de 12 konfliktrådene, ved sekretariatet for konfliktrådene samt meklere. I 2021 var 5 prosent av sakene i konfliktrådet direkte relatert til vold i nære relasjoner. Dette tallet øker betraktelig dersom en tar med alle saker som konfliktrådet definerer som integritetskrenkende.		
Antagelser	Sekretariatet for konfliktrådene har gjort en intern ressurskartlegging på tidsbruk i saksbehandling per sak både for meklingsaker og for straffereaksjonen «oppfølging i konfliktråd». Tidsbruk per sakstype er deretter multiplisert med antall respektive saker. Tidsbruk for meklere i saker med vold i nære relasjoner er inkludert i anslaget. tillegg har Sekretariatet for konfliktrådene kostnader knyttet til å arrangere en årlig nasjonal konferanse om å forebygge vold i nære relasjoner, og gjennomfører opplæring for meklere om tematikken. Samlet gir dette en ressursbruk tilsvarende 4 prosent av total bevilgning på 143 millioner kroner i 2021. Dette er å vurdere som et nedre anslag, ettersom det er flere elementer som trekker i retning av høyere ressursbruk. I både ungdomssaker og i sivile og henlagte saker fra politiet kan det være snakk om vold i nære relasjoner uten at dette fremkommer tydelig i saksbehandlingssystemet eller statistikk.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	Resultatet fra kartleggingen til Sekretariatet for konfliktrådene.	I tillegg kan mange av ungdommene selv være utsatt for vold i nære relasjoner, og konfliktrådene forsøker å adressere også dette i løpet av straffegjennomføringen. Samlet vurderer vi at et mest sannsynlig anslag på 5 prosent av ressursbruken, er tilknyttet vold i nære relasjoner.	Justerer opp ressursbruken for å ta høyde for undervurdering av andel saker som er vold i nære relasjoner, og for ressursbruk som indirekte knyttes til vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	6	7	12

Kontoret for voldsoffererstatning

Definisjon	
Generelle utfordringer	Den nøyaktige andelen av ressursbruken og utbetalingene i KVF som relaterer seg til vold i nære relasjoner er det knyttet noe usikkerhet til. I Menon (2018) ble utbetalinger av voldsoffererstatning kartlagt. Mishandling i nære relasjoner utgjorde 18,6 prosent av

	sakene. Samtidig vet vi at det er en rekke saker som omhandler vold i nære relasjoner som faller utenfor mishandling i nære relasjoner. 30 prosent av utbetalingene i 2016 ble utbetalt til personer som var i nær relasjon til skadevolder. Samtidig var det flere saker hvor man ikke hadde informasjon om relasjonen mellom skadelidte og skadevolder. Med det stadige fokuset på vold i nære relasjoner har vi ingen grunn til å tro at denne andelen har falt siden 2016. I tillegg er det flere saker hvor relasjonen mellom voldsutsatt og voldsutøver ikke er angitt. Vi har derfor lagt til grunn at 35 prosent av sakene, og dermed også av utbetalingene, er relatert til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	I 2016 var 30 prosent av utbetalinger til personer som hadde blitt utsatt for lovbrudd fra nærstående slik definert her.		
Antagelser	Det er hovedsakelig to kilder til usikkerhet i anslaget. Andelen av utbetalinger trenger ikke samsvare med andelen av ressursbruken. Det kan være mer eller mindre ressursbruk knyttet til saksbehandling for saker som omhandler nære relasjoner. I tillegg baserer vi oss på en kartlegging fra 2016, og det kan være endringer i sammensetningen av saker siden den gang.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	I vårt lave anslag legger vi til grunn at 30 prosent av ressursbruken og utbetalinger omhandler vold i nære relasjoner, som er funnet fra kartleggingen i 2018.	30 prosent av utbetalingene i 2016 ble utbetalt til personer som var i nær relasjon til skadevolder. Samtidig var det flere saker hvor man ikke hadde informasjon om relasjonen mellom skadelidte og skadevolder. Med det stadige fokuset på vold i nære relasjoner har vi ingen grunn til å tro at denne andelen har falt siden 2016. I tillegg er det flere saker hvor relasjonen mellom voldsutsatt og voldsutøver ikke er angitt. Vi har derfor lagt til grunn at 35 prosent av sakene, og dermed også av utbetalingene, er relatert til vold i nære relasjoner.	I tillegg antar vi at det er tilfeller hvor man ikke har registrert at det er nær relasjon mellom voldsutøver og voldsoffer. Vi legger derfor til grunn at 40 prosent av ressursbruk og utbetalinger relaterer seg til nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	8	9	10

Kriminalomsorgen

Definisjon	
Generelle utfordringer	Vi har fått tilsendt gjennomsnittlig antall innsatte og saker med straffegjennomføring i samfunnet i 2021. Videre har vi brukt andelene vold i nære relasjoner per lovbruddstype fra kapittel 3.2.
Dagens situasjon	For å finne ressursbruken i kriminalomsorgen har vi beregnet gjennomsnittstall for antall innsatte dømt for å ha utøvd vold i nære relasjoner, og multiplisert dette med driftskostnader per fengselsplass per år.

	Anslaget på antall innsatte i 2021 baserer seg på hvor mange år som samlet ble sonet i 2021 som følge av vold i nære relasjoner. Det er tatt utgangspunkt i gjennomsnittlig antall innsatte i de relevante lovbruddskategoriene. I neste rekke er antall innsatte per lovbruddskategori multiplisert med andel vold i nære relasjoner for respektive kategorier. Til slutt har vi multiplisert antallet med gjennomsnittlige driftskostnader for den relevante soningsformen.		
Antagelser	Vi antar at andelen vold i nære relasjoner er den samme blant innsatte som blant anmeldte for hver lovbruddstype. Usikkerheten i anslaget dreier seg først og fremst om andel av innsatte i de ulike lovbruddstypene som relaterer seg til nære relasjoner. Her har vi brukt tilsvarende usikkerhetsspenn som for anmeldte saker og straffesaksbehandling i politiet.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	Usikkerheten i anslaget dreier seg først og fremst om andel av innsatte i de ulike lovbruddstypene som relaterer seg til nære relasjoner. I det lave anslaget tar vi høyde for at andelen vold i nære relasjoner er lavere innenfor flere av lovbruddstypene.	Antar at andelen vold i nære relasjoner er den samme blant innsatte som blant anmeldte for hver lovbruddstype.	Legger til grunn en relativt høy andel vold i nære relasjoner i lovbruddstypene hvor det er stor usikkerhet rundt andelen vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	347	471	601

Departement og direktorat

Definisjon	
Generelle utfordringer	De som jobber sporadisk med vold i nære relasjoner vil ikke fanges opp.
Dagens situasjon	Både i Politidirektoratet (POD) og Justis- og beredskapsdepartementet (JD) er det dedikerte ressurser som jobber med vold i nære relasjoner. For å kartlegge ressursbruken i POD og JD har de på forespørsel sett på antall årsverk som jobber med vold i nære relasjoner. Tilnærmingen har vært å se på årsverk som jobber mer eller mindre dedikert med tematikken.
Antagelser	Vår vurdering er at dette er å anse som et nedre anslag. Det er svært krevende å gi et anslag på ressursbruk for personell som brukes sporadisk til arbeid relatert til vold i nære relasjoner og som har en rekke andre oppgaver. Som et resultat av dette har vi gjort en skjønnsmessig justering av anslaget for å ta høyde for andre ressurser internt som jobber med tematikken sporadisk. I arbeidet med vold i nære relasjoner må de dedikerte personene trekke på øvrige ressurser internt i POD og

	JD. I tillegg kommer utarbeidelse av strategi- og handlingsplaner hvor man gjerne vil trekke på ressurser bredt internt, samt fra eksterne. I vårt punktanslag har vi derfor tatt utgangspunkt i antall årsverk hos henholdsvis POD og JD, og gjennomsnittlige lønnskostnader per årsverk. Videre har vi justert dette opp med en faktor på 1,5 i middels anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	Det ujusterte anslaget fra POD og JD på 6,3 millioner kroner vurderer vi som det lave anslaget.	Vi har gjort en skjønnsmessig justering av anslaget for å ta høyde for andre ressurser internt som jobber med tematikken sporadisk. Vi har justert opp anslaget med en faktor på 1,5 i middels anslag.	I det høye anslaget har vi justert opp det laveanslaget med en faktor på 2 for å ta høyde for at det kan være betydelig mer ressursbruk i resten av virksomhetene som bruker noe tid på vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	6	10	13

Ressursbruk i helsevesenet

Helsetjenestekostnader for voldsutsatte voksne: merkostnader

Definisjon	
Generelle utfordringer	Da det ikke er gjennomført norske studier knyttet til betydningen vold i nære relasjoner har for merforbruk av helsetjenester. Velger å benytte internasjonal forskning som utgangspunkt i våre beregninger. Anslagene er beheftet med stor usikkerhet.
Dagens situasjon	Det er gjennomført flere internasjonale kartlegginger av kostandene av merforbruk av helsetjenester knyttet til vold i nære relasjoner. I beregning av økte helsetjenestekostnader knyttet til voldsutsatte voksne i Norge velger vi å benytte fire relevante studier fra Finland, Danmark, Storbritannia og Australia. En finsk studie undersøker kostandene av helsetjenester samlet for kvinner som er utsatt for fysisk vold i et parforhold. De anslår at de samlede konsekvensene for helsekostnader er 150 millioner euro årlig, over en femårsperiode, med gjennomsnittlig årlig merkostnad på 1024 euro per voldsutsatt. Den danske studien måler merforbruk av helsetjenester for kvinner over en femårs periode. I gjennomsnitt over en femårs periode anslår studien et årlig merforbruk på 14 423 danske kroner. En australsk studie har kartlagt de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vold mot kvinner og barn. Helsetjenestekostnadene beregnes til 863 millioner australske dollar, som tilsvarer om lag 2,4 milliarder kroner.

	Det europeiske instituttet for kjønnslikestilling (EIGE) har beregnet de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til partnervold i 2014 og i 2021. Studien anslår at partnervold medførte samlede helsetjenestekostnader på 1 096 millioner euro i England og Wales i 2021. Anslaget inkluderer konsekvenser av partnervold, både mot kvinner og menn.		
Antagelser	For voksne vil en voldsepisode kunne gi økte kostnader knyttet til ulike helsetjenester over en periode på mange år. Vi lener oss her på studier som har kartlagt gjennomsnittlig merforbruk over en periode på 5 år. Det vil si at vi måler merforbruk av helsetjenester i 2021 knyttet til voldshendelser som skjedde i perioden 2016 til 2021. For å beregne gjennomsnittlige merkostnader per voldsutsatt benytter vi de internasjonale studiene for å vurdere sannsynlige merkostnader som følge av vold i nære relasjoner i Norge. Antar at studiene for Finland og Danmark som mest relevante for norske forhold. For å benytte resultatene fra de ulike studiene i en norsk kontekst justerer vi for befolkningsstørrelse, forbruk av helsetjenester per innbygger, valuta og realprisjustering av kostanden til 2021 kroner. Omregner vi resultatene fra den finske studien til norske forhold finner vi en årlig merkostnad tilsvarende 18 600 kroner per voldsutsatt. Tilsvarende for den danske studien finner vi en merkostnad for voldsutsatte kvinner i intervallet 18 500 til 24 000 kroner, omregnet til norske forhold i 2021. Anser den finske studien som den mest sannsynlige årlige merkostnaden til helsetjenester for voksne i Norge som er utsatt for vold i nær relasjon innenfor de siste 5 årene. Dette er en gjennomsnittsstørrelse over fem år hvor det kan være stor variasjon mellom ulike individer.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	15 000 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for voksne utsatt for vold i perioden 2016 til 2021.	18 600 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for voksne utsatt for vold i perioden 2016 til 2021.	24 000 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for voksne utsatt for vold i perioden 2016 til 2021. Anslaget tilsvarer øvre anslag fra den danske studien.
Kvantifisering i mill. kroner	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte voksne.	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte voksne.	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte voksne.

Helsetjenestekostander for voldsutsatte voksne: prevalens

Definisjon	
Generelle utfordringer	Da det ikke er gjennomført norske studier knyttet til betydningen vold i nære relasjoner har for merforbruk av helsetjenester. Velger å benytte internasjonal forskning som utgangspunkt i våre beregninger. Anslagene er beheftet med stor usikkerhet.
Dagens situasjon	Det er gjennomført flere internasjonale kartlegginger av kostandene av merforbruk av helsetjenester knyttet til vold i nære relasjoner. I beregning av prevalens for voldsutsatte

	voksne i Norge velger vi å benytte forekomsttallet fra en finsk studie (2022) av Finnish Institute for Health and Welfare. Den finske studien legger til grunn at det er 146 000 kvinner som er utsatt for fysisk vold i nære relasjoner i Finland over en femårsperiode. Studien viser at over det siste året har om lag fire prosent av den finske befolkningen vært utsatt for vold i nære relasjoner om lag 220 000. Over de siste fem årene anslås det at om lag 800 000 kan være utsatt, men at dette ikke uten videre kan sees opp mot deres estimater for enhetskostnader.		
Antagelser	I beregningen av prevalens eller forekomsten av vold i nære relasjoner er det viktig at tolkningen av forekomst i størst mulig grad tilsvarer tolkningen som er lagt til grunn ved studiene for merkestnadene per utsatt er utarbeidet (se Helsetjenestekostnader for voldsutsatte voksne: merkestnader). Vi antar at den finske studien er mest relevant for norske forhold. Finland er sammenliknbart med Norge, både når det kommer til befolkningsstørrelse og andre samfunnsmessige forhold. Følgelig anser vi det som mest hensiktsmessig å gjenbruke dette estimatet i beregning av helsetjenestekostnader i Norge. Den finske studien legger til grunn at det er 146 000 kvinner som er utsatt for fysisk vold i nære relasjoner i Finland over en femårsperiode. Da den finske studien kun ser på vold mot kvinner i parforhold velger vi å oppjustere tallet. Vi anser 150 000 som det mest sannsynlige antallet utsatte. Antallet 150 000 er antall forekomst som følge av vold i nære relasjoner over en periode på fem år. Tallet tar for seg både antall førstegangsrammede av vold i 2021 og antall personer som opplever langtidskonsekvensene av en voldshendelse innenfor en femårsperiode, hvor konsekvensene av vold er til stede i 2021. Vold fører til langvarige konsekvenser for de voldsutsatte og tilknyttede kostnader. Kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner i 2021 er derfor også knyttet til voldshendelser flere år tilbake i tid. Samtidig er det viktig å ta høyde for at samme individ kan bli rammet flere ganger, med gjentakende vold, slik at forekomst over 5 år ikke er det samme som forekomst i 1 år x 5. Førstegangsrammede er spesielt relevant i forbindelse med alvorlige konsekvenser fremover i tid. For å forhindre dobbelttelling av slike konsekvenser knyttet til gjentakende vold er det nødvendig å fokusere på andelen som rammes for første gang av alvorlig vold. Eksempelvis er dette relevant med tanke på å måle overdødelighet - kvinner som opplever vold i nære relasjoner har kortere forventet gjenværende levetid, alt annet likt. Men dette er definert ved voldsutsatt/ikke-voldsutsatt, slik at det er viktig å ikke telle på nytt de som rammes av vold i 2021, dersom de allerede er i gruppen for voldsutsatte.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerer	100 000 personer rammet av vold i nære relasjoner i perioden 2016 – 2021.	150 000 personer rammet av vold i nære relasjoner i perioden 2016 – 2021.	300 000 personer rammet av vold i nære relasjoner i perioden 2016 – 2021. Antallet voldsutsatte er oppjustert betydelig for å ta hensyn til at den finske studien ikke inkluderer vold mot menn, eller vold mot

			voksne i nær relasjon utenom parforhold.
Kvantifisering i mill. kroner	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte voksen.	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte voksne.	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte voksne.

Helsetjenestekostander for voldsutsatte barn: merkostnader

Definisjon			
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til omfang av antall utsatte barn og merkostnader av helsetjenestekostander som følge av vold i nære relasjoner. Velger å ta utgangspunkt i internasjonale kartlegginger av forventet fremtidig merforbruk av helsetjenester for barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	En amerikansk ACE-studie (2008) har undersøkt gjennomsnittlig livstidskostnad per barn som følge av mishandling. Studien anslår at voldshendelser mot barn i 2008 gir en kostnad på USD 32 648 i økte helsetjenester i barndommen og USD 10 530 i økte helsetjenester i voksen alder. Dette gir en samlet diskontert merkostnad på 43 178 dollar.		
Antagelser	Helsetjenestekostnader for voldsutsatte barn bygger på en nåverdiberegning av økte gjennomsnittlige livstidskostnader som følge av vold i nære relasjoner. Dette innebærer at kostandene for 2021 også inkluderer merkostnader knyttet til helsetjenester for voksne personer som opplevde vold i deres barndom. Som utgangspunkt for kostnadsestimat for merkostnader til helsetjenester per voldsutsatt barn benytter vi anslag fra ACE-studien i USA. Omregnet til norske forhold (justert for gjennomsnittlig bruk av helsetjenester, valuta og realprisjustering) utgjør anslaget om lag 160 000 kroner per voldsutsatte barn. Merkostnadene er diskontert til en nåverdi i 2021.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	100 000 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for barn utsatt for vold.	160 000 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for barn utsatt for vold.	320 000 kroner i gjennomsnittlig årlig merforbruk i 2021 for barn utsatt for vold.
Kvantifisering i mill. kroner	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte barn.	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte barn.	Må sees i forhold til prevalens av voldsutsatte barn.

Helsetjenestekostander for voldsutsatte barn: prevalens

Definisjon	
Generelle utfordringer	Den relevante forekomsten for å kartlegge helsetjenestekostnader i 2021 er å fokusere på antall barn som blir utsatt for vold for første gang i dette året. Dette kan også forstås som antall voldsutsatte barn per årskull.

Dagens situasjon	I en kartleggingsstudie av omfang og utviklingstrekk av vold og overgrep mot barn og unge i Norge mellom 2007 og 2015, finner Mossige og Stefansen (2016) at 21 prosent av ungdommene hadde opplevd fysisk vold fra minst én forelder i løpet av oppveksten. Andelen som hadde opplevd grov vold fra minst én forelder (dvs. slag med knyttneve, gjenstand, fått juling), var 6 prosent. Mossige og Stefansen finner at det har vært en reduksjon i omfanget av mild vold, mens omfanget av grov vold har vært stabilt.		
Antagelser	Med utgangspunkt i funnene fra Mossige og Stefansen antar vi at minst 3 000 barn rammes av vold per årskull. Dette danner vårt nedre estimat. I tillegg kommer de voldstilfellene som ikke fanges opp, samt mindre alvorlige voldstilfeller, men som også får konsekvenser for barnet. Vi antar at den mest sannsynlige antallet på rammede barn er 5 000. Det øvre estimatet innebærer et antall på 10 000 barn per årskull som er utsatt for vold i nære relasjon i løpet av oppveksten.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	3 000 voldsutsatt barn.	5 000 voldsutsatt barn.	10 000 voldsutsatt barn.
Kvantifisering i mill. kroner	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte barn.	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte barn.	Må sees i sammenheng med merkostnadene per voldsutsatte barn.

Ressursbruk i øvrige deler av offentlig sektor

Barnevernstjenesten i kommunene

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det føres ikke statistikk på hvor stor del av ressursbruken i kommunal barneverntjeneste som er utløst av vold i nære relasjoner. Vi har derfor tatt utgangspunkt i samlede utgifter til barnevernstjenestene i kommunene og antatt hvor stor andel av utgiftene som kan tilskrives vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Dagens situasjon er at det kommunene brukte 4,3 milliarder kroner på barnevernstjenester (KOSTRA-funksjon 244) i 2021.		
Antagelser	Vi antar at andelen av utgiftene til vold i nære relasjoner kan fastsettes basert på innholdet i bekymringsmeldinger til barnevernet. I vårt mest sannsynlige anslag antar vi at årsaker som vold i hjemmet, høy grad av konflikt i hjemmet, barnet er utsatt for fysisk mishandling, manglende vern av barna fra foreldrene, barnet er utsatt for psykisk mishandling, konflikt mellom barna som ikke bos sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep betyr at barnet er utsatt for vold i nære relasjoner. Det betyr at 42,9 prosent av netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 244 er vårt mest sannsynlige anslag for kostnader i barnevernstjenestene i kommunene som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt

Evaluering	Mest sannsynlig anslag ganger 0,47. Vi antar at høy grad av konflikt hjemme, manglende vern av barn fra foreldre, høy grad av konflikt blant foreldre som ikke bor sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep ikke knytter saken til vold i nære relasjoner.	42,9 prosent av netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 244.	Mest sannsynlig anslag ganger 1,16. I tillegg til det som ligger inne i mest sannsynlig anslag antar vi at manglende sensitivitet og følelsesmessig tilgjengelighet for barnet fra foreldrene, manglende oppfølging av barnets behov fra foreldrene kan defineres som vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i kroner	0,9 milliarder kroner	1,9 milliarder kroner	2,2 milliarder kroner

Barnevernstiltak i kommunene

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det føres ikke statistikk på hvor stor del av ressursbruken i kommunal barnevernstiltak som er utløst av vold i nære relasjoner. Vi har derfor tatt utgangspunkt i samlede utgifter til barnevernstiltak i kommunene og antatt hvor stor andel av utgiftene som kan tilskrives vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	I 2021 brukte kommunene 1,6 milliarder kroner på barnevernstiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet (KOSTRA-funksjon 251) og 4,3 milliarder kroner på barnevernstiltak når barnet er plassert av barnevernet (KOSTRA-funksjon 252).		
Antagelser	Vi antar at andelen av utgiftene til vold i nære relasjoner kan fastsettes basert på årsaken til at barnevernet har iverksatt tiltak. I vårt mest sannsynlige anslag antar vi at årsaker som vold i hjemmet, høy grad av konflikt i hjemmet, barnet er utsatt for fysisk mishandling, manglende vern av barna fra foreldrene, barnet er utsatt for psykisk mishandling, konflikt mellom barna som ikke bos sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep betyr at barnet er utsatt for vold i nære relasjoner. Det betyr at 38,3 prosent av samlede netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 251 og 252 er vårt mest sannsynlige anslag for kostnader til barnevernstiltak i kommunene som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Mest sannsynlig anslag ganger 0,33. Vi antar at høy grad av konflikt hjemme, manglende vern av barn fra foreldre, høy grad av konflikt blant foreldre som	38,3 prosent av samlede netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 251 og 252.	Mest sannsynlig anslag ganger 1,25. I tillegg til det som ligger inne i mest sannsynlig anslag antar vi at manglende sensitivitet og følelsesmessig

	ikke bor sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep ikke knytter saken til vold i nære relasjoner.		tilgjengelighet for barnet fra foreldrene, manglende oppfølging av barnets behov fra foreldrene kan defineres som vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i kroner	1,0 milliarder kroner	3,0 milliarder kroner	3,7 milliarder kroner

Statlig barnevern

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det føres ikke statistikk på hvor stor del av ressursbruken i statlig barnevern som er utløst av vold i nære relasjoner. Vi har derfor tatt utgangspunkt i samlede utgifter til statlig barnevern og antatt hvor stor andel av utgiftene som kan tilskrives vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	I 2021 brukte staten 6,8 milliarder kroner på barnevern. Om lag 83 prosent av driftsutgiftene kan knyttes til plasseringstiltak utenfor hjemmet. En betydelig andel av de resterende utgiftene omfatter spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet.		
Antagelser	Vi antar at andelen av utgiftene til vold i nære relasjoner kan fastsettes basert på årsaken til at det kommunale barnevernet har iverksatt tiltak. Begrunnelsen for denne forutsetningen er at vet lite om årsaken til at barn som mottar statlige barnevernstiltak, samtidig som det ikke er grunnlag for å si at sammensetningen av årsakene til statlige tiltak avviker fra sammensetningen av årsakene til kommunale tiltak. I vårt mest sannsynlige anslag antar vi at årsaker som vold i hjemmet, høy grad av konflikt i hjemmet, barnet er utsatt for fysisk mishandling, manglende vern av barna fra foreldrene, barnet er utsatt for psykisk mishandling, konflikt mellom barna som ikke bos sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep betyr at barnet er utsatt for vold i nære relasjoner. Det betyr at 38,3 prosent av samlede netto driftsutgifter til KOSTRA-funksjon 251 og 252 er vårt mest sannsynlige anslag for kostnader til barnevernstiltak i kommunene som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	Mest sannsynlig anslag ganger 0,33. Vi antar at høy grad av konflikt hjemme, manglende vern av barn fra foreldre, høy grad av konflikt blant foreldre som ikke bor sammen, manglende stimulering og regulering av barnet fra foreldrene, barnet er utsatt	38,3 prosent av samlede utgifter til statlig barnevern.	Mest sannsynlig anslag ganger 1,25. I tillegg til det som ligger inne i mest sannsynlig anslag antar vi at manglende sensitivitet og følelsesmessig tilgjengelighet for barnet fra foreldrene, manglende oppfølging av barnets behov fra foreldrene kan

	for vanskjøtsel og at barnet er utsatt for seksuelle overgrep ikke knytter saken til vold i nære relasjoner.		defineres som vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i kroner	0,9 milliarder kroner	2,6 milliarder kroner	3,3 milliarder kroner

Krisesentre

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det er usikkerhet i kostnadsanslaget knyttet til antagelser om andel av total ressursbruk i krisesentre som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. Da det ikke finnes statistikk over andel av total ressursbruk som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner har vi tatt utgangspunkt i tilgjengelig brukerstatistikk for å anslå andel vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Hovedkilden til finansieringen av krisesentre er kommunene. I tillegg mottar krisesentre donasjoner fra enkeltpersoner og organisasjoner. Ifølge SSB, lå samlede kommunale kostander til krisesentre på 414 millioner kroner i 2021.		
Antagelser	Antar at kommunale driftsutgifter speiler den totale ressursbruken til krisesentrene, inkludert mulige donasjoner fra enkeltpersoner og organisasjoner. Siden krisesentre er et tilbud for personer utsatt for vold i nære relasjoner, antar vi at ressursbruk som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner drives av brukere av sentrene. Basert på denne forutsetningen antar vi at andelen av utgiftene som kan knyttes til vold i nære relasjoner kan fastsettes basert på sivilstatusen til brukerne. Ifølge kriesesenterstatistikken levde 66 prosent av de voksne beboerne sammen med noen i et parforhold, enten i samboerskap eller som gift par. 32 prosent var enten enslig, separert, skilt, enke/enkemann eller hadde flyttet fra samboer. I tillegg oppga 2 prosent av beboerne at de levde i særbo (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2022). ⁵⁰ Antar at alle sivilstatuser med unntak av særbo faller under kategorien nær relasjon. Basert på disse forutsetningene antar vi at 98 prosent av overnattingene på krisesentrene kan relateres til vold i nære relasjoner. Antar at fordelingen er lik for voksne dagbrukere og brukere som er barn. Det betyr at 98 prosent av totale kommunale utgifter for krisesentre er vårt mest sannsynlig anslag for kostander knyttet til krisesentre.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	95 prosent av samlede kommunale kostander til krisesentre. Åpner opp for muligheten for at en lavere andel av brukerne til krisesentrene faller innenfor kategorien nær relasjon.	98 prosent av samlede kommunale kostnader til krisesentre.	100 prosent av samlede kommunale kostander til krisesentre. Antar at all bruk av krisesentre kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.

⁵⁰ Andelene er beregnet basert på 1 645 beboere på krisesentre.

Kvantifisering i mill. kroner	393	406	414
--------------------------------------	-----	-----	-----

Krisesentersekretariatet

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det er usikkerhet i kostnadsanslaget knyttet til andel av total ressursbruk for krisesentersekretariatet og tilhørende hjelpetiltak som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Krisesentersekretariatet finansieres gjennom offentlige tilskudd, medlemskontingenter og donasjoner. Ifølge krisesentersekretariatet lå samlet ressursbruk for sekretariatet på 3,7 millioner kroner i 2021. Sekretariatet drifter i tillegg hjelpetiltaket VO-linjen (Vold- og overgrepslinjen), med tilhørende driftsutgifter på 8,5 millioner kroner i 2021. Samlet ressursbruk for Krisesentersekretariatet og VO-linjen blir dermed 12,2 millioner kroner i 2021.		
Antagelser	Ifølge krisesentersekretariatet kan all drift av både sekretariatet og VO-linjen knyttes til vold i nære relasjoner. Siden vi benytter en snever definisjon av vold i nære relasjoner, velger vi å benytte tilsvarende andel som for krisesentrene. Vi antar derfor at 98 prosent av ressursbruken i Krisesentersekretariatet og VO-linjen kan knyttes til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag. I høyt anslag legger vi til grunn sekretariatets vurdering av andel på 100 prosent, mens for lavt punkttestimat antar vi at 95 prosent av ressursbruken til krisesentersekretariatet og VO-linjen kan relateres til vold i nære relasjoner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	95 prosent av samlede driftsutgifter for krisesentersekretariatet og VO-linjen.	98 prosent av samlede driftsutgifter for krisesentersekretariatet og VO-linjen.	100 prosent av driftsutgifter for krisesentersekretariatet og VO-linjen. Tilsvarende krisesentersekretariatets egen antagelse.
Kvantifisering i mill. kroner	11,6	12,0	12,2

Statsforvaltere

Definisjon	
Generelle utfordringer	Det føres ikke statistikk over ressursbruken til Statsforvaltere og tilhørende embete som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi velger å basere ressursbruk på antall årsverk Statsforvaltere anslår kan knyttes til arbeid med vold i nære relasjoner. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget.
Dagens situasjon	Statsforvaltere har et bredt samfunnsoppdrag, hvor oppdrag som omhandler vold i nære relasjoner utgjør en liten del av tematikken i deres arbeid og er fordelt på ulike enheter og ansatte. Arbeid som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner er blant annet å føre tilsyn og behandle klagesaker for barnevernet, krisesentre og NAV. Annet relevant arbeid er

	veiledning og kartlegging av kommunenes handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, samt implementering av de voldsforebyggende verktøyene «snakke sammen» og «jeg vet».		
Antagelser	Vi har forespurt Statsforvaltere og tilhørende embete om anslag på antall årsverk som kan tilskrives arbeid med vold i nære relasjoner. Vi har mottatt anslag på årsverk av 4 av 10 Statsforvaltere, som til sammen utgjør 1,65 årsverk i 2021. Vi antar en lineær sammenheng mellom antall årsverk knyttet til arbeid med vold i nære relasjoner og antall innbyggere i statsforvalterens tilhørende fylke. Gitt forutsetningen om lineær sammenheng mellom årsverk og antall innbyggere, velger vi å predikere antall årsverk for de punktene vi ikke har fått noe informasjon om. Får dermed at antall årsverk sammenlagt for de 10 statsforvalterne utgjør 9,8 årsverk. Antar at anslaget utgjør et minsteanslag for årsverk knyttet til vold i nære relasjoner. Antar videre at ressursbruken for ett årsverk utgjør en årslønn på 483 240 kroner, samt et påslag på 25 prosent for å dekke sosiale kostnader og arbeidsgiveravgift. ⁵¹ Finner anslått ressursbruk ved å gange antall årsverk med ressursbruken for ett årsverk. Dette tilsvarer 5,9 millioner kroner i 2021.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	9,8 årsverk. Utgjør statsforvalterenes egne vurderinger av årsverk knyttet til vold i nære relasjoner, samt predikerte antall årsverk for statsforvaltere vi mangler anslåtte årsverk for.	19,6 årsverk. Antar at statsforvaltningen benytter dobbelt så mange årsverk som lavt anslag. Antagelsen baserer seg blant annet på at store deler av statsforvalterenes tilsynsarbeid implisitt kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner.	29,4 årsverk. Antar at statsforvaltningens arbeid med vold i nære relasjoner utgjør tre ganger så mange årsverk som lavt anslag.
Kvantifisering i mill. kroner	5,9	11,8	17,8

NAV

Definisjon	
Generelle utfordringer	Generelt er det stor usikkerhet rundt hvor mange er i kontakt med NAV og bruker deres tjenestetilbud som en konsekvens av vold i nære relasjoner.
Dagens situasjon	Både voldsutsatte, pårørende og voldsutøvere vil være avhengig av oppfølging fra NAV i situasjoner der vold i nære relasjoner fører til at inntektsgrunnlaget faller bort. Dette kan være knyttet til negative helsemessige konsekvenser som følge av vold. Samtidig er det viktig å ta høyde for at det ikke er et en-til-en-forhold mellom å oppleve vold i nære relasjoner og ha behov for oppfølging fra NAV. Vold i nære relasjoner er overrepresentert i grupper med lavere sosioøkonomisk status, noe som innebærer at mange av de som utsettes for vold, vil være i avhengig av oppfølging fra NAV også i fravær av vold. For mange andre som utsettes for vold vil det ikke føre til konsekvenser som innebærer kontakt med

⁵¹ Lagt til grunn lønnskategori fra SSB Tabell 11419: Månedslønn, gjennomsnitt, kontoryrker, statsforvaltningen, 84.12: offentlig adm. Tilknyttet helsestell, sosial virksomhet, undervisning, kirke, kultur og miljøvern, begge kjønn, heltid.

	NAV. Dette kan være knyttet til at en går på jobb som tidligere, eller at det er kortere tid med sykemeldinger, berører arbeidsgiver og fastlege, uten at NAV involveres. Overføringer fra NAV er ikke en samfunnsøkonomisk kostnad. Tapt produksjon dekkes i andre deler av analysen.		
Antagelser	Det antas at 20 000 personer var mottok oppfølging fra NAV, som medfører merkostnader hos NAV i form av økt ressursbruk hos de ansatte.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	10 000 brukere	20 000 brukere	30 000 brukere
Kvantifisering i mill. kroner	171	343	515

Kliniske saker i familievernet

Definisjon	
Generelle utfordringer	Generelt er det stor usikkerhet rundt andel av total ressursbruk som kan tilskrives vold i nære relasjoner i familievernet. I henhold til kliniske saker er det usikkerhet knyttet til både andel av total ressursbruk som kan knyttes til kliniske saker i familievernet, samt usikkerhet rundt antall kliniske saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Utfordringer knyttet til antall saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Av saker som er kategorisert som fysisk/psykisk vold og seksuelt misbruk er det registreringspraksis av saker i familieverntjenesten og en generell grovkorna registrering som kan medføre overlapp mellom tema og feilregistrering av saker. Usikkerheten kan imidlertid gå begge veier.
Dagens situasjon	Familievernkontorene er fullfinansiert av staten og ble tildelt 613,4 millioner kroner over statsbudsjettet i 2021 (Stortinget, 2021). Kliniske saker utgjør hoveddelen av virksomheten til familievernet.
Antagelser	Basert på tall fra Bufdir, utgjorde antall registrerte timer i møte med klienter til sammen 190 782 timer i 2021. Av dette var 148 518 timer brukt på kliniske saker. Finner at kliniske saker utgjør 78 prosent av total timebruk på klienter i familievernet. Antar at ressursbruken til familievernet drives av omfanget av meklinger og kliniske saker og grupper i familievernet. Siden vi ikke har informasjon over timebruk internt i familievernet utover antall timer brukt i avtaler med klienter i meklinger, kliniske saker og kliniske grupper antar vi at all ressursbruk i familievernet kan fordeles utover disse tre sakstypene. Følgelig antar vi også at forberedelse og etterarbeid tilhørende møter med klient er like store på alle områder. Basert på disse forutsetningene antar vi at 78 prosent ressursbruken til familievernet er knyttet til kliniske saker. Tilhørende kostnadsanslag for kliniske saker utgjør dermed 477,5 millioner kroner i 2021. For å finne andel kliniske saker som kan relateres til vold i nære relasjoner tar vi utgangspunkt i SSB sin statistikk over avsluttede kliniske saker etter registrert tema drøftet i behandlingssamtalene. Antar følgende relevante kategorier, samt tilhørende andel av sakene som kan relateres til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag: barnets

	situasjon i foreldrenes konflikt (30 prosent av sakene), tvangsekteskap (50 prosent av sakene), bruk av rusmidler (30 prosent av sakene), fysisk/psykisk vold og eller seksuelt misbruk (100 prosent av sakene), samt annet alvorlig hendelse (30 prosent av sakene). Ved å legge til grunn disse forutsetningene, finner vi at 6,8 prosent av totalt antall kliniske saker kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. Antar videre at 6,8 prosent av kostandene knyttet til kliniske saker (477,5 millioner kroner) kan knyttes til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	5,1 prosent av totalt antall kliniske saker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske saker. Basert på følgende antatte relevante kategorier og tilhørende anslåtte andeler: barnets situasjon i foreldrenes konflikt (10 prosent av sakene), tvangsekteskap (10 prosent av sakene), bruk av rusmidler (10 prosent av sakene), fysisk/psykisk vold og eller seksuelt misbruk (100 prosent av sakene), samt annet alvorlig hendelse (10 prosent av sakene).	6,8 prosent av totalt antall kliniske saker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske saker.	8,0 prosent av totalt antall kliniske saker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske saker. Basert på følgende antatte relevante kategorier og tilhørende anslåtte andeler: barnets situasjon i foreldrenes konflikt (50 prosent av sakene), tvangsekteskap (90 prosent av sakene), bruk av rusmidler (50 prosent av sakene), fysisk/psykisk vold og eller seksuelt misbruk (100 prosent av sakene), samt annet alvorlig hendelse (50 prosent av sakene).
Kvantifisering i mill. kroner	24,2	32,6	38,4

Meklingssaker i familievernet

Definisjon	
Generelle utfordringer	Generelt er det stor usikkerhet rundt andel av total ressursbruk som kan tilskrives vold i nære relasjoner i familievernet. I henhold til meklingssaker er det usikkerhet knyttet til både andel av total ressursbruk som kan knyttes til meklingssaker i familievernet, samt usikkerhet rundt antall meklinger som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Utfordringer knyttet til antall saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Av saker som er kategorisert som fysisk/psykisk vold og seksuelt misbruk er det registreringspraksis av saker i familievern tjenesten og en generell grovkorna registrering som kan medføre overlapp mellom tema og feilregistrering av saker. Usikkerheten kan imidlertid gå begge veier.

Dagens situasjon	Familievernkontorene er fullfinansiert av staten og ble tildelt 613,4 millioner kroner over statsbudsjettet i 2021 (Stortinget, 2021).		
Antagelser	Basert på tall fra Bufdir, utgjorde antall registrerte timer i møte med klienter til sammen 190 782 timer i 2021. Av dette var 36 352 timer brukt på meklinger. Finner at meklinger utgjør 19 prosent av total timebruk på klienter i familievernnet. Antar at ressursbruken til familievernnet drives av omfanget av meklinger og kliniske saker og grupper i familievernnet. Siden vi ikke har informasjon over timebruk internt i familievernnet utover antall timer brukt i avtaler med klienter i meklinger, kliniske saker og kliniske grupper antar vi at all ressursbruk i familievernnet kan fordeles utover disse tre sakstypene. Følgelig antar vi også at forberedelse og etterarbeid tilhørende møter med klient er like store på alle områder. Basert på disse forutsetningene antar vi at 19 prosent ressursbruken til familievernnet er knyttet til meklinger. Tilhørende kostnadsanslag for meklingsaker utgjør dermed 116,9 millioner kroner i 2021. Ifølge SSB var det 18 105 avsluttede meklingsaker i familievernnet i 2021. Meklingene kan være i regi av familievernnet og/eller eksterne meklere. Basert på statistikk fra SSB, finner vi at 22 prosent av meklingsinstansene i avsluttede meklinger for 2021 var av eksterne meklere, mens resterende meklingsinstanser knyttes til familievernnet internt.⁵² For å regne ut andelen av meklingssakene som kan knyttes til vold i nære relasjoner, tar vi utgangspunkt i kategoriseringen i FADO. Verktøyet gir en oversikt over antall saker hvor familievernnet har huket av «ja» i feltet «voldsproblematikk». Ser vi på registreringen av saker i FADO var 13 prosent av interne meklingsaker relatert til voldsproblematikk i 2021. Vi antar tilsvarende andel for eksterne meklingsinstanser. Sammenlagt anslår vi at 2 370 meklingsaker (13 prosent) av totalt antall avsluttede meklinger i 2021 er relatert til vold i nære relasjoner. Antar videre at 13 prosent av kostandene knyttet til meklingsaker (116,9 millioner kroner) kan relateres til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	10 prosent av totalt antall meklingsaker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for meklingsaker. Antar at ikke alle meklingsaker registrert som «voldsproblematikk» som kan relateres til vold i nære relasjoner.	13 prosent av totalt antall meklingsaker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for meklingsaker.	15 prosent av totalt antall meklingsaker kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for meklingsaker. Antar at det er flere meklingsaker som kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner som ikke har blitt kategorisert som «voldsproblematikk» i FADO.
Kvantifisering i mill. kroner	11,7	15,3	17,5

⁵² SSB tabell 10939: Avsluttede meklinger og resultat, etter meklingsinstans, statistikkvariabel, år og region.

Kliniske grupper i familievernet

Definisjon			
Generelle utfordringer	Generelt er det stor usikkerhet rundt andel av total ressursbruk som kan tilskrives vold i nære relasjoner i familievernet. I henhold til kliniske grupper er det usikkerhet knyttet til både andel av total ressursbruk som kan knyttes til kliniske saker i familievernet, samt usikkerhet rundt antall kliniske grupper som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Utfordringer knyttet til antall saker som relaterer seg til vold i nære relasjoner. Av saker som er kategorisert som fysisk/psykisk vold og seksuelt misbruk er det registreringspraksis av saker i familieverntjenesten og en generell grovkorna registrering som kan medføre overlapp mellom tema og feilregistrering av saker. Usikkerheten kan imidlertid gå begge veier.		
Dagens situasjon	Familievernkontorene er fullfinansiert av staten og ble tildelt 613,4 millioner kroner over statsbudsjettet i 2021 (Stortinget, 2021). Basert på statistikk fra SSB var det 339 kliniske grupper med ulike behandlingsformål i 2021.		
Antagelser	Basert på tall fra Bufdir, utgjorde antall registrerte timer i møte med klienter til sammen 190 782 timer i 2021. Av dette var 5 912 timer brukt på kliniske grupper. Finner at kliniske grupper utgjør 3 prosent av total timebruk på klienter i familievernet. Antar at ressursbruken til familievernet drives av omfanget av meklinger og kliniske saker og grupper i familievernet. Siden vi ikke har informasjon over timebruk internt i familievernet utover antall timer brukt i avtaler med klienter i meklinger, kliniske saker og kliniske grupper antar vi at all ressursbruk i familievernet kan fordeles utover disse tre sakstypene. Følgelig antar vi også at forberedelse og etterarbeid tilhørende møter med klient er like store på alle områder. Basert på disse forutsetningene antar vi at 3 prosent ressursbruken til familievernet er knyttet til kliniske grupper. Tilhørende kostnadsanslag for kliniske grupper utgjør dermed 19,0 millioner kroner i 2021. For å finne andel kliniske grupper som kan relateres til vold i nære relasjoner tar vi utgangspunkt i SSB sin statistikk over antall kliniske grupper etter registrert tema drøftet i behandlingene. Antar følgende relevante kategorier, samt tilhørende andel av sakene som kan relateres til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag: vold/overgrep (100 prosent av sakene), annen alvorlig hendelse (10 prosent av sakene), sinnemestring (90 prosent av sakene) og foreldre som har mistet omsorg for egne barn (100 prosent av sakene). Ved å legge til grunn disse forutsetningene, finner vi at 22 prosent av behandlingen i kliniske grupper kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. Antar videre at 22 prosent av kostandene knyttet til kliniske grupper (19,0 millioner kroner) kan knyttes til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	19 prosent av behandlingen i kliniske grupper kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske grupper. Basert	22 prosent av behandlingen i kliniske grupper kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske grupper.	23 prosent av behandlingen i kliniske grupper kan relateres til vold i nære relasjoner. Tilsvarende andel av totale kostander for kliniske grupper. Basert

	på følgende antatte relevante kategorier og tilhørende anslåtte andeler: vold/overgrep (90 prosent av sakene), annen alvorlig hendelse (0 prosent av sakene), sinnemestring (80 prosent av sakene) og foreldre som har mistet omsorg for egne barn (90 prosent av sakene).		på følgende antatte relevante kategorier og tilhørende anslåtte andeler: vold/overgrep (100 prosent av sakene), annen alvorlig hendelse (20 prosent av sakene), sinnemestring (100 prosent av sakene) og foreldre som har mistet omsorg for egne barn (100 prosent av sakene).
Kvantifisering i mill. kroner	3,7	4,1	4,4

Forskningsrådet

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det finnes ikke en offentlig oversikt over forskningsrådets ressursbruk til forskning relatert til vold i nære relasjoner. Som utgangspunkt velger vi å benytte systematisk søk over prosjekter som har mottatt tildelinger fra forskningsrådet, samt tilhørende utdeling for å anslå kostandene knyttet til forskning finansiert av forskningsrådet på vold i nære relasjoner for 2021.		
Dagens situasjon	Norges forskningsråd fordeler rundt 10 milliarder kroner til forskning og innovasjon.		
Antagelser	Basert på systematiske søk i prosjektbanken til forskningsrådet, etterfulgt av manuelle vurderinger, antar vi at 17 prosjekter finansiert av forskningsrådet kan relateres til vold i nære relasjoner for 2021. Antar lik ressursbruk for hvert år innenfor prosjektperioden og deler total prosjektramme på antall år som hvert prosjekt pågår. Videre antar vi at prosjektmidlene ble utdelt første år i prosjektperioden og prisjuster prosjektmidlene til 2021-kroner med konsumprisindeksen. Basert på denne tilnærmingen anslår vi at tildelinger fra Forskningsrådet knyttet til forskning på vold i nære relasjoner summerer seg til 20,4 millioner kroner for 2021. Vi tar hensyn til tilstedeværelse av usikkerhet ved å trekke fra 10 prosent i lavt anslag og legge til 10 prosent i høyt anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	Minus 10 prosent av mest sannsynlig anslag.	100 prosent av midler gitt av forskningsrådet til vold i nære relasjoner for 2021.	Plusser på 10 prosent av mest sannsynlig anslag.
Kvantifisering i mill. kroner	18,4	20,4	22,5

Øvrig forskning

Definisjon

Generelle utfordringer	Vi mangler detaljert informasjon om ressursbruk til forskning finansiert av finansieringskilder utover Forskningsrådet. Vi velger derfor å legge på et påslag på kostnadsanslaget for Forskningsrådet for å inkludere manglede finansieringskilder. Det er stor usikkerhet knyttet til anslagene.		
Dagens situasjon	Av øvrig forskning utover forskning finansiert av Forskningsrådet, finnes det mange forskningsprosjekter som retter seg mot vold i nære relasjoner, for eksempel forskningsprosjekter i regi av ulike forskningssentre, departementer og universiteter. Noen av disse forskningsprosjektene vil være inkludert i kostnadsanslaget for Forskningsrådet, mens andre ikke.		
Antagelser	Antar at ressursbruken for øvrig forskning knyttet til vold i nære relasjoner i 2021 utgjør et påslag på kostnadsanslagene for Forskningsrådet på mellom 20 og 70 prosent. For mest sannsynlig anslag antar vi at øvrig forskning tilsvarer 50 prosent av middels kostnadsanslag for Forskningsrådet.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	20 prosent av kostandene for Forskningsrådets lave anslag.	50 prosent av kostandene for Forskningsrådets mest sannsynlige anslag.	70 prosent av kostandene for Forskningsrådets høye anslag.
Kvantifisering i mill. kroner	3,8	10,2	15,7

NKVTS

Definisjon			
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til andel av total ressursbruk som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Ressursbruken til NKVTS utgjorde 107,3 millioner kroner i 2021.		
Antagelser	Vi har forespurt NKVTS om andel av total ressursbruk som kan knyttes til vold i nære relasjoner. NKVTS anslår at 31 prosent av total ressursbruk kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner etter straffelovens definisjon av «nær relasjon». Vi velger å legge denne antatte andelen til grunn for mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	26 prosent av total ressursbruk. Åpner opp for at den reelle ressursbruken knyttet til vold i nære relasjoner er lavere enn mest sannsynlig anslag.	31 prosent av total ressursbruk.	36 prosent av total ressursbruk. Åpner opp for at den reelle ressursbruken knyttet til vold i nære relasjoner er høyere enn mest sannsynlig anslag.
Kvantifisering i mill. kroner	27,9	33,3	38,6

RVTS

Definisjon

Generelle utfordringer	Vi mangler informasjon om både RVTS-enes fulle finansiering og deres ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. Vi velger å benytte Helsedirektoratets tildelinger og føringer som utgangspunkt for å anslå totale kostnader relatert til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Ifølge Helsedirektoratets tildelingsrapport for 2021 mottok RVTS-ene 147 millioner kroner i driftstilskudd.		
Antagelser	Antar at driftstilskuddet fra Helsedirektoratet utgjør den totale ressursbruken for RVTSene i 2021. Antar videre at ressursene fordeles likt mellom de fem ulike temaområdene: flyktningehelse og tvungen migrasjon, forebygging av selvmord og selvskading, kriser og katastrofer, traumer og traumatisk stress, og vold og overgrep. Basert på denne forutsetningen, får vi at 20 prosent av total ressursbruk kan knyttes til vold og overgrep. Antar at RVTS opererer med en bredere definisjon av nær relasjon enn straffeloven. Basert på antagelsen om at RVTS benytter en bred definisjon av vold i nære relasjoner, antar vi at 15 prosent av ressursentrenes totale ressursbruk kan knyttes til vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	10 prosent av total ressursbruk.	15 prosent av total ressursbruk.	26 prosent av total ressursbruk.
Kvantifisering i mill. kroner	14,7	22,1	38,2

Nok.- sentre

Definisjon			
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til andel av total ressursbruk som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Basert på tall fra Brønnøysundregisteret utgjorde totale driftsutgifter for alle Nok.-sentre 111 millioner kroner i 2021. Tallet inkluderer også paraplyorganisasjonen for Nok.-sentrene, ved navnet Nok.Norge.		
Antagelser	Vi har forespurt alle Nok.-sentrene om de kan anslå deres ressursbruk relatert til vold i nære relasjoner. Basert på responsen til 7 Nok.-sentrene utgjør andelen vold i nære relasjoner av sentrenes samlede ressursbruk i gjennomsnitt 75 prosent. Antar at 75 prosent av samlet ressursbruk for Nok.-sentre kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner for mest sannsynlig anslag. For alle Nok.-sentre ser vi bort ifra frivillig arbeid, da beregninger av frivillig innsats anslås i eget kostnadsanslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	37,4 prosent av total ressursbruk. Andelen er basert på Bufdir sin	75 prosent av total ressursbruk, basert på	80 prosent av total ressursbruk. Responsen til Nok.-sentrene tyder på stor

	statistikk om individuelle brukere som har vært utsatt for seksuelle overgrep av en eller flere personer i nær relasjon.	gjennomsnittlig selvoppgitt anslag fra Nok.-sentre.	variasjon i antatt ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. Selvoppgitt anslått andel varierer fra 10 til 100 prosent. Basert på brukerstatistikken til Bufdir antar vi at det er lite sannsynlighet for at 100 prosent av ressursbruken kan relateres til vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	41,5	83,2	88,8

Øvrige incestsentre

Definisjon			
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til total ressursbruk og andel av total ressursbruk som kan knyttes til vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Utover Nok.-sentre, finner vi seks øvrige incestsentre.		
Antagelser	Av mangel på informasjon om ressursbruken for fem av de seks resterende incestsentre anslår vi ressursbruk basert på registrerte årsverk.⁵³ Ifølge Bufdir utgjør årsverkene til disse sentrene til sammen 24 årsverk. Vi antar en årslønn per årsverk lik 532 920 kroner⁵⁴, og legger til 25 prosent for å dekke sosiale kostnader og arbeidsgiveravgift. Antatt total ressursbruk blir da 16 millioner kroner. For ett av incestsentrene har vi informasjon om driftsutgifter, hvor utgiftene i 2021 lå på 5,5 millioner kroner. Vi antar at andelen av ressursbruken som kan relateres til vold i nære relasjoner er lik antatte andeler for Nok.-sentrene. For mest sannsynlig anslag tilsvarer dette en andel på 75 prosent. Ser bort ifra frivillig arbeid, da beregninger av frivillig innsats anslås i eget kostnadsanslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	37,4 prosent av total ressursbruk. Andelen er basert på Bufdir sin statistikk om individuelle brukere som har vært utsatt for seksuelle	75 prosent av total ressursbruk, basert på gjennomsnittlig selvoppgitt anslag fra Nok.-sentre.	80 prosent av total ressursbruk. Responsen til Nok.-sentrene tyder på stor variasjon i antatt ressursbruk knyttet til vold i nære relasjoner. Selvoppgitt anslått andel

⁵³ For Smiso Troms, har vi driftsutgifter for 2021. I beregningene legger vi derfor til grunn driftsutgiftene for Smiso Troms istedenfor årsverk.

⁵⁴ SSB Tabell 11418: 3412 Miljøarbeidere innen sosiale fagfelt.

	overgrep av en eller flere personer i nær relasjon.		varierer fra 10 til 100 prosent. Basert på brukerstatistikken til Bufdir antar vi at det er lite sannsynlighet for at 100 prosent av ressursbruken kan relateres til vold i nære relasjoner.
Kvantifisering i mill. kroner	8,1	16,2	17,3

Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV)

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite usikkerhet i kostnadsanslaget. Har regnskapstall fra Brønnøysundregisteret og vi anser andel av ressursbruk som kan knyttes til vold i nære relasjoner som sannsynlig.		
Dagens situasjon	Ifølge Brønnøysundregisteret lå samlet ressursbruk for ATV på om lag 115 millioner kroner for regnskapsåret 2021.		
Antagelser	ATV oppgir selv at 100 prosent av virksomhetens ressursbruk kan knyttes til vold i nære relasjoner. Vi antar at ATVs totale ressursbruk i 2021 tilsvarer omsetningen samme år (115 millioner kroner). Basert på at ATV opererer innenfor straffelovens definisjon av vold i nære relasjoner, samt ATVs egen vurdering av andel knyttet til vold i nære relasjoner, anser vi det som mest sannsynlig at 100 prosent av total ressursbruk kan relateres til vold i nære relasjoner. Videre oppgir stiftelsen at de ikke hadde frivillig innsats i 2021.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	90 prosent av total ressursbruk. Åpner opp for at ikke all ressursbruk kan relateres til vold i nære relasjoner.	100 prosent av total ressursbruk.	100 prosent av total ressursbruk.
Kvantifisering i mill. kroner	103	115	115

Øvrige ideelle organisasjoner: Tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene

Definisjon	
Generelle utfordringer	Sekretariatet for konfliktrådene deler ut midler til en rekke virksomheter, inkludert virksomheter vi har beregnet egne kostnadsanslag for. Det vil dermed være usikkerhet på tvers av beregningene knyttet til dobbelttelling. Da vi har oversikt over mottakerne av tilskuddene, tilskriver vi imidlertid lav sannsynlighet for dobbelttelling.

Dagens situasjon	Sekretariatet for konfliktrådene delte ut til sammen 14,5 millioner kroner i tilskuddsmidler øremerket til forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner i 2021.		
Antagelser	Antar at alle tildelte midler kan knyttes til arbeid med vold i nære relasjoner. Flere av tilskuddsmottakerne har fått egen kostandspost i våre beregninger. For å unngå dobbelttelling i beregningene, ekskluderer vi tilskudd til ATV, Nok.-sentre, kommuner og krisesentre. Basert på disse forutsetningene sitter vi igjen med en tildelingssum fra Sekretariatet for konfliktrådene på 11, 0 millioner kroner i 2021. Antar at 100 prosent av disse kan tilskrives vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	100 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.	100 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.	100 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.
Kvantifisering i mill. kroner	11,0	11,0	11,0

Øvrige ideelle organisasjoner: Tildelinger fra Bufdir

Definisjon			
Generelle utfordringer	I 2021 delte Bufdir ut midler til tiltak mot vold og overgrep. Siden midlene ikke er øremerket vold i nære relasjoner er det usikkerhet knyttet til andel av tildelingene som kan knyttes til vold i nære relasjoner. I likhet med tildelingsmidler fra Sekretariatet for konfliktrådene, er det fare for dobbelttelling i henhold til andre beregninger. Da vi har oversikt over mottakerne av tilskuddene, tilskriver vi imidlertid lav sannsynlighet for dobbelttelling.		
Dagens situasjon	Bufdir delte ut midler for til sammen 78,6 millioner til tiltak mot vold og overgrep i 2021.		
Antagelser	Flere av tilskuddsmottakerne har fått egen kostandspost i våre beregninger. For å unngå dobbelttelling i beregningene, ekskluderer vi tilskudd til ATV, Nok.-sentre, kommuner og krisesentre. Basert på disse forutsetningene sitter vi igjen med en tildelingssum fra Bufdir på 69,6 millioner kroner i 2021. Antar at 75 prosent av disse midlene kan tilskrives vold i nære relasjoner i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	50 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.	75 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.	100 prosent av tildelingene, gitt hensynet til dobbelttelling.
Kvantifisering i mill. kroner	34,8	52,2	69,6

Øvrige ideelle organisasjoner: Påslag

Definisjon	
Generelle utfordringer	Tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir utgjør et minsteanslag på ressursbruken øvrige ideelle organisasjoner tilfører arbeidet mot vold i nære relasjoner.

	Velger å anslå et påslag for å ta hensyn til at ressursbruken i øvrige ideelle organisasjoner er høyere enn hva fremkommer gjennom tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir.		
Dagens situasjon	Utover tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir, bevilger Helsedirektoratet grunnstøtte til flere organisasjoner og stiftelser. I 2021 var utbetalingen til kostnadsposten «psykisk helse, rus og vold» på over 1 milliard kroner. Vi har ikke informasjon om hvor mye av tilskuddet som gikk til vold eller vold i nære relasjoner. For ideelle organisasjoner er det ofte tilfelle at deler av ressursbruken til virksomhetene realiseres gjennom midler fra medlemskontingenter og donasjoner fra enkeltpersoner og andre organisasjoner. Omfang og nivå på donasjoner og medlemskontingenter fra disse er har vi ikke informasjon om. Utdelingene fra Helsedirektoratet, donasjoner og medlemskontingenter taler for at ressursbruken til ideelle organisasjoner i hjelpeapparatet knyttet til vold i nære relasjoner er større enn det som fanges opp i tilskudd fra Bufdir og Sekretariatet for konfliktrådene.		
Antagelser	Antar at tildelinger fra Helsedirektoratet, samt medlemskontingenter og donasjoner til ideelle organisasjoner utgjør et påslag på tildelingene fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir lik 10 prosent i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	0 prosent av summen av anslåtte tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir for lavt anslag.	10 prosent av summen av anslåtte tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir for mest sannsynlig anslag.	20 prosent av summen av anslåtte tildelinger fra Sekretariatet for konfliktrådene og Budir for høyt anslag.
Kvantifisering i mill. kroner	0	6,3	12,6

Frivillig innsats

Frivillig arbeid i organisasjoner: Helse

Definisjon	
Generelle utfordringer	Det finnes ingen nasjonal statistikk over omfanget av frivillig arbeidsinnsats som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Det er stor usikkerhet knyttet til hvor stor andel av total frivillig innsats som kan knyttes til vold i nære relasjoner og omfanget av frivillige organisasjoner som tilbyr aktiviteter til personer som indirekte eller direkte har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. For å beregne ressursbruken til frivillig arbeid, velger vi å ta utgangspunkt i antall ulønnede frivillige årsverk i frivillig sektor registrert i Norge.
Dagens situasjon	Ifølge Frivillighet Norge utgjorde den frivillige arbeidsinnsatsen i Norge 142 000 årsverk i 2020. Ifølge SSBs satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner for 2018, utgjorde frivillig arbeidsinnsats 117,8 milliarder kroner. Av dette utgjorde tjenester innen helse 18 milliarder kroner (14 prosent).

Antagelser	Antar at det finnes frivillig ulønnet arbeid knyttet til vold i nære relasjoner innen ICNPO-kategoriene Helse. Ifølge SSB var 8 360 årsverk tilskrevet denne hovedkategorien i 2018. Antar tilsvarende antall årsverk i 2021 for kategorien. Av mangel på annen relevant informasjon, antar vi at 10 prosent av årsverkene innen Helse kan tilskrives vold i nære relasjoner. For å finne verdien av frivillig ulønnet arbeid, multipliserer vi antall årsverk med SSBs gitte lønnskostnadsekvivalenter per årsverk knyttet til ICNOP-kategorien Helse. SSBs lønnskostnader per årsverk innenfor Helse er gitt i 2018-kroner. Prisjusterer lønnskostnadene med konsumprisindeksen for å få kostandene i 2021-kroner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	5 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Helse.	10 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Helse.	20 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Helse.
Kvantifisering i mill. kroner	278,4	556,8	1 113,7

Frivillig arbeid i organisasjoner: Sosiale tjenester

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det finnes ingen nasjonal statistikk over omfanget av frivillig arbeidsinnsats som kan knyttes til vold i nære relasjoner. Det er stor usikkerhet knyttet til hvor stor andel av total frivillig innsats som kan knyttes til vold i nære relasjoner og omfanget av frivillige organisasjoner som tilbyr aktiviteter til personer som indirekte eller direkte har blitt utsatt for vold i nære relasjoner. For å beregne ressursbruken til frivillig arbeid, velger vi å ta utgangspunkt i antall ulønnede frivillige årsverk i frivillig sektor registrert i Norge.		
Dagens situasjon	Ifølge Frivillighet Norge utgjorde den frivillige arbeidsinnsatsen i Norge 142 000 årsverk i 2020. Ifølge SSBs satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner for 2018, utgjorde frivillig arbeidsinnsats 117,8 milliarder kroner. Av dette utgjorde sosiale tjenester 26,3 milliarder kroner (22 prosent).		
Antagelser	Antar at det finnes frivillig ulønnet arbeid knyttet til vold i nære relasjoner innen ICNPO-kategorien Sosiale tjenester. Ifølge SSB var 5 997 årsverk tilskrevet denne hovedkategorien i 2018. Antar tilsvarende antall årsverk i 2021 for kategorien. Av mangel på annen relevant informasjon, antar vi at 10 prosent av årsverkene innen kategorien Sosiale tjenester kan tilskrives vold i nære relasjoner. For å finne verdien av frivillig ulønnet arbeid, multipliserer vi antall årsverk med SSBs gitte lønnskostnadsekvivalenter per årsverk knyttet til ICNOP-kategorien Sosiale tjenester. SSBs lønnskostnader per årsverk innenfor Sosiale tjenester er gitt i 2018-kroner. Prisjusterer lønnskostnadene med konsumprisindeksen for å få kostandene i 2021-kroner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt

Evaluering	5 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Sosiale tjenester.	10 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Sosiale tjenester.	20 prosent av frivillige ubetalte årsverk knyttet til ICNPO-kategorien Sosiale tjenester.
Kvantifisering i mill. kroner	199,7	399,4	798,9

Frivillig arbeid fra pårørende

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det finnes lite informasjon om omfanget av ulønnet omsorg. Anslag på omfang av uformell pleie fra pårørende knyttet til vold i nære relasjoner vil derfor inneholde stor usikkerhet.		
Dagens situasjon	Ifølge Levekårsundersøkelsen til SSB utgjorde familieomsorg 90 000 årsverk i 2015. Pedersen og Kjelsås (2021) anslår at uformell pleie fra pårørende utgjorde mellom 6,6 og 13,2 milliarder kroner i 2020. Oslo Economics finner at kostnader knyttet til uformell pleie i forbindelse med depresjon utgjør om lag 600 millioner kroner. Menon Economics finner at arbeidsinnsatsen til pårørende i forbindelse med spiseforstyrrelser utgjør om lag 1 milliard kroner.		
Antagelser	Tilgjengelige data tyder på at ulønnet omsorg fra pårørende utgjør en betydelig ressursbruk i samfunnet. Det er rimelig å anta at deler av den uformelle pleien fra pårørende kan tilbakeføres til vold i nære relasjoner. Av mangel på informasjon om omfang av uformell pleie fra pårørende knyttet til vold i nære relasjoner, antar vi at ulønnet omsorg fra pårørende utgjør en samfunnsøkonomisk verdi på mellom 0,5 og 2 milliarder kroner i 2021.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering			
Kvantifisering i mill. kroner	500	1 000	2 000

Konsekvenser for helse og livskvalitet

Overlagte og forsettlige drap

Definisjon	
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til overlagte og forsettlige drap som ikke blir registrert.
Dagens situasjon	I 2021 ble det i alt registrert 23 drapssaker med totalt 29 ofre (Kripes, 2022). Hvorav 10 registrerte drap omhandler en situasjon der offeret har en nær relasjon til gjerningspersonen.
Antagelser	Drapsoversikten til Kripes omfatter ikke drap av nordmenn i utlandet. En undersøkelse utført av Stavanger Aftenblad viser at minst 87 nordmenn er drept i utlandet siden år 2000. Det vil si at om lag 10 prosent av drap på nordmenn faller utenfor Kripes' oversikt, noe

	som åpner for mørketall knyttet til drap i nære relasjoner. Antar at antall drap i nære relasjoner er 10 prosent høyere enn hva som fremkommer fra Kripos sin oversikt i 2021.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	10 drap. Basert på Kripos sin oversikt for overlagte og forsettlig drap der offeret hadde en nær relasjon til gjerningspersonen.	11 drap. Basert på antagelsen om at antall faktiske drap der offeret hadde en nær relasjon til gjerningspersonen er 10 prosent høyere.	12 drap. Basert på antagelsen om at antall faktiske drap der offeret hadde en nær relasjon til gjerningspersonen over 20 prosent høyere.
Kvantifisering	10	11	12

Omsorgssvikt eller annen villet skade med døden til følge

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det er usikkerhet knyttet til antall dødsfall som følge av grov omsorgssvikt og påført skade i 2021.		
Dagens situasjon	I en norsk offentlig utredning fra 2017 kommer det frem at trolig mellom seks og syv barn blir drept på grunn av mishandling i Norge hvert år (NOU 2017: 12). Det er basert på tall hentet fra Rettsmedisin i Oslo for perioden 2000-2015. Statistikken viser at det årlig dør i underkant av fire barn i Sørøst-Norge som følge av grov omsorgssvikt, mishandling og drap. Vel 55 prosent av Norges befolkning bor i Sørøst-Norge, slik at antall dødsfall trolig er seks til syv per år for hele landet. I utredningen trekkes spedbarn frem som en særlig utsatt gruppe. Av 60 dødsfall i alderen 0–17 år på grunn av drap, mishandling og omsorgssvikt i Sørøst-Norge i perioden 2000–2015, var 42 prosent av ofrene under ett år.		
Antagelser	Tall fra Rettsmedisin i Oslo for perioden 2000-2015 viser at det årlig dør i underkant av fire barn i Sørøst-Norge som følge av grov omsorgssvikt, mishandling og drap. Antar tilsvarende antall dødsfall som følge av grov omsorgssvikt i 2021. Antar videre at antall barn som dør som følge av omsorgssvikt eller annet villet skade fordeler seg likt over landet. Basert på at 55 prosent av Norges befolkning bor i Sørøst-Norge, anslår vi at antall dødsfall trolig er seks til syv per år for hele landet. Siden statistikken retter seg mot barn, finner vi det rimelig å anta at antall drap i henhold til den medisinske definisjonen i realiteten er høyere. Grov omsorgssvikt med døden til følge rammer trolig flere andre sårbare personer, som eldre og psykisk utviklingshemmede. Legger derfor på et påslag på antall drap i mest sannsynlig anslag.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	4 dødsfall som følge av grov omsorgssvikt og villet påført skade.	10 dødsfall som følge av grov omsorgssvikt og villet påført skade.	20 dødsfall som følge av grov omsorgssvikt og villet påført skade.
Kvantifisering	4	10	20

Gjennomsnittlig tap av kvalitetsjusterte leveår per drap

Definisjon			
Generelle utfordringer	Usikkerhet knyttet til gjennomsnittlig alder på offeret.		
Dagens situasjon	Forskning på partner drap i Norge finner gjennomsnittlig alder på offer på 41 år.		
Antagelser	For å kunne bruke tap av kvalitetsjusterte leveår som verdsettingsenhet, må det også vurderes gjennomsnittlig tap av kvalitetsjusterte leveår per drap. Forskning på partnerdrap i Norge av Vatnar mfl. (2022) viser at gjennomsnittsalder på offeret er 41 år. I henhold til retningslinjer fra Legemiddelverket (2018) forventes det 34,6 gjenværende kvalitetsjusterte leveår (QALY) ved en alder på 41 år. I mest sannsynlig anslag legger vi til grunn 34,6 QALY per drap.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	25 QALY per drap. Anslaget tar høyde for at gjennomsnittsalderen på offeret tilsvarer 53 år og et betydelig antall eldre mister livet som følge av omsorgssvikt i nær relasjon.	34,6 QALY per drap.	51 QALY per drap. Anslaget tar høyde for at det eksempelvis kan være et betydelig antall barn som mister livet grunnet grov omsorgssvikt og mishandling. 51 QALY per drap tilsvarer en gjennomsnittsalder på offeret på 22 år.
Kvantifisering	25 QALY per drap.	34,6 QALY per drap.	51 QALY per drap.

Selv mord knyttet til vold i nære relasjoner

Definisjon	
Generelle utfordringer	Det finnes ikke nasjonal statistikk over sammenhengen mellom vold i nære relasjoner og selvmord. Velger å benytte internasjonale studier for å anslå antall selvmord foretatt som følge av vold i nære relasjoner. Det er knyttet betydelig usikkerhet til anslagene.
Dagens situasjon	Ifølge tall fra Dødsårsaksregisteret ble det utført 658 selvmord i Norge i 2021.
Antagelser	De siste årene er sammenhengen mellom vold i nære relasjoner, spesielt partnervold, og risiko for selvmord dokumentert i en rekke ulike studier. En nylig studie gjennomført av Kafka mfl. (2022) finner blant annet at partnervold er instrumentell for 6,1 prosent av selvmord i USA. Brown og Seals (2019) finner at det var kjente tilfeller av partnervold i forbindelse med mer enn 11 prosent av undersøkte selvmord i USA. Antar at andel selvmord i Norge hvor partnervold er bakenforliggende årsak kan forklare mellom 6 og 11 prosent av tilfellene. Sett opp mot totalt antall selvmord i Norge for 2021, utgjør dette mellom 40 og 70 selvmord.

	I henhold til internasjonal forskning kan vi anta at partnervold kan forklare om lag 6 til 11 prosent av tilfellene, det vil si mellom 40 og 70 selvmord. Det er imidlertid knyttet betydelig usikkerhet til dette anslaget.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	20 selvmord som følge av vold i nære relasjoner.	55 selvmord som følge av vold i nære relasjoner.	100 selvmord som følge av vold i nære relasjoner. Anslaget tar høyde for eventuelle selvmord knyttet til vold i nære relasjoner utenom partnervold.
Kvantifisering	20 selvmord	55 selvmord	100 selvmord

Overdødelighet

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det finnes ikke tilgjengelig data, og kun få studier av overdødelighet blant voldsutsatte. Det vil si forkortet gjenværende levetid sammenlignet med en referansegruppe som ikke er utsatt for vold, alt annet likt.		
Dagens situasjon	Personer som er utsatt for vold i nære relasjoner også har en generell overdødelighet med en forventet redusert gjenværende levetid, sammenlignet med ikke-voldsutsatte.		
Antagelser	I den danske studien «Voldens pris» beregner de overdødelighet og forventet restlevetid anvender de registerdata for perioden 2002-2007. Studien finner at voldsrammede kvinner i tyveårene hadde en forventet restlevetid på 53,1 år, mens ikke-voldsrammede kvinner i tyveårene kunne forvente å leve 61,3 år – det vil si en forskjell på 8,2 år. I aldersintervallet 20 til 50 år kunne voldsutsatte kvinner forvente 22,3 resterende leveår, mens ikke-voldsutsatte kunne forvente 25,3 leveår – en forskjell på 2,4 leveår. Vi antar at avviket mellom voldsutsatte og ikke-voldsutsatte kvinner er lavere i norsk kontekst.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	0 år. Antar ingen forskjell i forventet gjenværende levetid som følge av vold i nære relasjoner.	Tap av 0,3 år per person	Tap av 0,5 år per person
Kvantifisering	0 år per person.	0,3 år per person.	0,5 år per person.

Ikke-dødelig helsetap: voldsutsatte voksne

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det er etter hvert kommet god dokumentasjon på at vold i nære relasjoner er en viktig risikofaktor for svekket fysisk, og spesielt psykisk helse. Det er imidlertid mindre kjent hva som er gjennomsnittlige konsekvenser for alle som utsettes for vold i nær relasjon. Helsetapet kan sees i forhold til helsetap ved vanlige diagnoser som assosieres med vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Vold i nære relasjoner kan medføre ikke-dødelige følgetilstander som angst, depresjon og spiseforstyrrelser. Slike helsetilstander medfører kvalitetsjusterte leveår for individet.		
Antagelser	Antakelsene bygger på en samlet vurdering av en rekke internasjonale studier, inkludert Global Burden of Disease, Voldens Pris fra Danmark, kartlegginger av sykdomsbyrden knyttet til partnervold i Australia med flere.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	Tap av 0,025 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen	Tap av 0,07 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen	Tap av 0,15 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen
Kvantifisering	0,025 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen	0,07 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen	0,15 kvalitetsjusterte leveår per utsatt voksen

Ikke-dødelig helsetap: voldsutsatte barn

Definisjon			
Generelle utfordringer	Det er etter hvert kommet god dokumentasjon på at vold i nære relasjoner er en viktig risikofaktor for svekket fysisk, og spesielt psykisk helse. Det er imidlertid mindre kjent hva som er gjennomsnittlige konsekvenser for alle som utsettes for vold i nær relasjon. Helsetapet kan sees i forhold til helsetap ved vanlige diagnoser som assosieres med vold i nære relasjoner.		
Dagens situasjon	Vold i nære relasjoner kan medføre ikke-dødelige følgetilstander som angst, depresjon og spiseforstyrrelser. Slike helsetilstander medfører kvalitetsjusterte leveår for individet.		
Antagelser	Antakelsene bygger på en samlet vurdering av en rekke internasjonale studier, inkludert de amerikanske ACE-studiene, Global Burden of Disease, Voldens Pris fra Danmark, kartlegginger av sykdomsbyrden knyttet til partnervold i Australia med flere.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerig	Tap av 0,05 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn	Tap av 0,14 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn	Tap av 0,2 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn
Kvantifisering	0,05 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn	0,14 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn	0,2 kvalitetsjusterte leveår per utsatt barn

Ikke-dødelig helsetap: pårørende

Definisjon	
Generelle utfordringer	Det finnes lite forskning på helsemessige konsekvenser for pårørende til personer som opplever vold i nære relasjoner. Det er imidlertid vist negativ påvirkning på pårørendes helsemessige livskvalitet innenfor flere diagnoser relatert til vold i nære relasjoner.

Dagens situasjon	Blant annet er det vist at når pårørende tar vare på en person med psykisk lidelse, kan dette føre til negative helsemessige konsekvenser også for den pårørende.		
Antagelser	Antakelsene er gjort med utgangspunkt i at pårørende i gjennomsnitt opplever et mildere symptombylde enn de som rammes av vold direkte.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	0 år. Antar ingen tap av livskvalitet som følge av å være pårørende til en person utsatt for vold i nære relasjoner.	Tap av 0,01 år	0,02 år.
Kvantifisering	0 år.	0,01 år.	0,02 år.

Ikke-dødelig helsetap: voldsutøver

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig.		
Dagens situasjon	Mens det er godt dokumentert at vold i nære relasjoner har negative helsemessige konsekvenser for de som rammes av vold, er det lite utforsket hvordan volden påvirker helsen til voldsutøverne. En studie finner at voldsutøvere har et symptombylde som er svært likt de som rammes av vold. Spesielt ser det ut til at volden påvirker voldsutøvers helse negativt med tanke på psykiatri og rus.		
Antagelser	Basert på tilgjengelig informasjon antas et lignende symptombylde som for voldsutsatt, men hvor symptomene er mildere og ikke like langvarige.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluerings	0,0	0,01	0,1
Kvantifisering	0,0	0,01	0,1

Produksjons- og effektivitetstap

Produksjonstap per voldsutsatt, voksen

Definisjon	
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser.
Dagens situasjon	Det er godt kjent at vold i nære relasjoner er en viktig årsak til redusert deltakelse i arbeidsstyrken.

Antagelser	Benytter en norsk studie for å estimere produksjonstap sett i forhold til forventet helsetap. Fremgangsmåten gir om lag samme resultat fra andre skandinaviske studier av redusert inntekt for voldsutsatte kvinner.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Antar virkning i tråd med anslag for lavt helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for mest sannsynlig helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for høyt helsetap
Kvantifisering i kroner	8 250 kr per år	23 100 kr per år	49 500 kr per år

Produksjonstap per voldsutsatt, barn

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser.		
Dagens situasjon	Det er godt kjent at vold i nære relasjoner er en viktig årsak til redusert fremtidig yrkesdeltakelse for barn. I USA er det gjort omfattende studier, ACE-studier, av hvordan negative hendelser i barndommen påvirker blant annet fremtidig yrkesdeltakelse. Blant annet beregner Fang mfl. (2012) nåverdien av fremtidig produksjonstap til 144 360 dollar per barn. Justert for inntektsforskjeller indikerer dette et produksjonstap med en nåverdi på om lag 2 millioner kroner per barn i Norge i 2021.		
Antagelser	Benytter ACE-studien og omregner til norske forhold. Ser dette opp mot sammenlignbare studier i Norge. Det gjøres nåverdiberegning knyttet til fremtidig produksjonstap per barn, summert for antall rammede barn per årskull.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering			
Kvantifisering	1 per barn over en livstid	2 per barn over en livstid	3 per barn over en livstid

Produksjonstap per pårørende

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser.		
Dagens situasjon	Pårørendesituasjonen fører til at mange trer helt eller delvis ut av arbeidslivet		
Antagelser	Benytter en norsk studie for å estimere produksjonstap sett i forhold til forventet helsetap.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Antar virkning i tråd med anslag for lavt helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for mest sannsynlig helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for høyt helsetap
Kvantifisering i mill. kroner	1	2	3

Produksjonstap per voldsutøver, helse

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser.		
Dagens situasjon	Svekket helse for voldsutøver vil gi et forventet produksjonstap.		
Antagelser	Benytter en norsk studie for å estimere produksjonstap sett i forhold til forventet helsetap.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Antar virkning i tråd med anslag for lavt helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for mest sannsynlig helsetap	Antar virkning i tråd med anslag for høyt helsetap
Kvantifisering i kroner	0 kr per voldsutøver per år	9 900 kr per voldsutøver per år	33 000 kr per voldsutøver per år

Produksjonstap per voldsutøver, soning

Definisjon			
Generelle utfordringer	Ingen spesielle utfordringer.		
Dagens situasjon	Soning av fengselsdommer innebærer et produksjonstap ved at voldsutøver alternativt ville kunne ha vært i arbeid.		
Antagelser	Benytter data for antall år sonet knyttet til dommer for vold i nære relasjoner i 2021. Dette sees opp mot verdien av brutto reallønn på 760 000 kroner		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Antall år sonet: 390	Antall år sonet: 438	Antall år sonet: 480
Kvantifisering i kroner	296	332	364

Produksjonstap per dødsfall

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser.		
Dagens situasjon	For produksjonstap knyttet til drap er det naturlig å ta utgangspunkt i verdien av et statistisk liv, der det gis et pragmatisk anslag på produksjonstap i størrelsesorden 4 millioner 2012-kroner. ⁵⁵ Verdien i 2021 justeres i samsvar med BNP-vekst til 5 236 000 kroner.		
Antagelser	Tar utgangspunkt i antatt produksjonstap knyttet til et statistisk liv (VSL)		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering			
Kvantifisering i mill. kroner	4,5	5,2	6,0

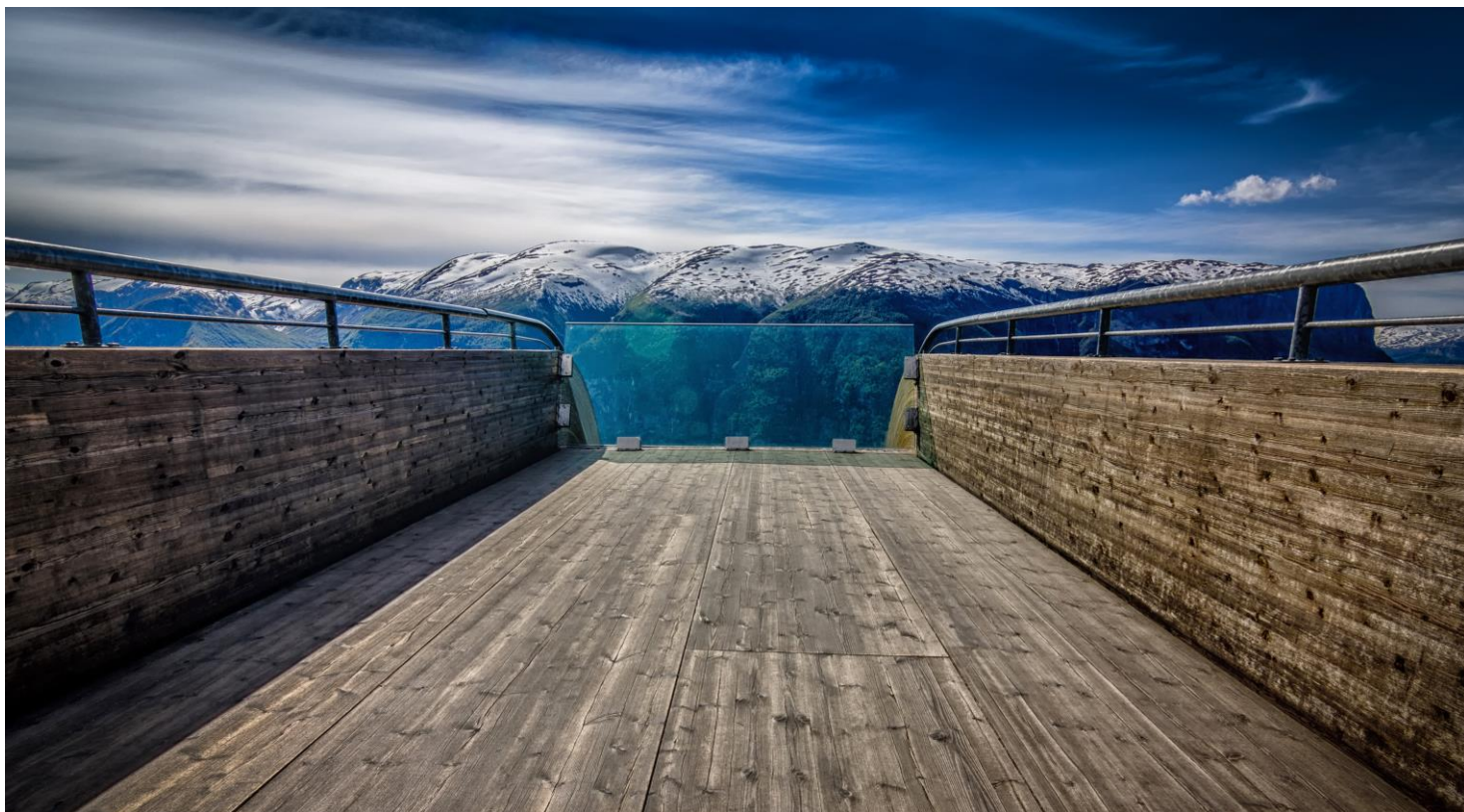
⁵⁵ Se diskusjon i Helsedirektoratets rapport Helseeffekter i samfunnsøkonomiske analyser (2019) og NOU 2012: 16

Produksjonstap knyttet til redusert produktivitet

Definisjon			
Generelle utfordringer	Lite kunnskap og data tilgjengelig for helhetlige konsekvenser. Svært vanskelig å måle.		
Dagens situasjon	Personer som går på jobb til tross for at man er syk (presenteeism) vil ofte ha en redusert produktivitet. For vold i nære relasjoner kan dette være knyttet til depresjon, angst, bekymringer eller andre konsekvenser av volden som fører til lavere arbeidsproduktivitet.		
Antagelser	Tar utgangspunkt i ulike kartlegginger i Norge knyttet til redusert produktivitet ved relevante sykdomsområder		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	Vurderer et anslag i nedre intervall basert på ulike studier	Vurderer et mest sannsynlig tap basert på ulike studier	Vurderer et anslag i øvre intervall basert på ulike studier
Kvantifisering i mill. kroner	1 000	2 000	7 000

Skattefinansieringskostnad

Definisjon			
Generelle utfordringer	Ingen utfordringer		
Dagens situasjon	Brukes ressurser som finansieres over skatteseddelen knyttet til vold i nære relasjoner. Dette innebærer en samfunnsøkonomisk kostnad.		
Antagelser	20 prosent av beregnet offentlig finansieringsbehov.		
Estimat	Lavt	Mest sannsynlig	Høyt
Evaluering	20 prosent av et beregnet offentlig finansieringsbehov på 9,6 milliarder kroner.	20 prosent av et beregnet offentlig finansieringsbehov på 11,2 milliarder kroner.	20 prosent av et beregnet offentlig finansieringsbehov på 13,1 milliarder kroner.
Kvantifisering i mill. kroner	1 910	2 230	2 610

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter.

Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked.

Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no